BIBLJOTEKA SAMORZĄDU

KALENDARZ SAMORZĄDOWY

NA ROK 1931

NAKŁADEM
SAMORZĄDOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO Sp. z o. o. w WARSZAWIE
WARSZAWA — 1930

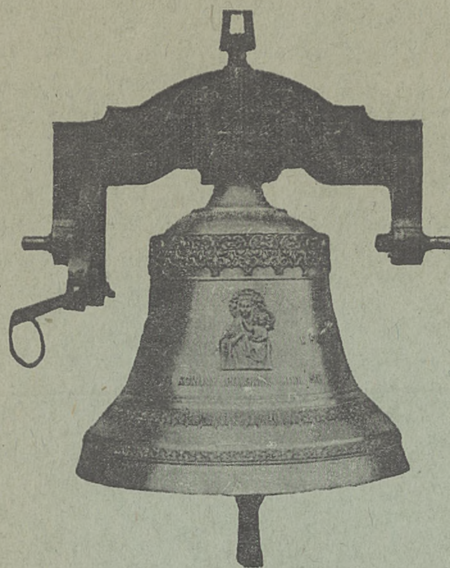
FIRMA ISTNIEJĄCA PRZESZŁO 120 LAT

odznaczona licznemi medalami i nagrodami na wystawach krajowych i zagranicznych a między temi:

WIELKI ZŁOTY MEDAL P. W. K. w Poznaniu 1929
GRAND PRIX PARYŻ 1927 wystawa Międzynar.
GRAND PRIX LIEGE (Belgja) 192 wyst. Międzynar.

ZŁOTY MEDAL WILNO 1928 wyst. Rol. - Przem.
WIELKI ZŁOTY MEDAL I DYPLOM LWÓW wyst. Kościel.
ZŁOTY MEDAL STRYJ 1909 wystawa Gospodarcza

NAJWIĘKSZA W KRAJU



ODLEWNIA DZWONÓW

BRACI FELCZYŃSKICH

W KAŁUSZU

Ul. Kr. J. Sobieskiego 5 **(Małopolska)**

Odlewa dzwony jedynie z najlepszego zagranicznego metalu, a to: dzwony pojedyncze zespoły harmonijne wszelkich rozmiarów i w dowolnych tonach, jakoteż do wygrywania melodyj tzw. CARRILLON.

Przelewa stare nieużyteczne dzwony oraz dostraja pod gwarancją czyste harmonje do dzwonów już istniejących **co jest specjalnością firmy.**

Posiada stale na składzie wielką ilość gotowych dzwonów o rozmaitej wadze i tonach. Wykonuje we własnym zakresie kompletne dzwonnice żelazne, oraz wszelkiego rodzaju żelazne konstrukcje wieżowe

Wysyła na żądanie strony na miejsce specjalistę w celu udzielania fachowych porad i wskazówek.

Dostarcza dzwony na miejsce przeznaczenia własnym kosztem, a w razie zaś gdyby takowe nie odpowiadały warunkom umowy zabiera je własnym kosztem napowrót, nie roszcząc sobie do strony kupującej żadnej pretensji.

Ceny najniższe Ogromna ilość listów pochwalnych do przeglądu. **Spłata ratami**

BIBLJOTEKA SAMORZĄDU

KALENDARZ SAMORZĄDOWY

NA ROK 1931



NAKŁADEM
SAMORZĄDOWEGO INSTYTUTU WYDAWNICZEGO
SPÓŁKI Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ W WARSZAWIE.
WARSZAWA 1931



SPIS RZECZY

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

Str.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE.

SPIS RZECZY

DRUKOWANYCH W KALENDARZU SAMORZĄDOWYM NA ROK 1926, 1927, 1928, 1929 i 1930

NA ROK 1926.

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

St. Boguszewski — Samorząd a rolnictwo.
H. Orsza - Radlińska — Szkoły rolnicze.
K. Korniłowicz — Polityka samorządu ziemskiego w dziedzinie oświaty pozaszk.
Kl. Frelek — Oświata pozaszkolna w ramach samorządu ziemskiego.
J. Paciorkowski — Obecny stan samorządowej opieki społecznej w całokształcie organizacji opiekuńczej w Państwie.
J. Bek — Komu powierzyć sprawow. opieki społ. nad dziećmi opuszcz.?
Inż. L. Borowski — O drogach gminnych.
K. Wysznacki — Stan pożarnictwa w Polsce w 1925 r.
W. Dytkiewicz — Kilka słów o organizacji pożarnictwa w b. dzielnicy pruskiej.
J. Bek — Istota i metody walki z alkoholizmem.
Fr. Dąbrowski — Spółdzielczość spożywców w Polsce a samorząd.
S. Podwiński — Bibljografja literatury samorządowej.
R. Grochowski — Skorowidz ustawodawstwa polskiego w zakresie samorządu od początku Państwa Polskiego do dn. 1 października 1925 r.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE POWIATÓW, GMIN I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH.

Powiat Gostyński, wojew. Warszawskiego.
Powiat Włoszczowski, wojew. Kieleckiego.
Powiat Błoński, wojew. Warszawskiego.
Powiat Kosowski, wojew. Stanisławowskiego.
Powiat Krzemieniecki, wojew. Wołyńskiego.
Powiat i m. Chojnice, wojew. Pomorskiego.
Powiat Częstochowski, wojew. Kieleckiego.
Powiat Poznański.
Wydzielone m. Radom, wojew. Kieleckiego.
Powiat Przasnyski, wojew. Warszawskiego.
Powiat Kosowski, wojew. Poleskiego.
Powiat Kościerski, wojew. Pomorskiego.
Powiat Łukowski, wojew. Lubelskiego.
Powiat Słupecki, wojew. Łódzkiego.
Powiat Sierpski, wojew. Warszawskiego.
Powiat Iłżecki, wojew. Kieleckiego.
Powiat Zamojski, wojew. Lubelskiego.
Powiat Brodnicki, wojew. Pomorskiego.
Powiat Włodawski, wojew. Lubelskiego.
Powiat Sokólski, wojew. Białostockiego.
Powiat Radomskowski, wojew. Łódzkiego.
Powiat Nieszawski, wojew. Warszawskiego.
Powiat Dziśnieński, z. Wileńskiej.
Powiat Brzeziński, wojew. Łódzkiego.
Gmina wiejska Święciany, pow. Święciański, z Wileńskiej.
Miasto Szydłowiec, pow. Końskie, wojew. Kieleckie.
Powiat Rypiński, wojew. Warszawskiego.
Powiat Kowelski, wojew. Wołyńskiego.
Powiat Grodziski, wojew. Poznańskiego.
Powiat Łomżyński, wojew. Białostockiego.
Powiat Wilejski, z Wileńskiej.
Powiat Będziński, wojew. Kieleckiego.
Powiat Ostrowski, wojew. Białostockiego.





NA ROK 1927.

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

Aleksander Bogusławski — Rozwój samorządu w Polsce.
Antoni Hujda — Wydatki gmin wiejskich i miejskich, oraz pow. zw. komun., prelimin. na rok 1926.
Stanisław Stęplewski — Wydatki i dochody pow. zw. kom. za 1924 rok.
Juljan Pikiel — Pracownicy biur wydziałów powiatowych i ich kwalifikacje.
Józef Bek — Muzea prowincjonalne.
Leonard Woliński — Z działalności samorządów powiatow. w zakresie szkolnictwa. powszechnego.
Klemens Frelek — Samorząd powiatowy a gimnazja.
Dr. B. Dederko — Szkolnictwo rolnicze w świetle cyfr.
Kazimierz Kühn — Stosowanie robót szarwarkowych przy budowie i konserwacji dróg bitych i gruntowych.
Inż. S. Turczynowicz — Rola samorządów w dziele zmeljorowania gruntów w Polsce.
W. Dakowski — Obsadzenie dróg drzewami.
Franciszek Borsuk — Nieużytki rolne.
Ryszard Lenartowicz — Kilka uwag o komun. kasach oszczędności.
Ryszard Lenartowicz — Działalność komun. kas oszczędn. powiat. i miejskich na terenie Rzpl. Polskiej w świetle cyfr.
Jan Długokęcki — Rozwój gmin. kas w latach 1925 i 1926.
Jan Długokęcki — Jak zakładać i prowadzić gminne kasy pożyczkowo - oszczędn.
Franciszek Dąbrowski — Stan i działalność organizacyj spółdzielczych spożywców w Polsce.
Władysław Śliwiński — Rady i wskazówki dla założycieli spółdzielni spożywców.
Albin Zacharski — Organizacja spółdzielni rolniczych.
Stanisław Podwiński — Bibljografja polskiej literatury o samorządzie terytorjalnym.
Roman Grochowski — Ustawodawstwo w zakresie ustroju i działalności samorządu W Rzeczypospolitej Polskiej.
Poradnik samorządowy.
Stefan Pachnowski — Sprawy administracyjno - samorządowe.
Antoni Hujda — Pracownicy samorządowi.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE POWIATÓW, GMIN I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH.

Powiat Sandomierski, województwa Kieleckiego.
Powiat Zdołbunowski, województwa Wołyńskiego.
Powiat Iłżecki, województwa Kieleckiego.
Miasto Włocławek, województwa Warszawskiego.
Miasto Czeladź, województwa Kieleckiego.
Gmina Piaskowska, pow. Kosowskiego, woj. Poleskiego.
Miasto Otwock, województwa Warszawskiego.
Miasto Stary Sącz, województwa Krakowskiego.
Miasto Brześć Kujawski, województwa Warszawskiego.
Powiat Płocki, województwa Warszawskiego.
Powiat Szamotulski, województwa Poznańskiego.
Miasto Kalisz, województwa Łódzkiego.
Miasto Szydłowiec, województwa Kieleckiego.
Biuro Zjazdów Samorządu Ziemskiego.
Bank Gospodarstwa Krajowego.
Państwowy Bank Rolny.

NA ROK 1928.

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

Inż. A. Zubelewicz — Organizacja robót szarwarkowych na drogach gminnych.
Andrzej Bielawski — Gospodarka drogowa na drogach gminnych.
Kazimierz Kühn — O spółkach drogowych.
Eustachjusz Rychlicki — Regulacja rzek.
Józef Bek — Co może samorząd uczynić dla spółdzielni rolniczych.
Roman Grochowski — Wykaz ustawodawstwa w zakresie ustroju i działalności samorządu w Rzeczypospolitej Polskiej.
Antoni Hujda i Stanisław Podwiński — Poradnik samorządowy.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE POWIATÓW, GMIN I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH.

Powiat **Łódzki**, województwa Łódzkiego.
Powiat **Radomskowski**, województwa Łódzkiego.
Powiat **Krasnostawski**, województwa Lubelskiego.
Polski Bank Komunalny.
Fundusz Bezrobocia i współpraca z nim samorządów.
Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.
Centralne Towarzystwo Rolnicze w Warszawie.
Centralny Związek Kółek Rolniczych.
Związek Rewizyjny Polskich Spółdz. Roln. w Warszawie.
Krajowe Tow. Meljoracyjne.

NA ROK 1929.

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

Rok 1929 ery chrześcijańskiej.
Odmiany księżyca.
Zaćmienia.
Święta ruchome.
Święta wyznania mojżeszowego.
Kalendarz na rok 1929.
Dział statystyczny.
Terminarz budżetowy i podatkowy.
Taryfy podatków i opłat stemplowych.
Taryfa pocztowa.
Taryfa telegraficzna.
Taryfa telefoniczna.
Miary i wagi.
Władze centralne.
Podział administracyjny w/g stanu z dn. 1 I. 1928 r.
Wykaz miast.
Zmiany w podziale administracyjnym Państwa.
Centralne zrzeszenia związków samorządowych.
Związki komunalnych kas oszczędności.
Związki pracowników samorządowych.
Perjodyczne pisma samorządowe ogólne.
Uczelnie nauk komunalnych.
Instytucje kredytowe, samorządowe i państwowe.
Publiczne zakłady ubezpieczeniowe.
Spis ważniejszych szkół zawodowych.
Spis ludowych szkół roln., ogrodn., leśnych i mleczarskich.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

Aleksander Bogusławski -- Samorząd w ubiegłem dziesięcioleciu.
Stanisław Stęplewski — Wydatki i dochody powiatowych związków komunalnych w r. 1926.
Antoni Henowski — Zestawienie wydatków i dochodów związków komunalnych według ich budżetów na r. 1927/28.
Inż. Z. Rudolf — Higjena i uporządkowanie wsi w myśl nowego ustawodawstwa.
Emilja Manteuffel — Z dziedziny opieki społecznej.
Ignacy Gintowt — Regjonalizm polski.
Józef Bek — Jak tanim kosztem popierać rolnictwo?
Inż. J. Bajkiewicz — Bruki z małej nieforemnej kostki kwarcytowej.
Józef Rożkowski — Komunalne kasy oszczędności.
Stanisław Ostrowski — Gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe.
M. S. Czerny — Spółdzielczość rolnicza a samorząd.
C. Galasiewicz — Zakres działania Rady Wojewódzkiej i Wydziału Wojew. oraz prawa i obowiązki ich członków.
Roman Grochowski — Centralne związki samorządowe.
A. B. — Zrzeszenie Samorządów Powiatowych.
Roman Grochowski — Wykaz ustawodawstwa w zakresie ustroju i działalności samorządu w Rzeczypospolitej Polskiej.
Antoni Henowski i Stanisław Podwiński — Poradnik samorządowy.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE POWIATÓW, GMIN I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH.

Dziesięciolecie pracy Sejmiku Siedleckiego.
Bydgoszcz w przeszłości i dziś.
Powiat Dziśnieński.
Powiat Kościerski.
Samorządy i Fundusz Bezrobocia.
Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.
Państwowy Bank Rolny.
Biuro Urządzeń Rolnych.
Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne.
Polskie Zakł. „Marconi“ S. A.

NA ROK 1930.

DZIAŁ I. KALENDARZOWY I INFORMACYJNY.

Rok 1930 ery chrześcijańskiej.
Odmiany księżyca.
Zaćmienie słońca i księżyca.
Święta ruchome.
Suche dni.
Krzyżowe dni.
Kalendarz na rok 1930.
Kalendarzyk myśliwski.
Miary i wagi.
Taryfa pocztowa.
Taryfa telegraficzna.

Taryfa telefoniczna.
Taryfy podatków i opłat stemplowych.
Władze centralne.
Najważniejsze wiadomości statystyczne o Polsce.
Centralne zrzeszenia związków samorządowych.
Związki komunalnych kas oszczędności.
Związki pracowników samorządowych.
Perjodyczne pisma samorządowe ogólne.
Instytucje kredytowe samorządowe i państwowe.
Publiczne zakłady ubezpieczeniowe.
Zakłady ubezpieczeń pracowników umysłowych.
Spis ważniejszych szkół zawodowych.
Spis ludowych szkół roln., ogrodn., leśnych i mleczarskich.

DZIAŁ II. ARTYKUŁOWY.

Aleksander Bogusławski — Samorząd w roku ubiegłym.
Inż. Witold Miśkiewicz — Szkoły rolnicze i udział samorządów w ich organizowaniu oraz prowadzeniu.
Józef Lec - Zapartowicz, Kazimierz Kohlman — Zakłady doświadczalne i fermy rolne w Polsce.
Inż. St. Mazurowski — Konserwacja urządzeń melioracyjnych.
Józef Bek — Poradnik dla opiekunów społecznych.
Inż. Jerzy Bajkiewicz — Bruki.
St. Gliszczyński — Szkolnictwo powszechne.
A. Świerzbiński — Jak zdobywać wkłady oszczędnościowe.
Dr. Leokadja Karpf — Dozór nad żywnością w Polsce.
Michał K. Pawlikowski—Co każdy powinien wiedzieć o łowiectwie i prawie łowieckiem.
J. Pikiel — Pożyczki ulgowe na budownictwo wsi i miasteczek.
Teodor Toeplitz — Polityka gruntowa.
Jan Długokęcki — Kapitały własne i obce w gospodarce gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych.
W. Ludkiewicz — Oprocentowanie wkładek w gm. kasach poż.-oszczędn.
E. Kopczyński — Kalendarz ważniejszych czynności gmin wiejskich i miejskich niewydzielonych.
Antoni Hujda — Budżety gmin i pow. związków kom. za r. 1928/29.
Roman Grochowski — Wykaz ustawodawstwa w zakresie ustroju i działalności samorządu w Rzeczypospolitej Polskiej.
Antoni Hujda i Stanisław Podwiński — Poradnik samorządowy.

DZIAŁ III. MONOGRAFJE ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH.

Sejmik Zamojski.
Miasto Inowrocław.
Polski Bank Komunalny.
Powszechny Zakład Ub. Wz.
Krajowe Tow. Meljoracyjne.
Związek Rewiz. Spółdz. Rolnicz.

SKOROWIDZ FIRM WEDŁUG BRANŻ

ALUMINIOWE WYROBY.
Polska Składnica **„Dom i Sport“** Al. Jerozolimskie 16.

ANALIZY I BADANIA METALURGICZNE.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus“, S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

ARMATURY. ODLEWY ŻELIWNE.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus“, S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

ARTEZYJSKIE STUDNIE.
„M. Łempicki“, S. A. w Sosonowcu. Przedstawicielstwo w Warszawie: Al. Jerozolimskie 18.

ASFALT.
Bracia Cygan. Spokojna 11.
Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, S. A. Dział asfaltowy. Smocza 43.
Tow. Handl. Przem. Mieczysław Zagajski, S. A. Zarząd w Warszawie, ul. Żórawia 3.

ATRAMENT.
M. Leszczyński i S-ka, S. A. Ogrodowa 32.

BANDAŻE.
M. L. Polaczek w Samborze.

BANKI.
Bank Gospodarstwa Krajowego. Zakład Centralny w Warszawie, ul. Królewska 5.
Komunalny Bank Kredytowy. Poznań, 27 Grudnia 8.
Państwowy Bank Rolny. Nowogrodzka 50.
Polski Bank Komunalny, S. A. Plac Napoleona 7.

BIBLJOTEKI.
Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica, Wspólna 23 m. 12.

BIUROWE URZĄDZENIA.
G. Gerlach. Ossolińskich 4.

BLACHY WSZELKIEGO RODZAJU.
A. Gepner, dom handlowy. Grzybowska 27.
Towarzystwo Kontynentalne dla Handlu Żelazem **Kern i S-ka.** Marszałkowska 147.

BUDOWA ZEGARÓW WIEŻOWYCH.
J. Pazderski. Bracka 9.

BUDOWLANE MATERJAŁY.
„Bios“, Solec 51.
Cynkownia Warszawska (właśc.: **Inż. T. Rapacki i Z. Święcicki**). Zarząd: Boduena 3.
„Gospodarz“, S. A. w Sieradzu.
„Gudronit“ Wł. Ciszewski. Krakowskie Przedmieście 17.
Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, S. A. Dział asfaltowy. Smocza 43.
Rzewuski i S-ka, S. A. Ordynacka 7.
Towarzystwo Kontynentalne dla Hadlu Żelazem **Kern i S-ka.** Marszałkowska 147.

BUDOWLANE PRZEDSIĘBIORSTWA.
Stołeczne Towarzystwo Budowlane i Meljoracyjne, S. A. Krakowskie Przedmieście 7.

CEGIELNI BUDOWA.
Inż. Brodzic - Lipiński. Filtrowa 30.

CEMENTARSKIE MASZYNY.
J. Zabokrzecki i S-ka. Czackiego 9.

CENTRALNE OGRZEWANIE (kompensatory).
„Compensator“. W. Maciejewski i S-ka, Sp. z o. o. Św. Stanisława 1/3.

CHEMIKALJA.
Ludwik Spiess i Syn, S. A. Daniłowiczowska 16.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.

CHIRURGICZNE NARZĘDZIA.
Hipolit Amber, Marszałkowska 139.
Alfons Mann, S. A. Pl. Małachowskiego 2.
Leonard Szeffel, Marszałkowska 141.

CHŁODNIE.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.

CUKROWNICTWO.
H. Cegielski, S. A. Poznań, G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski, Warszawa, Bracka 16.

DENTYSTYCZNE NARZĘDZIA.
W. Światłowski. Zgoda 15.

DEZYNFEKCYJNE APARATY.
Vagn Lomholt. Wierzbowa. 8.

DO HODOWLI DROBIU PRZYBORY.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

DROGOWE I KOLEJOWE MASZYNY.
Bragop, bracia Geisler, Okolski i Patschke, S. A. Leszno 128.
H. Cegielski, S. A. Poznań, G. Wilda 136. Przedst. w Warszawie Inż. S. Grzymałowski, Bracka 16.

Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce, S. A. w Chrzanowie. Zarząd: Warszawa, Moniuszki 2 a.

DRÓG BUDOWA.
A. Przybylski. Marszałkowska 22.
Trwałe Drogi, S. A. Boduena 3.

DRZEWKA.
Szkółki Juljana br. Brunickiego, Podhorce koło Stryja Woj. Stanisławowskie.
„Krynica Podlaska", Szkółki St. kol. Podniesno" St. pocztowa Sokołów Siedlecki.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.

DRZWI SKARBCOWE.
„Fortis", Sp. z o. o. Towarowa 33.

DZWONÓW ODLEWNIE.
Odlewnia dzwonów Braci Felczyńskich w Kałuszu, ul. Króla Jana Sobieskiego,
w Przemyślu, ul. Krasińskiego 63.

ELEKTROMEDYCZNE PRZYRZĄDY.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus" Dyrekcja: Królewska 18.

FILTRY DO WODY.
Vagn Lomholt, Wierzbowa 8.

GEODEZJA
G. Gerlach. Ossolińskich 4.

GRAWERZY.
Stanisław Lipczyński, Marszałkowska 149.

GUMOWE WYROBY.
Leonard Szeffei, Marszałkowska 141.

GWOŹDZIE I DRUTY.
Towarzystwo Kontynentalne dla Handlu Żelazem **Kern i S-ka,** Marszałkowska 147.

HERBY NA KAMIENIACH.
Stanisław Lipczyński, Marszałkowska 149.

HYDROGEOLOGICZNE BIURA.
Inżynierowie **Rychłowski, Wehr i S-ka.** Krucza 24.

IZOLACYJNE WYROBY.
„Gudronit“ Wł. Ciszewski. Krakowskie Przedmieście 17.
„Orłorog“ Sp. z o. o. Królewska 8.
Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich S. A. Dział asfaltowy. Smocza 43.
Biuro techniczne **Stankiewicz i Nowak, inżynierowie, Sp. z o. o.** Żelazna 38.

JAJA.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

KAFLE.
Karol Szrajber, Sp. z o. o., Warszawa, Grójecka 33.

KANALIZACYJNE MATERJAŁY.
Towarzystwo Kontynentalne dla Handlu Żelazem **Kern i S-ka,** Marszałkowska 147.

KASY PANCERNE.
„Fortis“, Sp. z o. o. Towarowa 33

KOKOSOWE WYROBY.
Wytwórnia Wyrobów Tkackich. **Inż. Witold Izdebski i S-ka „Iwis“, S. A.** Marszałkowska 129.

KOMINY FABRYCZNE.
J. Zabokrzecki i S-ka. Czackiego 9.

KONSTRUKCJE ŻELAZNE.
H. Cegielski, S. A. Poznań, G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski, Warszawa, Bracka 16.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus“, S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

KONTROLUJĄCE I ELEKTRYCZNE ZEGARY.
J. Pazderski, Bracka 9.
T. Woroniecki, Ossolińskich 2.

KOPJARNIE RYSUNKÓW.
W. Skiba i A. Wyporek. Marszałkowska 71.

KOTŁY PAROWE.
H. Cegielski, S. A. Poznań G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski, Warszawa Bracka 16.

KSIĘGARNIE.
Księgarnia Prawnicza, Miodowa 6.

KUCHNIE PAROWE.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.

LAMPY.
Hugon Fried. Moniuszki 4.

LEŻAKI OGRODOWO - LETNISKOWE.
Polska Składnica **„Dom i Sport“.** Al. Jerozolimskie 16.

LOKOMOBILE.
H. Cegielski, S. A. Poznań. G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski. Warszawa. Bracką 16.

ŁAZIENKOWE URZĄDZENIA.
Towarzystwo Kontynentalne dla Handlu Żelazem. **Kern i S-ka,** Marszałkowska 147.

ŁODZIE MOTOROWE.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus“ S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

ŁÓŻKA METALOWE I POLOWE.
Polska Składnica **„Dom i Sport“.** Al. Jerozolimskie 16.

MASŁO.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

MASZYNY DO PISANIA I LICZENIA.
G. Gerlach. Ossolińskich 4.

MASZYNY I NARZĘDZIA.
„Be - Te - Ha“. Pl. Trzech Krzyży 3. Adr. Telegr. Beteha. Warszawa tel. 8-07 - 48, 8 - 96 - 65.

MEBLE.
Magazyn Mebli, **Józef Arens,** przy Towarzyst. Popierania Wytwórcz. Polskiej. Al. Jerozolimskie 43.

MEBLE KUCHENNE I OGRODOWO - LETNISKOWE.
Polska Składnica **„Dom i Sport“.** Al. Jerozolimskie 16.

MELJORACYJNE BIURA.
Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne S. A. Kopernika 30.
Stołeczne Towarzystwo Budowlane i Meljoracyjne S. A. Krakowskie Przedmieście 7.
Warszawska Spółka Meljoracyjna. Sp. z o. o. Ks. Skorupki 3.

MIERNICZE NARZĘDZIA.
„Be - Te - Ha“. Pl. Trzech Krzyży 3 Adr. Telegr.: Beteha. Warszawa tel. 8 - 07 - 48, 8 - 96 - 65.
G. Gerlach. Ossolińskich 4.
W. Skiba i A. Wyporek. Marszałkowska 71.

MIÓD.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

MLECZARŃ URZĄDZENIA.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

MOTOCYKLE.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus" S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

NABIAŁ.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

NACZYNIA KUCHENNE i PRZYRZĄDY.
Polska Składnica **„Dom i Sport"**, Al. Jerozolimskie 16.

NASIONA.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.

NAWOZY SZTUCZNE.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.

NIWELATORY.
W. Skiba i A. Wyporek. Marszałkowska 71.

NUMERATORY.
Stanisław Lipczyński. Marszałkowska. 149

OBICIA PAPIEROWE.
F. Staszewski, Mazowiecka 8.

OBRABIARKI DO METALI.
„Be - Te - Ha". Pl. Trzech Krzyży 3. Adr. Telegr.: Beteha Warszawa. Tel. 8 - 07 - 48. 8 - 96 - 65.

ODLEWY METALOWE.
K. Rudzki i S-ka, Fabryczna 3.
„Edmund Witkowski", Sp. z o. o. Warszawa - Praga, 11-go Listopada 20/26.

ODWAŻNIKI.
Alfred Krzykowski, Sp. z o. o. Piękna 45.

OGRODNICZE ZAKŁADY.
Bracia Hoser. Jerozolimska 45.
„Lemszczyzna - Szczekarków". Boduena 2.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.
Szkółki Zbikowskie, Pruszków skrz. poczt. 6 lub Warszawa, Al. Jerozolimskie 45.

OGRODZENIA DRUCIANE.
Franciszek Makowiecki. Kredytowa 5.
Ch. Rozenbes. Graniczna 1 (wprost Królewskiej).

OLEJE i SMARY.
Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, S. A. Smocza 43.

OPTYCZNE PRZYRZĄDY.
G. Gerlach. Ossolińskich 4.

OŚWIATOWE INSTYTUCJE.
Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica. Wspólna 23 m. 12.

OŚWIETLENIE.
Hugon Fried. Moniuszki 4.

PAPIERY ŚWIATŁOCZUŁE.
W. Skiba i A Wyporek. Marszałkowska 71.

PAROWOZY I WAGONY.
H. Cegielski, S. A. Poznań, G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski, Warszawa, Bracka 16.

PIECE.
Karol Szrajber, Sp. z o. o., Warszawa, Grójecka 33.

PIEKARŃ BUDOWA.
Werner et Pfleiderer, S. A. Ureden, Repr. Karol Pordes, Warszawa, Żórawia 15.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.

POMOCE SZKOLNE.
„Oświata“. Wilcza. 29.

POŻARNICZE NARZĘDZIA.
Składnica Straży Pożarnych, S. A. Senatorska 29.
Wytwórnia Wyrobów Tkackich Inż. Witold Izdebski i S-ka „Iwis“, S. A. Marszałkowska 129.

PRALNIE.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.

PRZEWODY PAROWE.
„Compensator“. W. Maciejewski i S-ka, Sp. z o. o. Św. Stanisława 1/3.

PSZCZELNICZE PRZYBORY.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

RADJO.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus“, S. A. Dyrekcja: Królewska 18.

ROLNICZY DZIAŁ.
Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, S. A. Senatorska 33.
H. Cegielski, S. A. Poznań, G. Wilda 136. Przedst. Inż. S. Grzymałowski, Warszawa, Bracka 16.
Centrala Spółdzielczych Stowarzyszeń Rolniczo - Handlowych w Warszawie, Sp. z o. o. Warecka 11 a.

ROŚLINY.
C. Ulrich, S. A. Ceglana 11.

ROWERY.
„Felis". Poznań, Marszałka Focha 88.
Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia w Warszawie. ul. Duchnicka 3.

RYSUNKOWE ARTYKUŁY i PRZYBORY.
W. Skiba i A. Wyporek. Marszałkowska 71.

RZEŹNIE.
Vagn Lomholt. Wierzbowa 8.

SAMOCHODY.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus" S. A. Dyrekcja: Królewska 18.
Polski Fiat, S. A. Salon Wystawowy: Krakowskie Przedmieście 13.

SERY.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

SIATKI DRUCIANE.
E. Chrzanowski. Bielańska 16.
M. i Sz. Drzewina. Graniczna 7.
Franciszek Makowiecki. Kredytowa 5.
Tadeusz Malanowski. Elektoralna 15.
L. Mieczyński. Elektoralna 19.
Ch. Rozenbes. Graniczna 1. (wprost Królewskiej).

SILNIKI.
Państwowe Zakłady Inżynierji i Zakłady Mechaniczne „Ursus", S. A. Dyrekcja: Królewska 18.
Zaborowski i S-ka. S. A. Trembacka 10.

SOLE MINERALNE DLA ŚWIŃ.
Spółdzielnia Handlowo - Eksportowa „Żywkomis", Kopernika 30.

SPORTOWE ARTYKUŁY I PRZYRZĄDY.
Polska Składnica „Dom i Sport". Al. Jerozolimskie 16.

SPOŻYWCZY DZIAŁ.
Miejskie Zakłady Zaopatrywania Warszawy, Kredytowa 2.

STEMPLE.
Stanisław Lipczyński, Marszałkowska 149.

STUDNIE.
„M. Łempicki" S. A. w Sosnowcu. Przedstawicielstwo w Warszawie, Al. Jerozolimskie 18.
Inżynierowie Rychłowski, Wehr i S-ka, Krucza 24.

SUWNICE I DŹWIGI.
„H. Cegielski" S. A. w Poznaniu, G. Wilda 136, przedst. **Inż. S. Grzymałowski,** Warszawa, Bracka 16.

SZCZEPIONKI I SUROWICE.
Spółdzielnia Handlowo - Eksportowa „Żywkomis", Kopernika 30.

SZPITALNE URZĄDZENIA.
Hipolit Amber. Marszałkowska 139
Alfons Mann, S. A. Pl. Małachowskiego 2.

SZUFLE.
Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, S. A. Senatorska 33.

SZYLDY
Stanisław Lipczyński, Marszałkowska 149.

ŚRODKI OPATRUNKOWE.
Leonard Szeffel. Marszałkowska 141.

TAPCZANY.
Polska Składnica „Dom i Sport". Al. Jerozolimskie 16.

TAPETY.
F. Staszewski, Mazowiecka 8.

TAŚMY PAPIEROWE.
1-ha Wytwórnia Taśm Papierowych T. Prus. Ś-to Krzyska 27 (róg Jasnej).

TECHNICZNE ARTYKUŁY.
„Be-Te-Ha". Pl. Trzech Krzyży 3. Adr. Telegr.: Beteha, Warszawa, Tel. 8-07-48, 8-96-65.
Jan Lewandowski, Warszawa, ul. Jasna 6.
Józef Słubicki. Sienkiewicza 5.

TEODOLITY.
W. Skiba i A. Wyporek. Marszałkowska 71.

UBEZPIECZENIA.
Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych. Kopernika 36-38-40.

WAGI.
Alfred Krzykowski, Sp. z o. o. Piękna 45.

WIERTNICZE PRZEDSIĘBIORSTWA.
„M. Łempicki" S. A. w Sosnowcu. Przedstawicielstwo w Warszawie: Al. Jerozolimskie 18.
Inżynierowie Rychłowski, Wehr i S-ka. Krucza 24.

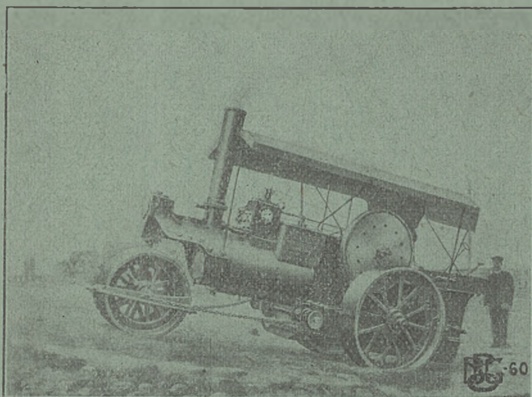
WIRÓWKI.
Diabolo-Separator, Sp. z o. o. Królewska 23.
Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich. Hoża 51.

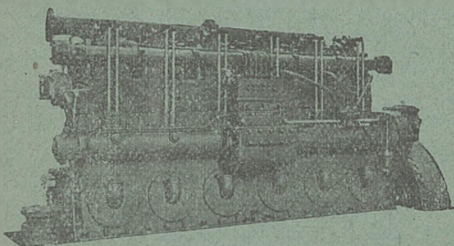
WÓZKI DZIECIĘCE.
Polska Składnica **„Dom i Sport"** Al. Jerozolimskie 16.

WYDAWNICTWA.
Instytut Oświaty i Kultury im. Staszica. Wspólna 23 m. 12.

ZEGARMISTRZE.
Pazderski. Bracka 9.
T. Woroniecki. Ossolińskich 2.

ZEGARKI.
J. Jakubowicz. Sienna 27.





DZIAŁ I

KALENDARZOWY i INFORMACYJNY

Rok 1931 ery chrześcijańskiej

jest rokiem zwyczajnym, mającym 365 dni. Odpowiada on rokowi 6644 okresu juljańskiego, zaś wedle rachuby żydowskiej jest to rok 5691/92

Odmiany księżyca.

●	Nów	☽	Pierwsza kwadra
○	Pełnia	☾	Ostatnia kwadra

Zaćmienia słońca i księżyca.

W 1931 r. przypadają dwa zaćmienia księżyca i trzy zaćmienia słońca:

2 kwietnia całkowite zaćmienie księżyca. Początek o godz. 19·22, koniec zaćmienia o godz. 20·52. Zaćmienie widzialne w Europie.

18 kwietnia częściowe zaćmienie słońca. Widzialne w północno-wschodniej Europie

12 września częściowe zaćmienie słońca. Niewidzialne w Europie.

26 września całkowite zaćmienie księżyca. Początek zaćmienia o godz. 19·05, koniec o godz. 20·30. Widzialne w Europie.

11 października częściowe zaćmienie słońca. Niewidzialne w Europie.

Święta ruchome.

Niedziela Starozapustna	1 lutego	Zielone Świątki	24 maja
Popielec	18 lutego	Boże Ciało	4 czerwca
Wielkanoc	5 kwiet.	Niedziela I Adwentu	29 listopada

Suche dni.

25, 27 i 28 — lutego:
27, 29 i 30 — maja;
16, 18 i 19 września;
15 18 i 19 — grudnia.

Krzyżowe dni.

W poniedziałek wtorek i środę przed Wniebowstąpieniem Pańskiem, t. j. dnia 11, 12 i 13 maja.

STYCZEŃ — ROK 1931

ma dni 31.

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	C.	Nowy Rok. Obrzez. Pańskie	19	Grud. Bonif.	7 45	15 34	12 56	4 56
2	P.	† *Im. Jez.*, Makarego op.	20	Ignacego	7 45	15 35	13 26	6 19
3	S.	Daniela M., Genowefy P.	21	Juljanny m.	7 44	15 36	14 15	7 38
4	N.	Tytusa B., Rygoberta ○	22	N. p. B. Nar.	7 44	15 37	15 23	8 43
5	P.	Telesfora p. m. Symeon. Z	23	10 męcz. Kret.	7 44	15 38	16 48	9 29
6	W.	Trzech Króli. Objaw. Pańsk.	24	Eugenji	7 44	15 39	18 22	10 01
7	Ś.	Lucjana i Juljana m.	25	Nar. Jez. Chr.	7 44	15 40	19 56	10 22
8	C.	Seweryna op., Juljana	26	Sobór Prz. B.	7 43	15 41	21 26	10 38
9	P.	† Marcjanny p. m.	27	Szczepana m	7 43	15 42	22 52	10 51
10	S.	Agatona p., Wilhelma b. w.	28	2000 męczen.	7 42	15 44	00 00	11 03
11	N	1 po 3 Król. Honoraty p. ☾	29	N. 1 po B. Nr	7 41	15 46	00 17	11 15
12	P.	Arkadjusza i Modesta m. m.	30	Anyzji	7 41	15 48	1 42	11 29
13	W.	Weroniki i Glafiry p. p.	31	Melanji Rz.	7 40	15 49	3 05	11 46
14	Ś.	Hilarego b. w. d. k.	1	St. N. R. 1931	7 39	15 51	4 29	12 09
15	C.	Pawła I pustelnika	2	Sylwestra p.	7 38	15 52	5 48	12 40
16	P.	† Marcelego p. m., Otona	3	Malachjasza p.	7 37	15 53	6 57	13 25
17	S.	Antoniego op.	4	Sobór 70 ap.	7 36	15 53	7 52	14 22
18	N.	2 po 3 Król. *Kat. św. P.* ●	5	N. 2 po B. Nr.	7 35	15 57	8 32	15 32
19	P.	Henryka b. w., Marty m.	6	Objaw. Pań.	7 34	15 58	8 59	16 47
20	W.	Fabjana i Sebastjana	7	Sobór św. Jn.	7 33	16 00	9 19	18 02
21	Ś.	Agnieszki p. m.	8	Grzegorza pr.	7 32	16 2	9 33	19 15
22	C.	Wincent. i Anastaz. m. m.	9	Jerzego	7 31	16 4	9 45	20 26
23	P.	† Ildefonsa b. w.	10	Polieukta	7 30	16 5	9 55	21 36
24	S.	Tymoteusza b. m.	11	Teodozja	7 28	16 7	10 04	22 47
25	N.	3 po 3 Król. *Nawr. św. Pawła*	12	N. po Obj. P.	7 27	16 9	10 14	23 58
26	P.	Polikarpa b. m. Pauli wd.	13	Ermyła m.	7 25	16 10	10 23	00 00
27	W.	Jana Złotoustego b. w. ☽	14	ŚŚ. OO. z S.	7 24	16 12	10 37	1 12
28	Ś.	Obj. św. Agnieszki p. m.	15	Pawła	7 23	16 14	10 54	2 31
29	C.	Franciszka Salezego b. w.	16	św. Piot. w o.	7 22	16 15	11 20	3 52
30	P.	† Martyny p. m., Sawiny	17	Anton. W.	7 20	16 17	11 58	5 13
31	S.	Piotra Nolasko w.	18	Atanazego	7 19	16 19	12 55	6 24

Święta wyznania Mojżeszowego:

dnia 19 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Szebat.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

LUTY — ROK 1931

ma dni 28

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch	Słońca zach	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	N.	Starozapustn. Ignacego B.	19	Makarego	7 18	16 21	14 13	7 19
2	P.	Oczyszczenie N. M. P.	20	Eutemjusza	7 16	16 22	15 45	7 57
3	W.	Błażeja b. m. ○	21	Maksyma	7 14	16 24	17 22	8 23
4	Ś.	Ansgarego b. w.	22	Tymoteusza	7 12	16 26	18 58	8 41
5	C.	Agaty p. m.	23	Klemensa	7 10	16 28	20 29	8 56
6	P.	† Doroty p. m. Tytusa	24	Ksenji	7 8	16 30	21 58	9 09
7	S.	Romualda op., Ryszarda	25	Grzegorza	7 6	16 32	23 25	9 21
8	N.	Mięsopust. Jan z Matty w.	26	Starozap.	7 6	16 32	00 00	9 34
9	P.	Apolonji p. m. ☾	27	Jana Złot.	7 3	16 36	00 51	9 50
10	W.	Scholastyki p., Sylwana	28	Efrema	7 1	16 38	2 18	10 11
11	Ś.	Objawienie N. M. P.	29	Ignacego b.	7 0	16 40	3 39	10 41
12	C.	Eulalji P.	30	Trzech Św.	6 58	16 41	4 51	11 20
13	P.	† Jana i Dobrosława m. m.	31	Cyrusa i J.	6 57	16 43	5 51	12 14
14	S.	Walentego k. m.	1	Luty Tryf.	6 54	16 45	6 34	13 20
15	N.	Zapustna. Faustyna i Jow.	2	Mięsopustn.	6 52	16 47	7 05	14 32
16	P.	Juljanny p. m., Juljana m.	3	Symeona i A.	6 50	16 49	7 25	15 49
17	W.	Patrycjusza b. w. ●	4	Izydora	6 48	16 51	7 41	17 03
18	Ś.	† *Popielec*, Symeona b. m.	5	Agaty m.	6 46	16 53	7 54	18 15
19	C.	Konrada W.	6	Wukoła b.	6 44	16 53	8 04	19 25
20	P.	† Leona i Euch. b. b. w. w.	7	Partenja	6 42	16 57	8 13	20 35
21	S.	† Maksymiana b.	8	Teodora st.	6 40	16 59	8 22	21 46
22	N.	1 Postna Wstępna	9	Zapustna	6 38	17 01	8 32	22 59
23	P.	Piotra Damjana b. d. kr.	10	Charłampja	6 36	17 02	8 42	00 00
24	W.	Macieja Apostoła	11	Własia km.	6 33	17 04	8 57	00 15
25	Ś.	† *Suchy dzień*, Cezar. ☽	12	Malecja	6 31	17 06	9 18	1 33
26	C.	Aleksandra Bisk.	13	Nartynjana	6 29	17 07	9 48	2 53
27	P.	† *Suchy dzień*, Aleksandr.	14	Auksencjus.	6 27	17 09	10 35	4 06
28	S.	† *Suchy dzień*, Leandra	15	Onesyma	6 25	17 11	11 42	5 08

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dnia 18 Rozchodesz czyli 1 dzień miesiąca Adar

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	
14	
15	
16	

MARZEC — ROK 1931

ma dni 31

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	N	2 Post. Sucha. Albina b.w.	16	Wstęp. Pamf.	6 23	17 13	13 06	5 51
2	P.	Heleny Cesarzowej	17	Teodora	6 21	17 15	14 40	6 23
3	W.	Kunegundy Ces.	18	Leona W. pap.	6 19	17 16	16 17	6 44
4	Ś.	Kazimierza kr. w.	19	Archipa	6 17	17 18	17 52	7 00
5	C.	Adrjana i Euzebj. m. m.	20	Leona	6 15	17 20	19 25	7 13
6	P.	† Wiktora i Wiktor. m.m.	21	Tymoteusza	6 13	17 22	20 56	7 26
7	S.	† Tomasza z Akw. w.d.k.	22	Eugenji	6 11	17 23	22 27	7 39
8	N.	3 postn. Głucha *Bł. Winc.*	23	Sucha, Polik.	6 9	17 25	23 57	7 54
9	P.	Franciszki Rzymianki	24	Zn. gł. ś. Jana	6 6	17 27	00 00	8 13
10	W.	40 Męczeników, Wiktora	25	Tarasa	6 4	17 29	1 25	8 40
11	Ś.	Konstantego W.	26	Porfirjusza	6 1	17 31	2 43	9 16
12	C.	Grzegorza Wielk. p. w. d. k.	27	Prokopa	5 59	17 33	3 48	10 07
13	P.	† Krystyny p. m.	28	Wasylja pust.	5 57	17 35	4 36	11 10
14	S.	† Matyldy kr. wd.	1	Marzec Eud.	5 55	17 37	5 10	12 22
15	N.	4 post. Srodop. Klemensa	2	Gł., Teodata	5 53	17 38	5 33	13 37
16	P.	Abrachama pust.	3	Eutropjusza	5 51	17 40	5 49	14 51
17	W.	Józefa z Arymatei	4	Haras. i Paw.	5 48	17 41	6 03	16 4
18	Ś.	Gabryela Arch.	5	Konona m.	5 46	17 43	6 13	17 15
19	C	*Józefa Obl. N. M. P.*	6	42 m. z Amor.	5 43	17 45	6 22	18 25
20	P.	† Wolframa b.	7	Wasylja	5 41	17 46	6 31	19 36
21	S.	† Benedykta op.	8	Teofilakta	5 38	17 48	6 40	20 48
22	N.	5. post. Męki Pańskiej	9	Srodopustna	5 36	17 50	6 50	22 03
23	P.	Katarzyny Kr., Szwed.	10	Kondrata	5 34	17 51	7 04	23 21
24	W.	Marka i Tymoteusza m.m.	11	Sofronjusza	5 31	17 53	7 22	00 00
25	Ś.	*Zwiastowanie N. M. P.*	12	Teofana	5 29	17 55	7 49	00 39
26	C.	Ludgera b. w., Tekli m.	13	Nicefora	5 27	17 56	8 27	1 54
27	P.	† *Siedmiu bol. NMP.*	14	Benedykta	5 24	17 58	9 24	2 59
28	S.	† Jana Kapistrana W.	15	Agapa m.	5 22	18 00	10 39	3 48
29	N.	6 post. Palmowa	16	Czarna, Saw.	5 19	18 1	00 07	4 23
30	P.	Anieli wd. Kwiryna m.	17	Aleksego	5 17	18 3	1 40	5 47
31	W.	Balbiny p., Kornelji m.	18	Cyryla	5 14	18 5	3 14	5 04

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dnia 2 post Estery; dn. 3 Purym (ostatki); dn. 4 Szuszan Purym; dn. 19 Rozchodesz czyli 1 dzień miesiąca Nisan.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

KWIECIEŃ—ROK 1931

ma dni 30

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego.	Święta Grecko katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	S.	Teodory M., Hugona B.	19	Chryz. i Dar.	5 12	18 7	16 47	5 18
2	C.	† *Wielki*, Franciszka	20	Męcz. w klasz.	5 10	18 9	18 19	5 31
3	P.	† *Wielki*, Ryszarda b. k.	21	Jakóba	5 8	18 11	19 51	5 43
4	S.	† *Wielka*, Izydora b. w. d.k.	22	Bazylego	5 6	18 12	21 24	5 57
5	N.	Zmartwychwstanie Chr. P.	23	Palm., Nik.	5 4	18 14	22 56	6 15
6	P.	Wielkanoc. Wilhelma Op.	24	Zacharjasza	5 1	18 16	00 00	6 38
7	W.	Epifanjusza b. m.	25	Zw. NMP.	4 59	18 17	00 23	7 10
8	Cz.	Dyonizego b. w.	26	Sob. Arch. G.	4 57	18 19	1 36	7 57
9	C.	Marji Kleofasowej	27	*Wielki Czw.*	4 55	18 21	2 33	8 57
10	P.	† Ezechiela pr. m.	28	*Wielki Piątek*	4 53	18 23	3 12	10 08
11	S.	Leona Wielk. p. w. d. k.	29	*Wielka Sob.*	4 50	18 25	3 38	11 23
12	N.	Przewodnia. Wiktora M.	30	Zm. Pańsk.	4 48	18 26	3 57	12 39
13	P.	Hermenegilda Król M.	31	Pon. Świąt.	4 46	18 28	4 11	13 52
14	W.	Walerjana i Justyna M m.	1	Kwiet. Wt. Ś.	4 44	18 30	4 22	15 03
15	Cz.	Anastazego M.	2	Tytusa	4 42	18 31	4 32	16 13
16	C.	Marceljana i Lamperta M.	3	Nikity	4 39	18 32	4 41	17 24
17	P.	† Aniceta P. M.	4	Józefa i Jerz.	4 37	18 34	4 50	18 36
18	S.	Bogumiła W.	5	Teodula	4 34	18 36	5 00	19 51
19	N.	2 po Wielk. Tymona M.	6	N. Tomasza	4 32	18 38	5 12	21 09
20	P.	Sulpicjusza i Serwiljana	7	Grzegorza b.	4 30	18 40	5 29	22 28
21	W.	Anzelma B. W. D. K.	8	Irydjona	4 27	18 42	5 52	23 45
22	Cz.	*Opieki św. Józefa*	9	Eupsychjusza	4 25	18 43	6 26	00 00
23	C.	Wojciecha B. M., Jerzego	10	Terencjusza	4 23	18 45	7 17	00 54
24	P.	† Fidelisa Kapuc. M.	11	Antypy	4 21	18 47	8 25	1 46
25	S.	*Marka Ewang.*	12	Wasylija	4 19	18 48	9 47	2 25
26	N.	3 po Wielk. Kleta i Marc.	13	2 po Zmartw.	4 17	18 50	11 16	2 51
27	P.	Teofila i Tertuljana B. b.	14	Martyniana	4 15	18 51	12 47	3 10
28	W.	Pawła od Krzyża W.	15	Arystarcha	4 13	18 53	14 16	3 24
29	Cz.	Piotra M. Roberta Op.	16	Agaty pn.	4 11	18 54	15 46	3 37
30	C.	Katarzyny Seneńsk P.	17	Symeona	4 9	18 56	17 15	3 49

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 2 i 3 Pesach (pierwsze uroczyste święta Wielkanocne), od 4 do 7 wolne święta Wielkanocne, dn. 8 i 9 ostatnie uroczyste święta Wielkanocne; dn. 18 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Ijar.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	
16	

MAJ—ROK 1931

ma dni 31.

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	P.	*† Filipa i Jakuba Apost.*	18	Jana Dekap.	4 7	18 58	18 47	4 02
2	S.	Zygmunta kr. m.	19	Teodora	4 6	18 59	20 20	4 17
3	N	4 po Wielk. Roczn. Konst.	20	3 po Zmartw.	4 4	19 1	21 51	4 37
4	P.	Florjana m., Moniki wd.	21	Januarego	4 2	19 2	23 14	5 05
5	W.	Piusa V p. w.	22	Teodora	4 1	19 4	00 00	5 45
6	Ś.	*Jana Apost. i Ew. w Oleju*	23	Jerzego	4 00	19 5	00 21	6 40
7	C.	Domiceli i Eufrozyny m. m.	24	Sawy	3 58	19 7	1 08	7 50
8	P.	*† Stanisława b. m.*	25	Marka op.	3 56	19 8	1 41	9 06
9	S.	Grzegorza Ner.	26	Bazylego	3 54	19 10	2 03	10 23
10	N.	5 po Wielk. *NMP. Łask.*	27	4 po Zmartw.	3 52	19 12	2 17	11 37
11	P	*Krz. dn.* Mamerta p. w.	28	Jazona	3 50	19 14	2 30	12 49
12	W.	*Krz. dn.* Pankracego m.	29	9 m. w Kyz.	3 49	19 15	2 40	14 00
13	Ś.	*Krz. dn.* Serwacego b. w.	30	Jakóba ap.	3 47	19 17	2 49	15 10
14	C	Wniebowst. Pańskie	1	Maj. Jer. pr.	3 46	19 18	2 58	16 21
15	P	† Zofji wd. m.	2	Atanazego	3 45	19 20	3 08	17 36
16	S.	Jana Nepomucena Kapł.	3	Teodozjusza	3 43	19 21	3 19	18 53
17	N.	6 po Wielk. Paschalisa	4	5 po Zmartw.	3 41	19 22	3 35	20 13
18	P.	Feliksa Kapuc. m.	5	Ireny	3 39	19 24	3 56	21 32
19	W.	Piotra, Celestyna p. w.	6	Joba	3 37	19 26	4 27	22 44
20	Ś.	Bernardyna Seneńsk. w.	7	Pam. św. K.	3 36	19 28	5 13	23 44
21	C.	Wiktora m.	8	Wniebowst.	3 34	19 30	6 17	00 00
22	P.	† Julji p. m., Heleny p.	9	Mikołaja	3 33	19 31	7 36	00 27
23	S.	Dezyderego b. m.	10	Szymona ap.	3 32	19 33	9 02	00 55
24	N	Zesłanie Ducha św.	11	6 po Zmartw.	3 31	19 34	10 31	1 16
25	P.	Świąt. Grzeg. VII p. w.	12	Epifanjusza	3 30	19 35	11 59	1 31
26	W.	Filipa i Nereusza w.	13	Glikerji	3 29	19 36	13 25	1 44
27	Ś.	† *Suchy dzień.* Bedy w. d.	14	Izydora m.	3 28	19 37	14 52	1 56
28	C.	Augustyna b. w.	15	Pachomjusza	3 27	19 39	15 20	2 08
29	P.	† *Suchy dzień.* Teodozji p.	16	Teodora i M.	3 25	19 41	17 50	2 22
30	S.	† *Suchy dzień.* Feliksa p.	17	Andronika	3 24	19 42	19 21	2 39
31	N.	Trójcy św. Anieli p	18	Zesł. Ducha ś.	3 23	19 44	20 48	3 03

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 5 Łag beomer; dn. 17 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Sywan; dn. 22 i 23 Szownos (uroczyste Zielone Świątki).

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

CZERWIEC—ROK 1931

ma dni 30

Dnia		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego.		Święta Grecko Katolickie	Słońca wsch	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	P.	Bł. Jakóba	19	Trojcy Prz.	3 22	19 45	22 02	3 37
2	W.	Marcellina i Blandyny m.	20	Ftałateja	3 21	19 46	22 59	4 26
3	S.	Erazma b. m.	21	Konstantyna	3 21	19 47	23 39	5 30
4	C.	Boże Ciało Franciszka	22	Bazyljusza	3 20	19 48	00 00	6 45
5	P.	† Bonifacego b.m.	23	Michała	3 19	19 49	00 05	8 03
6	S.	Norberta i Klaud. b. b. w. w.	24	Symeona pr.	3 19	19 50	00 23	9 20
7	N.	2 po Swiątk. Roberta Op.	25	Wszyst. św.	3 18	19 51	00 36	10 34
8	P.	Maksyma b. w. ☾	26	Karpa	3 18	19 52	00 48	11 45
9	W.	Pryma i Felicjana m. m.	27	Fteraponta	3 17	19 53	00 57	12 55
10	S.	Małgorzaty kr.	28	Nikity pr.	3 16	19 54	1 06	14 05
11	C.	Barnaby Ap.	29	Boże Ciało	3 16	19 55	1 15	15 18
12	P.	†*Serca Jezusowego*	30	ŚŚ.OO.zNicei	3 16	19 56	1 25	16 33
13	S.	Antoniego Padewskiego	31	Izaaka	3 16	19 56	1 39	17 52
14	N.	3 po Swiątk. Bazylego	1	Czerwiec	3 15	19 55	1 58	19 13
15	P.	Wita, Modesta i Krescencji	2	Nikifora	3 15	16 57	2 26	20 29
16	W.	Aliny, Bennona b. w. ●	3	Łucjana	3 15	19 58	3 06	21 35
17	S.	Innocentego m., Adolfa b.	4	Mitrofana	3 15	19 58	4 05	22 24
18	C.	Marka i Marcelina mm.	5	Doroteusza	3 15	19 58	5 21	22 58
19	P.	Gerwazego i Protazego	6	Hilarjona	3 15	19 59	6 48	23 21
20	S.	Sylwestra p. m.	7	Teodata	3 15	19 59	8 18	23 38
21	N.	4 po Swiątk. Alojzego	8	3 po Z.D.S.	3 15	19 59	9 46	23 52
22	P.	Paulina b. w.	9	Cyryla	3 15	19 59	11 13	00 00
23	W.	Agrypiny p. m. ☽	10	Aleksandra	3 16	19 59	12 38	00 05
24	Ś.	*Nar. św. Jana Chrz.*	11	Bartłomieja	3 16	19 59	14 04	00 16
25	C.	Prospera b. w	12	Onufrego	3 16	19 59	15 31	00 28
26	P.	† Jana i Pawła m. m.	13	Akwiliny	3 17	19 59	16 59	00 44
27	S.	Władysława Kr. W.	14	Jełysego M.	3 17	19 59	18 27	1 04
28	N.	5 po Swiątk. Leona II w.	15	4 po Z. D. S.	3 18	19 59	19 45	1 33
29	P.	Sw.Piotra i Pawła Apost.	16	Tychona	3 18	19 59	20 49	2 15
30	W.	Wspom. św. Pawła ○	17	Manuiła S.	3 19	20 00	21 34	3 13

Święta wyznania Mojżeszowego;

dnia 16 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Tamuz.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	
16	

LIPIEC — ROK 1931

ma dni 31.

Dni		Święta Rzymsko Katolickie		Święta Grecko Katolickie	Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	S.	*N. Krwi P. Jez. Chrystusa*	18	Leontyja	3 19	20 00	22 05	4 25
2	C.	*Nawiedz. N. M. P.*	19	Judy ap.	3 20	19 59	22 26	5 43
3	P.	† Anatoljusza i Heljodora	20	Metodego	3 20	19 59	22 41	7 01
4	S.	Jòzefa Kalasantego W	21	Juljana	3 21	19 59	22 54	8 17
5	N.	6 po Swiątk. Antoniego	22	5 po Z. D. S.	3 22	19 58	23 04	9 29
6	P.	Izajasza pr., Dominiki p. m.	23	Agrypiny	3 23	19 58	23 13	10 40
7	W.	Cyrylla b. w.	24	N. ś. Jan. Ch.	3 24	19 57	23 22	11 49
8	S.	Elżbiety kr. wd.	25	Fewronji	3 25	19 57	23 32	13 00
9	C.	Weroniki p., Zenona m.	26	Dawida	3 26	19 56	23 43	14 14
10	P.	† 7 Braci mm. syn. Felic.	27	Samsona	3 27	19 55	00 00	15 31
11	S.	Pelagji p. m., Piusa 1 p. m.	28	Cyrusa i Jan.	3 28	19 55	00 00	16 50
12	N.	7 po Swiątk. Jana Gwalb.	29	6 po Z. D. S.	3 29	19 54	00 23	18 09
13	P.	Małgorzaty p. m.	30	Sob. św. 12 a.	3 30	19 53	00 57	19 20
14	W.	Bonawentury b. w. d. k.	1	Lipiec Kosm.	3 31	19 52	1 48	20 17
15	S.	Rozesłanie Apostołów	2	*K. P. Brzecz*	3 32	19 51	2 59	20 54
16	C.	*N. M. P. Szkaplerznej*	3	Jacentego	3 34	19 50	4 24	21 24
17	P.	† Aleksego w.	4	Andrzeja p.	3 35	19 49	5 56	21 44
18	S.	Szymona z Lipnicy w.	5	Cyryla i Met.	3 37	19 48	7 28	21 59
19	N	8 po Swiątk. Winc. a P.	6	7 po Z D. S.	3 38	19 47	8 58	22 11
20	P	Czesława w.	7	Tomy i Ak.	3 39	19 46	10 25	22 23
21	W.	Praksedy p. m.	8	Prokopa	3 40	19 45	11 51	22 35
22	Ś.	Marji Magdaleny	9	Pankracego	3 42	19 44	13 18	22 49
23	C.	Apolinarego b. m.	10	Antoniego P.	3 43	19 43	14 46	23 08
24	P.	*† Bł. Kunegundy p.*	11	Eufemji Olgi	3 44	19 42	16 13	23 34
25	S.	*Jakuba Apost.*	12	Prokła i Hil.	3 45	19 40	17 33	00 00
26	N	9 po Sw. *Anny m.* NMP.	13	8 po Z. D. S.	3 47	19 39	18 42	00 10
27	P.	Natalji m.	14	Akiły	3 48	19 38	19 32	1 03
28	W.	Innocent. i Wikt. p. p. m. m.	15	Włodzimierza	3 50	19 36	20 07	2 09
29	Ś.	Marty p., Oława kr. m.	16	Antynohena	3 51	19 34	20 31	3 25
30	C.	Julitty i Donatylli m. m.	17	Martyny	3 53	19 32	20 47	4 43
31	P.	† Ignacego Lojoli w.	18	Emiljana	3 55	19 31	21 01	6 00

Święta wyznania Mojżeszowego:

dn. 2 post, Szero-Oser betamuz (na pamiątkę oblężenia Jerozolimy); dn. 15 Rozchodesz, czyli 1 dzien miesiąca Ab; dn 23 post, Tysza-beab (na pamiątkę zburzenia świątyni w Jerozolimie).

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

SIERPIEŃ — ROK 1931

ma dni 31

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	S.	Piotra Apost. w Ok.	19	Makrymy	3 57	19 29	21 11	7 14
2	N.	10 po Św. *N. M. P. Anielsk.*	20	9 po Z. D. S.	3 58	19 29	21 20	8 25
3	P.	Zn. rel. św. Szczepana	21	Jana	4 (0	19 26	21 29	9 35
4	W.	Dominika w., Arystarcha	22	Marji Mag.	4 1	19 25	21 38	10 46
5	Ś.	*NMP. Śnieżnej*	23	Trofyma	4 3	19 23	21 49	11 57
6	C.	*Przem. Pańskie* ☾	24	Borysa Hliba	4 4	19 21	22 03	13 12
7	P.	† Kajetana w., Donata	25	Zaśn. ś. Anny	4 6	19 19	22 29	14 29
8	S.	Cyrjaka, Larga mm.	26	Jermołaja	4 7	19 19	22 51	15 47
9	N.	11 po Świątk. Romana m.	27	10 po Z. D. S.	4 9	19 13	23 32	17 01
10	P.	Wawrzyńca m.	28	Prochora	4 10	19 13	00 00	18 05
11	W.	Zuzanny i Dygeny p.	29	Kałynyka	4 11	19 11	00 33	18 52
12	Ś.	Klary p., Hilarji m.	30	Siły i Siłuna	4 13	19 09	1 53	19 25
13	C.	Hipolita i Kassjana mm. ○	31	Jeudokima	4 14	19 07	3 24	19 47
14	P.	† *Wigilja*, Euzebjusza	1	Sierpień	4 16	19 05	4 59	20 03
15	S.	Wniebowz. N. M. P.	2	P.ciał.ś.Stef	4 17	19 03	6 32	20 17
16	N.	12 po Św. *Joach. Ojca NMP*	3	11 po Z. D.S.	4 19	19 01	8 03	20 29
17	P.	*Jacka Wyzn., Mirona*	4	7 Ojców z E.	4 21	18 59	9 33	20 42
18	W.	Firmina b. w.	5	Eusygnia	4 23	18 57	11 02	20 56
19	Ś.	Marjana i Rufina	6	Przem. P.	4 25	18 55	12 32	21 13
20	C.	Bernarda op. d. k. ☽	7	Demetja	4 27	18 53	14 00	21 36
21	P.	† Joanny Fremiot Wd.	8	Emiljana	4 28	18 51	15 25	22 09
22	S.	Symforjana i Tymoteusza	9	Macieja ap.	4 30	18 49	16 36	22 56
23	N	13 po Św. Filipa i Benicj.	10	12 po Z.D.S.	4 31	18 47	17 32	23 58
24	P	Bartłomieja Ap.	11	Eupła	4 33	18 44	18 11	00 00
25	W.	Ludwika kr. fr.	12	Fotja i Anik.	4 34	18 42	18 37	1 11
26	Ś.	*NMP. Jasnogórskiej*	13	Maksyma w.	4 36	18 40	18 55	2 29
27	C.	Przen. relikwji św. Kaz.	14	Micheasza p.	4 38	18 38	19 08	3 46
28	P.	† Augustyna b. w. d. k. ●	15	Zaśn. NMP.	4 39	18 36	19 20	5 01
29	S.	*Ścięcie gł. św. J. Chrz.*	16	Przen.obr.P	4 41	18 34	19 29	6 13
30	N.	14 po Św., Róży Lim. p.	17	13 po Z.D.S.	4 43	18 31	19 38	7 23
31	P.	Rajmunda w., Paulina	18	Flora	4 44	18 29	19 47	8 33

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 14 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Elul.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

WRZESIEŃ — ROK 1931

ma dni 30

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	W.	Idziego op. bł.	19	Andrzeja	4 46	18 21	19 56	9 44
2	Ś.	Stefana kr. węg.	20	Samuela	4 47	18 24	20 08	10 57
3	C.	Szymona Słupnika	21	Tadeusza ap.	4 49	18 22	20 25	12 13
4	P	† Rozalji p.	22	Agatonika	4 50	18 19	20 48	13 30
5	S	Wawrzyńca Just.	23	Łupa m.	4 52	18 17	21 22	14 45
6	N.	15 po Św. Zacharjasza pr.	24	14 po Z. D. S	4 54	18 14	22 13	15 52
7	P.	Jana m., Ryginy	25	Bartłomieja	4 56	18 11	23 23	16 44
8	W.	*Narodzenie NMP.*	26	Hadrjana	4 58	18 8	00 00	17 23
9	Ś.	Sergjusza p. w.	27	Pimena	5 00	18 6	00 48	17 49
10	C.	Mikołaja z Tolent	28	Aug. i Mojż.	5 1	18 4	2 21	18 07
11	P.	† Prota i Jacka m. m.	29	Usikn. hoł. J.	5 3	18 2	3 56	18 22
12	S.	*Imienia NMP.*	30	Aleksandra	5 4	18 1	5 29	18 35
13	N.	16 po Św. Eugenji p.	31	15 po Z. D. S.	5 6	17 56	7 02	18 47
14	P	*Podw. Krzyża św.*	1	Wrzes., Sym.	5 7	17 54	8 34	19 00
15	W.	*NMP. Bolesnej*	2	Mamanta	5 9	17 53	10 08	19 17
16	Ś.	† *Suchy dzień.* Euzebji	3	Ant. i Teokt.	5 10	17 52	11 40	19 38
17	C.	Stygmy św. Franciszka	4	Waw. i Mojż	5 12	17 50	13 09	20 07
18	P.	† *Suchy dzień.* Józefa	5	Zacharjasza	5 14	17 48	14 29	20 50
19	S.	† *Suchy dzień.* Jamarjusza	6	Cud. Arch M.	5 16	17 46	15 30	21 48
20	N	17 po Św. Eustachjusza	7	16 po Z. D. S.	5 17	17 44	16 13	23 00
21	P.	*Mateusza Ap.*	8	Rożd. P.D.M.	5 19	17 41	16 43	00 00
22	W.	Tomasza B. W.	9	Joach. i Anny	5 20	17 38	17 3	00 17
23	Ś.	Tekli P. M.	10	Menodory	5 22	17 37	17 17	1 34
24	C.	*NMP. od w. niewol.*	11	Teodory	5 23	17 36	17 29	2 49
25	P.	† Bł. Ładysława	12	Awtonowa	5 25	17 34	17 39	4 02
26	S.	Cyprjana i Just.	13	Korneljusza	5 27	17 29	17 47	5 12
27	N	18 po Św. Koźmy i Damj.	14	17 po Z. D. S.	5 29	17 27	17 56	6 23
28	P.	Wacława Kr. M.	15	Nikity	5 31	17 24	18 06	7 33
29	W.	*Michała Arch.*	16	Eufemji	5 33	17 22	18 16	8 46
30	Ś.	Hieronima Kapł.	17	Zofji	5 34	17 20	18 31	10 00

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 12 i 13 Rosz-Haszana, Nowy Rok 5692 od stworzenia świata (d. 13 jest 1-ym dniem miesiąca Tyszry); dn. 14 post Gedali; dn. 21 Jom-Kipur, post (Sądny dzień); dn. 26 i 27 Sukos (uroczyste święta Szałasów); od 28 do 1 października wolne święta Sukos

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	
16	

PAŹDZIERNIK — ROK 1931

ma dni 31

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	C.	*Bł. Jana z Dukli*	18	Eumenja	5 36	17 18	18 51	11 16
2	P.	† Aniołów Stróżów	19	Trofima	5 37	17 16	19 20	12 32
3	S.	Kandyda i Ewalda	20	Eustachego	5 39	17 13	20 04	13 41
4	N.	19 po Św. Franciszka	21	18 po Z. D. S.	5 40	17 11	21 05	14 38
5	P.	Placyda m.	22	Foki	5 42	17 8	22 22	15 21
6	W.	Brunona w.	23	Pocz. ś. J. Ch.	5 44	17 5	23 48	15 50
7	Ś.	*NMP. Różańc.*	24	Tekli m.	5 46	17 3	00 00	16 11
8	C.	Pelagji, Birgitty	25	Eufrozymy	5 48	17 1	1 20	16 27
9	P.	† Dyonizego b. m.	26	Jana b.	5 49	16 59	2 52	16 40
10	S.	Franciszka Borg. w.	27	Kalistrata	5 51	16 56	4 24	16 52
11	N.	20 po Sw. Placyda	28	19 po Z. D. S.	5 52	16 54	5 57	17 07
12	P.	Maksymiljana	29	Kirika	5 54	16 52	7 31	17 20
13	W.	Edwarda kr. w.	30	Grzegorza	5 56	16 50	9 07	17 39
14	Ś.	Kaliksta p. m.	1	Październik	5 57	16 48	10 42	18 05
15	C.	Teresy p. Jadwigi wd.	2	Cyprjana	5 59	16 46	12 09	18 43
16	P.	† Martyniana i Saturj.	3	Dionizego	6 1	16 44	13 20	19 39
17	S.	Wiktora b., Małgorzaty	4	Eroteja	6 3	16 41	14 12	20 46
18	N.	21 po Sw. *Łukasza ew.*	5	20 po Z. D. S.	6 5	16 39	14 47	22 03
19	P.	Piotra z Alkantary	6	Tomasza ap.	6 6	16 37	15 09	23 21
20	W.	*Jana Kantego.*, Ireny	7	Sergjusza	6 8	16 33	15 25	00 00
21	Ś	Urszuli p. m.	8	Pelagji	6 9	16 33	15 38	00 37
22	C.	Korduli i Alodji p.	9	Jakóba ap.	6 11	16 31	15 48	1 51
23	P.	† Seweryna b. m.	10	Eulampjusza	6 13	16 29	15 57	3 02
24	S.	*Rafała archan.*	11	Filipa ap.	6 15	16 27	16 05	4 12
25	N.	22 po Sw. Kryspina m.	12	21 po Z. D. S.	6 17	16 25	16 15	5 22
26	P.	Ewarysta p. m.	13	Karpa i Pap.	6 19	16 23	16 25	6 34
27	W.	Sabiny p. m., Frumencjusza	14	Nazareusza	6 21	16 20	16 38	7 48
28	S.	*Szymona i Tad.*	15	Lucjana	6 23	16 18	16 57	9 05
29	C.	Narcyza b. w.	16	Longina st. m.	6 25	16 16	17 24	10 21
30	P.	† Germana i Serap.	17	Ozjasza	6 26	16 14	18 02	11 32
31	S	† *Wigilja.* Symfr.	18	Łukasza ew.	6 28	16 12	18 56	12 34

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 2 Hoszana — Raba (święto palm), dn. 3 Szemini — Aceres, dn. 4 Szymchas — Tora, uroczyste święta, dn. 12 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesięca Marcheszwan.

Notatki

1	17
2	18
3	19
4	20
5	21
6	22
7	23
8	24
9	25
10	26
11	27
12	28
13	29
14	30
15	31
16	

LISTOPAD — ROK 1931

ma dni 30.

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego		Święta Grecko Katolickie	Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	N.	23 po Św. Wszystkich Święt.	19	22 po Z. D. ś.	6 30	16 10	20 07	13 19
2	P.	*Dzień Zaduszny*	20	Artemjusza	6 31	16 8	21 28	13 53
3	W	Huberta b. w., Sylwji	21	Hilarjona	6 33	16 7	22 55	14 15
4	Ś.	Karola Borom. b. w.	22	Abercjusza	6 35	16 5	00 00	14 32
5	C.	Zacharjasza i Elżb.	23	Jakóba	6 37	16 3	00 24	14 46
6	P.	† Leonarda w. Feliksa	24	Arety pn.	6 39	16 2	1 52	14 58
7	S.	Nikandra i Karyny mm.	25	Marcjana	6 41	16 00	3 21	15 10
8	N.	24 po Św. Gotfryda i Maura	26	23 po Z.D. ś.	6 42	15 59	4 53	15 23
9	P.	Teodora i Oresta	27	Nestora	6 44	15 57	6 27	15 40
10	W.	Andrzeja z Awel.	28	Terencjusza	6 46	15 56	8 03	16 02
11	Ś.	Marcina b. w.	29	Anastazji m.	6 47	15 54	9 37	16 34
12	C.	Marcina p. m. 5 braci m.	30	Zenobjusza	6 49	15 52	10 59	17 22
13	P.	† *Stanisława Kostki*	31	Stachjusza	6 51	15 50	12 02	18 27
14	S.	Jukunda b. w.	1	List., Kalik.	6 52	15 48	12 45	19 44
15	N	25 po Sw. Leopolda w.	2	24 po Z. D.ś.	6 54	15 46	13 12	21 04
16	P.	Edmunda b. w.	3	Akepsymy	6 56	15 45	13 31	22 23
17	W.	Grzegorza Cudotw. b. w.	4	Joannika	6 58	15 44	13 45	23 37
18	Ś.	Odona p.	5	Halakt i Ep.	6 0	15 43	13 56	00 00
19	C.	Elżbiety kr. wd.	6	Paw. i Konst.	7 1	15 42	14 05	00 49
20	P.	† Feliksa Walezj.	7	Łazarza	7 3	15 41	14 14	2 00
21	S.	*Ofiarowanie N. M. P.*	8	Sobor. św.M.	7 4	15 40	14 23	3 09
22	N.	26 po Sw. Cecylji p. m.	9	25 po Z. D.ś.	7 6	15 39	14 34	4 21
23	P.	Klemensa p. m.	10	Erasta	7 8	15 38	14 45	5 34
24	W.	Jana od Krzyża w.	11	Miny i Wikt.	7 9	15 36	15 03	6 50
25	Ś.	Katarzyny p. m.	12	Józafata	7 11	15 35	15 27	8 07
26	C.	Piotra p. m., Konrada b.w.	13	Jana Złot.	7 12	15 34	16 01	9 21
27	P.	† Wirgiliusza b. w.	14	Filipa ap.	7 14	15 33	16 52	10 28
28	S.	Manswerta b. m.	15	Hurj. i Sams.	7 16	15 32	17 58	11 18
29	N.	1 Niedz. Adw. Saturnina	16	26 po Z. D ś.	7 17	15 31	19 18	11 55
30	P.	*Andrzeja apost.*	17	Grzegorza	7 19	15 30	20 42	12 20

Święta wyznania Mojżeszowego:

Dn. 11 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Kisłeiw.

Notatki

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

GRUDZIEŃ – ROK 1931

ma dni 31.

Dni		Święta Kościoła Rzymsko Katolickiego	Święta Grecko Katolickie		Słońca wsch.	Słońca zach.	Księżyca wsch.	Księżyca zach.
1	W.	Eligjusza b w.	18	Platona	7 20	15 30	22 08	12 38
2	S.	Bibianny p. m.	19	Awadja	7 21	15 29	23 34	12 53
3	C.	Franciszka Ksaw.	20	Prokła i Grz.	7 23	15 29	00 00	13 06
4	P.	† Barbary p. m.	21	Wowd. NMP	7 24	15 28	00 59	13 17
5	S.	Sabby op., Niceta b. w.	22	Filemona	7 25	15 27	2 26	13 28
6	N.	2 Niedz. Adw. Mikołaja	23	27 po Z.D.S.	7 27	15 27	3 55	13 43
7	P.	Ambrożego b. w.	24	Katarzyny	7 29	15 26	5 28	14 02
8	W.	Niepok. Pocz. NMP.	25	Klemensa	7 30	15 26	7 02	14 29
9	Ś.	Walerji p. m.	26	Alypja	7 31	15 26	8 31	15 08
10	C.	NMP. *Loretańskiej*	27	Jakóba męcz.	7 32	15 25	9 43	16 05
11	P	† Damazego p. w.	28	Stefana męcz.	7 33	15 25	10 36	17 18
12	S.	Aleksandra	29	Paramona	7 34	15 25	11 11	18 40
13	N.	3 Niedz. Adw. Łucji p. m.	30	28 po Z.D S	7 35	15 25	11 34	20 01
14	P.	Dyoskora m.	1	Grudzień N.	7 36	15 25	11 50	21 19
15	W.	Walerjana i Iren.	2	Abakuna	7 37	15 25	12 03	22 34
16	Ś.	† *Suchy dzień*	3	Sofonjusza	7 38	15 25	12 13	23 45
17	C.	Łazarza b., Olimpji	4	Barbary	7 39	15 25	12 21	00 00
18	P.	† *Suchy dzień*	5	Sabby	7 40	15 25	12 30	00 55
19	S.	† *Suchy dzień*	6	Mikołaja	7 41	15 26	12 40	2 05
20	N.	4 Niedz. Adw. Teofila	7	29 po Z.D.S.	7 41	15 26	12 51	3 17
21	P.	Tomasza ap.	8	Patapjusza	7 42	15 26	13 06	4 32
22	W.	Honorata m.	9	Niep. P. M.	7 42	15 27	13 28	5 50
23	Ś.	Wiktorji p.	10	Miny i Herm.	7 43	15 28	13 58	7 05
24	C.	† *Wigilja* Irmin. p.	11	Daniela	7 43	15 28	14 44	8 15
25	P.	Narodz. Chr. Pana	12	Spirydjona	7 44	15 29	15 46	9 13
26	S.	Szczepana I Męcz.	13	Eustrata	7 44	15 29	17 04	9 55
27	N.	Niedz. po N. Ch. P *Jana ap.*	14	N. Praojc.	7 44	15 30	18 28	10 24
28	P.	Młodzianków mm.	15	Eleuterjusza	7 44	15 31	19 56	10 44
29	W.	Tomasza b.	16	Aggeusza	7 45	15 32	21 21	10 59
30	Ś.	Eugenjusza b. w.	17	Dan. i Łaz.	7 45	15 33	22 47	11 12
31	C.	Sylwestra p. W.	18	Sebastjana	7 45	15 33	00 00	11 25

Święta wyznania Mojżeszowego:

Od 5 do 12 Chamba (święto Machabeuszów), dn. 11 Rozchodesz, czyli 1 dzień miesiąca Tejwejs, dn. 20 post (Asoro-botejwejs).

Notatki

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

Kalendarzyk myśliwski.

(Czas ochronny i polowania według art. 49 prawa łowieckiego).
(Ciemne pola oznaczają czas ochronny).

Rodzaj zwierzyny	Zabrania się polować w czasie obok oznaczonym (czas ochronny) na zwierzęta w województwach:	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
Łosie — byki*)	wszystkich	■	■	■	■	■	■	■	■				15▌
Jelenie — byki, daniele — rogacze	wszystkich	■	■	■	■	■	■	■	■			■	■
Sarny — kozły	poznańskiem i pomorsk.	■	■	■	■	▌15							
	zaś w pozostałych		■	■	▌20								
Zające — szaraki	poznańskiem i pomorsk.	15▌	■	■	■	■	■	■	■	■			
	zaś w pozostałych		■	■	■	■	■	■	■	■			
Zające — bielaki	wszystkich		15▌	■	■	■	■	■	■	■	■		
Borsuki	wszystkich	■	■	■	■	■	■	■	■				■
Wiewiórki*)	wszystkich			■	■	■	■	■	■	■	■		
Głuszce — koguty	wszystkich	■	■	▌15			15▌	■	■	■	■	■	■
Cietrzewie — koguty	wszystkich						■	■	▌15				
Cietrzewie — kury	wileńskiem, nowogródzkiem, białostockiem poleskiem i wołyńskiem.	■	■	■	■	■	■	■	▌15	15▌	■	■	■
Jarząbki	wszystkich		■	■	■	■	■	■	▌15				
Pardwy	wszystkich		■	■	■	■	■	■	▌15				
Bażanty — koguty	wszystkich		■	■	■	■	■	■	■				
Kuropatwy	wileńskiem, nowogródzkiem, białostockiem, poleskiem i wołyńskiem.	■	■	■	■	■	■	■	■			■	■
	zaś w pozostałych	■	■	■	■	■	■	■	■				■
Przepiórki	wszystkich	Czas ochronny od przyl. do 31/VIII											
Słonki	wszystkich					15▌	■	■	▌15				
Bataljony	wszystkich						■	▌10					
Dzikie kaczory	wszystkich						■	▌10					
Dzikie kaczki (samice i młode) oraz inne ptactwo wodne i błotne	wszystkich			■	■	■	■	▌10					
Dzikie łabędzie i dzikie gęsi	wszystkich					15▌	■	■					
Dropie, dropie — kamionki (strepety), dzikie gołębie, drozdy kwiczoły, paszkoty*)	wszystkich		■	■	■	■	■	■	▌15				
Ptaki krukowate i drapieżne z wyjątkiem jastrzębi — gołębiarzy krogulców, wron i srok	wszystkich		■	■	■	■	■	■	▌15				

Wojewodowie mają prawo na obszarze swych województw przedłużać czas ochronny na poszczególne gatunki zwierzyny.

---

*) W myśl rozp. Min. Rolnictwa zabrania się przez cały rok polować na łosie-byki, dropie, dropie-kamionki (strepety) i wiewiórki.

WYCIĄG Z USTAWY:

Art. 47. Nie wolno polować w czasie między zachodem a wschodem słońca. Wyjątek stanowi polowanie na słonki w czasie ciągu, na głuszce i cietrzewie w czasie toku, na łosie i jelenie na rykowisku, na kaczki na zlotach i przelotach oraz na dziki, wilki, lisy i wydry na czatach.

Art. 48. Zabrania się polować na żubry, bobry, kozice, świstaki, na samice i cielęta: łosia, jelenia, daniela, na sarny-kozy i koźlęta, na niedźwiedzie od niedźwiedziątek, na głuszce-kury, bażanty-kury, czarne bociany, oraz w województwach: pomorskiem, poznańskiem, warszawskiem, łódzkiem, kieleckiem, lubelskiem, krakowskiem, tarnopolskiem i stanisławowskiem na cietrzewie-kury.

Za cielęta: łosia, jelenia, daniela i koźlęta-sarny uważa się młode zwierzęta tych gatunków w czasie do końca lutego następnego roku po ich urodzeniu.

Art. 50. Przez cały rok wolno polować na: wilki, wydry, kuny domowe (kamionki), tchórze, gronostaje, łasice, króliki, jastrzębie-gołębiarze, krogulce, sroki i wrony oraz podbierać jaja, wybierać pisklęta i niszczyć gniazda wymienionych ptaków.

Zwierzęta wymienione w ustępie poprzednim może zabijać i chwytać każdy na własnym gruncie w obrębie swojej zagrody i w bezpośredniem jej sąsiedztwie aż do stu metrów odległości od zabudowań.

Miary i wagi.

Miary długości

Polskie:

Pręt = 2½ sążniom = 15 stopom
Sążeń = 3 łokciom = 6 stopom
Łokieć = 2 stopom
Stopa = 12 calom
Cal = 12 linjom.

Metryczne:
Kilometr = 1000 metrom
Hektometr = 100 metrom
Metr = 100 centymetrom
Decymetr = 10 centymetrom
Centymetr = 10 milimetrom.

Porównanie miar polskich z metrycznemi.

14 wiorst = 15 kilometrom
Pręt = 4 metrom i 32 centymetrom
Łokieć = 57,6 centymetrom
Stopa = 28,8 centymetrom
Cal = 2,4 centymetrom
Kilometr = 14/15 wiorsty
Metr = 41,6 calom = niespełna 3½ stopy
Centymetr = 0,415 (trochę więcej niż 4/10) cala

Miary powierzchni.

Polskie:

Włóka = 30 morgom
Mórg = 300 prętom kwadratowym
Pręt kw. = 56¼ łokcia kw. = 225 stopom kw.
Stopa = 144 calom kwadratowym.

Metryczne:

Hektar (ha) = 100 arom = 10.000 metrom kw.
Ar = 100 metrom kw.

Porównanie miar powierzchni.

Mórg = 5 598 metrom kw. = niespełna 6/10 hektara
Pręt kw. = 18,66 metrom kw,
Hektar (ha) = 1.786 morga, trochę więcej niż 1¾ morga = 536 prętom kw.
Ar = 5,36 prętom kw. = nieco więcej niż 5¼ prętom kw.

Miary objętości

Polskie:

Korzec = 4 ćwiartkom = 32 garncom
Ćwierć = 8 garncom
Garniec = 4 kwartom
Kwarta = 4 kwaterkom

Metryczne:

Hektolitr = 100 litrom
Kitr = 1000 centm. sześciennym

Porównanie miar objętości.

Korzec = 1 hektolitrowi i 28 litrom
Garniec = 4 litrom
Kwarta = 1 litrowi
Hektolitr = 0,78 litra.

Wagi.

Metryczne dziesiętne:

Tonna = 1000 kg.
Kwintal metr. = 100 kg.
Kilogram = 1000 gr.
Hektogram = 100 gr.
Dekagram = 10 gr.
Uwaga: Gram jest to waga 1 cm. sześciennego, a kilogram 1000 centm. sześciennych wody destylowanej przy temperaturze 4⁰ C.

Wagi aptekarskie.

1 funt aptek. = 7/8 handl. = 12 uncji = 359 gr.
1 uncja = 8 drachmom = 30 gr.
1 drachma = 3 skrupułom = 3,7326 gr.
1 skrupuł = 20 granom = 1,2442 gr.
1 gran = 0,0622 gr.

Porównanie wag.

Centnar metryczny (2) = 244 funtom
Kilogram (kilo) = 1,44 (niecałe 2½) funtom
Funt = 409 gramom
Łut = 12 8 gramom
100 funtów = 41 kilogram.

Porównanie miar i wag

dawnych polskich, metrycznych, rosyjskich, oraz dawnych austryjackich i pruskich.

I. Miary długości.

a) drobniejsze:

	Cale polsk.	Milim.	Cale austrj.	Cale rosyjsk.	Cale pruskie
Polska Stopa = 12 calom = 144 linjom	12	228	10,94	11,34	11,03
Francja Metr=10dcm.=100ctm.=1000mm.	41,66	1000	37,99	39,37	38,28
Austrja Stopa wied. = 12 calom = 144 linjom.	13,17	316,08	12,—	12,55	12,10
Rosja Arszyn = 28 calom = 16 werszkom.	29.67	711,19	22,51	28,00	37,26
Prusy Stopa = 12 calom = 144 linjom	13,07	331,85	12,92	12,36	12,—

b) drożne:

	Sążnie polskie	Metry	Sążnie wiedeń.	Sążnie rosyjsk.	Pręty pruskie
Polska Dawna mila polska	4938	8534,2	4497,8	—	2268,8
Francja Kilometr = 1000 metrom	531,8	1000,0	527,2	468,7	265,6
Rosja Wiorsta = 500 sążniom	617,2	1066,8	562,2	500	283,3
Prusy Mila = 200 prętom	435,6	7532,5	3936,5	35,3	2000

II. Miary powierzchni.

	Morgi polsk.	Hektary	Morgi wiedeń.	Dzies. rosyjsk.	Morgi magdeb.
Polska Mórg nowop. = 300 prętom kw.	1,000	0,5599	0,973	0,512	2,192
Francja Hektar = 100 arom	1,786	1,000	1,738	0,915	3,917
Austrja Mórg wied. = 1600 sążniom	1,028	0.5755	1,000	0,528	2,254
Rosja Desiatyna praw. = 2400 sążni rosyjs.	1,951	1,0925	1,898	1.000	4,279
Prusy Mórg magdeb. (pruski)=137 pręt. kw.	0,456	0,2553	0,444	2,233	1,000
Kresy półn.-wsch. Mórg lit. = 1600 sąż. ros.	1,301	0,728	1,266	0,667	2,853

III. Miary objętości.

a) płynów:

	Garniec polski	Litr	Wiadro austr.	Garniec litewski	Wiadro pruskie
Polska Garniec=4 kwartom=16 kwaterkom	1,—	4,—	0,72	1,30	0,056
Francja Hektolitr = 100 litrom	25,—	100,—	1,767	32,52	1,458
Rosja Wiadro = 100 sztofom = 100 krużkom = 100 czarkom	3,073	11,299	0,230	4,—	1,179
Kresy pół.-wsch. Garniec lit. = 4 kwart. lit.	0,769	3,07	0,035	1,—	0,045
Prusy Wiadro (Eimer) = 60 kwartom	17,175	68,702	0,25	22,33	1, —

b) zbóż:

	Korce polskie	Hekto-litry	Miarka austrj.	Czetw. rosyjsk.	Szefle pruskie
Polska Korzec = 4 ćwierciom=36 garncom.	1. —	1,280	2,085	0,610	4,329
Francja Hektolitr = 100 litrom	0,791	1, —	1,623	0,476	1,819
Rosja Czetwiert' = 2 ośminom=8 czetwierkom = 64 garncom	1,640	2,099	3,410	1, —	3,917
Prusy Szefel = 4 viertelom = 16 massom.	0,422	0,550	0,897	0,262	1, —

IV. Wagi.

	Funt polski	Kilogram	Funt austrj.	Funt rosyjsk.	Funt pruski
Polska Funt = 32 łutom	1, —	0,405	0,720	0,999	0,910
Francja Kilogram = 10 hektogramom = 10 dekagramom	2,469	1,000	1,786	2,442	2, —
Rosja Funt = 32 łutom = 96 zołotnikom = 3216 dolom	1.010	0,409	0,731	1,000	0,819
Prusy Funt = 32 łutom	1,235	0,500	0,893	1,221	1, —

Taryfa pocztowa.

Przesyłki listowe

		Zł. gr.
Listy zwykłe prywatne:	do 20 gr.	—.25
	ponad 20 gr. do 250 gr.	—.50
	„ 250 „ „ 500 „	—.80
„ „ urzędowe:	do 20 gr.	—.25
	ponad 20 gr. do 250 gr.	—.50
	„ 250 „ „ 500 „	—.70
Za polecenie		—.50
Za doręczenie pośpieszne przesyłek listowych		—.80
Listy wartościowe, opłata jak za list polecony odpowiedniej wagi, a ponadto należytość asekuracyjna zz każde zadeklarcwane 100 zł.		—.10
oraz opłata dodatkowa		—.10

Rozmiar listów w każdym kierunku 45 cm.
Rulony długość do 75 cm., średnica do 10 cm.

Karty pocztowe:	pojedyncze	—.15
	z odpowiedzią	—.30

Wymiary: największy 15×10,5 cm.
najmniejszy 10×7 cm.

Druki prywatne:	do 25 gr.	—. 5
	„ 50 „	—.10
	„ 100 „	—.15
	„ 250 „	—.25
	„ 500 „	—.50
	„ 1000 „	—.60
ponad 1000 do 2000 gr. (tylko pojedyńczo wysyłane tomy)		—.70
Druki urzędowe	do 25 gr.	—. 5
	„ 50 „	—.10
	„ 100 „	—.15
	„ 250 „	—.25
ponad 250 do 2000 gr.		—.40

Najwyższa waga 2 kg.
Waga pojedyńczo wysyłanych tomów może wynosić 3 kg.
Wymiary jak dla listów

W obrocie zagranicznym:

Do Austrji, Czechosłowacji, Rumunji i Węgier listy zwykłe do 20 gr. — 40 groszy.
Do innych państw 50 gr.
za każde dalsze 20 gr. — 30 groszy.
Najwyższa dopuszczalna waga 2 kg.
Druki za każde 50 gr. — 10 groszy.

Paczki zwykłe.

Waga	STREFA			
	1	2	3	4
	do 100 km.	ponad 100 do 300 km.	ponad 300 do 600 km.	ponad 600 km.
1 kg.	0,60	0,80	1,00	1,20
3 „	0,80	1,20	1,60	2,00
5 „	1,20	1,80	2,40	3,00
10 „	1,80	2,60	4,00	6,00
15 „	2,50	4,00	6,00	8,00
20 „	3,50	6,00	8,00	10,00

Opłata dodatkowa bez względu na wagę paczki 10 gr.

Wartościowe: *a*) opłata od wagi jak wyżej, *b*) należytość asek. od każdych 100 zł. 0,10

c) należytość manipulacyjna przy paczkach:

do 100 zł. wartości 0,20

ponad 100 zł. „ 0,40

d) oraz opłata dodatkowa 0,10

Przekazy pocztowe zwykłe, pobraniowe i zleceniowe w obrocie wewnętrznym.

	Zł. gr.
Do 10 zł.	—.15
ponad 10 „ do 25 zł.	—.30
„ 25 „ „ 50 „	—.45
„ 50 „ „ 100 „	—.65
„ 100 „ „ 250 „	—.90
„ 250 „ „ 500 „	1.30
„ 500 „ „ 750 „	1.75
„ 750 „ „ 1000 „	2.15
„ 1000 „ „ 1250 „	2.50
„ 1250 „ „ 1500 „	2.85
„ 1500 „ „ 1750 „	3.20
„ 1750 „ „ 2000 „	3.50
oraz opłata dodatkowa bez względu na wysokość przekazanej kwoty . . .	—.05

Przekazy telegraficzne.

Oprócz należności, jak wyżej, należność manipulacyjna za sporządzenie telegramu przekazowego — 20 gr.; pozatem a) należność telegraficzna za telegram przekazowy i ew. korespondencję osobistą, b) oraz za pospieszne doręczenie, o ile nie chodzi o przekazy adresowane poste restante lub do miejscowości, należącej do zamiejscowego okręgu doręczeń.

Taryfa telegraficzna.

Za telegramy miejscowe i zamiejscowe (państwowe i prywatne) zwykłe:

opłata od wyrazu . . . . . zł. 0.15

Nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata . . . „ 0.50

Za telegramy prywatne pilne = D =

opłata od wyrazu . . . . . „ 0.45

Nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata . . . „ 0.50

Za zapłaconą odpowiedź = RPx = opłata w dowolnej wysokości.

Za telegramy prasowe:

opłata od wyrazu . . . . . „ 0.08

Nadto od każdego telegramu opłata zasadnicza . . . „ 0.25

Za telegramy prasowe Polskiej Agencji Telegraf.:

opłata od wyrazu . . . . . „ 0.03

Nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata . . . „ 0.25

Za telegramy listowe = LT =

opłata od wyrazu . . . . . „ 0.08

najmniej jednak za 20 wyrazów t. j. . . . . „ 1.60

Nadto od każdego telegramu zasadnicza opłata . . . „ 0.25

Za telegramy o kilku adresach = TMx = oprócz normalnej opłaty za telegram dopłata za każdy odpis 50 wyrazów lub części tychże:

za telegram zwykły . . . . . „ 0.50

za telegram pilny . . . . . „ 1.—

Za telegramy nadawane telefonem przez abonentów za każde 100 słów lub część tychże . . . . „ 0.50

Za cofnięcie telegramu jeszcze nieodtelegrafowanego . . „ 0.30

Za doręczenie telegramu z adresem niedokładnym . . „ 0.30

Blankiety nadawcze wydaje się bezpłatnie.

Taryfa telefoniczna.

Opłata wynosi za rozmowy miejscowe bez ograniczenia czasu prowadzone z rozmównicy . . . . . zł. 0.15

Za rozmowy międzymiastowe zwykłe 3 minutowe:

na odległość do	25	km.	. . . . . „	0.50
„ „ „	50	„	. . . . . „	0.90
„ „ „	100	„	. . . . . „	1.50
„ „ „	200	„	. . . . . „	2.70
i za każde dalsze	100	„	. . . . . „	0.60

Za rozmowy pilne pobiera się opłatę potrójną.

Oprócz wyżej wykazanych opłat obowiązuje od każdej międzymiastowej rozmowy państwowej lub prywatnej opłata dodatkowa, a mianowicie:

Za wezwanie do rozmównicy osoby, nie abonującej telefonu, zamieszkałej w miejscowym okręgu doręczeń, oprócz opłaty za rozmowę piątą część opłaty, przypadającej na 3 minutową rozmowę zwykłą do danej miejscowości oraz za posłańca 1 zł.

Za cofnięcie zgłoszonej rozmowy pobiera się 1/5 opłaty, przypadającej za jednostkę zwykłej rozmowy.

Za połączenie poza godzinami urzędowemi:

jednorazowo podczas przerwy bądź obiadowej bądź nocnej zł. 0.40

Taryfa podatku dochodowego.

Skala podatku dochodowego

od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę (urzędnicy państwowi zostali od podatku tego zwolnieni rozporządzeniem Prez. Rzpl. z dn. 8. XI 1927, Dz. U. R. P. Nr. 101 p. 871).

L. p.	Wysokość wypłaconego wynagrodzenia obliczona w stosunku rocznym w zł.		Stopa procentowa podatku
	ponad	do	
1	2 500	2 600	1,5
2	2 600	2 700	1,6
3	2 700	2 800	1,7
4	2 800	2 900	1,8
5	2 900	3 000	1,9
6	3 000	3 100	2,0
7	3 100	3 200	2,1
8	3 200	3 400	2,2
9	3 400	3 600	2,3
10	3 600	3 800	2,4
11	3 800	4 000	2,5
12	4 000	4 200	2,6
13	4 200	4 400	2,7
14	4 400	4 800	2,8
15	4 800	5 200	2,9
16	5 200	5 600	3,0
17	5 600	6 000	3,1
18	6 000	6 400	3,2
19	6 400	6 800	3,3
20	6 800	7 200	3,4
21	7 200	7 600	3,5
22	7 600	8 000	3,6
23	8 000	8 800	3.9
24	8 800	9 600	4,1
25	9 600	10 400	4,3
26	10 400	11 200	4,6
27	11 200	12 000	4,9
28	12 000	13 000	5,3
29	13 000	14 000	5,7
30	14 000	15 000	6.1
31	15 000	16 000	6,5
32	16 000	17 000	6,8
33	17 000	18 000	7,1
34	18 000	19 000	7,4
35	19 000	20 000	7,7
36	20 000	22 000	8.0
37	22 000	24 000	8,3
38	24 000	26 000	8,6
39	26 000	28 000	8,9
40	28 000	30 000	9,2
41	30 000	32 000	9 5
42	32 000	34 000	9,9
43	34 000	36 000	10,3
44	36 000	38 000	10,7
45	38 000	40 000	11,1

Skala podatku dochodowego

od dochodów fundowanych

Stopień dochodu	Wysokość dochodów w złotych		Podatek w złotych	Stopień dochodu	Wysokość dochodów w złotych		Podatek w złotych
	ponad	do			ponad	do	
1	1 500	1 550	31	38	19 000	20 000	1 540
2	1 550	1 600	33	39	20 000	22 000	1 760
3	1 600	1 700	37	40	22 000	24 000	1 992
4	1 700	1 800	41	41	24 000	26 000	2 236
5	1 800	1 900	45	42	26 000	28 000	2 492
6	1 900	2 000	50	43	28 000	30 000	2 760
7	2 000	2 100	54	44	30 000	32 000	3 040
8	2 100	2 200	59	45	32 000	34 000	3 366
9	2 200	2 400	67	46	34 000	36 000	3 708
10	2 400	2 600	75	47	36 000	38 000	4 066
11	2 600	2 800	84	48	38 000	40 000	4 440
12	2 800	3 000	93	49	40 000	44 000	5 060
13	3 000	3 200	102	50	44 000	48 000	5 712
14	3 200	3 400	112	51	48 000	52 000	6 396
15	3 400	3 600	122	52	52 000	56 000	7 112
16	3 600	3 800	133	53	56 000	60 000	7 860
17	3 800	4 000	144	54	60 000	64 000	8 704
18	4 000	4 400	162	55	64 000	68 000	9 588
19	4 400	4 800	182	56	68 000	72 000	10 512
20	4 800	5 200	202	57	72 000	76 000	11 476
21	5 200	5 600	224	58	76 000	80 000	12 480
22	5 600	6 000	246	59	80 000	88 000	14 168
23	6 000	6 600	283	60	88 000	96 000	15 936
24	6 600	7 200	324	61	96 000	104 000	17 888
25	7 200	7 800	366	62	104 000	112 000	19 936
26	7 800	8 400	411	63	112 000	120 000	22 080
27	8 400	9 200	469	64	120 000	128 000	24 320
28	9 200	10 000	530	65	128 000	136 000	24 653
29	10 000	11 000	605	66	136 000	144 000	29 088
30	11 000	12 000	684	67	144 000	152 000	31 616
31	12 000	13 000	767	68	152 000	160 000	34 400
32	13 000	14 000	854	69	160 000	168 000	37 296
33	14 000	15 000	945	70	168 000	176 000	40 304
34	15 000	16 000	1 040	71	176 000	184 000	43 424
35	16 000	17 000	1 156	72	184 000	192 000	46 656
36	17 000	18 000	1 278	73	192 000	200 000	50 000
37	18 000	19 000	1 406				

Przy dochodzie ponad 200,000 zł. podatek wynosi 50,000 zł. i oprócz tego 2,000 zł. od każdych pełnych 8,000 zł. ponad 200,000 zł.

Do podatku dolicza się o ile chodzi o dochody osób fizycznych i spadków nieobjętych

ponad	200,000	zł.	do	300,000	1½	procent
„	300,000	„	„	400,000	2½	„
„	400,000	„	„	500,000	4	„
„	500.000	„	„	600,000	5½	„
„	600,000	„	„	800,000	7	„
„	800,000	„	„	1.100,000	9	„
„	1.100,000	„	„	1.500,000	11	„
„	1.500,000	„	„	2.000,000	13	„
„	2.000,000	„			15	„

od całego podlegającego podatkowi dochodu.

Podatek należy jednak wymierzać w ten sposób, aby z dochodu wyższego stopnia po potrąceniu podatku nie pozostało nigdy mniej, niż zostaje z najwyższego dochodu bezpośrednio niższego stopnia, po potrąceniu podatku na ten stopień przypadającego.

O ile z dochodu ustalonego do wymiaru podatku po potrąceniu przypadającej kwoty podatkowej pozostaje mniej niż wynosi najwyższy dochód wolny od podatku, należy podatek wymierzyć i pobrać tylko w wysokości nadwyżki dochodu ponad tę najniższą granicę.

Dodatki

Do stawek państwowego podatku dochodowego nie mogą być ustanawiane dodatki na rzecz związków komunalnych.

Na obszarze jednak b. dzielnicy pruskiej i górnośląskiej części województwa śląskiego pobiera się dodatki do państwowego podatku dochodowego na rzecz gmin i powiatowycų związków komunalnych.

Dodatki te wynoszą przy dochodzie podatkowym:

ponad	1.500	zł.	do	24.000	4	procent	dochodu
„	24.000	„	„	88.000	4,5	„	„
„	88.000	„	„		5	„	„

Taryfa podatku przemysłowego.

Podatek przemysłowy opiera się na ustawie o państwowym podatku przemysłowym z dnia 15 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 79, poz. 550) oraz rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 8 sierpnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 560).

Podatek przemysłowy opłaca się:

1) w formie świadectw przemysłowych
2) w postaci podatku od obrotu.

I. Podatek od świadectw przemysłowych.

TARYFA ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH.

Kategorja		We wszystkich miejscowościach	W Warszawie	W miejscowościach klasy			
				I	II	III	IV
	A. Dla przedsiębiorstw handlowych						
I	Dla zakładów handlowych	2000	—	—	—	—	—
II	„ „ „	—	400	330	270	200	130
III	„ „ „	—	80	65	50	40	25
IV	„ „ „	—	30	25	20	15	10
V-a	Dla handlu rozwoźnego	50	—	—	—	—	—
V-b	Dla handlu obnośnego	15	—	—	—	—	—
	B. Dla przedsiębiorstw przemysłowych						
I	. . . .	6000	—	—	—	—	—
II	. . . .	4000	—	—	—	—	—
III	. . . .	2000	—	—	—	—	—
IV	. . . .	600	—	—	—	—	—
V	. . . .	200	—	—	—	—	—
VI	. . . .	—	120	100	80	60	40
VII	. . . .	—	60	50	40	30	20
VIII	. . . .	—	15	12	10	6	4

C. Dla handlu jarmarcznego

	Dla handlu hurtowego	Dla handlu datalicznego
	Złotych	
Na jarmarkach trwających ponad 21 dni	250	70
„ „ „ od 7 do 21 dni	125	35
„ „ „ od 3 do 7 dni	100	25

D. Dla zajęć przemysłowych.

Kategorja	Oznaczenie zajęcia przemysłowego	Cena w zł.
I.	Ekspedytorzy, nie utrzymujący oddzielnych biur i pomocników handlowych, lecz trudniący się osobiście z polecenia osób trzecich cleniem w urzędach celnych towarów wysyłanych zagranice lub otrzymywanych z zagranicy:	
	1) przy urzędach celnych, znajdujących się przy głównych linjach kolei żelaznych	400
	2) przy urzędach celnych, znajdujących się przy bocznych linjach kolei żelaznych.	300
	3) przy urzędach celnych nie położonych przy linjach kolejowych	250
II.	a) pośrednicy giełdowi (maklerzy):	
	1) na giełdzie warszawskiej	400
	2) na innych giełdach	250
	b) wszelkiego rodzaju inni pośrednicy handlowi:	
	1) w Warszawie i w miejscowościach I klasy .	150
	2) w miejscowościach II klasy	100
	3) „ III i IV klasy . . .	30
III.	Inspektorzy i ajenci przedsiębiorstw ubezpieczeniowych przewozowych, komunikacyjnych oraz instytucyj kredytowych, o ile prowadzą operacje bez utrzymywania biur:	
	1) w Warszawie i w miejscowościach I klasy .	50
	2) w miejscowościach II klasy	40
	3) w miejscowościach III i IV klasy . . .	20
IV.	Ajenci podróżujący (komiwojażerowie)	100
	Cena karty rejestracyjnej	10

DODATKI DO CEN ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH.

Do cen świadectw przemysłowych podanych powyżej dolicza się nadto:

a) 30 % dodatek na rzecz związków komunalnych;
b) 25 % dodatek na rzecz szkół zawodowych;
c) 15 % dodatek na rzecz Izb Handlowych i Przemysłowych oraz Izb Rolniczych;
d) 10 % dodatek nadzwyczajny na cele budżetowe.

II. Podatek od obrotu.

STOPA PODATKOWA.

Podatek od obrotu wynosi 2% od obrotów, z wyjątkami podanemi poniżej:

1% (art. 7 lit. a) od obrotów osiągniętych przez przedsiębiorstwa przemysłowe ze sprzedaży wydobytych surowców lub wyprodukowanych towarów, o ile artykuły te zostały nabyte również przez przedsiębiorstwa przemysłowe, przerabiające je, względnie zużywające w prowadzonym przemyśle.

1/2% (art. 7 lit. b) od obrotów dokonanych artykułami pierwszej potrzeby oraz surowcami niezbędnemi do rozwoju rolnictwa i przemysłu krajowego przez przedsiębiorstwa handlowe przy sprzedaży hurtowej, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego, jak również przez samoistne przedsiębiorstwa wykonywania dostaw.

1% (art. 7 lit. c) od obrotów przedsiębiorstw prowadzących detaliczną lub drobną sprzedaż artykułów spożywczych pierwszej potrzeby.

1%. Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 22 grudnia 1926 r. wydanem w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu (Dz. U. R. P. Nr. 128 poz. 766) obniżono stopę podatku do 1% od obrotów osiąganych przy sprzedaży wszelkiego rodzaju towarów, począwszy od 1 stycznia 1927 r. przez: samoistne przedsiębiorstwa handlowe ze sprzedaży hurtowej, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego, jak również przez samoistne przedsiębiorstwa wykonywania dostaw.

5% (art. 7 lit. d i e) od obrotów przedsiębiorstw komisowych i pośrednictwa handlowego oraz od obrotów pośredników handlowych.

Wolne zawody.

Podatek przemysłowy tylko w formie podatku od obrotu opłacają samodzielne wolne zajęcia zawodowe: lekarzy, dentystów, weterynarzy, felczerów, adwokatów, notarjuszów, obrońców sądowych, architektów, inżynierów i innych techników (np. rzecznicy patentowi)

Spółdzielnie.

Ustawa o państwowym podatku przemysłowym przyznaje ulgi spółdzielniom, działającym na zasadzie ustawy z dnia 29 października 1920 r. o spółdzielniach (Dz. U. R. P. Nr. 111 poz. 733), należącym do związków rewizyjnych.

Taryfa opodatkowania spadków i darowizn.

Pozycja	Określenie podatku według jego znamion osobistych w szczególności według jego stosunku do spadkodawcy lub darującego	Czysta wartość otrzymanego majątku w zlotych — Podatek wymierza się według poniższej stopy proc.														
		Do 3 tysięcy	Ponad 3 do 5 tysięcy	Ponad 5 do 10 tysięcy	Ponad 10 do 20 tysięcy	Ponad 20 do 50 tysięcy	Ponad 50 do 100 tysięcy	Ponad 100 do 200 tysięcy	Ponad 200 do 500 tysięcy	Ponad 500 do 1 miljona	Ponad 1 do 2 miljon.	Ponad 2 do 5 miljon.	Ponad 5 do 10 miljon.	Ponad 10 do 20 miljon.	Ponad 20 do 50 miljon.	Ponad 50 miljon.
		a	b	c	d	e	f	g	h	i		k	l	m	n	o
1	Małżonek, zstępny . . .	—	—	—	2	4	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2	Wstępny przysposobiony zięć lub synowa . . .	—	6	7	8	9	10	11	12	13	15	17	19	21	23	25
3	Rodzeństwo rodzone lub przyrodnie. Dzieci rodzeństwa. Pasierb. . .	—	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36
4	Krewni do 4 stopnia, wyżej niewymienieni (rodzeństwo rodziców, rodzeństwo dziadków, wnukowie rodzeństwa, rodzeństwo stryjeczne lub cioteczne)	—	14	16	18	20	22	24	26	28	30	33	36	39	42	45
5	Inni	—	20	22	25	28	31	34	37	40	43	46	49	52	56	60

Taryfa opłat stemplowych.

Samorząd.

Nie podlegają opłacie:

1. (art. 120, punkt 1) obligacje oraz innego rodzaju obligi związków samorządowych;

2. (art. 120, punkt 2) obligacje (listy zastawne, obligacje komunalne i innego rodzaju obligacje fundowane) wydane związkowi samorządowemu przez instytucję, emitującą tytułem pożyczki;

3. (art. 140, ustęp drugi) podania, wnoszone do urzędów samorządowych w sprawach, należących do ich zakresu działania, nie podlegają opłatom w myśl ustawy o opłatach stemplowych, nawet w tym wypadku, gdy dla rozstrzygnięcia sprawy jest niezbędny udział władzy państwowej;

4. (art. 142 p. 3 i art. 160 p. 1) podania wnoszone do urzędów państwowych w sprawach wyborów do ciał reprezentacyjnych i samorządowych, oraz świadectwa urzędowe, wydawane przez urzędy państwowe w tych sprawach;

5. (art. 144, punkt 2) podania wnoszone przez związki samorządowe do urzędów państwowych;

6. (art. 154) świadectwa wydawane przez związki samorządne z wyjątkiem wyciągów i innych świadectw z aktów stanu cywilnego;

7. (art. 160, punkt 3) świadectwa urzędowe wydawane związkom samorządowym przez urzędy państwowe — z wyjątkiem wtóropisów, odpisów i wyciągów.

Kościoły i gminy wyznaniowe.

(Art. 144, p. 3; art. 160, p. 3) podania, wnoszone przez kościoły i gminy wyznaniowe przez państwo polskie uznane, i świadectwa urzędowe, im wydawane, z wyjątkiem wtóropisów, odpisów i wyciągów — opłacie nie podlegają.

Rozbudowa.

Nie podlegają opłacie:

1. (Art. 54 punkty 4 i 5). Umowy sprzedaży wzgl. kontrakty zamiany oraz akty wywłaszczenia — na mocy których gmina:

a) nabywa nieruchomości celem budowy domów mieszkalnych (art. 4, 6 rozp. Prez. R. P. z dn. 22. IV. 1929 r. Dz. U. Nr. 42, poz. 372),

b) nabywa grunty niezbędne do wykonania planu regulacji ulic, zatwierdzonego przez właściwą władzę, albo do budowy szkół i domów ludowych,

e) kupuje nadwyżki gruntów, ujawnione drogą postępowania, przewidzianego w ustawie z dn. 28. XII. 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 1, poz. 1 z 1926 r.), a położone w sferze interesów mieszkaniowych miast i osad przemysłowo - fabrycznych oraz grunty państwowe, położone w owej sferze interesów (art. 4 i 14 powołanego pod literą „a“ rozp. Prez. R. P. z dnia 22. IV. 1927 r. oraz art. 7 powołanej ustawy z dn. 28. XII. 1925 r.),

d) sprzedaje lub wydzierżawia spółdzielczym stowarzyszeniom mieszkaniowym, instytucjom społecznym, osobom prywatnym lub spółkom nieruchomości pod budowę domów mieszkalnych (art. 4, punkt „a“ powołanej ustawy z dn. 29 kwietnia 1925 r.),

2. (art. 54, punkty 6 i 7). Sprzedaż budynku niewykończonego, jeżeli pismo, stwierdzające sprzedaż sporządzono w ciągu 8 lat od dnia rozpoczęcia budowy, t. j. od dnia rozpoczęcia robót technicznych celem położenia fundamentów, jak również pierwsza po ukończeniu budowy sprzedaż budynku wykończonego, jeżeli pismo, stwierdzające sprzedaż, sporządzono w ciągu lat 8 od dnia, w którym zaczęto budynku używać.

Uwolnienie to tyczy się budynków mieszkalnych, oraz budynków, przeznaczonych do celów przemysłowych i handlowych, obejmuje również grunt, na którym budynek stoi, oraz podwórze; nie tyczy się nadbudówek i przybudówek. Osoba, powołująca się na uwolnienie od opłaty ma udowodnić warunki uwolnienia, a mianowicie: przedstawić zaświadczenie właściwego urzędu pierwszej instancji, mającego nadzór nad budownictwem.

3. (art. 69, p. 6). Umowa, na mocy której gmina kupuje materjały budowlane.

4. (art. 69, p. 6). Umowy, na mocy których gmina sprzedaje materjały budowlane spółdzielczym stowarzyszeniom mieszkaniowym, instytucjom spółdzielczym, oraz osobom prywatnym lub spółkom.

5. (art. 73, punkt 5). Rachunek, stwierdzający wykonanie umowy, wymienionej wyżej w punkcie 4.

6. a) (art. 120, punkt 4). Listy zastawne oraz obligacje mieszkaniowe, wydawane na mocy art. 19 rozp. Prez. R. P. o rozbudowie miast z dnia 22 kwietnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42, poz. 372),

b) (art. 120, p. 4) obligi w przedmiocie kredytu budowlanego udzielonego na mocy powołanego art. 19,

c) (art. 122). weksle własne nie na zlecenie wystawiane w granicach tegoż kredytu,

d) (art. 120, punkt 4) obligi w przedmiocie kredytu amortyzacyjnego, długoterminowego, udzielonego celem konwersji kredytu, wymienionego w punktach b i c.

7. (art, 137, punkt 7, art. 139). Pokwitowania, stwierdzające spłatę kapitału, lub odsetek w przypadkach, wymienionych wyżej w punkcie 6, jak również — w tychże przypadkach — zezwolenie na wykreślenie wpisu w księdze wieczystej.

Spółdzielnie.

(Ustawa o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. Dz. U. R. P. Nr, 111, poz. 733).

Nie podlegają opłacie:

1. (art. 139). Dokumenty umowne, ustalające stosunek między spółdzielnią a jej członkiem, a mianowicie: oświadczenie (deklaracja) w przedmiocie przystąpienia do spółdzielni, oraz deklaracje co do dalszych wkładów (art. 17 ustawy o spółdzielniach), jak również pismo, stwierdzające przyjęcie do spółdzielni (art. 20 ustawy o spółdzielniach):

a) zasadniczo,

b) jeżeli są sporządzone lub uwierzytelnione notarjalnie lub sądownie.

2. Wpłaty na udziały członków.

3. (art. 118, 136, 137, punkty 10, 13, 14). Pokwitowanie, którem:

a) spółdzielnia stwierdza wpłatę na udział (art. 16 i 21 ustawy o spółdzielniach) albo

b) dopłatę (art. 58 ustęp 2 ust. o spółdz.),

c) którem członek spółdzielni potwierdza zwrot udziału (art. 27 ust. o spółdz.) albo

d) zwrot dopłaty (art. 58 ustęp 5 ust. o spółdz.) albo

e) wypłacenie udziału w zyskach (art. 57 ust. o spółdz.),

f) którem spółdzielnia kredytowa potwierdza całkowitą, lub częściową spłatę pożyczki, udzielonej członkowi, albo uiszczenie odsetek przy takiej pożyczce,

g) pokwitowanie w przedmiocie należności spółdzielni za towary, dostarczone, lub dostarczyć się mające członkowi, albo należności członka za towary, oddane spółdzielni do komisowej sprzedaży (choćby członek był spółdzielnią), w szczególności znaczki, wydawane przez spółdzielnię celem kontroli zakupów członkowskich, jako też pokwitowania w przedmiocie sumy, wypłaconej przez spółdzielnię członkowi wzamian za towar jej zwrócony — pod warunkiem, że sprzedaż lub zakupno towaru przez spółdzielnię mieści się w granicach jej działalności podstawowej, określonej statutem,

h) wogóle pokwitowania, tyczące się stosunków prawnych między spółdzielnią a jej członkami, o ile te stosunki mieszczą się w granicach działalności podstawowej, określonej statutem,

i) pokwitowania, tyczące się obrotu oszczędnościowego i czekowego spółdzielni, należących do związku rewizyjnego (art. 68 i 70 ustawy o spółdz.), w szczególności też pisma, któremi spółdzielnia taka stwierdza przyjęcie pieniędzy na oprocentowanie.

4. (art. 73 i 74). Rachunek, stwierdzający:

a) należności za towary sprzedane członkowi lub za towary przez spółdzielnię od kogokolwiek kupione albo otrzymane w komis — o ile sprzedaż względnie kupno mieści się w granicach podstawowej działalności, określonej statutem.

Podlegają opłacie:

5 Obligi i weksle (art. 114, 116, 117, 124).

a) pisma, stwierdzające otrzymanie pożyczki od „instytucji drobnego kredytu", t. j. od spółdzielni, należącej do związku rewizyjnego (art. 68 i 70 ust. o spółdzielniach), której podstawowem zadaniem statutowem jest udzielanie członkom pożyczek oraz przyjmowanie wkładów pieniężnych, podlegają opłacie w wysokości 0,3% od sumy zobowiązania, dopóki wysokość kredytu, jaki może być udzielony jednemu członkowi (art. 46 punkt 2 ust. o spółdz.) nie przewyższa kwoty, którą określi rozporządzenie; p. nadto niżej lit. c. d.,

b) oblig, stwierdzający otrzymanie pożyczki od spółdzielni, ale nie posiadający cech, wymienionych w punkcie a), podlega opłacie według zasad, podanych pod hasłem obligi ze zmianami, podanemi niżej pod literami c. i d. (zasady, podane pod literą c, d, tyczą się również obligów wymienionych pod literą a),

c) Minister Skarbu może na wniosek związku rewizyjnego zezwolić, aby spółdzielnie, należące do związku i mogące udzielać pożyczek tylko swym członkom, uiszczały opłaty (w wysokości 0,5% lub 0,3%) gotówką za pośrednictwem związku rewizyjnego; zezwolenie może być jednak każdego czasu odwołane,

d) Minister Skarbu może zezwolić, aby spółdzielnie kasowały znaczki stemplowe na obligach przez przepisanie datą skasowania oraz odciskiem swej pieczęci jak również, aby kasowały znaczki stemplowe na wekslach.

Wolne od opłaty.

e) Poręka przy pożyczce, udzielonej przez spółdzielnię członkowi.

6. (art. 142 punkt 13). Podania, wnoszone przez spółdzielnie i przez związki rewizyjne do Rady Spółdzielczej w zakresie jej właściwości, jakoteż wnoszone przez związki rewizyjne do innych władz państwowych w sprawach spółdzielni.

Reforma i meljoracje rolne.

Wolne od opłaty:

1. (art. 52, p. 1, 6; art. 54 p. 2, 3; art. 58; art. 61; nadto art. 1 rozp. Prez. R. P. z dn. 7. II. 1928 r., Dz. U. R. P. Nr. 16, poz. 126). Umowy oraz orzeczenia władz ziemskich, stanowiące tytuł przejścia własności nieruchomości,

a) tyczące się nabycia nieruchomości przez Skarb Państwa lub przez Państw. Bank Rolny na zasadzie przepisów o reformie rolnej;

b) mające na celu regulację struktury gospodarstw rolnych, jako to: scalanie gruntów, likwidację serwitutów, zamianę gruntów, jeżeli podlegają zatwierdzeniu przez władze ziemskie.

Podlegają opłacie:

c) stanowiące tytuł przejścia własności przy parcelacji, przeprowadzonej na zasadzie przepisów o reformie rolnej; od ceny sprzedaży — 1%;

2. sprzedaż karłowatego gospodarstwa celem uzupełnienia innego karłowatego gospodarstwa, jeżeli przedstawiono zaświadczenie okręgowego urzędu ziemskiego, stwierdzające, że sprzedawcy przyznano kredyt na zasadzie ustępu 2 art. 74 ustawy z dn. 28. XII. 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr. 1 poz. 1): od ceny sprzedaży 1%;

3 pismo, stwierdzające kupno nieruchomości przez instytucję, upoważnioną do parcelacji, zawarte pod warunkami, które określi rozporządzenie, — od ceny kupna 1%.

Wolne od opłaty:

4. (art. 120, p. 4). Obligacje oraz innego rodzaju obligi, tyczące się pomocy kredytowej, przewidzianej w ustawach: o wykonaniu reformy rolnej, o nadaniu ziemi żołnierzom wojska polskiego oraz o scalaniu gruntów.

5. (art. 137, p. 7; art. 139). Pokwitowania, stwierdzające spłatę kapitału lub odsetek w przypadkach, przewidzianych w punkcie 3 oraz zezwolenia na wykreślenie wpisu w księdze wieczystej w tychże przypadkach.

6. (art. 142, punkty 9 i 10). Podania w sprawie przejęcia przez Skarb Państwa nieruchomości na cele parcelacji i osadnictwa, wnoszone przez osoby, których majątek ulega przejęciu, w sprawie nadania ziemi na mocy ustawy o wykonaniu reformy rolnej, jakoteż w sprawach, tyczących się pomocy kredytowej dla osadników.

7. (art. 120, p. 4; art. 137, p. 7; art. 139; art. 142, p. 1; art. 160, p. 1);

a) obligi, stwierdzające otrzymanie pożyczki z „państwowego funduszu kredytu na meljoracje rolne“ (ustawa z dnia 22. VII. 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 609),

b) pokwitowania, stwierdzające spłatę kapitału, lub odsetek — przy pożyczce wymienionej w p. 1, jak również zezwolenie na wykreślenie wpisu w księdze wieczystej,
c) podania i świadectwa urzędowe w sprawie meljoracyj rolnych.

Podania.

Wnoszone do urzędów państwowych.

1. Zasadniczo podlegają opłacie 3 zł. od każdego załącznika, jako też od każdego dalszego egzemplarza (duplikatu) podania i odpisu podania, wraz z niem złożonych po 50 gr. Ilość arkuszy jest bez znaczenia.

2. Podanie ponowne, przy którem jedynie zostają złożone załączniki, potrzebne do załatwienia pierwszego podania, nie podlega opłacie; od załączników opłaca się jednak po 50 gr.

Nie podlegają opłacie (art. 142):

3. Podania, zawierające wnioski w sprawach publicznych albo wiadomości, udzielone w sprawie publicznej w myśl obowiązującego przepisu lub na żądanie władzy — w szczególności podania w sprawach budowy szkół, regulacji rzek, zabudowania górskich potoków, meljoracyj rolnych, budowy mostów i t. p.

4. Podania: tyczące się wyborów do Sejmu i Senatu, do ciał reprezentacyjnych, samorządowych i do komisyj podatkowych;

5. w sprawach służby wojskowej, osobistych świadczeń wojennych i obowiązku odstępowania na rzecz państwa zwierząt pociągowych i wozów;

6. osób, które pozostają lub pozostawały w służbie państwa lub związków samorządowych oraz członków rodzin tych osób, w sprawach tyczących się stosunku służbowego, jak również podania o posady w urzędach państwowych;

7. w sprawach nauki, szkolnictwa i oświaty pozaszkolnej;

8. tyczące się ustawowo nakazanych zwolnień, obniżeń lub odroczeń w zakresie danin publicznych;

9. o zwrot daniny publicznej, nienależnie pobranej, jeżeli ją uiszczono bez wymiaru urzędowego lub w kwocie wyższej niż ustalona urzędownie;

10. w sprawach nadania ziemi na mocy ustawy o wykonaniu reformy rolnej, nadania ziemi żołnierzom wojska polskiego lub inwalidom wojennym, jako też w sprawach tyczących się pomocy kredytowej dla osadników i reemigrantów;

11. w sprawach przymusowego wywłaszczenia na użytek publiczny, jak również w sprawie przejęcia przez skarb państwa nieruchomości na cele parcelacji i osadnictwa, wnoszone przez osoby, których majątek ulega wywłaszczeniu lub przejęciu;

12. tyczące się ubezpieczeń przymusowych;

13. w sprawach, należących do zakresu działania Min. Pracy i Op. Sp. i podwładnych temuż Ministerstwu urzędów, o ile zawierają prośbę o pracę, ochronę lub opiekę, albo zgłoszenie zapotrzebowania pracowników, lub o ile tyczą się rejestracji związków zawodowych i pracowniczych kas przezorności, jak również w sprawach, tyczących się umów zbiorowych;

14. wnoszone przez spółdzielnie i przez związki rewizyjne do Rady Spółdzielczej w zakresie jej właściwości, jako też wnoszone przez związki rewizyjne do innych władz państwowych w sprawach spółdzielni;

15. tyczące się spraw, należących do zakresu działania instruktora stowarzyszeń przemysłowo - rzemieślniczych;

16. tyczące się czynów, za które grozi kara, przewidziana w kodeksie karnym, albo w przepisach administracyjnych lub skarbowych, w szczególności też występków i wykroczeń służbowych;

17. osób, których stan niezamożności jest niewątpliwie znany urzędowi, mającemu załatwić podanie, jeżeli uiszczenie opłaty nie jest możliwe, bez dotkliwego uszczerbku majątkowego;

18. osób, dotkniętych klęską żywiołową o zapomogi, lub ulgi;

19. w sprawach pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych, lub uszkodzonych na skutek działań wojennych;

20. wnoszone na mocy ustawy o organizacji odbudowy technicznej wsi, miast i miasteczek (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 143 z r. 1920) w sprawie świadczeń przymusowych, wywłaszczenia, lub regulacji działek budowlanych;

21. w sprawach publicznych zgromadzeń i wykładów;

22. o wydanie świadectw, których posiadanie jest nakazane przez obowiązujące przepisy ze względów publicznych, świadectw szczepienia ospy, oraz świadectw ubóstwa;

23. o zaświadczenie na wtóropisie, odpisie lub tłumaczeniu, iż opłatę stemplową od pisma pierwszego uiszczono;

24. wnoszone przez urzędy państwowe imieniem skarbu Rzeczypospolitej;

25. wnoszone przez związki komunalne i inne związki przymusowe, mające siedzibę na obszarze Rzeczypospolitej;

26. podania kościołów i gmin wyznaniowych, przez państwo polskie uznanych;

27. fundacyj, zakładów i zrzeszeń, prawnie istniejących i posiadających siedzibę w Polsce, których zadanie stanowi wyłącznie wykonywanie kultu religijnego, albo działalność naukowa, oświatowa lub dobroczynna;

28. podania o zatwierdzenie statutu fundacji, zakładu, lub zrzeszenia, wymienionego w punkcie 27;

29. gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych;

30. w postępowaniu tyczącem się uregulowania struktury drobnych gospodarstw rolnych (scalania gruntów, podziału wspólnot, likwidacji lub ścisłego określenia rozmiaru serwitutów, zamiany gruntów) oraz w postępowaniu Urzędów Ziemskich, obejmującem prace techniczne (art. 31 ustawy z dn. 11. VIII. 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 706);

31. osób odznaczonych za zasługi publiczne, jeżeli podanie tyczy się odznaczenia;

32. tyczące się nabycia i utraty obywatelstwa drogą opcji, oparte na traktacie międzypaństwowym;

33. o zezwolenie na urządzenie widowiska lub koncertu publicznego, jeżeli dochód przeznaczony jest w całości na cele społeczne, oświatowe lub kulturalne;

34. o zezwolenie na przekazanie waluty obcej zagranicę, jeżeli kwota, która ma być przekazana, nie przewyższa 200 zł.;

35. komunalnych kas oszczędności i istniejących przy nich zakładów zastawniczych (art. 28, p. 3 rozp. Prez. R. P. z dn. 13. IV. 1927 r. Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 339);

36. o wydanie wyciągów i innych świadectw z akt stanu cywilnego.

Gminne kasy pożyczkowo - oszczędnościowe.

1. (art. 116) pisma stwierdzające otrzymanie pożyczki od gminnej kasy pożyczkowo - oszczędnościowej; od sumy zobowiązania opłata wynosi 0,3%.

W o l n e o d o p ł a t y:

2. (art. 118) pisma, stwierdzające przyjęcie przez gminną kasę pożyczkowo - oszczędnościową pieniędzy na oprocentowanie;
3. (art. 137, punkt 13) pokwitowania tyczące się obrotu oszczędnościowego gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych;
4. (art. 144, punkt 5) podania gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych oraz
5. (art. 160) świadectwa urzędowe im wydawane — z wyjątkiem wtóropisów, odpisów i wyciągów.

Podpisy (art. 158).

Poświadczenie własnoręczności podpisów lub znaków ręcznych:

1. podlega — jeśli własnoręczność poświadczył sąd — przepisom o opłatach sądowych:

2. jeżeli poświadczył notarjusz, to poświadczenie własnoręczności jak również dokonane jednocześnie poświadczenie zdolności osobistej jest wolne od opłaty;
3. jeżeli poświadczył inny urząd państwowy, to opłata wynosi przy jednym podpisie 1 zł., przy dwóch — 2 zł. i przy trzech lub więcej podpisach 3 zł.

Rachunki (art. 72 — 74, 90, 91).

1. Wysokość opłaty: jeżeli umowę, której wykonanie rachunek stwierdza, zawarł bądź wystawca bądź odbiorca rachunku w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku — z wyjątkiem przypadków kupna lasu na wyrąb. Przy należności nie przewyższającej 20 zł. rachunek jest wolny od opłaty.

Przy	należności	ponad	20 zł.	do	50 zł.	rachunek	jest	0,10	zł.
„	„	„	50 „	„	100 „	„	„	0,20	„
„	„	„	100 „	„	150 „	„	„	0,30	„
„	„	„	150 „	„	200 „	„	„	0,40	„
„	„	„	200 „	„	250 „	„	„	0,50	„
„	„	„	250 „	„	300 „	„	„	0,60	„
„	„	„	300 „	„	350 „	„	„	0,70	„
„	„	„	350 „	„	400 „	„	„	0,80	„
„	„	„	400 „	„	450 „	„	„	0,90	„
„	„	„	450 „	„	500 „	„	„	1,—	„
„	„	„	500 „	„	550 „	„	„	1,10	„
„	„	„	550 „	„	600 „	„	„	1,20	„
„	„	„	600 „	„	650 „	„	„	1,30	„
„	„	„	650 „	„	700 „	„	„	1,40	„
„	„	„	700 „	„	750 „	„	„	1,50	„
„	„	„	750 „	„	800 „	„	„	1,60	„
„	„	„	800 „	„	850 „	„	„	1,70	„
„	„	„	850 „	„	900 „	„	„	1,80	„
„	„	„	900 „	„	950 „	„	„	1,90	„
„	„	„	950 „	„	1000 „	„	„	2,00	„

„ „ „ 1000 od każdych pełnych lub zaczętych 50 złotych po . . . . 0,10 „

2. Rachunki szpitali, nie będących przedsiębiorstwami zarobkowemi w przedmiocie kosztów leczenia wolne są od opłaty.

Pokwitowania.

art. 72, 87, 90, 93, 114, 118, 136—139, 149 oraz l, lit. c) i d) rozp. Prez R. P. z dn. 7. X. 1927 r. Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 804)

Pokwitowanie z odbioru pieniędzy i papierów wartościowych:
1. zasadniczo 20 gr.

W o l n e o d o p ł a t y:

2. gdy pokwitowanie stwierdza odbiór pieniędzy, lub papierów wartościowych, których wartość nie przewyższa 50 zł.

3. pokwitowania, wiążące się ze stosunkami ubezpieczeniowemi, gdy zakład ubezpieczeń ma w Polsce siedzibę, lub przedstawicielstwo, a mianowicie, stwierdzające: uiszczenie premji lub innej kwoty, do której uiszczenia ubezpieczający jest obowiązany wobec zakładu ubezpieczeń; wypłatę sumy ubezpieczenia lub bonusu; zwrot sum, zapłaconych zakładowi ubezpieczeń — a mianowicie, zwrot na skutek niedojścia do skutku ubezpieczenia, albo na skutek rozwiązania lub zmiany stosunku ubezpieczeniowego.

4. stwierdzające odbiór wynagrodzenia za świadczenie, stanowiące obowiązek publiczno - prawny.

Weksle (art. 122 — 125).

Weksle wystawione w Polsce: zasadniczo

przy	sumie	wekslowej			do	50	zł.	0,20	zł.
„	„	„	ponad	50	„	100	„	0,30	„
„	„	„	„	100	„	200	„	0,60	„
„	„	„	„	200	„	300	„	0,90	„
„	„	„	„	300	„	400	„	1,20	„
„	„	„	„	400	„	500	„	1,50	„
„	„	„	„	500	„	600	„	1,80	„
„	„	„	„	600	„	700	„	2,10	„
„	„	„	„	700	„	800	„	2,40	„
„	„	„	„	800	„	900	„	2,70	„
„	„	„	„	900	„	1000	„	3,—	„
„	„	„	„	1000	„	2000	„	6,—	„
„	„	„	„	2000	„	3000	„	9,—	„
„	„	„	„	3000	„	4000	„	12,—	„
„	„	„	„	4000	„	5000	„	15,—	„
„	„	„	„	5000	„	6000	„	18,—	„
„	„	„	„	6000	„	7000	„	21,—	„
„	„	„	„	7000	„	8000	„	24,—	„
„	„	„	„	8000	„	9000	„	27,—	„
„	„	„	„	9000	„	10000	„	30,—	„

Przy sumie wekslowej przewyższającej 10.000 zł. należy uiścić po 3 zł. od każdego pełnego lub zaczętego tysiąca sumy wekslowej.

WŁADZE CENTRALNE.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Prezydent Rzeczypospolitej jest najwyższym organem Narodu w zakresie władzy wykonawczej. Prezydent spełnia władzę wykonawczą przez odpowiedzialnych przed Sejmem ministrów. Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych Państwa w czasie pokoju.

Stałem miejscem zamieszkania Prezydenta jest Zamek w Warszawie. Mieszczą się tam istniejące przy Prezydencie Kancelarja Cywilna i Wojskowa Adjutantura Generalna.

SEJM I SENAT RZECZYPOSPOLITEJ.

Władza ustawodawcza i kontrolująca należy do Sejmu i Senatu. Reprezentują: Sejm — Marszałek Sejmu, Senat — Marszałek Senatu.

Biura Sejmu i Senatu mieszczą się przy ul. Wiejskiej n-ry 4, 6, 8. Telefon — centrala telefoniczna Sejmu i Senatu.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI PAŃSTWA.

Kontrolę administracji państwowej pod względem finansowym wykonywuje Najwyższa Izba Kontroli Państwa. Na jej czele stoi prezes, wraz z dwoma wiceprezesami. Izba dzieli się na 4 departamenty. Organami prowincjonalnemi Izby są Okręgowe Izby Kontroli Państwa.

Adres: Żórawia 44, tel. centrala 555 - 73. Nadto: Departament I — Nowogródzka 21, Departament III — Złota 22, Departament IV — Długa 50.

RADA MINISTRÓW.

Rada Ministrów jest właściwym organem, rozstrzygającym o kierunku polityki rządu. Jest to organ kolegjalny złożony z ministrów, pozostający pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów

---

PREZES RADY MINISTRÓW.

Prezes Rady Ministrów przewodniczy Radzie Ministrów i kieruje ogólnie działalnością Rządu.

Prezesowi Rady Ministrów bezpośrednio podlega Prezydjum Rady Ministrów, złożone z Biura Prezydjum, oraz Gabinetu Prezesa Rady Ministrów.

Adres: Krakowskie Przedmieście n-r. 46-48.

Tel. Centrala 555 - 00.

Prezesowi Rady Ministrów podlegają nadto następujące instytucje:

NAJWYŻSZY TRYBUNAŁ ADMINISTRACYJNY.

Podlega pod względem administracyjnym.

Adres: Miodowa 22.

Tel. biuro prezydjalne 602 - 35.

'NAJWYŻSZA KOMISJA DYSCYPLINARNA.

Adres: Pałac Rady Ministrów, Krakowskie Przedmieście n-r. 46/48.

Tel.: Centrala Prezydjum Rady Ministrów.

POLSKA AGENCJA TELEGRAFICZNA (P. A. T.).

Adres: Dyrekcja — Krakowskie Przedmieście n-r. 50.

Tel.: 685 - 69.

Redaktor dyżurny — Mokotowska 14.

Tel.: 8 - 90 - 53.

MONITOR POLSKI.

Dziennik — wydawnictwo urzędowe.

Adres: Miodowa 22.

Tel.: Dyrektora 644 - 05.

„ Administracji 644 - 50.

KOMISJA DLA USPRAWNIENIA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ.

Od roku 1928 działa przy Prezesie Rady Ministrów specjalna komisja, zwana Komisją dla usprawnienia administracji publicznej, mająca na celu przygotowanie i opracowanie materjałów i wniosków w zakresie wskazanym w tytule Komisji. Na czele Komisji stoi prezes, powoływany przez Radę Ministrów.

Adres: Prezydjum Rady Ministrów.

Tel.: Centrala Prezydjum Rady Ministrów.

MINISTERSTWA.

Na czele poszczególnych ministerstw stoją ministrowie odpowiedzialni indywidualnie za działalność w zakresie swego urzędu.

Podajemy poniżej podział poszczególnych ministerstw na departamenty i wydziały, wraz z obszerniejszemi informacjami, dotyczącemi tych ministerstw, departamentów i wydziałów, w których zakresie działania leży załatwianie spraw, obchodzących bezpośrednio samorząd.

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Statut organizacyjny Min. Spraw Wewnętrznych — Monitor Polski nr. 158 z 1926 r. zmiana statutu, dotycząca utworzenia specjalnego wydziału aprowizacyjnego — Monitor Polski nr. 209 z 1927 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dzieli się na pięć departamentów:

Departament I Organizacyjny, II Polityczny, III Samorządowy, IV Administracyjny, V Służby Zdrowia, oraz samodzielne wydziały: Wojskowy i Aprowizacyjny, które podlegają bezpośrednio Ministrowi Spraw Wewn. (Podsekretarzowi Stanu).

Ministrowi Spraw Wewnętrznych podlegają nadto:

Główny Urząd Statystyczny, Główna Komenda Policji Państwowej, oraz Dowództwo Korpusu Ochrony Pogranicza, Urząd Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemjami.

Przy Ministrze Spraw Wewnętrznych funkcjonują, jako organa doradcze: Państwowa Rada Spożywców, Państwowa Rada Samorządowa, Państwowa Naczelna Rada Zdrowia, Państwowa Rada Statystyczna, Państwowa Rada dla spraw uzdrowisk.

Adres: Całe Min. Spraw Wewn. mieści się przy ul. Nowy - Świat 67/69, z wyjątkiem Głównego Urzędu Statystycznego i Departamentu V-go Służby Zdrowia.

Tel.: Minister 318 - 84.
„ Podsekretarz Stanu 203 - 25.
„ Biuro informacyjno - podawcze 662 - 50.
„ Kierownik sekretarjatu 663 - 43.

DEPARTAMENT I ORGANIZACYJNY.

Wydziały: 1. Organizacyjno - Prawny, 2. Osobowy, 3. Inspekcji, 4. Ogólny.

Departament Organizacyjny obejmuje sprawy organizacji i nadzoru nad urzędowaniem Ministerstwa, oraz władz i urzędów Ministerstwu podległych, sprawy doboru i szkolenia personelu urzędniczego, wszelkie sprawy finansowo-gospodarcze i nadzór nad pracami ustawodawczemi w Ministerstwie; w szczególności Wydział organizacyjno - prawny tego Departamentu obejmuje sprawy organizacji władz i urzędów miejscowych (z wyjątkiem samorządowych), organizacji policji, oraz jej stosunku do władz państwowych i samorządowych, sprawy podziału administracyjnego oraz nadzór nad pracami ustawodawczemi, a więc dotyczącemi i samorządu. Wydział inspekcji, wyszkolenia i organizacji pracy obejmuje sprawy inspekcji wszystkich podległych Ministerstwu władz administracyjnych, nadzoru nad inspekcją wojewódzką oraz sprawy wyszkolenia urzędników i organizacji pracy w urzędach. Wydział ogólny obejmuje między innemi sprawy budżetowe Ministerstwa. (Oddział budżetowy).

Tel.: Dyrektor Dept. — 752 - 08. Kancelarja — 293 - 56.

DEPARTAMENT II POLITYCZNY.

Wydziały: 1) Społeczno - polityczny, 2) Narodowościowy, 3) Bezpieczeństwa.

Departament Polityczny obejmuje sprawy ogólno - polityczne, narodowościowe i bezpieczeństwa.

Tel.: Dyrektor Dept. — 663 - 33; Kancelarja 649 - 06.

DEPARTAMENT III SAMORZĄDU.

Wydziały: 1) Administracji samorządowej, 2) Finansów komunalnych, 3) Komunalnej polityki gospodarczej.

Departament Samorządu obejmuje sprawy organizacji związków komunalnych, wykonywania nadzoru nad ich działalnością, zwłaszcza nad gospodarką finansową i działalnością ekonomiczną.

Tel.: Dyrektor Dept. — 652 - 87. Kancelarja — 686 - 44.

I. Administracji Samorządowej (SS) obejmuje sprawy administracji samorządu miast, miasteczek i uzdrowisk; sprawy samorządu ziemskiego; sprawy wynikające z potrzeby zapewnienia zgodnej działalności ministerstw w zakresie stosowania statutu autonomicznego wojew. Śląskiego, oraz sprawy samorządowe nie należące do kompetencji innych wydziałów.

Tel. Naczelnika Wydziału — 663 - 45.

II. Wydział Finansów Komunalnych (SF) obejmuje sprawy dotyczące gospodarki finansowej związków komunalnych.

Tel. Naczelnika Wydziału — 686 - 02.

III. Wydział komunalnej polityki gospodarczej (SG) obejmuje sprawy dotyczące ekonomicznej działalności związków samorządowych, oraz urządzeń społeczno - gospodarczych tych związków.

Tel. Naczelnika Wydziału — 517 - 53.

DEPARTAMENT IV ADMINISTRACYJNY.

Wydziały: 1) Spraw Stanu Cywilnego i praw obywatelskich, 2) Porządku publicznego, 3) Administracyjny.

Departament IV Administracyjny obejmuje sprawy, dotyczące wykonywania ustaw i rozporządzeń z zakresu Min. Spraw Wewn., nieprzekazane innym departamentom, a mianowicie: sprawy stanu cywilnego, obywatelstwa, administracyjno - policyjne, ochrony granic, sprawy cudzoziemców, sprawy orzecznictwa i inne.

Tel.: Dyrektor Dept. — 663 - 05, Kancelarja — 304 - 22.

DEPARTAMENT V SŁUŻBY ZDROWIA.

Organizacja Departamentu Służby Zdrowia — Monitor Polski nr. 61 z 1924 roku.

Wydziały: 1) Organizacyjny, 2) Lecznic i uzdrowisk, 3) Higjeny społecznej, 4) Chorób zakaźnych, 5) Statystyki, 6) Farmaceutyczny, nadto Oddział rachuby, Inspekcja służby zdrowia.

Departament Służby Zdrowia obejmuje sprawy organizacji i nadzoru w zakresie państwowej i komunalnej służby zdrowia, oraz nadzór nad działalnością organizacyj lekarskich i higjenicznych. Podlegają mu państwowe zakłady: higjeny, badania surowic, badania żywności, oraz państwowe rady: lekarska, aptekarska, uzdrowiskowa i inne.

Załatwia pozatem Departament sprawy higjeny społecznej, higjeny zawodowej, opieki nad matką i dzieckiem, nadzoru nad stanem zdrowotnym szkół, lecznictwa, kas chorych i t. p.

Do wydziału zakładów leczniczych i uzdrowisk Departamentu należy administracja państwowemi zakładami leczniczemi oraz nadzór nad innemi zakładami i uzdrowiskami, a więc i utrzymywanemi przez samorząd.

Wreszcie nadzoruje Departament handel środkami leczniczemi, oraz prowadzi statystykę zdrowotności publicznej.

Wydział walki z chorobami zakaźnemi załatwia wszelkie sprawy chorób epidemicznych, jak sprawy szczepień, izolacji, dezynfekcji i t. p.

Adres: ul Nowowiejska 39.

Tel. Dyrektora Dept. — 8 - 62 - 80.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY.

G. U. S. utworzony został na podstawie ustawy z dn. 21. X. 1919 r. (Dz, Ustaw nr. 85, poz. 464) o organizacji statystyki. Statut G. U. S. ogłoszony został w Dz. Ustaw nr. 60, poz. 436 z 1923 r.

Główny Urząd Statystyczny ma za zadanie zbierać, opracowywać i ogłaszać dane statystyczne, dotyczące Rzeczypospolitej Polskiej.

Wydział statystyki finansów państwowych i komunalnych opracowuje statystykę finansów państwowych i samorządowych.

G. U. S. wydaje „Wiadomości Statystyczne" oraz szereg wydawnictw perjodycznych: miesięczniki, kwartalniki i roczniki statystyczne.

Adres: Al. Jerozolimskie nr. 32.

Tel. Sekretarjatu — 655 - 85.

PAŃSTWOWA RADA SAMORZĄDOWA.

Państwowa Rada Samorządowa utworzoną została na podstawie rozp. Rady Ministrów z dn. 7. III. 1927 r. jako organ doradczy w sprawach samorządu przy Ministrze Spraw Wewnętrznych. Składa się z członków mianowanych przez Ministra z pośród osób, przedstawionych przez zrzeszenia związków samorządowych oraz z pośród działaczy samorządowych. Statut Rady ogłoszony został w Monitorze Polskim w nr. 66 z 1927 roku.

PAŃSTWOWA RADA SPOŻYWCÓW.

Jako organ doradczy w sprawach zabezpieczenia podaży artykułów pierwszej potrzeby na rynku wewnętrznym (aprowizacji ludności) działa przy Ministrze Spraw Wewnętrznych Rada Spożywców, utworzona rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 28 czerwca 1924 r. (Monitor Polski nr. 148 poz. 451). Zmiany w organizacji Rady wprowadza nowe rozporządzenie z dn. 23-go lutego 1927 r. (Monitor Polski — nr. 55, poz. 119). Do tego rozporządzenia dodany został statut Rady.

PAŃSTWOWA NACZELNA RADA ZDROWIA.

Państwowa Naczelna Rada Zdrowia utworzoną została na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 7-go stycznia 1926 r. o Państwowych: Naczelnej oraz Wojewódzkich i Powiatowych Radach Zdrowia. Rozporządzenie ogłoszone zostało w N-rze 18, poz. 52 Monitora Polskiego z 1926 r., częściową zmianę wprowadziło nowe rozporządzenie z dnia 18 listopada 1927 roku. (Monitor — Nr. 281, poz. 771).

Państwowa Naczelna Rada Zdrowia jest organem doradczym przy Ministrze Spraw Wewnętrznych. W skład jej wchodzi jeden przedstawiciel samorządu miejskiego i — 1 powiatowego, delegowani przez centralne zrzeszenia związków samorządowych.

INNE INSTYTUCJE PRZY MINISTRZE SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Państwowy Zakład Higjeny, wraz z Państwową Szkołą Higjeny.

Adres: Chocimska 24. Tel.: Kancelarja — 8 - 08 - 42.

Państwowe Zakłady Badania Żywności.

Adres: Chocimska 24. Tel.: Kancelarja — 8 - 98 - 22.

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych dzieli się na departamenty: Administracyjny, Polityczny i Konsularny, oraz Protokuł Dyplomatyczny wraz z sekretarjatem ministra.

Adres: Wierzbowa 1; Tel.: Centrala 555 - 60. Informacja: 413 - 35.

MINISTERSTWO SKARBU.

Statut organizacyjny Ministerstwa Skarbu — Monitor Polski nr. 208 z 1927 roku.

Ministerstwo Skarbu dzieli się na osiem departamentów: Ogólny, Obrotu Pieniężnego, Budżetowy, Ceł, Podatków i Opłat, Akcyz i Monopoli, Kasowy, Likwidacyjny, oraz Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń i Naczelny Inspektorat Straży Celnej.

Wszystkie departamenty z wyjątkiem Likwidacyjnego, mieszczą się razem: ul. Rymarska 3/5. Tel.: Centrala — 556-14. Minister 658-55.

DEPARTAMENT OGÓLNY.

Wydziały: 1) Prezydjalny, 2) Administracyjny, 3) Gospodarczy, 4) Polityki Finansowo - Gospodarczej, 5) Emerytalny, 6) Karny.

Departament ogólny załatwia sprawy: osobowe i organizacyjne centrali i urzędów podległych, wynikające ze stosunku Ministerstwa do Prezydenta, ciał ustawodawczych, Prezesa Rady Ministrów. Specjalny Wydział polityki finansowo - gospodarczej zajmuje się sprawami stosunków finansowo - gosp. z państwami ościennemi i Ligą Narodów, sprawami bilansu handlowego i płatniczego, oraz statystyką finansową. Specjalny wydział emerytalny zajmuje się sprawami emerytur.

Tel.: Dyrektor — 512-94. Sekretarjat: 688-24.

DEPARTAMENT OBROTU PIENIĘŻNEGO.

Wydziały: 1) Walutowy, 2) Kredytu Publicznego, 3) Bankowy, 4) Polityki Kredytowej i Rady Spółdzielczej, 5) Komisarjat Bankowy.

Departament Obrotu Pieniężnego załatwia sprawy, związane ze sprawami walutowemi, bankowością, kredytem publicznym, polityką kredytową Państwa oraz Rady Spółdzielczej i nadzoru nad bankami.

Tel.: Dyrektor — 512-22. Kancelarja — 512-48.

DEPARTAMENT BUDŻETOWY.

Wydziały: 1) Polityki budżetowej, 2) Budżetów Administracyjnych A., 3) Budżetów Administracyjnych B., 4) Budżetów Komunikacyjno-Budowlanych, 5) Budżetów Gospodarczych, 6) Rent Inwalidzkich.

Departament Budżetowy zajmuje się sprawami związanemi z budżetem, oraz polityką budżetową Państwa. Wydział Polityki Budżetowej załatwia m. innemi i sprawy pomocy finansowej dla samorządu terytorjalnego.

Tel.: Dyrektor —- 227-44. Kancelarja — 512-04.

DEPARTAMENT PODATKÓW I OPŁAT.

Wydziały: 1) Administracyjny, 2) Podatku Dochodowego i Majątkowego, oraz od Kapitałów i Rent, 3) Podatków Realnych i Finansów Samorządowych, 4) Podatku Przemysłowego, 5) Katastralny, 6) Opłat Stemplowych, 7) Podatku od Spadków i Darowizn.

Departament Podatków i Opłat zajmuje się sprawami podatków, oraz polityką podatkową.

Wydział Podatków Realnych i Finansów Samorządowych załatwia wszystkie sprawy, dotyczące podatków realnych, oraz finansów samorządowych, więc i te, które wymagają zgodnego działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu.

Tel.: Dyrektor — 512-20. Kancelarja — 314-65.

DEPARTAMENT CEŁ.

Wydziały: 1) Administracyjny, 2) Taryfowy, 3) Ustawodawstwa Celnego, 4) Postępowania Celnego.

Tel.: Dyrektor — 512 - 31. Kancelarja Dept. 512 - 92.

DEPARTAMENT AKCYZ I MONOPOLI.

Wydziały: 1) Administracyjny, 2) Podatków Pośrednich i Monopolów A., 3) Podatków Pośrednich i Monopolów B., 4) Kontroli.

Tel.: Dyrektor — 636-69. Kancelarja Dept. — 512-01.

DEPARTAMENT KASOWY.

Wydziały: 1) Inspekcyjny, 2) Instrukcyjny, 3) Centralnej Księgowości.

Tel.: Dyrektor — 611-50. Kancelarja Dept. — 291-03.

DEPARTAMENT LIKWIDACYJNY.

Wydziały: 1) Rosyjsko-Likwidacyjny, 2) Rosyjsko-Rozrachunkowy, 3) Niemiecki, 4) Austrjacki.

Adres: ul. Leszno 5. Tel.: Dyrektor — 684-63.

URZĘDY PODLEGŁE.

Prokuratorja Generalna. Ul. Kopernika 36-40. Tel.: Centrala — 556-89.

Państwowy Urząd Kontroli Ubezpieczeń. Ul. Kopernika 36-40. Tel.: Dyrektor — 310-17. Ogólny 231-02.

Naczelny Inspektorat Straży Celnej. Ul. Rymarska 3/5.

Generalna Dyrekcja Loterji Państwowej. Nalewki Nr. 2. Tel.: Dyrektor — 645-00. Ogólny — 285-89.

Biuro Sprzedaży Soli. Moniuszki 3. Tel.: Dyrektor — 716-53.

Dyrekcja Polskiego Monopolu Tytuniowego. Nowy Świat 4. Tel.: Dyrektor naczelny — 675-41. Kancelarja — 677-51.

Dyrekcja Państwowego Monopolu Spirytusowego. Ul. Leszno 1. Tel.: Dyrektor — 634-28. Kancelarja — —307-64.

Państwowe Zakłady Graficzne. Adres: Al. Jerozolimskie 91. Tel.: biuro centralne — 648-49.

Mennica Państwowa. Adres: Markowska 18. Tel.: Centrala — 10-15-93.

ORGANA DORADCZE PRZY MIN. SKARBU.

Państwowa Rada Spółdzielcza, organ powołany na podstawie ustawy z dn. 29 października 1920 r. o spółdzielniach (Dz. Ustaw Nr. 111, poz. 703) ma za zadanie spółdziałać z Ministrem Skarbu w zakresie spraw spółdzielczych. Składa się w 2/3 z osób, przedstawionych Ministrowi do nominacji przez spółdzielcze związki rewizyjne. Organizacyjnie Rada Spółdzielcza łączy się z Min. Skarbu przez Wydział Rady Spółdzielczej w Dept. Obrotu Pieniężnego.

Rada Finansowa, organ doradczy przy Ministrze Skarbu, powołany rozp. Prezydenta z dn. 10 grudnia 1926 r. (Dz. Ustaw Nr. 121, poz. 696) składa się z członków nominowanych przez Prezydenta. Zadaniem Rady jest wydawanie opinji w ważniejszych kwestjach finansowych, oraz w sprawach ustawodawstwa skarbowego.

Państwowa Rada Ubezpieczeniowa. Jest to organ doradczy w zakresie ubezpieczeń ekonomicznych. Współdziała z Państwowym Urzędem Kontroli Ubezpieczeń. Utworzony został na podstawie rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 24-go października 1921 r. (Monitor Polski Nr. 256 z 1921 r.). Zmiana częściowa: rozporządzenie z dn. 3-go września 1925 r. (Monitor Polski Nr. 220 z 1925 r.).

Państwowa Rada Rozbudowy Miast. Jest to organ doradczy Ministra Skarbu w zakresie gospodarowania państwowemi funduszami: Budowlanym i Rozbudowy Miast. Składa się z przedstawicieli 7 wielkich miast, przedstawicieli Związku Miast Polskich, Spółdzielni Spożywców, Ministerstw: Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych oraz Banku Gosp. Krajowego. Powołanie tej Rady przewidziane zostało rozporządzeniem Prezydenta z dn. 22-go kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast (Dz. U. Nr. 42, poz. 372).

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI.

Ministerstwo Sprawiedliwości dzieli się na departamenty: I. Ustawodawczy, II. Administracyjny, III. Karny.

Adres: ul. Długa 7. Tel.: Sekretarjat ministra — 628-76.

Departament Ustawodawczy. Tel.: Dyrektor — 628-54. Kancelarja 609-61.

Departament Administracyjny. Tel.: Dyrektor — 628-72. Kancelarja 628-67.

Departament Karny. Długa 50. Tel.: Dyrektor — 319-81. Kancelarja — 310-83.

Dziennik Ustaw. Długa 50. Tel.: Redakcja — 683-42. Administracja — 683-44.

Komisja Kodyfikacyjna. Mokotowska 14. Tel.: 8-91-82.

Sąd Najwyższy. Plac Krasińskich 1/5. Tel.: kancelarji prezydjalnej — 314-24.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Statut organizacyjny Min. W. R. i Ośw. Publiczn. — Monitor Polski Nr. 212 z 1928 r.

Ministerstwo W. R. i O. P. dzieli się na sześć departamentów: 1) Ogólny, 2) Szkolnictwa ogólno-kształcącego, 3) Szkolnictwa zawodowego, 4) Nauki i szkół wyższych, 5) Sztuki, 6) Wyznań, oraz nie włączony do żadnego departamentu Wydział Archiwów.

Adres: Wszystkie Departamenty Al. Szucha 23. Tel.: Centrala 8-02-20. Minister 8-38-56. Biuro informacyjno-podawcze 8-02-29.

DEPARTAMENT OGÓLNY.

Wydziały: 1) prezydjalny, 2) prawny, 3) budżetowo-rachunkowy, 4) budownictwa szkolnego, 5) wychowania fizycznego i higjeny szkolnej, 6) sprawozdawczy.

Wydział budownictwa szkolnego obejmuje sprawy, związane z opracowaniem i wykonaniem programu inwestycyjno-budowlanego wszystkich działów Ministerstwa i jest organem opinjodawczym dla wszystkich działów Ministerstwa w sprawach budowlanych i wewnętrznego urządzenia szkół.

DEPARTAMENT SZKOLNICTWA OGÓLNO-KSZTAŁCĄCEGO.

Wydziały: 1) szkół powszechnych, 2) szkół średnich, 3) kształcenia nauczycieli, 4) organizacyjno-programowy, 5) oświaty pozaszkolnej.

Wydział Szkół Powszechnych obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad szkołami powszechnemi, szkołami specjalnemi i zakładami wychowania przedszkolnego, oraz sprawy polskiego szkolnictwa powszechnego zagranicą.

Wydział Szkół Średnich obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad szkolnictwem średniem ogólno-kształcącem.

Wydział Kształcenia Nauczycieli obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad zakładami kształcenia nauczycieli szkół powszechnych oraz sprawy kształcenia i dokształcania zawodowego nauczycieli szkół podległych departamentowi.

Wydział Organizacyjno-programowy obejmuje sprawy, związane z opracowywaniem projektów i realizacją sieci szkół i innych zakładów wychowawczych, podległych departamentowi, oraz z organizacją i programami nauczania w tych szkołach.

Wydział Oświaty Pozaszkolnej obejmuje sprawy, związane z pracą kulturalno-oświatową pozaszkolną.

Tel.: Dyrektor — 8-02-22.

DEPARTAMENT SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO.

Wydziały: 1) kształcenia technicznego, 2) dokształcania zawodowego i szkół handlowych, 3) kształcenia i dokształcania kobiet.

Wydział kształcenia technicznego obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad szkołami i kursami technicznemi, rzemieślniczo-przemy-

słowemi, szkołami majstrów i dozorców, szkołami sztuk zdobniczych i przemysłu artystycznego, szkołami kolejowemi i agrotechnicznemi.

Wydział dokształcania zawodowego i szkół handlowych obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad szkołami i kursami zawodowemi dokształcającemi, oraz szkołami i kursami handlowemi.

Wydział kształcenia i dokształcania zawodowego kobiet obejmuje sprawy, wynikające z nadzoru nad szkołami i kursami zawodowemi dozakładami kształcenia nauczycielek szkół zawodowych.

Tel.: Dyrektor — 8-02-23.

DEPARTAMENT NAUKI I SZKÓŁ WYŻSZYCH.

Wydziały: 1) Nauki, 2) Szkół wyższych.

Tel.: Dyrektor — 8-02-24.

DEPARTAMENT SZTUKI.

Wydziały: 1) Sztuk Plastycznych i zabytków, 2) Literatury, muzyki i teatrów.

Tel.: Dyrektor — 8-02-25.

DEPARTAMENT WYZNAŃ RELIGIJNYCH.

Wydziały: 1) Wyznania rzymsko-katolickiego, 2) Wyznań chrześcijańskich niekatolickich, 3) Wyznań niechrześcijańskich.

Tel.: Dyrektor — 8-02-26.

WYDZIAŁ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH.

Długa 13. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Tel.: 724-52.

INSTYTUCJE PRZY MINISTERSTWIE W. R. i O. P.

Przy Ministerstwie działają następujące instytucje pomocnicze: Państwowa Rada Ochrony Przyrody, Rada Sztuk Pięknych, Grono konserwatorów zabytków przedhistorycznych.

MINISTERSTWO ROLNICTWA.

Zmieniony statut organizacyjny Ministerstwa Rolnictwa — ogłoszony został w Monitorze Polskim Nr. 93 z 1930 r.

Ministerstwo Rolnictwa dzieli się na 6 departamentów: I Ogólny, II Ekonomiczny, III Rolnictwa, IV Chowu Koni, V Weterynarji i VI Leśnictwa oraz niewchodzące w skład Departamentów Sekretarjat Ministra i Samodzielny Wydział Wojskowy.

Adres: Wszystkie departamenty mieszczą się razem. Ul. Senatorska 15. Tel.: Sekretarz ministra — 639-03.

Biuro informacyjno-podawcze — 639-01.

DEPARTAMENT OGÓLNY.

Wydziały: 1) Organizacyjno - Prawny, 2) Osobowy, 3) Budżetowo-Rachunkowy oraz Kancelarja Ministerstwa.

Tel.: Dyrektor Dept. — 639-11. Naczelnik kancelarji — 639-17.

DEPARTAMENT EKONOMICZNY.

Wydziały: 1) Polityki Gospodarczej, 2) Polityki Rolnej.

Tel.: Dyrektor — 639 - 66.

DEPARTAMENT ROLNICTWA.

Departament składa się z pięciu następujących wydziałów:

1. **Wydział Pracy Społecznej w rolnictwie** załatwia sprawy stosunku Ministerstwa do społecznych organizacyj rolniczych, izb rolniczych i samorządów terytorjalnych, sprawy pozaszkolnej oświaty rolniczej, sprawy spółdzielczości, sprawy subwencjonowania instytucyj i organizacyj rolniczych oraz sprawy Państwowej Rady Rolniczej, sprawy fundacyj, sprawy ogólnego stosunku do krajowych wystaw i pokazów rolniczych, sprawy stypendjów i badań naukowych oraz sprawy nadzoru i kontroli nad organizacją i działalnością wydziałów rolnictwa w urzędach wojewódzkich. Tel. Naczelnika — 669 - 22.

2. **Wydział Oświaty Rolniczej** załatwia sprawy, dotyczące szkolnictwa rolniczego oraz sprawy wydawnictw rolniczych. Tel. Naczelnika — 639 - 12.

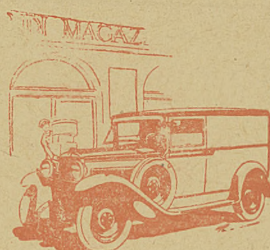
3. **Wydział Wytwórczości Roślinnej** załatwia sprawy doświadczalnictwa w zakresie wytwórczości roślinnej, z wyjątkiem spraw załatwianych przez Wydział Polityki Leśnej Depart. Leśnictwa, sprawy nasiennictwa, kultury i ochrony roślin, ogrodnictwa, sprawy pomocy w wypadkach klęsk żywiołowych w rolnictwie, sprawy nawozów sztucznych i maszyn rolniczych, sprawy popierania meljoracyj rolnych i zużytkoczalnictwa meljoracyjnego oraz torfiarstwa. Tel. Naczelnika — 639-15.
czalnictwa meljoracyjnego oraz torfnictwa. Tel. Naczelnika — 639 - 15.

4. **Wydział Wytwórczości Zwierzęcej** załatwia sprawy, dotyczące chowu bydła rogatego, owiec, kóz, trzody chlewnej, drobiu, pszczelnictwa; sprawy obrotu i przetwarzania produktów zwierzęcych wewnątrz kraju, sprawy pasz, sprawy potrzeb rolnictwa w zakresie chłodnictwa, sprawy rybactwa, nadto załatwia inne sprawy, dotyczące hodowli zwierząt, z wyjątkiem spraw hodowli koni. Tel. Naczelnika — 639 - 07.

5. **Wydział majątków państwowych.** Tel.: Naczelnika — 639-19.

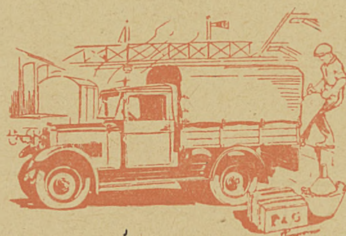






Podwozia lekkie

514 L	30 KM	300 kg.
614	30 KM	1000 kg.





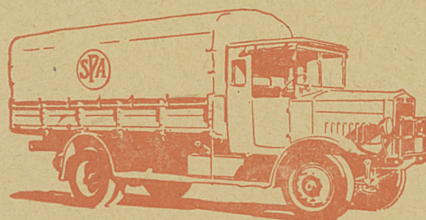
Podwozia półciężarowe

621 L	45 MK	2000 kg.
621 P	45 KM	3000 kg.



Podwozia ciężarowe

SPA 30	55 KM	3000 kg.
SPA 31	55 KM	5000 kg.





PODWOZIA AUTOBUSOWE

621 RL 18 osób 621 P - 3 osiowe - 22 osób SPA 30 - 28 osób oraz cały szereg podwozi i samochodów specjalnycn dla celów pożarniczych, asenizacyjnych, miejskich i t. d.

Luksusowe samochody osobowe

poczynając od 10.900 — złotych.

POLSKI FIAT S. A.

WARSZAWA, KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 13, TEL. 685-16 i 436-42.

DEPARTAMENT CHOWU KONI.

Wydziały: 1) Stadnin Państwowych, 2) Hodowli koni.

Tel.: Dyrektor — 653-50.

DEPARTAMENT WETERYNARJI.

Wydziały: 1) Administracyjny, 2) Zwalczania Chorób Zaraźliwych, 3) Weterynarji Samorządowej.

Tel.: Dyrektor — 639-24.

Wydział Weterynarji Samorządowej tego Departamentu załatwia sprawy rzeźni, targowisk, badania mięsa, grzebowisk, zakładów utylizacyjnych oraz innych zakładów, przeznaczonych do przetwarzania surowych produktów zwierzęcych, nie nadających się do spożycia dla ludzi; sprawy lecznictwa i hygjeny zwierząt, sprawy ubezpieczenia zwierząt, kucia koni oraz sprawy towarzystw i zrzeszeń weterynaryjnych.

Tel.: Naczelnik — 343-25.

DEPARTAMENT LEŚNICTWA.

1) Polityki Leśnej, 2) Ochrony Lasów i Łowiectwa, 3) Organizacji Administracji Lasów Państwowych, 4) Urządzenia Lasów Państwowych, 5) Gospodarki w Lasach Państwowych, 6) Budownictwa i Komunikacji w Lasach Państwowych, 7) Finansowy Lasów Państwowych.

Nie wchodzi w skład wydziałów: Główna Inspekcja Lasów Państwowych i Radca Prawny.

Tel.: Dyrektor — 639-10.

URZĘDY PODLEGŁE MINISTERSTWU.

Państwowy Instytut Meteorologiczny. Nowy Świat Nr. 72. Tel.: Kancelarja — 665-01.

Dyrekcja Lasów Państwowych. Senatorska 29. Tel.: Dyrektor — 504-11. Kancelarja — 504-19.

ORGANA DORADCZE PRZY MINISTERSTWIE ROLNICTWA.

Państwowa Rada Rolnicza utworzona na podstawie ustawy z dnia 17-go marca 1927 r. (Dz. Ustaw Nr. 41, poz. 278) składa się z członków mianowanych przez Ministra Rolnictwa na przedstawienie organizacyj rolniczo-gospodarczych. Zadaniem Rady jest współdziałanie w zakresie wytyczania linji państwowej polityki rolnej.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu dzieli się na pięć departamentów: Organizacyjny, Górniczo-Hutniczy, Przemysłowy, Handlowy, Morski.
Adres: wszystkie departamenty mieszczą się razem: ul. Elektoralna 2.
Tel.: centrala — 547-20. Biuro informacyjno-podawcze tel. — 678-79.

URZĘDY PODLEGŁE MINISTERSTWU.

Państwowy Instytut Geologiczny. Ul. Nowy Świat 72. Tel.: Kancelarja 714-06.

Główny Urząd Probierczy. Ul. Złota 22. Tel.: Dyrektora — 688-99.

Główny Urząd Miar. Ul. Elektoralna 2. Tel.: centrala — 547-87.

Urząd Patentowy. Ul. Elektoralna 2. Tel.: Prezes — 710-21. Kancelarja — 710-16.

Dyrekcja Salin Państwowych. Pl. Napoleona 6. Tel.: Sekretarjat — 688-89.

MINISTERSTWO KOMUNIKACJI.

(Statut organizacyjny ogłoszony w N-rze 161 Monitora Polskiego z 1929 r.).

Ministerstwo Komunikacji dzieli się na departamenty: 1) Ogólny, 2) Finansowy, 3) Handlowo-Taryfowy, 4) Ruchu, 5) Utrzymania i Budowy, 6) Mechaniczny i Zasobów, nadto: Biuro Personalne, oraz niewłączone do departamentów wydziały: Wojskowy, Sanitarny i Lotnictwa cywilnego.

Adres: ul. Nowy Świat 14 (wszystkie departamenty).
Tel.: Centrala — 555-86.

DEPARTAMENT OGÓLNY.

Wydziały: 1) administracyjny, 2) organizacyjny, 3) prawny, 4) traktatowy, 5) koncesyj i wywłaszczeń, 6) sekretarjat Ministra.

DEPARTAMENT FINANSOWY.

Wydziały: 1) budżetowy, 2) dochodów, 3) rozchodów, 4) księgowości, nadto kasa główna.

DEPARTAMENT HANDLOWO-TARYFOWY.

Wydziały: 1) ogólny i taryf osobowych, 2) taryf towarowych wewnętrznych, 3) taryf towarowych zagranicznych, 4) przewozowy.

DEPARTAMENT RUCHU.

Wydziały: 1) ogólno-ruchowy, 2) pasażerski, 3) towarowy, 4) taborowy, 5) kolei wąskotorowych i tramwajów.

DEPARTAMENT UTRZYMANIA i BUDOWY.

Wydziały: 1) ogólno-budowlany, 2) nawierzchni, 3) budynków, 4) mostów, 5) zabezpieczenia ruchu pociągów, 6) budowy nowych kolei.

DEPARTAMENT MECHANICZNY i ZASOBÓW.

Wydziały: 1) ogólno - trakcyjny, 2) warsztatowy, 3) budowy i zakupu taboru, 4) zasobów i zakupu.

INSTYTUCJE PRZY MIN. KOMUNIKACJI.

Państwowa Rada Kolejowa, utworzona na podstawie ustawy z dnia 15-go kwietnia 1921 r. (Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 226) jest organem doradczym Ministra Komunikacji w sprawach polityki kolejowej.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH.

Statut organizacyjny Ministerstwa Robót Publicznych — Monitor Polski Nr. 106 z 1928 r.

Ministerstwo Robót Publicznych dzieli się na pięć departamentów: 1) Ogólny, 2) Budowlany, 3) Drogowy, 4) Prawno-Administracyjny, oraz niewchodzący w skład departamentów wydział Elektryczny.

Adres: Ul. Kredytowa 9.

Tel.: Sekretarjat Ministra — 703-18. Centrala — 556-31.

DEPARTAMENT OGÓLNY.

Wydziały: 1) Ogólny, 2) Pomiarowy, 3) Rachunkowy.

Departament Ogólny załatwia sprawy organizacyjne i osobowe Ministerstwa, oraz urzędów podległych. Dept. Ogólny pozostaje pod kierownictwem wice-ministra.

Tel.: Dyrektor 659-08.

DEPARTAMENT WODNY.

Wydziały: 1) Dróg wodnych i żeglugi śródlądowej, 2) Wód niespławnych, 3) Centralne Biuro Hydrograficzne.

Departament Wodny zajmuje się sprawami, związanemi z administracją dróg wodnych śródlądowych (rzek spławnych), oraz wodami niespławnemi. Specjalny Wydział Wód Niespławnych załatwia sprawy:

regulacji rzek niespławnych, obwałowań rzek, wykorzystanie sił wodnych, budowy zbiorników wodnych, odwodnienia i nawodnienia większych obszarów, zabudowania potoków górskich, wodociągów państwowych, kanalizacji miast i wodociągów miejskich, administracji wałów w dolinie Kwidzyńskiej i wynikające z konwencji Górnośląskiej.

Tel.: Dyrektor 282-33.

DEPARTAMENT BUDOWLANY.

Wydziały: 1) Nadzoru budowlanego, 2) Regulacji osiedli, 3) Budowy i utrzymania gmachów państwowych, 4) Zarządu gmachów państwowych.

Departament Budowlany zajmuje się sprawami budownictwa ogólnego i państwowego, oraz zarządem gmachów państwowych.

Wydział Nadzoru Budowlanego załatwia wszelkie sprawy, wynikające z nadzoru nad budownictwem prywatnem oraz samorządowem, oraz organizacji, obok państwowej służby budowlanej, także i samorządowej służby budowlanej.

Wydział Regulacji Osiedli załatwia sprawy regulacji miast, wykonania ustawy o rozbudowie miast, wsi i zdrojowisk, inwestycyj budowlanych komunalnych, oraz grobownictwa wojennego.

Tel.: Dyrektor 234-02.

DEPARTAMENT DROGOWY.

Wydziały: 1) Utrzymania Dróg, 2) Budowy Dróg, 3) Mostowy.

Wydział Utrzymania Dróg załatwia sprawy: utrzymania dróg i mostów państwowych i samorządowych, ruchu i uprawnień na drogach publicznych, maszyn drogowych, turystyki, zarządu samochodami państwowemi.

Wydział Budowy Dróg załatwia sprawy: budowy dróg państwowych i samorządowych, przepisów technicznych, dotyczących budownictwa drogowego, programów i projektów budowy dróg, pożyczkowego funduszu drogowego, sprawozdań z gospodarki drogowej.

Wydział Mostowy opracowuje normy i przepisy dotyczące budowy, utrzymania i ruchu na mostach, załatwia sprawy budowy mostów na drogach państwowych i samorządowych.

Tel.: Dyrektor — 681-18. Naczelnik W-łu Utrzymania Dróg — 681-15. Naczelnik W-łu Budowy Dróg — 667 - 98. Naczelnik W-łu Mostowego — 222 - 49.

DEPARTAMENT PRAWNO-ADMINISTRACYJNY.

Wydziały: 1) Prawno-Wodny, 2) Prawno-budowlany, 3) Ustawodawczy.

Departament Prawno - Administracyjny załatwia sprawy podań, skarg i rekursów z powodu naruszenia prawa w dziedzinie wodnej, elektrycznej i budowlanej, oraz prowadzi prawną stronę prac Ministerstwa. Wydział Ustawodawczy tego Departamentu wydaje opinje o projektach ustaw i rozporządzeń nadsyłanych w tym celu przez inne Ministerstwa i Urzędy Centralne.

Wydział Elektryczny załatwia wszelkie sprawy, związane z elektryfikacją, udziela więc i pozwoleń na otwarcie nowych zakładów elektrycznych.

INSTYTUCJE I ORGANA DORADCZE PRZY MIN. ROBÓT PUBL.

Państwowa Rada Elektryczna utworzona na podstawie rozporządzenia Ministra Robót Publicznych z dnia 4-go marca 1927 r. Jest organem doradczym w sprawach elektryfikacji. W skład jej wchodzi 3-ch przedstawicieli Związku Miast. Statut Rady ogłoszony został w n-rze 58 Monitora Polskiego z 1927 r.

Biuro Projektu Meljoracji Polesia. utworzone na podstawie rozp. Prezydenta z dnia 15-go lutego 1928 r. (Dz. U. nr. 17, poz. 143).

MINISTERSTWO PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Statut organizacyjny Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej — Monitor Polski n-r 43 z 1925 r., zmiany statutu — Monitor Polski n-r 74 z 1926 r.

Min. Pracy i Op. Społ. składa się z trzech departamentów: Pracy, Opieki społecznej, Ubezpieczeń społecznych, oraz jednego nie włączonego do departamentu wydziału prezydjalnego.

Ministrowi Pracy i Op. Społ. podlegają: Główny Inspektor Pracy, Główny Urząd Ubezpieczeń i Urząd Emigracyjny.

Wydział Prezydjalny załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Ministerstwa Pracy i Op. Społ. do Prezydenta, Rady Ministrów, Sejmu i t. p. sprawy osobowe, budżetowe, ostatnią redakcję projektów ustaw i rozporządzeń, sprawy związane z kontrolą podległych Ministerstwu zakładów, sprawy organizacji biurowości Ministerstwa, obejmuje kancelarję, bibljotekę.

Adres: Długa 38/40.

Tel.: Centrala — 548-27. Sekretarjat Ministra — 319-12. Naczelnik W-łu Prezydjalnego — 653-71 Informacja — 754-56.

DEPARTAMENT PRACY.

Wydziały: 1) Ochrony Pracy, 2) Organizacji Pracy, 3) Umów Zbiorowych i Związków Zawodowych.

Departament obejmuje całokształt spraw związanych z ochroną pracy oraz rejestracją i nadzorem związków zawodowych.

Adres: Długa 38/40.

Tel.: Dyrektor — 263-72.

DEPARTAMENT OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Wydziały: 1) Organizacji Opieki Społecznej, 2) Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą, 3) Opieki nad Dorosłymi, 4) Pośrednictwa Pracy i Walki z Bezrobociem.

Adres: Długa 38/40.

Tel.: Dyrektor — 696 - 72.

Departament ten, z wyjątkiem ostatnio wymienionego wydziału, obejmuje całokształt spraw, związanych z wykonaniem ustawy o opiece społecznej, a więc dziedziny spraw, zajmujących poważne miejsce w działalności związków komunalnych. W szczególności: **Wydział Organizacji Opieki Społecznej** obejmuje sprawy związane z ustawodawstwem o opiece społecznej, sprawy, wynikające z uprawnień do nadzoru instytucyj opiekuńczych, rejestrację tych instytucyj, legalizację statutów fundacyjnych. statystykę z zakresu opieki społecznej.

Wydział Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą obejmuje sprawy ustawodawstwa z tej dziedziny, sprawy higieniczno- lekarskiej opieki nad macierzyństwem, dziećmi i młodzieżą (z wyjątkiem szpitalnictwa), opieki społecznej nad dziećmi i młodzieżą, wychowania w zakładach opiekuńczych dla dzieci.

Wydział Opieki nad Dorosłymi obejmuje sprawy opieki nad inwalidami wojennymi i cywilnymi, weteranami powstań, uchodźcami, ubogimi i niezdolnymi do pracy, następnie sprawy pomocy doraźnej w razie klęsk żywiołowych, oraz zwalczania żebractwa.

Wydział Pośrednictwa Pracy i Walki z Bezrobociem załatwia sprawy związane z pośrdnictwem pracy i zwalczania bezrobocia.

DEPARTAMENT UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.

Wydziały: Ubezpieczeniowo - Matematyczny, Ubezpieczeń społecznych o świadczeniach długoterminowych i Ubezpieczeń na wypadek choroby.

Wymieniony ostatnio wydział obejmuje działalność kas chorych.

Adres: Ul. Długa 38/40. Tel.: Dyrektor 627 - 87. Naczelnik wydz. ubezp.- matem. — 539 - 94.

URZĘDY PODLEGŁE.

Główny Inspektor Pracy obejmuje sprawy związane z nadzorem i kontrolą nad działalnością inspektorów pracy.

Adres: Długa 38/40. Tel.: 619 - 67.

Główny Urząd Ubezpieczeń załatwia wszelkie sprawy związane z działalnością okręgowych urzędów ubezpieczeń, kas chorych i t. p.

Adres: Królewska 41. Tel.: Dyrektor — 309-36, ogólny 667-69.

Urząd Emigracyjny obejmuje wszystkie sprawy, związane z dobrowolną i przymusową emigracją ludności.

Adres: Ul. Królewska 23. Tel. Kancelarja — 220 - 09.

INSTYTUCJE PRZY MIN. PRACY I OP. SPOŁECZNEJ.

Fundusz Bezrobocia, instytucja autonomiczna, podległa nadzorowi Ministra Pracy i Op. Społ., załatwia sprawy związane z przeprowadzeniem ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, oraz z państwową akcją doraźną dla bezrobotnych.

Adres: Długa 50. Tel.: Dyrektora — 718 - 76, ogólny 684-37.

ORGANA DORADCZE PRZY MIN. PRACY I OP. SPOŁECZNEJ.

Rada Opieki Społecznej — utworzona na podstawie ustawy z dnia 18. II. 1925 r. o Radzie Opieki Społecznej (Dz. Ustaw nr. 26, poz. 71), jest organem doradczym Ministra Pracy i Opieki Społecznej w zakresie spraw opieki społecznej.

Rada Ubezpieczeń Społecznych, utworzona na podstawie rozp. Min. Pracy i Op. Społecznej z dn. 1. XI. 1925 r. (Dz. Ustaw nr. 118, poz. 850) jest organem doradczym Ministra Pracy i Op. Społ. w zakresie spraw ubezpieczeniowych.

Rada Ochrony Pracy, utworzona na podstawie rozp. Prezydenta z d. 17. IX. 1927 r. (Dz. Ustaw r. 83, poz. 740) jest organem doradczym Min. Pracy i Op. Społecznej we wszystkich sprawach dotyczących pracy.

Państwowa Rada Emigracyjna, utworzona na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 8. VII. 1925 r. (Monitor Polski nr. 178 z 1925 roku) jest organem doradczym w sprawach emigracyjnych.

MINISTERSTWO REFORM ROLNYCH.

Statut organizacyjny Min. Reform Rolnych ogłoszony w n-rze 79 Monitora Polskiego z 1929 r.

Ministerstwo Reform Rolnych dzieli się na trzy departamenty, oraz niewłączone do departamentów Biuro Głównej Komisji Ziemskiej.

Adres: Plac Dąbrowskiego 5.

Tel.: Centrala — 548-80, Sekretarjat Ministra — 683-74, Informacja — 660-95.

DEPARTAMENT I. OGÓLNY.

Wydziały: 1) Ogólny, 2) Prawny, 3) Organizacyjno-inspekcyjny, 4) Osobowy.

Tel.: Dyrektor — 659-37.

DEPARTAMENT URZĄDZEŃ ROLNYCH.

Wydziały: 1) Scaleniowy, 2) Służebności i drobnych regulacyj, 3) Zapasu ziemi, 4) Parcelacyjny, 5) Pomiarowy, 6) Meljoracji i budownictwa, nadto niewłączone do wydziałów referaty: a) Wojskowy i b) Śląski.

Tel.: Dyrektor — 658-96.

DEPARTAMENT EKONOMICZNO-FINANSOWY.

Wydziały: 1) Agrarno - ekonomiczny, 2) Budżetowy, 3) Finansowy, 4) Kredytowy, 5) Organizacji gospodarstw, oraz niewłączony do wydziałów referat likwidacyjny.

Tel.: Dyrektor — 691-41.

BIURO GŁÓWNEJ KOMISJI ZIEMSKIEJ.

Oddziały: 1) Scaleniowy, 2) Służebności i drobnych regulacyj, 3) Ogólny.

Tel.: vice - prezes — 652 - 68.

GŁÓWNA RADA NAPRAWY USTROJU ROLNEGO.

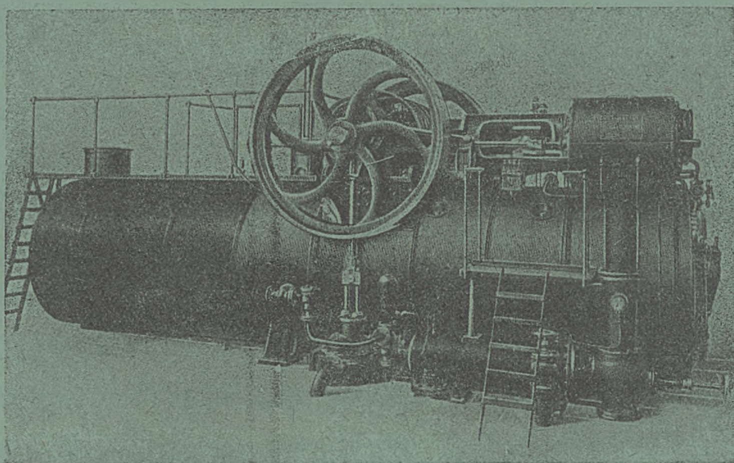
Przy Ministrze Reform Rolnych działa, jako organ doradczy, Główna Rada Naprawy ustroju rolnego, powołana na podstawie rozp. Prezydenta z dn. 4. I. 1928 r. (Dz. Ustaw nr. 3, poz. 14).

MINISTERSTWO POCZT i TELEGRAFÓW.

Ministerstwo Poczt i Telegrafów dzieli się na trzy departamenty: Ogólny, Pocztowy i Techniczny.

Adres: Plac Napoleona 8.

Tel.: Centrala — 555 - 20.




H.C.P.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY WEDŁUG STANU Z DN. 1. VII. 1930 R.

Dane G. U. S. Ludność według spisu 1921 r.

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Zestawienie ogólne					
Polska	388 390	634	12 504	27 176 717*	70,0
Województwa i powiaty					
M. st. Warszawa	121	1	—	936 713	7 741,4
Warszawa — północ	30	—	—	431 725	14 390,8
„ — południ.	46	—	—	386 340	8 398,7
„ — Praga	45	—	—	118 648	2 636,6
Warszawa	29 342	59	301	2 114 886	72,1
Błonie	1 079	4	14	115 594	107,1
Ciechanów	1 229	1	10	68 398	55,7
Gostynin	1 146	2	11	78 291	68,3
Grojec	1 670	4	18	127 058	76,1
Kutno	916	3	12	99 403	108 5
Lipno	1 544	2	16	91 911	59.5
Łowicz	1 256	1	10	99 026	78,8
Maków	1 153	2	8	58 115	50,4
Mińsk Mazowiecki	1 304	2	17	97 985	75,1
Mława	1 488	1	14	88 860	59,7
Nieszawa	1 296	4	13	101 987	78,7
Płock	1 438	2	15	111 749	77,7
Płońsk	1 329	1	12	74 466	56,0
Przasnysz	1 397	2	10	56 500	40,4
Pułtusk	1 526	4	11	106 511	69,8
Radzymin	1 071	2	12	72 609	67,8
Rawa	1 299	3	14	83 487	64,3
Rypin	1 183	2	14	75 081	63.5
Sierpc	1 157	3	13	72 463	62,6
Skierniewice	798	1	8	64 942	81.4
Sochaczew	1 039	1	10	62 806	60,4
Warszawa	1 696	5	26	181 585	107,1
Włocławek	1 328	7	13	126 059	94,9
Łódź	19 034	46	232	2 252 769	118,4
Brzeziny	1 117	4	15	125 029	111,9
Kalisz	1 480	3	20	180 320	121.8
Koło	1 233	3	13	112 029	90,9
Konin	1 290	6	14	109 325	84.7
Łask	1 403	2	18	149 404	106.5
Łęczyca	1 313	2	15	122 175	93.1
Łódź (m.)	59	1	—	451 974	7 660,6

*) W tem 318 525 ludności spisanej przez władze wojskowe, dla której podział na województwa i powiaty nie został przeprowadzony. Dla terenów, nieobjętych spisem 1921 r. podano ludność według spisu z 1919 r.

Podział administracyjny (Ciąg dalszy).

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Łódź (pow.)	883	5	16	110 381	125,0
Piotrków	2 088	3	21	197 319	94,5
Radomsko	2 113	2	25	169 813	80,4
Sieradz	1 613	5	19	155 425	96,4
Słupca	1 093	4	12	86 075	78,8
Turek	1 248	3	19	102 139	81,8
Wieluń	2 101	3	25	181 361	86,3
Kielce	**25 741**	**40**	**311**	**2 535 898**	**98,5**
Będzin	455	3	9	188 777	414,9
Częstochowa (m.)	32	1	—	88 859	2 776,8
Częstochowa (pow.)	1 889	2	21	145 773	77,2
Iłża	1 807	2	21	137 357	76,0
Jędrzejów	1 270	1	13	100 319	79,0
Kielce	1 954	2	19	179 866	92,0
Końskie	1 891	4	18	145 628	77,0
Kozienice	1 883	2	18	124 257	66 0
Miechów	1 371	3	23	149 358	108,9
Olkusz	1 347	2	14	136 239	101,1
Opatów	1 653	2	23	162 600	98,4
Opoczno	1 789	1	22	118 377	66,2
Pińczów	1 154	3	20	120 402	104,3
Radom	2 026	3	22	193 439	95,5
Sandomierz	1 194	3	14	111 863	93,7
Sosnowiec (m.)	31	1	—	86 497	2 790,2
Stopnica	1 598	2	25	140 624	88,0
Włoszczowa	1 454	2	14	94 245	64,8
Zawiercie	943	1	15	111 418	118,2
Lublin	**31 123**	**33**	**277**	**2 085 746**	**67,0**
Biała	1 456	2	15	57 460	39,5
Biłgoraj	1 778	1	14	99 588	56.0
Chełm	2 030	1	13	121 475	59,8
Garwolin	1 942	2	19	145 269	74,8
Hrubieszów	1 563	2	14	103 669	66,3
Janów	1 964	2	15	131 502	67,0
Konstantynów	1 272	2	13	58 460	46,0
Krasnystaw	1 513	1	14	117 080	77,4
Lubartów	1 373	2	14	96 474	70.3
Lublin (m.)	30	1	—	94 412	3 147,1
Lublin (pow.)	1 887	—	16	139 679	74,1
Łuków	1 764	3	17	115 781	65,6
Puławy	1 692	2	18	148 894	88,0
Radzyń	1 606	2	14	88 381	55,0
Siedlce	1 351	2	15	101 399	75,1
Sokołów	1 289	1	12	75 985	58,9
Tomaszów	1 374	1	13	97 854	71,2
Węgrów	1 294	1	14	80 684	62,4
Włodawa	2 316	3	14	82 531	35,6
Zamość	1 629	2	13	129 169	79,3

Podział administracyjny (Ciąg dalszy)

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Białystok*)	**32 313**	**49**	**179**	**1 296 869**	**40,1**
Augustów	2 011	1	12	62 384	31,0
Białystok (m.)	41	1	—	76 792	1 873 0
Białystok (pow.)	3 094	8	15	110 918	35,8
Bielsk	4 775	9	21	141 127	29,6
Grodno*)	4 606	5	21	147 996	32,1
~~Kolno~~	1 528	3	9	63 656	41,7
Łomża	1 785	3	13	101 865	57,1
Ostrołęka	1 636	1	11	73 836	45,1
Ostrów	1 479	2	11	87 677	59,3
Sokółka	2 329	5	12	89 308	38,3
Suwałki	2 235	2	18	90 116	40 3
Szczuczyn	1 446	3	10	58 178	40.2
Wołkowysk	3 892	2	16	115 261	29 6
Wysokie Mazowieckie	1 456	4	10	77 755	53,4
Wilno*)	**28 948**	**15**	**97**	**1 002 915**	**34,6**
Brasław	4 215	—	15	124 036	29.4
Dzisna	3 924	3	13	139 569	35,6
Mołodeczno*)	1 837	3	8	74 907	40,8
Oszmiana*)	2 352	2	8	70 021	29,8
Postawy*)	3 069	—	11	83 466	27,2
Święciany*)	4 037	3	14	118 819	29,4
Wilejka*)**)	3 492	1	13	103 914	29,8
Wilno (m.)*)	104	1	—	128 954	1 239,9
Wilno-Troki*)	5 918	2	15	159 229	26,9
Nowogródek*)	**22 990**	**9**	**87**	**808 400**	**35,2**
Baranowicze	3 424	1	12	119 518	34,9
Lida*)	4 251	1	14	148 073	34.8
Nieśwież	1 984	2	8	101 361	51,1
Nowogródek	2 787	2	12	109 082	39,1
Słonim	3 118	1	13	79 277	25,4
Stołpce	1 796	1	7	73 751	41,1
Szczuczyn	2 085	—	10	78 827	37.8
Wołożyn	3 545	1	11	98 511	27,8
Polesie	**42 280**	**17**	**92**	**879 417**	**20,8**
Brześć n/Bugiem	4 867	3	15	118 605	24.4
Drohiczyn	2 356	—	9	63 083	26,8
Kamień Koszyrski	3 294	—	7	64 947	19,7
Kobryń	3 603	1	11	72 250	20,1
Kossów	3 572	2	6	48 586	13,6
Łuniniec	5 615	1	6	81 376	14,5
Pińsk	5 465	2	12	134 359	24 6
Prużana	2 701	3	12	68 127	25,2
Sarny	5 455	3	9	131 990	24,2
Stolin	5 352	2	5	96 094	18,0

*) Ludność dla tych terenów została podana według spisu z 1919 r.
**) Bez ludności m. Nowo-Wilejka, pominiętego w zestawieniach spisu z 1919 r. W 1910 r. Nowo-Wilejka liczyła 10,182 mieszkańców

Podział administracyjny (Ciąg dalszy)

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Obszary dworskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km².
Wołyń	**30 274**	**19**	**97**	**—**	**1 437 569**	**47,5**
Dubno	3 314	2	12	—	177 083	53,4
Horochów	1 734	2	7	—	91 631	52,8
Kostopol	3 417	2	6	—	113 805	33.3
Kowel	5 728	2	15	—	170 020	29,7
Krzemieniec	2 772	1	14	—	208 873	75,4
Luboml	2 004	1	7	—	56 264	28.1
Łuck	4 763	3	13	—	210 123	44,1
Równe	2 945	2	10	—	207 968	70,6
Włodzimierz	2 231	2	7	—	101 412	45,5
Zdołbunów	1 366	2	6	—	100 390	73,5
Poznań	**26 528**	**188**	**3 014**	**1619**	**1 967 865**	**74,2**
Bydgoszcz (m.)	65	1	—	—	87 643	1 348,3
Bydgoszcz (pow.)	1 343	3	121	39	52 620	39,2
Chodzież	898	5	74	29	41 742	46,5
Czarnków	772	2	48	20	35 586	46,1
Gniezno (m.)	14	1	—	—	25 694	1 835,3
Gniezno (pow.)	1 070	4	151	73	56 946	53,2
Gostyń	622	4	84	64	50 093	80.5
Grodzisk	430	3	53	25	35 672	83.0
Inowrocław (m.)	23	1	—	—	24 277	1 055 5
Inowrocław (pow.)	1 007	1	97	90	51 118	50,8
Jarocin	721	4	85	47	54 362	75.4
Kępno	707	2	82	51	52 670	74 5
Kościan	608	3	81	52	48 580	79.9
Koźmin	432	3	58	26	33 333	77,2
Krotoszyn	498	4	50	33	44 754	89,9
Leszno	740	4	76	41	54 402	73,5
Międzychód	753	2	64	32	30 131	40,0
Mogilno	733	4	107	45	48 898	66,7
Nowy Tomyśl	843	3	81	26	50 373	59.8
Oborniki	1 008	4	112	50	55 146	50,7
Odolanów	629	3	66	31	43 217	68.7
Ostrów	415	1	52	37	48 129	116,0
Ostrzeszów	572	3	49	23	40 082	70,1
Pleszew	483	1	73	46	38 234	79,2
Poznań (m.)	67	1	—	—	184 758	2 757.6
Poznań (pow.)	1 274	3	176	75	82 385	64,7
Rawicz	511	5	78	44	48 929	95,8
Strzelno	615	2	68	53	39 913	64,9
Szamotuły	1 094	5	96	68	66 056	60,4
Szubin	917	5	112	60	46 089	50,3
Śmigiel	554	2	80	40	37 955	68,5
Śrem	923	6	125	65	56 436	61.1
Środa	796	3	95	82	49 812	62,6
Wągrowiec	1 037	4	149	59	54 375	52 4
Wolsztyn	740	4	84	25	48 661	65,8
Września	631	2	80	71	45 200	71,6
Wyrzysk	1 162	6	112	62	62 531	53 8
Żnin	741	4	95	35	41 063	55,4

Podział administracyjny (Ciąg dalszy)

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Obszary dworskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Pomorze	16 386	33	1 357	666	935 643	57,1
Brodnica	1 061	3	98	42	61 230	57,7
Chełmno	726	1	84	58	46 823	64,5
Chojnice	1 853	2	86	35	71 018	38,3
Działdowo	486	1	43	21	23 727	48.8
Gdynia (m.)	22	1	—	—	2 272	1 03,3
Gniew	417	1	47	20	27 161	65.1
Grudziądz (m.)	20	1	—	—	33 516	16 75,8
Grudziądz (pow.)	780	2	84	56	43 515	55.8
Kartuzy	1 382	1	117	37	67 007	48,5
Kościerzyna	1 177	2	101	39	49 935	42,4
Lubawa	986	2	100	36	58 495	59,3
Morski	1 298	2	101	61	67 044	51,7
Sępolno	616	3	48	12	27 876	45,3
Starogard	1 055	1	76	37	62 400	59,1
Swiecie	1 670	2	153	63	83 138	49,8
Tczew	351	1	24	33	35 744	101,8
Toruń (m.)	36	1	—	—	39 424	1 095,1
Toruń (pow.)	884	2	69	56	53 773	60,8
Tuchola	858	1	56	21	34 445	40.1
Wąbrzeźno	708	3	70	39	47 100	66.5
Śląsk	4 230	18	401	—	1 124 967	265,9
A. Śląsk Cieszyński	**1 009**	**5**	**86**	—	**144 671**	**143,4**
Bielsko (m.)	5	1	—	—	19 785	3 957,0
Bielsko (pow.)	340	1	35	—	51 745	152.2
Cieszyn	664	3	51	—	73 141	110,2
B. Górny Śląsk (1919)	**3 221**	**13**	**315**	—	**980 296**	**304,3**
Górny Śląsk (1910)*)	**3 221**	**13**	**315**	—	**893 074**	**277,3**
Katowice (m.)	41	1	—	—	104 868	2 557.8
Katowice (pow.	170	1	22	—	184 609	1 085 9
Królewska Huta (m.)	6	1	—	—	72 641	12 106.8
Lubliniec	706	2	42	—	34 794	49 3
Pszczyna	1 072	3	94	—	119 694	164 7
Rybnik	893	3	117	—	147 079	161.7
Świętochłowice	83	—	16	—	174 949	2 107.8
Tarnowskie Góry	250	2	24	—	54 440	217,8
Kraków	17 448	53	1 875	—	1 992 810	114,2
Biała	464	2	33	—	81 131	174,9
Bochnia	877	4	137	—	108 375	123,6
Brzesko	853	2	108	—	96 197	112,8
Chrzanów	722	4	76	—	116 668	161,6
Dąbrowa	650	2	96	—	63 717	98,0
Gorlice	916	2	87	—	78 089	85.3
Grybów	585	2	70	—	51 932	88.8

*)Dane z 1910 r. nie wchodzą do sum ogólnych dla woj. Śląskiego i całej Rzeczypospolitej.

Podział administracyjny (Ciąg dalszy)

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Jasło	820	1	122	85 253	104,0
Kraków (m.)	47	1	—	183 706	3 908,6
Kraków (pow.)	699	1	150	105 966	151,6
Limanowa	952	1	89	78 126	82,1
Maków	856	3	36	69 910	81,7
Mielec	908	2	95	72 840	80,2
Myślenice	630	2	75	66 424	105,4
Nowy Sącz	1 262	5	157	130 792	103,6
Nowy Targ	1 877	3	96	100 162	53,4
Oświęcim	314	2	40	49 824	158,7
Pilzno	573	2	56	47 355	82,6
Ropczyce	800	3	70	75 920	94.9
Tarnów	772	2	82	108 365	140,4
Wadowice	688	4	79	90 753	131,9
Wieliczka	211	1	63	41 422	196,3
Żywiec	972	1	58	89 883	92,5
Lwów	**26 932**	**60**	**2 192**	**2 712 027**	**100,7**
Bóbrka	890	2	90	83 281	93.6
Brzozów	684	1	55	79 107	115,7
Dobromil	901	1	97	73 259	81,3
Drohobycz	1 456	2	76	163 263	112,1
Gródek Jagielloński	884	2	67	72 920	82,5
Jarosław	1 336	3	106	136 303	102,0
Jaworów	990	2	67	79 164	80.0
Kolbuszowa	868	2	60	67 083	77,3
Krosno	727	2	81	81 850	112,6
Lisko	1 832	2	152	92 576	50,5
Lubaczów	1 136	2	64	81 368	71,6
Lwów (m.)	63	1	—	245 152	4 155,0
Lwów (pow.)	1 279	3	125	124 792	97.3
Łańcut	865	2	57	89 142	103.1
Mościska	755	2	76	84 076	111,4
Nisko	973	3	57	60 925	62,6
Przemyśl	1 002	2	125	146 596	146.3
Przeworsk	414	2	47	59 052	142,6
Rawa Ruska	1 401	3	71	106 607	76.1
Rudki	675	2	69	73 463	108.8
Rzeszów	977	4	83	142 058	145,4
Sambor	948	1	88	105 0[illegible]0	110.8
Sanok	1 261	2	129	102 167	81.0
Sokal	1 335	2	102	99 372	74.4
Stary Sambor	689	3	52	51 435	74.7
Strzyżów	524	1	59	55 931	106,7
Tarnobrzeg	956	3	69	71 492	74,8
Żółkiew	1 111	3	68	84 574	76,1
Stanisławów	**18 368**	**29**	**900**	**1 339 191**	**72,9**
Bohorodczany	854	1	34	52 895	61.9
Dolina	2 473	3	78	100 718	40.7
Horodenka	871	1	48	83 670	96,1
Kałusz	1 183	1	67	87 868	74,3

Podział administracyjny (Dokończenie).

Województwa Powiaty	Powierzchnia km²	Miasta	Gminy wiejskie	Ludność Ogółem	Mieszkańców na 1 km²
Kołomyja	1 314	2	81	154 373	117,5
Kosów	1 839	2	42	83 647	45.5
Nadwórna	1 939	2	36	80 957	41.8
Rohatyn	1 161	3	100	109 534	94,3
Skole	1 293	1	50	48 759	37,7
Stanisławów	869	2	71	133 085	153,1
Stryj	659	1	51	72 543	110.1
Śniatyn	566	2	37	72 798	128,[illegible]
Tłumacz	952	3	62	104 675	110,0
Turka	1 459	1	73	76 645	52 5
Żydaczów	936	4	70	77 024	82,3
Tarnopol	**16 332**	**35**	**1 092**	**1 434 507**	**87,8**
Borszczów	1 025	2	73	94 767	92,5
Brody	1 054	1	65	78 803	74.8
Brzeżany	1 117	2	72	89 655	80 3
Buczacz	1 212	4	81	118 013	97,4
Czortków	694	2	40	69 020	99 5
Kamionka Strumił.	1 000	2	65	74 930	74.9
Kopyczyńce	886	2	53	86 918	98.1
Podhajce	1 042	1	65	81 998	78,7
Przemyślany	925	2	68	79 599	86,1
Radziechów	1 040	2	52	64 561	62,1
Skałat	904	3	62	84 399	93 4
Tarnopol	1 206	2	85	129 721	107,6
Trembowla	697	2	42	72 304	103,7
Zaleszczyki	699	1	55	65 409	93.6
Zbaraż	740	1	61	65 390	88,4
Zborów	908	3	68	71 941	79,2
Złoczów	1 183	3	85	107 079	90,5

U w a g a. Tablica ta uwzględnia podział administracyjny Państwa, obowiązujący w dniu 1 kwietnia 1930 r. W granicach tego podziału podano ludność według stanu z 30 września 1921 r. Tylko dla terenów, nieobjętych spisem z 1921 r. liczba ludności została podana według spisów dawniejszych: dla Ziemi Wileńskiej według spisu z 1919 r., dla Górnego Śląska według spisów z 1919 r. (liczby ogólne) i 1910 r. (liczby bardziej szczegółowe). Ludność spisana przez władze wojskowe (wojskowi skoszarowani oraz jeńcy i internowani) została opracowana jedynie w sumie ogólnej dla całego Państwa i nie jest podzielona według województw i powiatów oraz miast i wsi.

Dane o powierzchni poszczególnych powiatów zostały powtórzone wg. *Rocznika Statystyki* r. 1929 G. U. S. prócz powiatów, których granice uległy zmianie. Dla takich powiatów przeprowadzono nowe obliczenia i w razie potrzeby nowe pomiary planimetryczne,

WYKAZ MIAST WEDŁUG STANU Z DN. 1. VII. 1930 R. [1])

Ludność według spisu 1921 r.

Dane G. U. S.

Miasta	Powiaty	Ludność
Aleksandrów	Łódź	8,236
Aleksandrów	Nieszawa	8,193
Andrychów	Wadowice	4,171
Augustów	Augustów	8,762
Baranowicze	Baranowicze	28,101 [3])
Baranów	Tarnobrzeg	1,794
Barcin	Szubin	1,628
Barysz	Buczacz	4,747
Bełchatów	Piotrków	7,835
Bełz	Sokal	4,148
Beresteczko	Horochów	5,633
Bereza Kartuska	Prużana	3,526
Bereżno	Kostopol	2,494
Będzin	Będzin	27,855
Biała	Biała Lub.	13,088
Biała	Biała Krak.	17,072
Biała Rawska	Rawa	2.692
Białystok	Białystok	76.792
Biecz	Gorlice	3,673
Bielsk	Bielsk	4.795
Bielsko	Bielsko m.	19,785
Biłgoraj	Biłgoraj	6,602
Bieruń Stary	Pszczyna	2,221
Błaszki	Kalisz	4,736
Błażowa	Rzeszów	5 123
Błonie	Błonie	5,337
Bnin	Srem	1,242
Bochnia	Bochnia	11.014
Boćki	Bielsk	1,719
Bohorodczany	Bohorodczany	2,615
Bojanowo	Rawicz	1,862
Bolechów	Dolina	9,017
Bolszowce	Rohatyn	2.186
Borek	Koźmin	2.097
Borszczów	Borszczów	5,011
Borysław	Drohobycz	35,761
Bóbrka	Bóbrka	4,391
Brańsk	Bielsk	3,739
Brodnica	Brodnica	6.963
Brody	Brody	10,867
Brok	Ostrów	2,712
Brzesko	Brzesko	3,144
Brześć Kujawski	Włocławek	4,634
Brześć n/Bugiem	Brześć n/Bugiem	29,553 [4])
Brzeziny	Brzeziny	10,638
Brzeżany	Brzeżany	10,033
Brzostek	Pilzno	1.303
Brzozów	Brzozów	4,160
Buczacz	Buczacz	7,517
Budzanów	Trembowla	4,548
Budzyń	Chodzierz	1,889
Buk	Grodzisk	3,480
Bursztyn	Rohatyn	3,581
Busk	Kamionka Strum.	1,486
Busk	Stopnica	3,949
Bydgoszcz	Bydgoszcz m.	87.643
Chełm	Chełm	23,221
Chełmno	Chełmno	10 208
Chełmża	Toruń	10 648
Chodecz	Włocławek	1,685
Chodorów	Bóbrka	4,206
Chodzież	Chodzież	5.646
Chojnice	Chojnice	10,409
Choroszcz	Białystok	2,405
Chorzele	Przasnysz	2.587
Chęciny	Kielce	5.046
Chmielnik	Stopnica	7.730
Chrzanów	Chrzanów	13,171
Chyrów	Stary Sambor	2,654
Ciechanowiec	Bielsk	3,291
Ciechanów	Ciechanów	11,977
Ciechocinek	Nieszawa	3.380
Cieszanów	Lubaczów	2,248
Cieszyn	Cieszyn	15,268
Ciężkowice	Grybów	1,934
Czarnków	Czarnków	3,970
Czarny Dunajec	Nowy Targ	2,399
Czeladź	Będzin	17,202
Czempin	Kościan	2,054
Czerniejewo	Witkowo	1,343
Czersk	Chojnice	6,700
Częstochowa	Częstochowa	88,859
Czortków	Czortków	14,085
Dawidgródek	Stolin	9,851
Dąbie	Koło	3,765
Dąbrowa	Dąbrowa	5,498
Dąbrowa	Sokółka	3,014
„ Górnicza	Będzin	41 681
Dąbrowica	Sarny	2,694

[1]) Miasta wydzielone z powiatów podane zostały grubszym drukiem. W Małopolsce do miast wydzielonych zalicza się tylko Lwów i Kraków, rządzące się własnemi statutami.

[2]) Liczba miast i granice według podziału administracyjnego na 1. VII. 1930 r., o ile w uwagach nie zaznaczono inaczej.

[3]) W tem baraki Urzędu Reemigracyjnego z liczbą ludności 16.630.

[4]) Ludność w granicach 1921 r. Brak danych do obliczenia ludności w granicach rozszerzonych.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY s. z o.o. w WARSZAWIE

WARSZAWA Ś-to KRZYSKA 13

Poleca następujące wydawnictwa Bibljoteki Samorządowej i komisowe:

cena zł. gr.

1. *Prof. A Pragier*: „Zarys skarbowości komunalnej“. Część I-sza i II-ga, dwa tomy, razem. . . . . . . 4.—
2. *Inż. M. Nestorowicz*: (Dyrektor Dep. Drogowego) „Sprawa drogowa w Polsce“ 1.20
3. *Inż. M. Nestorowicz*: (Dyrektor Dep. Drogowego) „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ tom I i II 14.—
4. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ tom III . . . . . . 14.—
5. „Zbiór Ustaw i Rozporządzeń Drogowych“ tom IV . . . . . . 25.—
6. „Działalność pow. związ. komun. w dziedzinie zdrowia publicznego“ 0.50
7. „Sadownictwo w Samorządzie Powiatowym“ 0.50
8. *A. Bogusławski*: „Samorząd w ubiegłem dziesięcioleciu“ 0.50
9. Skorowidz banków państw. i akcyjnych, Kas Oszczędności, Spółdzielni Kredytowych Rzplitej Polskiej“ nowe wydanie w oprac. Stef. Stan. Kwiatkowskiego . . . . . 7.—
10. „Z zagadnień Samorządu“ . . . 2.—
11. *Inż. Józef Cwikiel*: „Znaki drogowe“. 3.20
12. *Dr. M. Jaroszyński*: Samorząd terytorjalny w Polsce“ 1.50
13. *Dr. M. Jaroszyński*: «Gospodarka gmin wiejskich na tle stanu finansów gminnych» — oraz Znaczenie opłat drogowych (w I tomie) 3.—
14. *J. Bek*: «Działalność Rady Powiatowej w Limanowei na polu popierania sadownictwa» 1.50
15. *J. Bek*: Główne wytyczne planowości w gospodarce powiatowych związków samorządowych . . . 0.50
16. *St. Pachnowski*: „Przepisy budżetowe dla związków komunalnych“ (obowiązująca instrukcja budżetowa, wzory, wyjaśnienia) Wyczerpane, nowe wyd. w oprac. . . . . .
17. *Z. Pietkiewicz*: „Gospodarka Miast Polskich.“ . . . . 5.—
18. Projekt organizacji prac statystycznych w powiatowych związkach powiatowych (Odbitka z kwartalnika Statystycznego G. U. S.) . . 2.50
19. *St. Podwiński*: „Bibljografja literatury polskiej o samorządzie terytorjalnym“ . . . . 3.—
20. *St. Podwiński*: „Ustrój samorządu powiatowego na terenie b. zaboru rosyjskiego“ . . . . 2.—
21. *St. Tomaszewicz*: Zarys zasad naukowej org. pracy. . . . . . . 6.—
22. *Kowalczewski*: Stan mieszkań służby folwarcznej 1.50
23. *Inż. Z. Rudolf* „Podstawowe zagadnienia zdrowotne wsi i miasteczek“ 3.50
24. Pamiętnik Zjazdu Przedstawicieli Sejmików pow. w roku 1925 . . 1.—
    w roku 1926 . . 2.—
    w roku 1927 . . 2.—
25. Kalendarz Samorządowy (pięć tom.)
    „ „ Na r. 1926 1.—
    „ „ Na r. 1927 2.—
    „ „ Na r. 1928 2.—
    „ „ Na r. 1929 2.—
    „ „ Na r. 1930 7.—
26. Działalność Sejmiku Skierniewickiego. Osiem lat pracy . . . . 2.—
27. Sejmikowe komisje rewizyjne (wzory, regul.) 0.50
28. *S. Gliszczyński*: Instrukcja Biurowa dla urzędników gmin i wewn. organ. gminy w b. zab. rosyj. . . 1.—
29. *K. Windakiewicz*: Prawo o związk. międzygminnych . . . . 5.—
30. *Inż. A Zalewski*: Drzewa przy drogach . . . . 3.—
31. Zagadnienia organizacji oszczędności. (Zbiór referatów, wygłosz. na zjeździe Delegatów K. K. O. w 1929 r.) cz. I. . . . . 5.—
32. Zagadnienia organizacji oszczędności cz. II. 2.50
33. *Polak Tadeusz*: Pomoc kredytowa 2.75
34. *Inż. W. Marzec*: Administracja i organizacja robót budowlanych 12.—
35. *Smerek*: Banki Komunalne w Polsce 2,50
36. *B. Markowski*: Z dziejów gospodarki miejskiej w Kielcach . . . 2.50
37. *Achiles Rosenkranz*: Opłaty stemplowe, wiążące się z działalnością k. k. o. 2.—
38. *S. Woyzbun*: „Historja bankowości“ 2.—
39. *M. Turskiego i T. Wolframa*: „Polska Tabela Procentowa w opr. 10.—
40. *Dr. K. Windakiewicz*: „Komunalne Kasy Oszczędności w Rzplitej Polskiej“ — za 1 egz. . . . . . . 5.—
41. *A. K. Czyżowski*: Szara Książeczka za 1 egz. 1.20
42. *K. Kühn*: Zarys programu i metod pracy samorządu ziemskiego . . 5.—
43. *J. Długokęcki*. Jak zakładać i prowadzić szkolne kasy oszczędności. 1,20
44. *B. Brodowski*: Rejestry mieszkańców i meldunki w Polsce . . . 6,50

Wykaz miast

(Ciąg dalszy)

Miasta	Powiaty	Ludność
Delatyn	Nadwórna	5.973
Dębica	Ropczyce	6,846
Dobczyce	Wieliczka	2.920
Dobra	Turek	3,055
Dobromil	Dobromil	5,386
Dobrzyca	Krotoszyn	1,185
Dobrzyń n/Drwęcą	Rypin	4,085
Dobrzyń n/Wisłą	Lipno	2,693
Dokszyce	Dzisna	3,004
Dolina	Dolina	8,766
Dolsk	Śrem	1,558
Drohiczyn	Bielsk	1,972
Drohobycz	Drohobycz	26.736
Druskienniki	Grodno	989
Dubienka	Hrubieszów	2,964
Dubno	Dubno	9,146
Dukla	Krosno	2.082
Działdowo	Działdowo	3,568
Działoszyce	Pińczów	6,755
Dzisna	Dzisna	4,414
Fordon	Bydgoszcz	2,314
Garwolin	Garwolin	5,336
Gąbin	Gostynin	5,777
Gą·wa	Żnin	835
Gdynia	Morski	2,272[3]
Gębice	Mogilno	1,268
Gliniany	Przemyślany	4,355
Głębokie	Dzisna	4,514
Głogów	Rzeszów	2,291
Główno	Brzeziny	2,422
Gniew	Gniew	3,131
Gniewkowo	Inowrocław	3 330
Gniezno	Gniezno m.	25,694
Golina	Konin	2,418
Golub	Wąbrzeźno	2,565
Gołańcz	Wągrowiec	1,380
Goniądz	Białystok	2,981
Gorlice	Gorlice	5,611
Gostynin	Gostynin	7.075
Gostyń	Gostyń	5,816
Góra Kalwarja	Grójec	5,496
Górzno	Brodnica	1,665
Grabów	Ostrzeszów	1.731
Grajewo	Szczuczyn	7,346
Grodno	Grodno	35.148
Grodzisk	Błonie	11,254
Grodzisk	Grodzisk	5,604
Gródek Jagielloński	Gródek Jagielloński	10,682
Grójec	Grójec	8,414
Grudziądz	Grudziądz	33.516

Miasta	Powiaty	Ludność
Grybów	Grybów	2,931
Grzymałów	Skałat	2,748
Halicz	Stanisławów	3,442
Horochów	Horochów	4,421
Horodenka	Horodenka	9.907
Hrubieszów	Hrubieszów	9,598
Husiatyn	Kopyczyńce	2.104
Iłża	Iłża	4,554
Indura	Grodno	2,323
Inowrocław	Inowrocław m.	24,277
Jagielnica	Czortków	2,702
Janowiec	Żnin	2,933
Janów	Gródek Jagielloński	2,155
Janów	Janów	6,426
Janów Podlaski	Konstantynów	3,360
Jaroczew	Jarocin	855
Jarocin	Jarocin	7,005
Jarosław	Jarosław	19,973
Jaryczów Nowy	Lwów	2,139
Jasło	Jasło	10,391
Jaworów	Jaworów	8,910
Jaworzno	Chrzanów	15,932
Jazłowiec	Buczacz	1.982
Jedwabne	Kolno	1,428
Jędrzejów	Jędrzejów	11,740
Jordanów	Maków	2,456[1]
Jutrosin	Rawicz	1,725
Kalisz	Kalisz	44,613
Kalwarja Zebrzydowska	Wadowice	1.692
Kałusz	Kałusz	8,697
Kałuszyn	Mińsk Mazowiecki	7,694
Kamieniec Litewski	Brześć n/Bugiem	2.348
Kamienna	Końskie	8.163
Kamień	Sępolno	1,705
Kamionka Strumiłowa	Kamionka Strumiłowa	6,518
Kańczuga	Przeworsk	2,396
Kartuzy	Kartuzy	3,717
Katowice	Katowice m.	104,868[2]
Kazimierz Dolny	Puławy	3,857
Kcynia	Szubin	3.369
Kępno	Kępno	6.210
Kęty	Biała	5.751
Kielce	Kielce	43.695[1]
Kleck	Nieśwież	5.671
Kleczew	Słupca	2 848
Kleszczele	Bielsk	1,452
Kłecko	Gniezno	1,685
Kłobuck	Częstochowa	6,582

[1]) Nie uwzględniona ludność miejscowości, częściowo wcielonych do miasta.
[2]) Ludność według spisu 1910 r.
[3]) Według danych magistratu miasto Gdynia w dn. 1. IV. 30 r. liczyło 40,778 ludności

Wykaz miast (Ciąg dalszy

Miasta	Powiaty	Ludność	Miasta	Powiaty	Ludność
Kłodawa	Koło	4.692	Lisko	Lisko	3 806
Knyszyn	Białystok	3,579	Lubaczów	Lubaczów	5.303
Kobryń	Kobryń	8,208	Lubartów	Lubartów	6.482
Kobylin	Krotoszyn	2,172	Lubawa	Lubawa	4,635
Kock	Łuków	3,903	Lubień	Włocławek	2.120
Kolbuszowa	Kolbuszowa	2,900	Lublin	Lublin	94,412
Kolno	Kolno	4.494	Lubliniec	Lubliniec	4,646
Koło	Koło	13,040	Luboml	Luboml	3,328
Kołomyja	Kołomyja	1,708	Lubraniec	Włocławek	2.196
Komarno	Rudki	5,009	Lwów	Lwów m.	245,152 [1)]
Konin	Konin	10,379	Lwówek	Nowy Tomyśl	2,552
Konstantynów	Łódź	5.728	Łabiszyn	Szubin	1,834
Końskie	Końskie	9.119	Łańcut	Łańcut	7,056
Kopanica	Wolsztyn	645	Łapy	Wysokie Mazowieckie	4,073
Kopyczyńce	Kopyczyńce	7,923			
Koronowo	Bydgoszcz	4.689	Łasin	Grudziądz	2,197
Korzec	Równe	4,946	Łask	Łask	4.890 [3)]
Kosów	Kosów	4,797	Łęczna	Lubartów	3,590
Kossów	Kossów	2,433	Łęczyca	Łęczyca	10,267
Kostopol	Kostopol	2,990	Łobżenica	Wyrzysk	1,904
Kostrzyn	Środa	3,077	Łohiszyn	Pińsk	1,984
Kościan	Kościan	7,803	Łomża	Łomża	22.014
Kościerzyna	Kościerzyna	5,849	Łopatyn	Radziechów	3.232
Kowal	Włocławek	4,063	Łosice	Konstantynów	3,888
Kowalewo	Wąbrzeźno	3.207	Łowicz	Łowicz	15,807
Kowel	Kowel	20,818	Łódź	Łódź m.	451,974
Kozienice	Kozienice	6,878	Łuck	Łuck	23.390 [1)]
Kozowa	Brzeżany	4.913	Łuków	Łuków	12.571
Koźmin	Koźmin	4.999	Łuniniec	Łuniniec	8,267
Kórnik	Śrem	2,233	Maków	Maków Krak.	3,226
Krakowiec	Jaworów	1,386	Maków Mazow.	Maków Warsz.	6,198
Kraków	Kraków m.	183.706	Margonin	Chodzież	1,855
Krasnystaw	Krasnystaw	8 943	Miasteczko	Tarnowskie Góry	2,212 [1)] [2)]
Kraśnik	Janów	8,903			
Krobia	Gostyń	2,285	Miasteczko	Wyrzysk	1,154
Krosno	Krosno	10,454	Miechów	Miechów	6,223
Krośniewice	Kutno	3,509	Miejska Górka	Rawicz	2.600
Krotoszyn	Krotoszyn	11,110	Mielec	Mielec	5,599
Królewska Huta	Król. Huta m.	72,641	Mielnik	Bielsk	1,091
Kruszwica	Strzelno	3,021	Mieścisko	Wągrowiec	1,317
Krynica Zdrój	Nowy Sącz	2,640	Międzychód	Międzychód	4,017
Krynki	Grodno	5,206	Międzyrzec	Radzyń	12.622
Krzemieniec	Krzemieniec	16,068	Mikołajów	Żydaczów	3.156
Krzepice	Częstochowa	5.138	Mikołów	Pszczyna	8,377 [1)] [2)]
Krzeszowice	Chrzanów	2,933	Mikstat	Ostrzeszów	1,423
Krzywiń	Kościan	1,874	Mikulińce	Tarnopol	3.217
Książ	Śrem	913	Miłosław	Września	2,499
Kulików	Żółkiew	2,886	Mińsk Mazowiecki	Mińsk Mazowiecki	10,518
Kutno	Kutno	18.274 [1)]			
Kuty	Kosów	5.504	Mława	Mława	17 003
Lanckorona	Wadowice	1,617	Mogielnica	Grójec	6,043
Leszno	Leszno	16,506	Mogilno	Mogilno	4,171
Leżajsk	Łańcut	5,063	Mołodeczno	Mołodeczno	3,957
Lida	Lida	13.401	Monasterzyska	Buczacz	5.764
Lidzbark	Brodnica	3.325	Mordy	Siedlce	3.268
Limanowa	Limanowa	2,143	Mosina	Śrem	1,957
Lipno	Lipno	8,467	Mosty Wielkie	Żółkiew	3,795

[1)] Nie uwzględniona ludność miejscowości częściowo wcielonych do miasta

[2)] Ludność według spisu 1910 r.

[3)] Ludność w granicach 1921 r. Brak danych do obliczenia ludności w granicach rozszerzonych.

Wykaz miast

(Ciąg dalszy)

Miasta	Powiaty	Ludność	Miasta	Powiaty	Ludność
Mościska	Mościska	4,751	Pabjanice	Łask	34.967
Mrocza	Wvrzysk	2,016	Pakość	Mogilno	3,336
Mszczonów	Błonie	5,014	Parczew	Włodawa	8,291[1]
Murowana			Peczeniżyn	Peczeniżyn	5.984
Goślina	Oborniki	1,938	Piaseczno	Warszawa	5,604
Muszyna	Nowy Sącz	2,516	Piaski	Gostyń	1,638
Mysłowice	Katowice	18,115	Pilzno	Pilzno	3.546
Myślenice	Myślenice	4,414	Pińczów	Pińczów	7,749
Nadwórna	Nadwórna	6.062	Pińsk	Pińsk	23.468[3]
Nakło	Wyrzysk	7,427	Piotrków	Piotrków	41,116
Narew	Bielsk	963	Piwniczna	Nowy Sącz	3,632
Nasielsk	Pułtusk	5,470	Pleszew	Pleszew	7,638
Niemirów	Rawa Ruska	2.463	Płock	Płock	27,750
Niepołomice	Bochnia	4,071	Płońsk	Płońsk	9,463
Nieszawa	Nieszawa	2,381	Pniewy	Szamotuły	2,731
Nieśwież	Nieśwież	7,033	Pobiedziska	Poznań	3,363[3]
Nisko	Nisko	4.749	Podbrodzie	Święciany	1,435[1]
Niżankowice	Przemyśl	1,865	Podgórze	Toruń	3,232
Nowe	Świecie	4,011	Podhajce	Podhajce	4,814
Nowe Miasto	Rawa	3,761	Podwołoczyska	Skałat	3,670
Nowemiasto	Lubawa	3,721	Pogorzela	Koźmin	1,662
Nowemiasto			Pomorzany	Zborów	3,375
n/Wartą	Jarocin	1,044	Poniec	Gostyń	2,471
Nowogród	Łomża	1,856	Powidz	Witkowo	1,210
Nowogródek	Nowogródek	6,367	Poznań	Poznań m.	184,758
Nowo-Święciany	Święciany	3,196[1]	Praszka	Wieluń	4,478
Nowo-Wilejka	Wilno-Troki	10,182[2]	Proszowice	Miechów	3,297
Nowy Dwór	Sokółka	1,222	Pruszków	Warszawa	15,132
Nowy Dwór	Warszawa	7,829	Prużana	Prużana	6,332
Nowy Sącz	Nowy Sącz	26,280	Przasnysz	Przasnysz	6,340
Nowy Targ	Nowy Targ	8,071	Przedbórz	Końskie	5,885
Nowy Tomyśl	Nowy Tomyśl	2,083	Przedecz	Włocławek	3,040
Oborniki	Oborniki	4,147	Przemyśl	Przemyśl	47,958
Obrzycko	Szamotuły	1,503	Przemyślany	Przemyślany	4,093
Odelsk	Sokółka	1.333	Przeworsk	Przeworsk	3,371
Odolanów	Odolanów	2.437	Pszczyna	Pszczyna	6,043
Olyka	Złoczów	3,645	Puck	Powiat Morski	2 792
Olesko	Olkusz	6,667	Puławy	Puławy	7,205
Olkusz	Łuck	4,333	Pułtusk	Pułtusk	13,742
Opalenica	Grodzisk	3.058	Pyzdry	Słupca	4,6 4
Opatów	Opatów	8,827	Raciąż	Sierpc	4,513
Opoczno	Opoczno	8,252	Radom	Radom	61,599
Osieczna	Leszno	1.559	Radomsko	Radomsko	20,572
Ostrołęka	Ostrołęka	9,145	Radomyśl		
Ostroróg	Szamotuły	1,273	Wielki	Mielec	2,468
Ostrowiec	Opatów	22.215	Radoszkowice	Mołodeczno	2,459
Ostróg	Zdołbunów	13,303	Radymno	Jarosław	1,907[3]
Ostrów	Ostrów	16,366	Radziechów	Radziechów	4,384
Ostrów	Włodawa	3,813	Radziejów	Nieszawa	3,164
Ostrów Mazo-			Radziwiłłów	Dubno	4,240
wiecki	Ostrów	14,469	Radzymin	Radzymin	5,036
Ostrzeszów	Ostrzeszów	5,413	Radzyń	Grudziądz	1,626
Oszmiana	Oszmiana	3,442[3]	Radzyń	Radzyń	4,833
Oświęcim	Oświęcim	12 187	Rajgród	Szczuczyn	2,291
Ottynia	Tłumacz	4,455	Rakoniewice	Wolsztyn	2,013
Otwock	Warszawa	8,560	Raków	Mołodeczno	3,323
Ozorków	Łęczyca	12,580	Raszków	Odolanów	1,672

[1]) Ludność według spisu z 1909 r. [2]) Ludność według spisu z 1910 r.
[3]) Brak danych do obliczenia ludności w granicach rozszerzonych.

Wykaz miast

(Ciąg dalszy)

Miasta	Powiaty	Ludność	Miasta	Powiaty	Ludność
Ratno	Kowel	2,410	Skole	Skole	5,989
Rawa Mazo-			Słomniki	Miechów	4.797
wiecka	Rawa	8,185	Słonim	Słonim	9,643
Rawa Ruska	Rawa Ruska	8,970	Słupca	Słupca	5,534
Rawicz	Rawicz	9,250	Smorgonie	Oszmiana	154[3])
Rogowo	Żnin	938	Sochaczew	Sochaczew	5,445[1])
Rogoźno	Oborniki	5,528	Sokal	Sokal	10,183
Rohatyn	Rohatyn	5,736	Sokołów	Kolbuszowa	3,315
Rokitno	Sarny	1,491	Sokołów	Sokołów	8,055
Ropczyce	Ropczyce	3,002[4])	Sokoły	Wysokie	
Rostaszewo	Wolsztyn	1,019		Mazowieckie	2,207
Rozdół	Żydaczów	3,802	Sokółka	Sokółka	6,086
Rozwadów	Tarnobrzeg	2,700	Solec Kujawski	Bydgoszcz	3,387
Rożan	Maków	3,285	Sosnowiec	Będzin	86,497
Rożniatów	Dolina	3,266	Stanisławów	Stanisławów	51,391[1])
Rożyszcze	Łuck	3,263	Stara Sól	St. Sambor	1.170
Równe	Równe	30,482	Starogard	Starogard	10.466
Różana	Kossów	3,622	Starosielce	Białystok	2,422
Ruda Pabjan.	Łódź	5,127	Stary Sambor	Stary Sambor	4,314
Rudki	Rudki	3,452	Stary Sącz	Nowy Sącz	4,770
Rudnik	Nisko	2,959	Staszów	Sandomierz	8 357
Rybnik	Rybnik	11.656[2])	Stawiski	Kolno	3,017
Rychtal	Kępno	928	Stawiszyn	Kalisz	2,560
Rychwał	Konin	1,386	Stęszew	Poznań	1,926
Ryczywół	Oborniki	1,278	Stoczek	Łuków	2,951
Rydzyna	Leszno	1,175	Stolin	Stolin	4,763
Rymanów	Sanok	3,546	Stołpce	Stołpce	2.956
Rynarzewo	Szubin	698	Strumień	Bielsko	1,566
Rypin	Rypin	7,234	Stryj	Stryj	27,358
Rzeszów	Rzeszów	24,942	Stryków	Brzeziny	4.127
Sambor	Sambor	19,417	Strzelno	Strzelno	4,927
Sandomierz	Sandomierz	6,763	Strzyżów	Strzyżów	2,905
Sanok	Sanok	9,638	Sucha	Maków	5,151
Sarnowa	Rawicz	1,247	Suchowola	Sokółka	2.457
Sarny	Sarny	5,931	Sulejów	Piotrków	5,718
Sasów	Złoczów	3,099	Sulmierzyce	Odolanów	2,526
Sądowa Wisznia	Mościska	4,207	Supraśl	Białystok	2,322
Sejny	Suwałki	2,254	Suraż	Białystok	1,223
Serock	Pułtusk	4,694	Suwałki	Suwałki	16,780
Sędziszów	Ropczyce	1,935	Swarzędź	Poznań	3,364
Sępolno	Sępolno	3,318	Szadek	Sieradz	3,058
Siedlce	Siedlce	30,676	Szamocin	Chodzież	1,548
Siemiatycze	Bielsk	5,694	Szamotuły	Szamotuły	6,772
Sieniawa	Jarosław	1,824	Szczakowa	Chrzanów	3,723
Sieradz	Sieradz	9,284	Szczebrzeszyn	Zamość	6.350
Sieraków	Międzychód	2.791	Szczekociny	Włoszczowa	5,611
Sierpc	Sierpc	8,466	Szczerzec	Lwów	936
Skalbmierz	Pińczów	2,262	Szczuczyn	Szczuczyn	4,502
Skała	Borszczów	4,017	Szereszów	Prużana	3,310
Skałat	Skałat	5,937	Szubin	Szubin	2,744
Skarszewy	Kościerzyna	3,009	Szydłowiec	Końskie	8,296
Skaryszew	Radom	2,072	Ślesin	Konin	2,078
Skawina	Kraków	2,444	Śmigiel	Śmigiel	3.754
Skidel	Grodno	2,907	Śniatyn	Śniatyn	10 597
Skierniewice	Skierniewice	16,647	Śrem	Śrem	6,650
Skoczów	Cieszyn	3,494	Środa	Środa	7,231
Skoki	Wągrowiec	1,431	Świecie	Świecie	6,600

[1]) Nie uwzględniona ludność miejscowości częściowo wcielonych do miasta.
[2]) Ludność według spisu 1910 r. [3]) Ludność według spisu 1919 r.
[4]) Brak danych do obliczenia ludności w granicach rozszerzonych.

Wykaz miast (Dokończenie).

Miasta	Powiaty	Ludność
Święciany	Święciany	3,981[3]
Święciechowo	Leszno	1,333
wisłocz	Wołkowysk	2,935
Tarnobrzeg	Tarnobrzeg	3,169
Tarnopol	Tarnopol	32.003
Tarnowskie G.	Tarnowskie G.	13,582[1][2]
Tarnów	Tarnów	35,347
Tczew	Tczew	16,251
Terespol	Biała	1,919
Tłumacz	Tłumacz	5,788
Tomaszów	Tomaszów	7,639
Tomaszów Mazowiecki	Brzeziny	28,285
Toruń	Toruń m.	39,424
Trembowla	Trembowla	7,015
Troki	Wilno-Troki	1,886[3]
Trzemeszno	Mogilno	5,093
Tuchola	Tuchola	4,412
Tuchów	Tarnów	2,443
Tuliszków	Konin	2,358
Turek	Turek	9,948
Turka	Turka	10,030
Tuszyn	Łódź	3,451
Tyczyn	Rzeszów	3,095
Tykocin	Wysokie Mazowieckie	2,993
Tyśmienica	Tłumacz	7.027
Uchnów	Rawa Ruska	3,575
Ujście	Chodzież	1.872
Ulanów	Nisko	2,192
Uniejów	Turek	3,657
Ustroń	Cieszyn	3,998
Ustrzyki Dolne	Lisko	3,234
Uście Solne	Bochnia	1,376
Uściług	Włodzimierz	3,728
Wadowice	Wadowice	6,862
Warka	Grójec	4,306
Warszawa m.	Warszawa m.	936,713
Warta	Sieradz	4,108
Wasilków	Białystok	3,903
Wąbrzeźno	Wąbrzeźno	7,118
Wągrowiec	Wągrowiec	6,867
Wejherowo	Wejherowo	8,786
Węgrów	Węgrów	8,522
Wieleń	Czarnków	2.870
Wielichowo	Śmigiel	1,815
Wieliczka	Wieliczka	7,235
Wieluń	Wieluń	11,032
Wieruszów	Wieluń	4,799
Wierzbnik	Iłża	5,459
Więcbork	Sępolno	2,588
Wilanowice	Biała	1,774
Wilejka	Wilejka	3,417
Wilno	Wilno m.	128,954[3]
Winniki	Lwów	3.635
Wiśnicz Nowy	Bochnia	2,691
Witkowo	Witkowo	1,605
Władysławów	Konin	960

Miasta	Powiaty	Ludność
Włocławek	Włocławek	40,281
Włodawa	Włodawa	6,263
Włodzimierz	Włodzimierz	12,102
Włoszczowa	Włoszczowa	6,022
Wodzisław	Rybnik	3,561
Wojnicz	Brzesko	1.910
Wolbrom	Olkusz	7,392
Wolsztyn	Wolsztyn	4,124
Wołkowysk	Wołkowysk	11,100
Wołomin	Radzymin	6,404
Wołożyn	Wołożyn	4,070
Woźniki	Lubliniec	1,359
Wronki	Szamotuły	4,621
Września	Września	6.627
Wyrzysk	Wyrzysk	1,305
Wysoka	Wyrzysk	1,328
Wysokie Litewskie	Brześć n/Bugiem	2,100
Wysokie Mazow.	Wysokie Mazow.	3,214
Wyszków	Pułtusk	9,084
Wyszogród	Płock	4.297
Wyśmierzyce	Radom	1,424
Zabłotów	Śniatyn	5,777
Zabłudów	Białystok	2.861
Zagórów	Słupca	3.715
Zakopane	Nowy Targ	8,808
Zakroczym	Warszawa	5,816
Zaleszczyki	Zaleszczyki	4,014
Załośce	Zborów	4,773
Zambrów	Łomża	6,160
Zamość	Zamość	19,023
Zaniemyśl	Środa	1.291
Zator	Oświęcim	1,995
Zawichost	Sandomierz	3,014
Zawiercie	Zawiercie	29,480
Zbaraż	Zbaraż	7,718
Zbąszyń	Nowy Tomyśl	4,660
Zborów	Zborów	3,730
Zdołbunów	Zdołbunów	7,789
Zduny	Krotoszyn	2.825
Zduńska Wola	Sieradz	18,923
Zdzięcioł	Słonim	3,080
Zgierz	Łódź	21,129
Złoczew	Sieradz	4,904
Złoczów	Złoczów	11,130
Zwoleń	Kozienice	8,004
Żabno	Dąbrowa	2,009
Żelechów	Garwolin	7,682
Żerków	Jarocin	1,549
Żory	Rybnik	4,936
Żółkiew	Żółkiew	7,867
Żnin	Żnin	4,436
Żórawno	Żydaczów	3.208
Żuromin	Sierpc	3,962
Żychlin	Kutno	7,098
Żydaczów	Żydaczów	3,996
Żyrardów	Błonie	21,336
Żywiec	Żywiec	5,320

[1]) Nie uwzględniona ludność miejscowości częściowo wcielonych do miasta.
[2]) Ludność według spisu 1910 r. [3]) Ludność według spisu 1919 r.

WYKAZ KOMUNALNYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI WEDŁUG STANU Z DN. 31. XII. 1929 R.

Ogólne zestawienie

Liczba porz.	WOJEWÓDZTWO	Ilość kas powiatowych	Ilość kas miejskich	Liczba będących w obiegu książecz. oszczędnościowych	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasy Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
1.	Białostockie	13	2	23 314	2 651 262	87	7 703 030	26	697 265	50	64 204	21
2.	Kieleckie	14	1	26 311	4 555 993	31	11 633 304	96	884 500	—	188 763	76
3.	Krakowskie.	12	12	140 565	93 371 104	06	90 958 872	44	100 000	—	5 138 514	56
4.	Lubelskie.	19	—	33 161	2 898 138	74	13 871 531	17	1 235 168	76	28 168	55
5.	Lwowskie	19	12	132 406	67 912 376	85	77 017 435	68	166 476	09	8 088 358	79
6.	Łódzkie	10	2	6 279	1 180 033	33	3 643 650	77	484 000	—	39 891	83
7.	Nowogródzkie	7	—	4 197	440 076	63	3 120 340	06	245 000	—	13 427	20
8.	Poleskie	10	—	8 659	590 658	98	3 365 733	97	280 000	—	29 500	23
9.	Pomorskie	18	22	83 287	23 573 389	—	48 658 951	21	3 291 573	63	1 840 475	85
10.	Poznańskie	34	50	206 751	57 048 805	02	96 006 673	08	1 647 392	06	6 232 913	86
11.	Stanisławowskie . . .	14	5	36 366	12 077 065	97	17 236 955	35	60 527	98	1 161 935	07
12.	Śląskie	6	12	85 879	44 263 833	22	64 085 969	53	671 159	88	2 615 427	04
13.	Tarnopolskie. . . .	15	2	21 465	5 226 251	22	10 772 118	23	186 900	—	474 716	45
14.	Warszawskie	20	7	23 977	3 545 228	61	11 502 725	27	1 163 621	95	136 999	64
	m. st. Warszawa .	—	1	40 225	32 327 431	49	29 675 435	56	416 967	42	333 934	84
15.	Wileńskie	7	1	2 198	1 079 565	96	5 792 670	06	285 000	—	11 338	65
16.	Wołyńskie	9	2	13 970	1 004 986	90	5 503 886	11	480 617	45	76 691	54
	Razem . . .	**227**	**131**	**889 010**	**353 746 202**	**16**	**500 549 283**	**71**	**12 296 170**	**72**	**21 475 289**	**07**
	Stan na d. 31.XII. 1928 r.	209	119	701 816	245 256 062	45	368 498 262	03	6 848 609	74	16 496 034	94
	Wzrost nad. 31. XII. 1929 r.	18	12	187 194	108 490 139	71	132 051 021	68	5 447 560	98	4 979 254	13

Wykaz komunalnych kas oszczędności według stanu z dn. 31. XII. 1929 r.

Komunalna Kasa Oszczędności — Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności — Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
W. Białostockie	—	**23 314**	**2 651 262**	**87**	**7 703 030**	**26**	**697 265**	**50**	**64 204**	**21**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	4 183	1 351 921	72	2 112 689	21	134 765	50	48 591	97
Augustów	—	332	198 075	51	325 001	36	50 000	—	1 372	76
Białystok	—	7 154	649 032	69	1 236 449	55	100 000	—	13 633	11
Bielsk Podl.	—	4 774	191 400	22	793 345	02	60 000	—	—	—
—	Brok n/B.	134	1 632	12	15 085	—	10 000	—	—	—
—	Druskieniki	125	34 056	27	34 455	73	5 000	—	—	—
Grajewo (pow. Szczuczynski)	—	1 017	67 640	25	304 672	79	25 000	—	—	—
Grodno	—	407	633 433	65	1 526 002	04	80 000	—	20 776	90
Kolno	—	786	86 362	15	490 556	72	50 000	—	2 101	60
Łomża	—	3 080	279 144	99	807 763	23	100 000	—	9 680	69
Ostrołęka	—	1 501	139 793	70	712 222	56	80 765	50	5 547	43
Ostrów Maz.	—	692	76 204	—	397 283	09	50 000	—	6 000	—
Sokółka	—	1 116	107 758	51	289 874	57	50 000	—	991	72
Suwałki	—	262	17 826	—	191 311	89	20 000	—	—	—
Wołkowysk	—	1 723	120 383	18	520 711	71	10 000	—	4 100	—
Wysokie Maz.	—	131	48 519	63	58 295	—	6 500	—	—	—
W. Kieleckie	—	**26 311**	**4 555 993**	**31**	**11 633 304**	**96**	**884 500**	**—**	**188 763**	**76**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	8 837	1 509 065	27	3 543 151	96	312 550	—	68 259	56
Będzin	—	9 950	1 066 556	59	2 386 739	09	100 000	—	22 172	72
Częstochowa	—	1 715	687 725	89	2 436 865	—	100 000	—	36 649	63
Jędrzejów	—	81	11 298	63	181 462	—	22 500	—	1 583	73
Kielce	—	937	528 068	65	1 069 635	09	100 000	—	—	—
Końskie	—	345	93 311	86	189 219	51	35 000	—	5 248	46
Kozienice	—	409	27 224	98	180 308	02	5 000	—	—	—
Miechów	—	1 476	77 756	33	545 353	84	118 000	—	20 364	52
Opatów	—	967	59 174	92	342 058	50	50 000	—	1 809	15
Opoczno	—	321	44 932	08	395 778	74	55 000	—	8 569	58
Radom	—	6 127	1 389 216	06	2 129 962	30	150 000	—	81 873	63
Sandomierz	—	777	49 513	39	330 797	55	30 000	—	—	—
Wierzbnik (pow. Iłżecki)	—	652	41 449	15	166 232	73	35 000	—	9	77
Włoszczowa	—	284	5 892	53	138 636	26	24 000	—	—	—
Zawiercie	—	1 890	227 747	85	812 723	33	50 000	—	1 428	57
—	Busk	380	246 124	40	327 533	—	10 000	—	9 060	—
W. Lubelskie	—	**33 161**	**2 898 138**	**74**	**13 871 531**	**17**	**1 235 168**	**76**	**28 168**	**55**
Wzrost w porównaniu z d. 31 XII. 1928 r	—	9 800	1 448 543	69	6 781 423	21	479 918	40	19 259	01
Biała Podlaska	—	1 375	141 200	03	733 270	67	30 000	—	—	—
Biłgoraj	—	725	96 260	62	382 592	14	50 000	—	162	10
Chełm	—	1 781	112 765	22	710 635	58	50 000	—	—	—
Garwolin	—	335	32 632	95	231 781	99	31 647	51	884	97
Hrubieszów	—	1 205	67 130	45	717 171	34	75 000	—	—	—
Janów Lub.	—	619	36 814	35	293 105	24	15 000	—	—	—
Janów Podlaski	—	644	40 213	77	258 843	76	25 000	—	—	—
Krasnystaw	—	1 889	44 209	71	633 213	50	70 000	—	1 454	57

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności: Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności: Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr	Kapitał zakładowy Zł	gr	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
Lublin	—	11 548	1 301 852	98	3 200 572	30	200 000	—	5 729	66
Lubartów	—	781	44 934	58	361 498	79	26 000	—	—	-
Łuków	—	1 277	90 400	94	365 422	44	118 000	—	—	–
Puławy	—	566	28 018	47	395 461	10	100 000	—	—	—
Radzyń	—	737	59 803	79	447 413	39	50 000	—	—	—
Siedlce	—	3 007	111 432	56	1 510 852	95	124 521	25	6 228	4
Sokołów	—	425	10 596	76	354 379	74	35 000	—	1 533	52
Tomaszów Lub.	—	1 710	169 376	70	756 020	96	65 000	—	—	-
Węgrów	—	553	47 684	97	233 178	70	20 000	—	210	38
Włodawa	—	1 249	58 731	05	804 925	71	50 000	—	1 770	49
Zamość	—	2 735	404 078	84	1 476 250	39	100 000	—	10 19[illegible]	34
Woj. Łódzkie		**6 279**	**1 180 033**	**33**	**3 643 650**	**77**	**484 000**	—	**39 891**	**83**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		3 020	690 027	90	886 916	56	66 181	25	27 938	31
Brzeziny	—	1 484	70 461	95	507 554	42	50 000	—	5 394	64
Koło	—	89	1 784	59	82 745	—	24 000	—	—	—
Łask	—	86	65 105	76	395 120	14	50 000	—	7 000	—
Łęczyca	—	333	28 390	58	129 878	—	10 000	—	—	-
Łódź	—	707	213 014	07	485 446	64	50 000	—	10 563	67
Piotrków Tryb.	—	709	361 464	71	816 342	14	100 000	—	15 497	10
Radomsko	—	1 349	74 431	74	203 488	50	25 000	—	—	
Sieradz	—	663	85 030	89	317 28[illegible]	28	40 000	—	—	-
Słupca	—	358	19 488	05	123 545	85	25 000	—	—	—
Turek	—	33	35 468	78	222 610	50	25 000	—	700	—
—	Tomaszów M.	467	104 392	21	210 404	30	55 000	—	736	44
—	Tuszyn	1	121 000	—	149 233	—	30 000	—	—	—
Woj. Warszaw.		**23 977**	**3 545 228**	**61**	**11 502 725**	**27**	**1 163 621**	**95**	**136 999**	**64**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		13 083	2 412 675	90	6 117 892	08	550 799	37	62 891	83
Gostynin	—	494	71 355	11	473 577	93	20 000	—	6 962	84
Grodzisk (pow. Błoński)	—	149	18 065	84	159 113	88	12 000	—	157	04
Grójec	—	450	280 296	72	604 851	90	55 000	—	—	—
Ciechanòw	—	318	19 149	61	90 438	17	50 000	—	—	—
Kutno	—	524	50 293	57	16 916	28	100 000	—	—	—
Lipno	—	67	2 858	—	20 200	—	15 000	—	—	--
Łowicz	—	847	96 302	02	843 491	81	60 000	—	24 044	32
Mława	—	314	26 034	32	801 623	—	49 000	—	—	-
Maków Maz.	—	822	24 804	85	372 847	—	35 000	—	—	–
Mińsk Maz.	—	6	10 982	23	97 441	—	30 000	—	—	—
Nieszawa	—	4 231	162 361	—	764 221	—	50 000	—	2 000	—
Płock	—	690	91 617	31	179 586	40	46 385	—	1 737	62
Płońsk	—	781	86 518	13	669 974	83	50 000	—	—	—
Pułtusk	—	2 755	158 367	04	995 398	83	51 000	—	30 000	—
Rawa Maz.	--	230	56 242	63	497 469	28	71 605	30	7 946	37
Rypin	—	217	7 327	76	69 079	15	28 506	65	—	—
Sierpc	—	145	88 030	08	474 613	46	25 000	—	37 821	29
Skierniewice	—	759	162 734	55	533 633	25	56 125	—	18 679	52
Warszawa	—	1 676	1 616 200	64	2 119 910	83	100 000	—	—	—
Włocławek	—	481	94 552	16	313 020	44	50 000	—	—	—
	Brześć Kuj.	296	10 721	14	23 255	—	7 000	-	—	—
	Ciechocinek	484	83 632	19	83 853	45	15 000	—	—	--

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności — Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności — Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
—	Grodzisk	1 161	31 139	96	57 690	92	7 000	—	1 724	06
—	Łowicz	755	44 457	10	337 647	15	25 000	—	700	—
Przasnysz		684	17 154	—	175 405	01	50 000		—	—
—	Sochaczew	151	2 037	06	24 864	—	5 000	—	—	—
—	Włocławek	4 490	231 993	59	702 601	30	100 000	—	5 226	58
Woj. Nowogródzkie		**4 197**	**440 076**	**63**	**3 120 340**	**06**	**245 000**	—	**13 427**	**20**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		975	212 726	50	371 026	83	102 500	—	8 202	20
Baranowicze	—	320	67 620	44	72 881	20	10 000	—	2 207	47
Lida	—	1 186	178 056	98	757 437	77	20 000	—	477	66
Nieśwież	—	835	43 164	19	255 199	25	25 000	—	—	—
Nowogródek	—	926	41 462	41	703 001	33	50 000	—	1 822	14
Słonim	—	781	157 511	82	594 573	85	100 000	—	4 813	16
Stołpce	—	63	30 571	07	405 759	82	15 000	—	2 153	25
Wołożyn	—	86	21 689	72	331 483	84	25 000	—	1 953	52
Woj. Poleskie		**8 659**	**590 658**	**98**	**13 365 733**	**97**	**280 000**	—	**29 500**	**23**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		3 308	194 138	54	827 986	43	145 109	60	25 082	68
Brześć n/B.	—	2 155	239 970	77	609 995	35	50 000	—	21 517	09
Drohiczyn Pol.	—	1 388	57 170	52	431 634	47	45 000	—	—	—
Kamień-Kosz.	—	245	7 742	26	93 599	79	10 000	—	—	—
Kobryń	—	1 262	65 [illegible]22	01	412 287	09	20 000	—	1 001	97
Kosów Pol.	—	417	62 814	04	179 519	93	20 000	—	—	—
Łuniniec	—	1 383	62 244		405 250	19	20 000	—	—	—
Pińsk	—	691	37 406	18	424 558	82	20 000	—	—	—
Prużany	—	434	7 228	62	341 626	31	25 000	—	1 714	26
Sarny	—	612	25 226	22	240 602	25	55 000	—	943	19
Stolin	—	72	25 034	36	226 659	77	15 000	—	4 323	72
Woj. Wileńskie		**2 198**	**1 079 565**	**96**	**5 792 670**	**06**	**285 000**	—	**11 338**	**65**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		1 882	996 027	89	3 757 600	68	145 000	—	6 138	65
Brasław	—	240	50 535	01	1 270 223	80	50 000	—	7 238	65
Głębokie	—	57	17 845	29	1 203 694	06	25 000	—	1 000	—
Mołodeczno	—	105	34 236	26	310 371	07	10 000	—	—	—
Oszmiana	—	552	52 994	60	291 828	67	20 000	—	100	—
Postawy	—	131	20 491	88	383 464	13	30 000	—	3 000	
Swięciany	—	133	7 882	28	792 048	16	40 000	—	—	—
Wilejka	—	28	7 454	39	157 261	45	10 000	—	—	—
—	Wilno	952	880 126	25	1 383 778	72	100 000	—	—	—
Woj. Wołyńskie		**13 970**	**1 004 986**	**90**	**5 503 886**	**11**	**480 617**	**45**	**76 691**	**54**
Wzrost w porównaniu z 31. XII 1928 r.		4 226	603 039	53	2 694 990	83	254 588	34	63 495	16
Dubno	—	1 610	170 106	54	550 981	21	55 117	45	5 574	32
Horochów	—	173	7 487	64	88 469	96	25 000	—	—	—
Kostopol	—	957	31 377	13	222 604	80	30 000	—	5 414	65
Kowel	—	233	10 594	27	514 375	84	14 000	—	—	—
Krzemieniec	—	241	43 076	01	317 641	43	35 000	—	337	22
Luboml	—	1 198	33 994	70	246 101	73	20 000	—	2 694	77
Równe	—	4 121	107 896	41	966 758	55	150 000	—	36 000	—

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr
Włodzimierz	—	1 572	86.480	13	747 476	79	20 000	–	3 173	81
Zdołbunów	—	2 421	215 415	20	1 025 049	85	26 500	—	10 615	73
—	Kowel	148	6 535	18	85 233	82	5 000	—	—	—
—	Łuck	1 296	292 023	66	745 192	13	100 000	—	12 880	94
W. Poznańskie	—	206751	57 048 805	02	96 006 673	08	1 647 392	06	6 232 913	86
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1298 r.	—	34 865	18 030 445	05	22 183 996	48	1 419 459	19	1 791 658	45
Bydgoszcz	—	11 556	2 255 089	05	2 857 565	92	422 261	60	—	—
Chodzież	—	3 985	714 027	81	1 109 734	67	—	—	275 098	72
Czarnków	—	293	243 375	94	877 979	83	—	—	44 284	97
Gniezno	—	7 536	1 960 016	95	5 017 776	55	452 000	—	230 000	–
Gostyń	—	1 534	319 156	48	906 133	52	—	—	96 015	35
Grodzisk	—	2 723	183 592	40	679 364	04	5 000	—	15 887	10
Inowrocław	—	6 926	3 815 032	08	4 906 888	63	5 000	—	424 777	68
Jarocin	—	2 093	365 175	27	422 658	88	5 000	—	—	—
Kępno	—	5 685	1 596 605	20	2 702 687	23	10 000	–	140 643	18
Kościan	—	1 804	789 205	65	1 491 501	55	5 000	—	125 746	41
Koźmin	—	1 906	992 771	15	2 023 475	10	10 000	—	95 922	22
Krotoszyn	—	1 322	285 058	04	869 401	47	5 000	—	22 484	30
Leszno	—	4 325	1 602 213	94	2 305 078	22	—	—	123 201	12
Międzychód	—	534	157 015	71	458 193	49	43 124	02	—	—
Mogilno	—	3 642	524 805	65	965 440	48	105 000	—	64 990	07
Nowy Tomyśl	—	36	80 042	22	633 363	73	20 000	–	46 371	58
Oborniki	—	6 986	334 117	13	841 995	28	—	—	41 717	56
Odolanów	—	2 149	132 238	74	566 147	39	40 000	—	26 796	34
Ostrów	—	226	219 485	46	681 227	10	5 000	—	21 279	06
Ostrzeszów	—	3 681	413 941	48	957 573	10	5 000	—	104 531	20
Pleszew	—	129	76 596	72	375 754	73	5 000	—	8 741	25
Poznań	—	2 641	194 164	32	1 871 547	34	75 000	—	75 323	85
Rawicz	—	1 113	63 446	03	167 701	37	5 000	–	—	—
Strzelno	—	1 535	458 948	37	820 736	60	—	—	38 000	—
Szamotuły	—	5 905	383 191	93	727 502	53	100 000	—	44 053	17
Szubin	—	2 884	461 950	97	985 714	91	5 000	–	147 647	81
Śmigiel	—	965	149 993	38	313 777	42	5 338	88	79 830	71
Śrem	—	3 418	280 564	48	390 081	80	30 000	—	34 647	94
Środa	—	4 203	331 035	—	642 864	29	5 000	—	46 382	93
Wągrowiec	—	2 005	400 295	64	947 436	27	—	—	181 295	93
Wolsztyn	—	6 032	337 482	95	884 218	21	—	—	98 806	59
Września	—	1 079	501 072	18	788 672	68	5 000	–	45 886	55
Wyrzysk	—	1 926	321 799	37	747 347	44	90 000	—	73 329	14
Żnin	—	1 822	444 049	41	1 368 506	06	—	—	90 163	75
—	Bojanowo	1 480	82 220	95	154 908	60	5 000	–	29 806	59
—	Buk	1 425	195 120	42	275 283	92	—	—	2 388	60
—	Bydgoszcz	4 310	2 904 165	95	5 331 920	15	—	—	371 026	32
—	Chodzież	69	46 958	98	167 800	02	—	—	32 015	97
—	Czarnków	45	13 015	14	135 339	89	—	—	15 791	19
—	Gniezno	5 979	673 627	50	1 585 845	70	5 000	—	87 547	89
—	Gostyń	2 250	145 607	13	440 899	57	—	—	24 337	42
—	Grodzisk	2 770	135 782	84	239 067	37	5 000	–	45 134	77
—	Inowrocław	1 925	1 571 945	63	3 484 071	05	—	—	197 919	73
—	Jarocin	814	164 616	76	332 387	25	5 000	—	35 555	52
—	Justrosin	1 225	135 353	58	134 236	42	—	—	6 374	55

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności — Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności — Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
—	Kobylin	578	39 750	—	63 629	88	—		3 070	81
—	Koronowo	424	34 447	65	23 455	10	—		—	
—	Kościan	2 089	209 959	78	726 153	56	5 000	—	35 496	44
—	Koźmin	79	54 822	65	196 919	00	—		17 937	19
—	Krotoszyn	2 891	537 219	62	937 620	75	5 000	—	196 885	—
—	Leszno	8 721	2 171 968	63	2 734 512	78	10 000	—	94 475	65
—	Lwówek	134	154 426	62	29[illegible] 423	16	8 000	—	18 074	41
—	Łobżenica	1 527	151 145	08	194 202	61	—		55 479	68
—	Międzychód	1 891	385 906	90	797 656	21	—		87 053	15
—	Nakło	1 638	197 908	05	311 554	79	—		63 914	57
—	Chrzycko	32	16 377	25	44 199	77	—		—	
—	Odolanów	184	91 040	54	171 431	47	—		8 324	23
—	Opalenica	591	51 336	17	137 506	89	10 000	—	—	
—	Ostrów	3 902	784 267	75	1 900 657	14	5 000	—	89 327	10
—	Pakość	291	61 581	48	169 932	93	30 000	—	12 234	74
—	Pleszew	2 507	149 888	05	372 96[illegible]	56	5 000	—	79 346	60
—	Pniew	11	16 885	51	58 770	71	—		6 947	67
—	Pobiedziska	780	51 230	49	267 775	81	—		46 406	24
—	Poniec	682	192 558	80	306 831	49	—		32 457	88
—	Poznań	18 538	20 462 381	40	25 439 440	22	—		718 238	81
—	Rakoniewice	1 225	147 455	47	291 644	58	5 000	—	56 079	64
—	Rowicz	6 308	560 358	59	1 003 246	31	5 000	—	158 121	22
—	Rogoźno	1 347	288 431	83	509 116	18	5 132	10	82 433	79
—	Sieraków	1 221	39 359	84	81 389	89	935	46	—	
—	Solec Kuj.	640	76 880	82	75 801	47	5 000	—	4 091	95
—	Sulmierzyce	417	26 455	79	31 920	—	—		9 393	13
—	Szamotuły	1 693	177 173	64	520 357	54	—		22 036	17
—	Smigiel	1 903	155 662	16	194 745	26	10 000	—	49 796	44
—	Srem	19[illegible]	18 098	10	37 965	87	5 000	—	3 015	96
—	Sroda	1 413	647 495	64	407 571	65	10 000	—	47 705	79
—	Trzemeszno	1 160	109 053	12	212 339	70	5 000	—	50 943	81
—	Ujście	179	17 855	27	60 428	—	5 000	—	9 223	23
—	Wieleń	8	3 017	74	54 381	67	—		6 113	42
—	Wielichowo	1 279	118 052	89	126 598	39	—		21 179	30
—	Wolsztyn	7 584	527 761	14	841 439	43	—		126 207	40
—	Wronki	560	83 933	67	325 665	77	5 000	—	228	44
—	Września	156	40 442	32	249 751	38	5 000	—	—	
—	Zbąszyn	3 939	600 488	60	1 017 503	46	10 000	—	262 941	16
—	Zduny	1 145	138 851	98	225 351	93	10 000	—	45 977	81
W. Pomorskie	—	83 287	23 573 389	—	48 658 951	21	3 291 573	63	1 840 475	85
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	18 240	5 453 762	78	7 073 166	94	720 786	83	362 785	08
Brodnica	—	752	639 150	80	1 389 343	31	5 000	—	107 698	03
Chełmno	—	1 230	946 177	61	2 846 458	88	600 000	—	100 000	—
Chojnice	—	3 885	1 216 993	09	1 985 240	91	257 649	43	48 816	24
Działdowo	—	319	328 298	34	971 076	45	10 000	—	24 350	—
Gniew	—	272	437 156	10	689 807	02	5 000	—	23 150	—
Grudziądz	—	2 688	2 526 296	01	5 025 289	86	500 000	—	36 580	58
Kartuzy	—	783	482 073	—	995 472	16	—		18 000	—
Kościerzyna	—	911	*)548 442	65	1 928 928	23	—		291 828	74

*) W tem wkładów zwaloryzowanych 7554 książeczek na sumę zł. 306.322,37.

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności: Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności: Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
Nowe Miasto p. Lubawski	—	2 982	805 778	31	1 726 743	62	89 197	53	42 487	25
Puck Oddz. K.K.O. p. Wejherow.	—	2 615	411 658	80	687 518	18	30 000	—	39 442	66
Sępolno	—	2 724	794 332	68	1 858 706	42	50 000	—	72 781	48
Starogard	—	5 219	582 423	25	1 433 269	28	41 177	05	40 395	67
Swiecie	—	5 899	1 847 764	89	3 575 638	28	600 000	—	—	—
Tczew	—	232	45 734	07	444 085	43	111 100	—	5 322	20
Toruń	—	5 938	1 223 949	01	1 392 039	61	300 000	—	105 889	37
Tuchola	—	1 971	729 938	—	1 246 961	02	100 000	—	21 247	54
Wąbrzeźno	—	1 454	939 562	91	1 879 276	64	55 000	—	43 655	60
Wejherowo	—	11 740	658 330	20	843 569	62	20 000	—	65 551	25
—	Brodnica	869	432 711	52	125 555	56	—	—	77 740	38
—	Chełmno	516	285 215	01	895 093	50	42 000	—	15 368	74
—	Chojnice	4 675	751 791	30	1 572 317	54	200 000	—	93 596	53
—	Chełmża	1 396	247 236	79	480 186	59	20 000	—	22 104	23
—	Działdowo	815	257 142	05	645 408	33	5 000	—	29 891	16
—	Gdynia	904	740 477	92	2 092 457	22	25 000	—	76 503	91
—	Gniew	360	45 903	27	107 201	81	5 000	—	12 003	89
—	Golub	397	19 364	15	42 036	32	—	—	2 370	41
—	Grudziądz	2 299	855 666	40	3 058 539	14	—	—	36 749	04
—	Kowalewo	138	24 331	04	125 749	10	10 000	—	5 913	12
—	Lidzbark	524	160 934	03	467 664	48	1 000	—	30 643	78
—	Nowe	840	59 402	88	88 964	30	—	—	9 936	—
—	Podgórz	162	43 051	71	166 164	58	—	—	4 86	27
—	Puck	131	89 092	02	319 050	49	5 000	—	10 752	38
—	Skarszewy	86	28 577	92	164 331	93	15 400	—	1 577	
—	Starogard	663	697 850	38	1 358 422	13	19 617	07	71 755	24
—	Swiecie	1 268	170 681	98	507 472	16	50 000	—	8 000	
—	Tczew	1 677	328 727	57	561 428	02	44 432	55	21 647	28
—	Toruń	11 5[illegible]9	2 371 488	08	3 849 938	93	—	—	199 531	01
—	Tuchola	131	121 978	38	229 681	06	5 000	—	6 315	94
—	Wąbrzeźno	1 071	228 151	82	333 971	95	20 000	—	6 553	73
—	Wejherowo	1 192	449 552	47	547 891	15	50 000	—	9 465	20
Woj. Śląskie		**85 879**	**44 263 833**	**22**	**64 085 969**	**53**	**671 159**	**88**	**2 615 427**	**04**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		28 824	12 875 751	36	23 246 664	65	438 477	68	336 392	72
Katowice	—	3 598	1 595 150	20	5 898 413	12	496 159	88	—	—
Lubliniec	—	260	177 507	64	1 221 712	60	70 000	—	26 727	24
Pszczyna	—	1 160	1 349 846	86	2 643 833	65	—	—	42 973	58
Rybnik	—	4 196	513 463	49	2 420 173	50	—	—	21 875	—
Swiętochłowice	—	15 230	3 086 080	19	6 367 015	95	100 000	—	30 959	07
Tarnowskie G.	—	575	342 579	32	1 681 103	33	—	—	—	—
—	Bielsk	16 979	7 213 569	39	6 306 624	86	—	—	1 390 351	72
—	Cieszyn	12 775	1 369 381	—	2 715 678	95	—	—	386 876	34
—	Katowice	20 463	13 802 184	16	23 626 007	74	—	—	327 841	45
—	Królew. Huta	5 885	11 994 368	74	6 622 302	33	—	—	205 327	78
—	Lubliniec	25	14 434	51	131 705	—	—	—	4 459	98
—	Mysłowice	352	552 542	79	544 643	91	—	—	2 000	—
—	Rybnik	918	280 372	45	713 653	73	—	—	34 633	40
—	Skoczów	1 073	1 021 530	09	981 392	32	—	—	68 260	94
—	Strumień	443	114 754	39	123 430	—	—	—	—	—
—	Tarnow. Góry	679	587 403	51	1 453 582	34	—	—	65 838	27
—	Wodzisław	66	30 386	01	67 250	—	5 000	—	952	30
—	Zory	1 202	218 278	48	567 446	20	—	—	6 349	97

Wykaz komunalnych kas oszczędności . (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności: Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności: Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
W. Krakowskie	—	**140565**	**93 371 104**	**06**	**90 958 872**	**44**	**100 000**	**—**	**5 138 514**	**56**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	8 897	24 726 030	14	15 126 538	79	75 000	—	957 369	81
Bochnia	—	3 319	518 326	73	629 856	02	—	—	12 990	92
Brzesko	—	2 662	1 812 379	82	2 577 574	41	5 000	—	57 955	44
Chrzanów	—	1 129	1 503 819	47	2 021 885	16	15 000	—	30 272	61
Gorlice	—	2 206	3 530 568	21	3 726 866	21	—	—	187 949	36
Kraków	—	23 773	12 087 785	80	11 259 283	47	—	—	728 200	78
Limanowa	—	3 104	296 760	71	146 783	21	50 000	—	6 421	52
Mielec	—	778	616 707	94	1 247 340	69	—	—	83 450	56
Myślenice	—	1 613	606 915	77	812 415	78	—	—	17 166	19
Nowy Targ	—	3 734	1 526 330	22	2 325 067	32	—	—	69 166	87
Ropczyce	—	2 520	564 907	21	777 772	28	—	—	146 863	31
Wadowice	—	2 499	2 631 292	68	3 351 133	77	—	—	158 913	24
Wieliczka	—	1 294	318 954	99	648 666	37	5 000	—	5 281	61
—	Biała	12 994	4 515 146	87	4 866 021	65	—	—	277 650	78
—	Bochnia	3 662	1 315 823	21	1 485 513	07	—	—	189 802	23
—	Dąbrowa	2 882	683 980	16	788 324	46	—	—	29 098	93
—	Jasło	5 240	2 486 206	—	2 592 495	10	—	—	257 112	73
—	Kęty	125	204 803	56	206 906	62	5 000	—	—	
—	Krynica Zdrój	15	280 521	—	264 276	43	10 000	—	—	—
—	Kraków	42 973	42 144 604	12	31 247 225	63	—	—	2 133 831	67
—	„ Podgórze	2 618	1 147 415	25	1 521 233	38	—	—	55 340	41
—	Nowy Sącz	2 160	856 606	78	2 791 144	02	—	—	26 490	94
—	Oświęcim	864	815 788	96	1 448 674	45	5 000	—	9 386	06
—	Tarnów	13 246	10 344 928	20	9 610 153	60	—	—	641 145	40
—	Żywiec	5 019	2 560 530	40	4 592 259	34	5 000	—	9 023	—
W. Lwowskie	—	**132406**	**67 912 376**	**85**	**77 017 435**	**68**	**166 476**	**09**	**3 088 385**	**79**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	19 510	18 312 542	18	23 530 643	64	106 476	—	831 947	20
Bóbrka	—	530	53 168	01	291 022	62	15 000	—	—	—
Brzozów	—	268	116 169	65	302 781	73	7 759	01	5 000	—
Dobromil	—	398	19 8[illegible]0	37	43 849	—	5 000	—	—	—
Drohobycz	—	149	40 362	39	307 377	64	8 830	14	—	—
Gródek Jagielloński	—	1 825	384 213	42	640 682	22	18 611	09	—	—
Jaworów	—	16	19 889	09	148 364	50	6 500	—	—	—
Kolbuszowa	—	1 190	343 528	87	343 466	83	—	—	12 941	38
Krosno	—	332	519 939	64	459 494	09	5 000	—	—	
Lubaczów	—	140	25 251	31	89 781	58	15 000	—	2	22
Lwów	—	84	51 001	45	257 979	55	5 000	—	—	—
Przemyśl	—	392	128 442	76	285 409	20	10 000	—	—	—
Rawa Ruska	—	189	32 669	65	317 284	87	5 000	—	1 022	47
Rudki	—	1 457	186 818	64	588 880	48	—	—	20 243	79
Sambor	—	491	47 043	05	591 274	23	29 510	05	4 015	64
Sanok	—	316	56 588	05	249 834	70	10 000	—	995	98
Sokal	—	349	35 119	12	151 356	07	10 000	—	—	—
Stary Sambor	—	1 310	58 414	21	406 350	68	—	—	9 701	—
Tarnobrzeg	—	2 844	581 509	94	747 968	96	—	—	32 795	97
Żółkiew	—	877	182 032	56	397 947	85	10 265	80	—	—
—	Borysław	12	7 991	33	27 101	80	5 000	—	—	—
—	Drohobycz	5 126	916 689	78	1 248 303	87	—	—	26 688	44

Wykaz komunalnych kas oszczędności (Ciąg dalszy)

Komunalna Kasa Oszczędności: Powiatowa	Komunalna Kasa Oszczędności: Miejska	Ilość książeczek	Wkłady na książeczki oszczędnościowe Zł.	gr.	Pożyczki udzielone przez kasę Zł.	gr.	Kapitał zakładowy Zł.	gr.	Fundusze rezerwowe Zł.	gr.
—	Jarosław	4 709	1 000 368	44	1 421 280	91	—	—	66 472	73
—	Krosno	5 712	863 751	07	754 282	26	—	—	45 959	48
—	Lwów	63 455	48 861 003	12	52 279 975	56	—	—	1 977 037	86
—	Przemyśl	9 868	4 066 0[illegible]8	39	4 243 727	34	—	—	291 863	40
—	Rzeszów	7 378	5 664 949	54	5 461 677	78	—	—	333 510	56
—	Sambor	12 447	1 775 910	51	2 373 578	33	—	—	89 898	32
—	Sanok	6 513	1 365 221	62	2 023 451	19	—	—	130 723	40
—	Sądowa W.	635	64 181	65	152 850	13	—	—	89	93
—	Sokal	2 767	294 184	69	365 471	16	—	—	39 423	22
—	Strzyżów	627	147 108	53	94 628	55	—	—	—	—
W. Stanisław.	**—**	**36 366**	**12 077 065**	**97**	**17 236 955**	**35**	**60 527**	**98**	**1 161 935**	**07**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r.	—	9 664	5 928 248	72	5 088 545	78	10 527	98	97 668	70
Bohorodczany	—	2 401	124 814	03	456 071	50	5 000	—	17 202	10
Dolina	—	2 157	318 675	17	484 016	92	—	—	22 547	76
Horodenka	—	709	16[illegible] 440	22	444 686	50	—	—	16 514	58
Kałusz	—	1 025	225 784	76	223 372	78	—	—	27 270	90
Kołomyja	—	558	155 043	85	440 432	50	10 000	—	—	—
Kosów	—	1 673	55 035	18	468 005	86	5 000	—	—	—
Nadwórna	—	219	17 723	92	180 219	30	5 000	—	—	—
Rohatyn	—	59	87 753	55	452 214	60	5 000	—	2 314	44
Stanisławów	—	2 089	293 238	84	9 425	—	—	—	16 420	61
Stryj	—	196	70 445	10	291 004	38	—	—	5 003	56
Śniatyn	—	1 330	115 [illegible]24	63	740 045	49	—	—	7 7[illegible]2	73
Tłumacz	—	1 117	213 231	36	752 024	07	—	—	31 146	56
Turka n-Str.	—	1 021	75 550	64	422 305	30	10 000	—	—	—
Żydaczów	—	714	123 312	17	290 341	31	10 000	—	1 672	51
—	Bolechów	160	333 416	35	349 815	-	5 000	—	725	50
—	Kołomyja	8 761	1 487 863	77	1 8[illegible]2 326	18	—	—	434 271	96
—	Stanisławów	5 949	6 649 957	6	7 629 98[illegible]	96	—	—	481 640	5[illegible]
—	Stryj	5 331	1 489 408	11	1 453 413	88	—	—	88 956	81
—	Sniatyn	897	56 246	69	312 251	62	5 527	98	8 544	37
W Tarnopolskie	**—**	**21 465**	**5 226 251**	**22**	**10 772 118**	**23**	**186 900**	**—**	**474 716**	**45**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII 1928 r.	—	5 650	901 081	16	2 544 657	39	11 400	—	41 531	30
Borszczów	—	281	156 724	03	221 168	45	5 450	—	2 746	35
Brody	—	3 451	455 245	24	1 116 3[illegible]6	23	100 000	—	17 208	8[illegible]
Brzeżany	—	2 619	480 828	81	1 116 425	80	—	—	—	—
Buczacz	—	1 884	421 700	83	893 339	—		—	30 141	72
Czortków	—	822	128 693	96	399 434	-	5 000	—	—	—
Kamionka Strum.	—	124	128 656	71	221 447	36	5 000	—	—	—
Kopyczyńce	—	580	46 193	88	276 522	87	5 000	—	951	62
Podhajce	—	15	29 497	78	252 598	03	10 000	—	95	61
Przemyślany	—	344	26 816	68	343 372	62	5 000	—	1 865	24
Skałat	—	334	37 954	93	207 952	95	10 000	—	332	81
—	Tarnopol	8 108	2 422 197	73	3 707 061	82	—	—	384 560	—
Tarnopol	—	85	98 359	53	468 212	35	20 000	—	536	41
Trembowla	—	1 078	130 768	34	346 547	33	—	—	19 044	44
Zaleszczyki	—	1 111	228 670	67	450 466	97	—	—	15 495	38
Zbaraż	—	125	3 387	8[illegible]	165 014	95	6 450	-	—	—
—	Złoczów	276	302 295	83	382 599	19	5 000	—	1 738	07
Złoczów	—	223	128 258	47	203 618	31	10 000	—	—	—

WYKAZ GMINNYCH KAS POŻYCZKOWO-OSZCZĘDNOŚCIOWYCH WEDŁUG STANU Z DN. 31 GRUDNIA 1929 R.

Ogólne zestawienie

Nr. porz.	WOJEWÓDZTWO	Ilość gmin wiejskich	Ilość gminnych kas pożyczkowo-oszczędn.	Wysokość wpłaconego kapitału zakładowego kasy		Wysokość wkładów oszczędn. na książeczki oszczędn.		Wysokość udzielonych pożyczek przez kasy		Wysokość kapitału zasobowego	
				Zł.	gr.	Zł.	gr.	Zł.	gr	Zł.	gr.
	Województwa Centralne										
1.	Białostockie	179	38	188 404	09	240 703	29	1 245 136	19	16 683	21
2.	Kieleckie	311	177	764 818	98	1 048 423	88	7 134 266	50	66 285	69
3.	Lubelskie	277	230	1 132 662	18	1 336 420	82	8 724 299	81	59 354	53
4.	Łódzkie	232	126	502 057	22	432 985	24	2 646 684	63	61 222	18
5.	Warszawskie	301	157	541 457	11	619 156	31	3 347 876	—	48 694	39
	Razem	1300	728	3 129 399	58	3 677 689	54	23 098 263	13	252 240	00
	Województwa Wschodnie										
6.	Nowogródzkie	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.	Poleskie	92	10	34 021	58	26 791	58	236 274	19	831	81
8.	Wileńskie	97	19	85 772	27	51 186	69	1 977 205	63	7 275	06
9.	Wołyńskie	97	62	308 866	77	324 733	80	3 663 723	96	19 789	63
	Razem	373	91	428 660	62	402 712	07	5 877 203	78	27 896	50
	Ogółem	1673	819	3 558 060	20	4 080 401	61	28 975 466	91	280 136	50
	Stan na dzień 31 grudnia 1928 r.		700	2 597 762	19	2 235 940	16	25 214 074	19	107 895	99
	Wrzost oszczędności i udzielonych pożyczek w 1929 roku		119	960 298	01	1 844 461	45	3 761 392	72	172 240	51

Wykaz gminnych kas pożyczkowo oszczędnościowych według stanu z dn. 31 grudnia 1929 r.

Województwa / Powiaty	Ilość gmin wiejskich	Ilość gmin. kas pożyczkowo oszczęd.	Wysokość wpłac kapitału zakładowego Zł	gr.	Wysokość wkład. oszcz. na książ. oszczędność. Zł.	gr.	Wysokość pożyczek udzielonych przez kasy Zł	gr.	Wysokość kapitału zasobowego Zł.	gr.
Woj. Białostockie	**179**	**38**	**188 404**	**09**	**240 703**	**29**	**1 245 136**	**19**	**16 683**	**21**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII 1928 r.	—	10	58 498	24	125 059	05	349 178	29	9 475	20
Augustowski	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Białostocki	15	3	20 997	—	54 683	09	124 319	25	4 784	94
Bielski	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Grodzieński	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kolneński	9	6	35 845	45	6 411	32	133 594	33	607	01
Łomżyński	13	11	68 680	28	131 479	38	664 361	31	9 961	39
Ostrołęcki	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostrowski	11	8	23 168	78	15 472	54	92 331	—	967	36
Sokólski	12	3	13 000	—	14 085	—	49 610	—	—	—
Suwalski	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szczuczyński	10	1	8 027	58	6 743	55	56 610	30	—	—
Wołkowyski	16	5	16 600	—	11 828	41	105 720	—	362	51
WysokoMazowiecki	10	1	2 085	—	—	—	18 590	—	—	—
Woj. Kieleckie	**311**	**177**	**764 818**	**98**	**1 048 423**	**88**	**7 134 266**	**50**	**66 285**	**69**
Wzrost w porównaniu z d 31 XII. 1928 r.	—	35	235 117	81	575 178	94	2 026 550	42	37 295	82
Będziński	9	4	13 915	40	26 617	59	157 350	—	—	
Częstochowski	21	21	88 430	32	229 764	84	1 473 870	19	9 612	28
Iłżecki	21	5	33 588	02	41 820	77	157 722		1 365	08
Jędrzejowski	13	11	51 725	87	116 205	40	793 273	43	8 819	35
Kielecki	19	18	56 628	91	72 073	50	729 782	92	2 327	06
Konecki	18	13	71 985	29	65 966	73	421 070	—	969	67
Kozienicki	18	7	36 776	09	16 207	40	197 470	50	2 577	79
Miechowski	23	15	69 269	72	23 979	36	704 075	48	8 009	71
Olkuski	14	3	16 459	84	13 449	—	87 154	86	2 551	75
Opatowski	23	9	37 095	68	14 047	84	328 290	53	4 858	49
Opoczyński	22	9	37 385	90	31 588	38	248 933	26	5 172	78
Pińczowski	20	8	33 743	62	101 092	30	347 810	97	4 428	60
Radomski	22	13	62 842	11	64 997	41	392 190	10	2 678	20
Sandomierski	14	6	29 9[illegible]6	37	24 695	65	160 505	-	1 000	29
Stopnicki	25	19	71 199	58	128 146	65	574 443	83	5 437	48
Włoszczowski	14	14	46 937	65	66 998	96	329 607	77	5 568	55
Zawierciański	15	2	6 908	61	10 772	10	30 715	66	908	61
Woj. Lubelskie	**277**	**230**	**1 132 662**	**18**	**1 336 420**	**82**	**8 724 299**	**81**	**59 354**	**53**
Wzrost w porównaniu z d. 31. XII. 1928 r	—	15	296 028	68	515 423	73	2 202 725	88	59 354	53
Bialski	15	15	37 694	05	45 517	36	680 824	[illegible]6	1 368	11
Biłgorajski	14	14	64 352	54	158 062	61	375 761	51	—	—
Chełmski	13	11	68 118	68	57 976	47	438 329	61	6 094	47
Garwoliński	19	14	36 010	—	21 013	59	405 071	10	—	—
Hrubieszowski	14	12	65 909	33	26 352	18	465 791	60	2 691	87
Janowski	15	15	64 555	97	68 285	31	686 847	87	5 493	01
Konstyntynowski	13	11	63 562	55	69 601	87	648 384	12	2 313	05
Krasnystawski	14	6	22 980	22	23 808	69	313 515	86	3 912	63
Lubelski	16	11	79 996	26	86 982	85	338 590	29	3 356	69
Lubartowski	14	9	61 356	37	69 839	80	341 834	88	1 643	71
Łukowski	17	15	69 198	69	41 062	99	377 037	80	4 282	78
Puławski	18	9	7 9876	18	42 012	29	651 108	05	3 877	65

Wykaz gminnych kas pożyczkowo oszczędn. (Ciąg dalszy)

Województwa / Powiaty	Ilość gmin wiej-skich	Ilość gm. kas poż. oszcz.	Wysokość wpłaconego kapitału zakładowego Zł.	gr.	Wysokość wkładów na książeczki oszcz. Zł.	gr.	Wysokość udzielonych pożyczek Zł.	gr.	Wysokość kapitału zasobowego Zł.	gr.
Radzyński	14	13	54 721	54	81 345	95	326 439	70	—	—
Siedlecki	15	12	75 209	93	69 911	04	503 428	52	—	
Sokołowski	12	11	57 895	77	139 230	37	906 789	43	6 794	05
Tomaszowski	13	13	55 542	72	77 652	19	277 344	47	3 926	68
Węgrowski	14	12	42 844	29	33 489	37	223 506	79	2 829	99
Włodawski	14	14	54 047	70	84 278	85	317 174	98	10 766	84
Zamojski	13	13	86 677	89	139 997	04	446 518	97	—	—
Woj Łódzkie	**232**	**126**	**502 057**	**22**	**432 985**	**24**	**2 646 684**	**6[illegible]**	**61 222**	**18**
Wzrost w porównaniu z 31 XII. 1928 r.	—	26	130 540	41	147 954	61	656 582	50	30 273	41
Brzeziński	15	10	53 178	38	25 293	32	285 338	55	2 465	53
Kaliski	20	11	35 582	77	21 712	93	153 257	01	3 853	07
Kolski	13	11	32 214	17	7 359	20	131 029	—	281	17
Koniński	14	9	28 398	34	9 398	49	40 855	—	1 744	25
Łaski	18	6	24 010	48	16 021	65	143 247	90	4 432	69
Łęczycki	15	4	12 680	89	9 431	84	74 738	21	1 243	35
Łódzki	16	16	139 150	45	165 311	75	756 037	-	31 559	06
Piotrkowski	21	10	37 910	81	21 151	90	152 785	77	8 0	03
Radomski	25	12	30 400	78	46 385	51	178 149		2 033	32
Sierad ki	19	6	26 390	01	12 837	38	110 277	85	1 851	11
Słupecki	12	5	10 284	82	38 505	77	186 950	83	2 665	01
Turecki	19	18	54 356	65	42 324	75	294 449	31	6 294	92
Wieluński	25	8	17 498	67	17 250	77	139 569	10	998	67
Woj. Warszawskie	**301**	**157**	**541 457**	**11**	**619 156**	**31**	**3 347 876**	—	**48 694**	**39**
Wzrost w porównaniu z 31. XII 1928 r.	—	26	141 714	87	251 407	62	3 447 467	87	18 532	95
Błoński	14	11	49 659	31	86 874	14	333 693	05	4 488	91
Ciechanowski	10	1	6 218	10	2 190	90	10 65	-	476	69
Gostyniński	11	8	20 197	56	20 830	84	112 370		64	34
Grójecki	18	10	31 287	09	29 132	53	145 840	83	731	28
Kutnowski	12	12	38 753	98	15 957	52	266 018	55	1 539	29
Lipnowski	16	4	14 360	97	6 31[illegible]	67	93 716	50	2 39[illegible]	49
Łowicki	10	9	31 700	-	52 166	44	211 219		217	98
Makowski	8	5	16 040		10 188		90 352		—	—
Minsko-Mazow.	17	5	20 9[illegible]6	77	21 039	66	87 039	46	2 974	39
Mławski	14	11	30 416	95	52 708	73	184 460	89	2 283	86
Nieszawski	13	9	25 613	89	84 109	16	233 475	28	1 482	71
Plocki	15	—	—	—	—	-	—	-	—	—
Płoński	12	12	40 333	84	31 279	78	149 075	—	1 386	85
Przasnyski	10	—	—		—	-	—	-	—	
Pułtuski	11	6	24 879	15	13 779	06	135 973	—	1 858	17
Radzymiński	12	9	4 816	97	32 132	[illegible]0	232 574	16	4 523	3[illegible]
Rawski	14	10	43 509	68	26 121	30	308 471	19	8 435	80
Rypiński	14	10	21 824	[illegible]6	24 645	81	120 013	-	2 960	81
Sierpecki	13	5	14 144	10	22 704	79	101 505	94	5 760	69
Sochaczewski	10	3	9 551	10	30 687	60	103 035		1 156	14
Skierniewicki	8	8	26 858	32	31 216	02	305 652	59	4 02[illegible]	[illegible]8
Warszawski	26	7	19 364	37	21 856	81	119 4[illegible]8	56	1 038	40
Włocławski	13	1	3 000	—	219	35	3 287	—	—	-

Wykaz gminnych kas pożyczkowo-oszczędn. (Dokończenie)

Województwa / Powiaty	Ilość gmin wiejskich	Ilość gm. kas poż. oszcz.	Wysokość wpłaconego kapitału zakładowego Zł.	gr	Wysokość wkładów na książeczki oszcz. Zł.	gr.	Wysokość udzielonych pożyczek Zł.	gr	Wysokość kapitału zasobowego Zł.	gr.
W. Nowogródzkie*)	**87**	—	—	—	—	—	—		—	—
Woj. Polesie	**92**	**10**	**34 021**	**58**	**26 791**	**58**	**236 274**	**19**	**831**	**81**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.		1	12 421	58	20 648	84	107 752	19	587	76
Brzeski	15	4	14 724	34	15 548	15	129 169	19	185	[illegible]
Drohiczyński	9	2	6 127	98	8 780	—	41 995		373	84
Kamień Koszyrski	7	1	4 000	—	1 706	35	16 980		67	82
Kobryński	11	—	—	—	—		—		—	—
Kossowski	6	—	—	—	—		—		—	—
Łuniniecki	6	—	—		—	—	—		—	—
Pinski	12	—	—	—	—		—		—	—
Prużański	12	—	—		—	—	—		—	
Sarneński	9	1	2 000	—	387	10	11 56[illegible]		55	79
Stoliński	5	2	7 169	26	570		36 57[illegible]		149	25
Woj. Wileńskie	**97**	**19**	**85 772**	**27**	**51 186**	**69**	**1 977 205**	**63**	**7 275**	**06**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.	—	1	22 222	27	31 332	23	1 574 078	31	5 632	01
Brasławski	15	2	7 221	76	8 195	03	187 311	62	221	7[illegible]
Dziśnieński	13	5	25 58[illegible]	36	2[illegible] 744	34	845 849	[illegible]5	2 789	39
Mołodeczański	8	—			—	—		—	—	—
Oszmiański	8	7	39 492	19	11 45[illegible]	58	575 919	52	2 241	63
Postawski	11	2	6 471	45	8 641	67	278 92[illegible]	[illegible]4	1 909	72
Święciański	14	1	3 000		—		52 115		—	
Wilejski	13	1	2 003	51	1 150	07	13 076	50	8	20
Wileńsko-Trocki	15	1	2 000		—	—	24 005		104	36
Woj. Wołyńskie	**97**	**62**	**308 866**	**77**	**324 733**	**30**	**3 663 723**	**96**	**19 789**	**63**
Wzrost w porównaniu z 31. XII. 1928 r.	—	5	63 754	15	177 456	43	[illegible]91 98[illegible]	94	11 089	73
Dubieński	12	12	108 [illegible]54	91	75 2[illegible]	01	954 9[illegible]8	69	12 00[illegible]	63
Horochowski	7	7	31 38[illegible]	68	19 036	[illegible]5	187 139	39	1 18[illegible]	48
Kostopolski	6				—				—	
Kowelski	15	15	62 959	85	109 [illegible]50	20	1 047 [illegible]04	[illegible]3	91[illegible]	[illegible]9
Krzemieniecki	14	13	4[illegible] 981	27	721 [illegible]6	53	550 846	[illegible]7	1 930	71
Lubomelski	7	4	1[illegible] 4[illegible]2	78	24 766	[illegible]2	257 313	85	1 154	76
Łucki	13	11	44 482	28	24 [illegible]23	36	665 940	84	2 594	46
Równeński	10	—	—		—		—		—	
Włodzimierski	7	—	—		—		—	—	—	—
Zdołbunowski	6	—	—	—	—		—	—	—	

*) Na terenie woj. nowogródzkiego gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych niema.

UWAGA. Gminne kasy poż.-o. istnieją tylko w woj. centralnych i wschodnich.

Spis ważniejszych szkół zawodowych.

I. SZKOŁY TECHNICZNE TYPU ZASADNICZEGO.

Cel: wykształcenie techników pomocniczych różnych specjalności.
Czas trwania nauki: 4 lata (wyjątkowo mniej).

Warunki przyjęcia: we wszystkich szkołach, prócz szkół specjalnie wyodrębnionych, 3 klas szkoły średniej ogólnokształcącej lub 7 klas szkoły powszechnej lub ukończenie pełnej szkoły rzemieślniczo-przemysłowej i egzamin wstępny z języka polskiego, matematyki i rysunku odręcznego; prócz tego w szkołach z krótszym okresem nauki konieczną jest praktyka przedwstępna.

KOWEL (woj. Wołyńskie) Państwowa Szkoła Miernicza i Drogowa.
Wydział drogowy: kształci techników dla budowy i konserwacji dróg bitych, żelaznych i wodnych oraz urządzeń kanalizacyjnych i wodociągowych.
Czas trwania nauki 4 lata.

LWÓW (ul. Snopkowska 47). Państwowa Szkoła Techniczna.
a) Wydział drogowy: kształci techników dla budowy i konserwacji dróg bitych, żelaznych i wodnych oraz urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych;
b) Wydział elektromechaniczny: kształci techników ruchu dla zakładów fabrycznych i elektrowni.
Czas trwania nauki na obu wydziałach 4 lata.

POZNAŃ (Łąkowa 11) — Państwowa Szkoła Budownictwa i Mierniczo-Meljoracyjna.
Wydzały: a) budowlany, b) drogowy i c) mierniczo-meljoracyjny.
Kształcą: a) techników budowlanych, b) techników dla dróg bitych, żelaznych, wodnych, urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych i c) techników meljoracyjnych.
Warunki przyjęcia: a) ukończenie 3 klas szkoły średniej lub 7 klas szkoły powszechnej, pozatem 1 rok praktyki przedwstępnej oraz egzamin wstępny, lub 6 klas szkoły średniej i 1 rok praktyki bez egzaminu.

WARSZAWA (Wspólna 81) — Państwowa Szkoła Budownictwa.
Wydział budowlany.

Kształci techników budowlanych,
Warunki przyjęcia: świadectwo ukończenia 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej.
Czas nauki — 3 lata.

WARSZAWA (Wspólna 81) — Państwowa Szkoł Drogowa.
Kształci: techników dla dróg bitych, żelaznych i wodnych oraz urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych.

WILNO (Holendernia 12) — Państwowa Szkoła Techniczna.
Wydziały: a) budowlany, b) drogowy, c) mechaniczny, d) meljoracyjny i e) mierniczy.
Kształcą: a) techników budowlanych, b) techników dla dróg bitych, żelaznych i wodnych oraz urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, c) techników mechaników, d) techn. meljoratorów, e) mierniczych.
Czas trwania nauki 4 lata.
Czas nauki — 3 lata.

II. SZKOŁY PRZEMYSŁOWE MISTRZÓW I NADZORCÓW.

WARSZAWA — Państwowe Kursy dozorców i majstrów meljoracyjnych przy Państwowej Szkole Budownictwa.
Kształcą na majstrów i dozorców przy wszelkich robotach meljoracyjnych rolnych.
Warunki przyjęcia: 5 klas szkoły powszechnej (2 klasy szkoły średniej) i dłuższa praktyka przy robotach meljoracyjnych, albo 7 klas szkoły powszechnej bez praktyki.
Czas trwania nauki 3 półrocza.

III. ŚREDNIE SZKOŁY AGROTECHNICZNE MĘSKIE.

A. Szkoły państwowe.

BIAŁOKRYNICA (Woj. Wołyńskie) — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza.
Wydziały: rolniczy i leśny.
Cel, program i warunki przyjęcia:
3 lata nauki, poczem, po rocznej praktyce, egzamin główny.
Kształci samodzielnych zarządców mniejszych i średnich majątków lub pomocników administratorów wielkich dóbr.

Warunki przyjęcia: ukończenie 7 oddziałów szkoły powszechnej lub 3 klas szkoły średniej ogólnokształcącej i egzamin sprawdzający z polskiego, matematyki i fizyki z zakresu 3 klas szkoły średniej. Pierwszeństwo mają kandydaci z praktyką rolniczą. Wiek: 14 do 18 lat.

BOJANOWO (Woj. Poznańskie, pow. Rawicz) — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza.
Cel, program i warunki przyjęcia jak w Białokrynicy.
Przy szkole jest bursa.

BYDGOSZCZ (Woj. Poznańskie, Bernardyńska 7) — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza.

Cel, program i warunki przyjęcia, jak w Białokrynicy.

Przy szkole jest bursa.

CIESZYN (Miarki 19, Woj. Śląskie) — Państwowa Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego.
Szkoła rolnicza, o programie nauczania trzyletnim i rocznej praktyce poszkolnej; na ostatnim semestrze specjalizacja w głównych kierunkach produkcji rolniczej, wraz z 1 rocznym Wydziałem Instruktorsko - Nauczycielskim.
Kształci samodzielnych kierowników gospodarstw rolnych, średnich i większych.

Warunki przyjęcia: ukończenie 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej, odbycie rocznej praktyki, uznanej przez szkołę, i egzamin sprawdzający z polskiego, matematyki i fizyki z zakresu 6 klas szkoły średniej.

CZERNICHÓW (Woj. Krakowskie, pod Krakowem) — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza.
Cel, program i warunki przyjęcia, jak w Białokrynicy.

Przy szkole jest bursa.

GRUDZIĄDZ — Państwowa Średnia Szkoła Hodowlano-Rolnicza.

Warunki przyjęcia jak w Białokrynicy.
Kształci samodzielnych zarządców mniejszych i średnich majątków lub pomocników administratorów wielkich dóbr oraz kierowników obór, instruktorów hodowlanych i t. p.

Przy szkole jest bursa.

WARSZAWA (Nowogrodzka 60) — Państwowa Średnia Szkoła Ogrodnicza.
3 lata nauki, poczem, po rocznej praktyce, egzamin główny.
Kształci samodzielnych ogrodników, prowadzących średnie i większe ogrody.
Warunki przyjęcia: ukończenie 7 oddziałów szkoły powszechnej lub 3 klasy szkoły średniej ogólnokształcącej. Pierwszeństwo mają kandydaci z praktyką ogrodniczą. Wiek 14 — 18 lat.

WILNO (Sołtaniszki 50) — Państwowa Średnia Szkoła Ogrodnicza.
Cel, program i warunki przyjęcia jak w Warszawie.
Przy szkole jest bursa, a także państwowe roczne kursa ogrodnicze koedukacyjne, przyjmujące uczniów ze świadectwem 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej.

POZNAŃ (Libeta 1) — Państwowa Szkoła Ogrodnictwa.
3 lata nauki i praktyka poszkolna. Koedukacyjna.
Wydziały: ogrodnictwa użytkowego i ogrodnictwa ozdobnego.
Warunki przyjęcia: ukończenie 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej i wiek ponad 16 lat.
Przy szkole są państwowe roczne kursy ogrodnictwa, koedukacyjne, przyjmujące uczniów ze świadectwem 6 klas średniej szkoły ogólnokształcącej, a także inne liczne kursa okresowe.

ŻYROWICE (Woj. Nowogródzkie, st. kol. Słonim) — Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza.
Wydziały: rolniczy, leśny i meljoracyjny.
Cel, program i warunki przyjęcia jak w Białokrynicy.
Przy szkole jest bursa.

B. Szkoły niepaństwowe.

BIAŁA (Bielska) — Trzyletnia Średnia Szkoła Ogrodniczo-Sadownicza.
Zorganizowana, jak szkoła w Warszawie.
Posiada bursę.

KRASNYSTAW (woj. Lubelskie) — Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska Tow. Przyjaciół Szkoły Zawodowej Żeńskiej.
Dział ogrodniczo - przetwórczy (3 lata).

LUBLIN — Trzyletnia Średnia Szkoła Ogrodnicza Lubelskiego Towarzystwa Ogrodniczego.
Cel, program i warunki przyjęcia jak w Państwowej Średniej Szkole Ogrodniczej w Warszawie.

SZAFARNIA (poczta Golub) — Szkoła Mleczarsko-Serowarska. C. T. O. K. R.

SOBIESZYN (Woj. Lubelskie, st. kol. Ryki pod Dęblinem) — Trzyletnia Średnia Szkoła Rolnicza Fundacji im. Hr. Kickiego.
Cel, program i warunki przyjęcia jak w Białokrynicy.
Przy szkole jest bursa.

Kursy Agrotechniczne.

FREDROWO (Woj. Lwowskie, poczta Rudki) — 2-letnie Kursy Praktyki Ogrodnictwa T-wa Gospodarczego we Lwowie.
Keodukacyjne. Przy kursach jest bursa.

WARSZAWA (Wiejska 12) — 1-roczne Kursy Pszczelniczo-Ogrodnicze.
Koedukacyjne.
Warunki przyjęcia: 6 klas szkoły średniej ogólnokształcącej.

IV. KURSY RZEMIEŚLNICZO - PRZEMYSŁOWE.

CZĘSTOCHOWA (woj. Kieleckie) — Kursy Przemysłu Ludowego.
Działy: tkacki, kilimkarski. Kurs 10 miesięczny.

V. NIŻSZE SZKOŁY ZAWODOWE ŻEŃSKIE.

Cel nauki: przygotowanie teoretyczne i praktyczne dziewcząt do pracy w rzemiośle lub drobnym handlu.
Czas trwania nauki — 3 lata.
Warunki przyjęcia: 5 klas szkoły powszechnej i 14 lat życia.

A. Państwowe.

CZĘSTOCHOWA (ul. Panny Marji 60) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Działy: krawiecko - bieliźniarski, gospodarstwa domowego, kursy wędrowne gospodarstwa, kursy wędrowne tkactwa.

ŁUCK (Katedralna 8) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Dział: krawiecko - bieliźniarski.

NOWY TARG — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska Spisko-Orawska.
Dział: haftu i koronek, bieliźniarstwa i gospodarstwa domowego.
Odział w Czarnym Dunajcu — krawiectwo,
„ „ Łapnie Niżnem,
„ „ Jeleśni — gospodarstwo domowe,
„ „ Jabłonce — kurs tkactwa,
„ „ Korbielowie — kurs trykotarstwa.

ZAKOPANE (woj. Krakowskie) — Państwowa Szkoła Koronkarska.

VI. ŻEŃSKIE SZKOŁY ZAWODOWE ŚREDNIE.

Cel nauki: przygotowanie teoretyczne i praktyczne dziewcząt do samodzielnej pracy w zakładach przemysłowych i handlowych.

Warunki przyjęcia: wiek 14 do 17 lat, świadectwo 4 klas szkoły średniej lub 7 klas szkoły powszechnej, albo ukończenie 6 kl. gimn.

Czas trwania nauki — przeważnie 3 lata.

A. Państwowe.

BIAŁYSTOK (Sienkiewicza 57) — Państwowa Szkoła Przemysłowa Żeńska.
Działy: krawiecczyzny, bieliźniarstwa i modniarstwa.

KRAKÓW (ul. Syrokomli 12) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Działy: krawiecki, bieliźniarski, hafciarski, kilimkarski, koronkarski, modniarski.
Oddział Seminarjum Gospodarczego, Seminarjum Krawiecczyzny i Seminarjum Haftu.

LESZNO (woj. Poznańskie) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska.
Działy: handlowy, przemysłowy i gospodarczy.

LUBLIN (ul. Żmigród 3) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska.
Działy: bieliźniarski, krawiecki, introligatorski i handlowy.

LWÓW (ul. Zielona 8) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Działy: handlowy, bieliźniarski, krawiecki, koronkarski, modniarski i hafciarski.

ŁÓDŹ (ul. Narutowicza 77) — Państwowa Szkoła Przemysłowa Żeńska.
Działy: tkactwa artystycznego i wzornictwa na materjały tekstylne, hafciarstwa, koronkarstwa, bieliźniarstwa, galanterji skórzanej i introligatorstwa, jubilerstwa i emaljerstwa.

ŁÓDŹ (ul. Kopernika 41) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska.
Działy: kamasznictwo, krawiectwo, modniarsko - czapnicy, handlowy i trykotarski.

ŁÓDŹ (ul Cegielniana 70) — Państwowa Szkoła Handlowa Żeńska.

PŁOCK (ul. Kolegjalna 21) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska im. Kr. Kingi.
Działy: handlowy, ogrodniczy (4 lata), krawiecki (2 lata).

POZNAŃ (ul. Głogowska 21) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska.
Działy: handlowy (1 rok lub 2 lata), gospodarczy (1 rok), krawiecki i hafciarski (3 lata), warsztat zabawkarski (2 lata).

SOSNOWIEC (ul. Karpacka 2) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Działy: bieliźniarstwo i krawiectwo.

TORUŃ (ul. Strumykowa 4) — Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska.
Działy: gospodarstwa domowego, przemysłowy, tkacki, hafciarsko - koronkarski i bieliźniarsko - krawiecki.

WARSZAWA (ul. Górnośląska 31) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska.
Działy: bieliźniarski, krawiecki, handlowy (4 lata), introligatorski (3 lata), fotograficzny. Liceum Handlowe (2 lata).

WILNO (Żeligowskiego 1) — Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska im. Emmy Dmochowskiej.

Działy: handlowy, krawiecki, bieliźniarski i tkacki.

B. Prywatne.

Główna Szkoła Gospodarcza Żeńska w SNOPKOWIE, p. Lwów. Kurs 3-letni od 1. IX. do 1. VII.

Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w CHYLICZKACH pod Warszawą, p. Piaseczno.

Szkoła Zawodowa Żeńska Hodowli Drobiu w JULINIE, pow. Radzymiński, p. Łochów. Kurs 9-miesięczny, od 1. II. do 1. IX

CZĘSTOCHOWA (ul. Panny Marji 60) — Żeńska 7 kl. Szkoła Przemysłowo-Handlowa S. S. Zmartwychwstania Pańskiego.

Działy: handlowy, krawiecki, bieliźniarski, modniarski.

WARSZAWA (ul. Narbuta) — Pierwsza Miejska Szkoła Rękodzielnicza Żeńska.

Działy: haftu, koronek, tkactwa, introligatorstwa i wyrobów skórzanych.

WARSZAWA (ul. Szczęśliwa 6) — Druga Miejska Szkoła Rękodzielnicza Żeńska.

Działy: bieliźniarstwo, krawiecczyzna, kamasznictwo, haft.

WARSZAWA (ul. Teresińska 9) — Średnia Szkoła Gospodarczo-Zawodowa Żeńska im. Król. Jadwigi.

Działy: bieliźniarski, krawiecki, gospodarczy.

ŁÓDŹ (ul. Sienkiewicza 61) — Społeczna Szkoła Przemysłowo-Gospodarcza Stow. „Służba Obywatelska“.

Działy: gospodarstwa domowego i gospodarczo - społecznego.

VII. SEMINARJA NAUCZYCIELEK SZKÓŁ ZAWODOWYCH.

KRAKÓW — Seminarjum gospodarcze — krawiecczyzny — haftu.

Przy Państwowej Szkole Zawodowej Żeńskiej (ul. Syrokomli 15).

Czas trwania nauki 3 lata.
Warunki przyjęcia: 6 kl. gimn., lub ukończenie szkoły średniej zawodowej.

WARSZAWA (ul. Nowowiejska 43) — Państwowe Seminarjum Nauczycielek Gospodarstwa.
Czas trwania nauki 3 lata.
Warunki przyjęcia: 6 kl. gim., lub ukończona szkoła średnia zawodowa.

WARSZAWA (ul. Górnośląska 31) — Państwowe Seminarjum Nauczycielek Rzemiosł działy: krawiecczyzny, modniarstwa i bieliźniarstwa z kursem przygotowawczym.
Czas trwania nauki 3 lata (prócz rocznego kursu przygotowawczego).
Warunki przyjęcia na kurs przygotowawczy: ukończone 6 klas gim.
Warunki przyjęcia na 1 rok seminarjum: matura gimnazjalna.

———

Spis ludowych szkół rolniczych*) ogrodniczych, leśnych i mleczarskich

(według stanu z dnia 1 sierpnia 1929 r.).

I. SZKOŁY ROLNICZE MĘSKIE.

Województwo Warszawskie.

BLICH p. i pow. Łowicz; kurs 1 rok od 15. I. — 13. XII. (S).

BRATNE p. i pow. Ciechanów; kurs 1 rok od 10. X. — 10. X. (P.).

GOLĄDKOWO p. i pow. Pułtusk; kurs 1 rok od 4. XI. — 10. X. (S.).

NIEGŁOSY p. i pow. Płock; kurs 1½ roku od 1. XI. — 1. IV. (S.).

MIECZYSŁAWÓW p. i pow. Kutno; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (C. T. O. K. R.).

PSZCZELIN p. Brwinów pow. Błonie; kurs 1½ roku od 1. XI. do 1. IV. (P.).

RUDA p. i pow. Przasnysz; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

STARY BRZEŚĆ p. St. Brześć, pow. Włocławek; kurs 1 rok od 15. I. do 15. XII. (S.).

Województwo Lubelskie.

DĘBLIN (rol. hod.) p. Irena, pow. Puławy; kurs 1 rok od 15. X. — 10. X. (C. T. O. K. R.).

JANOWICE p. i pow. Zamość; kurs 1 rok od 1. XI. — 1. X. (S.).

KIJANY p. Luszczów, pow. Lubartów; kurs 2 lata z kursem przygotowawczym (T. R.).

KOMARÓWKA p. Komarówka Podlaska pow. Radzyń; kurs 5 mies. od 1. XI. — 1. III. (Pr.).

KRASNYSTAW p. i pow. kurs 1½ roku od 1. X. — 1. IV. (S.).

MIĘTNE p. i pow. Garwolin; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

OKSZÓW p. i pow. Chełm; kurs 1½ roku od 1. X. — 1. IV. (S.).

SIEDLCE p. i pow. kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

NAŁĘCZÓW p. Nałęczów, pow. Puławy; kurs 5 mies. od 1. XI. — 1. IV. (T. R.).

---

*) Skróty w spisie onzaczają: p. — poczta, st. — stacja kolejowa, pow. — powiat, woj. — województwo.

Litery w nawiasach — czyją własnością jest szkoła: (P) — państwowa, (S) — samorządowa, (I. R.) — Izby Rolniczej, (C. T. O. K. R.) — Centralnego Towarzystwa Organizacyj i Kółek Rolniczych, (T. R.) — Towarzystwa Rolniczego miejscowego, (Z. Z.) — Związku Ziemianek, (Zak.) — Zakonów, (Pr.) — osób prywatnych, (R. P.) — Rady Powiatowej, (M. T. R.) — Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego.

Województwo Kieleckie.

CHWAŁOWICE p. i pow. Iłża; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).
PODZAMCZE CHĘCIŃSKIE p. Chęciny pow. Kielce; kurs 1 rok od
ROŻNICA p. i pow. Włoszczowa; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).
15. I. — 15. XII. (S.).
TRZYCIĄŻ p. i pow. Olkusz; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).
WACYN p i pow. Radom; kurs 1½ roku od 15. X. — 1. IV. (S.).
ZWOLEŃ p. i pow. Kozienice; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

Województwo Łódzkie.

CZARNOCIN p. Czarnocin, pow. Łódź; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).
DOBRYSZYCE p. i pow. Radomsko; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S).
LISKÓW p. Lisków, pow. Kalisz; 5-mies. kurs hodowl., powtarzany 2 razy w roku (C. T. O. K. R.).
POPÓW. p. Pęczniew, pow. Turek; kurs 1 rok od 15. 1. — 15. XII. (C. T. O. K. R.).
SĘDZIEJOWICE p. i pow. Łask; kurs 1 rok od 10. XI. — 10. X.(S.).

Województwo Krakowskie.

ŁOSOSINA GÓRNA p. i pow. Limanowa; 1-roczna od 15. I.—15. XII. (R. P.).
PILZNO p. i pow. Pilzno; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (P).

Śląsk Cieszyński.

MIĘDZYŚWIECIE p. Skoczów, pow. Cieszyn; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (Śl. Izb. Roln.).
RYBNIK p. i pow.; 2-zimowa od 1. IX. — 1. IV. (Śl. Izb. Roln.).
TARNOWSKIE GÓRY p. i pow.; 2-zimowa od 1. IX. — 1. IV. (Śl. Izb. Roln.).

Województwo Poznańskie.

BYDGOSZCZ p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.)
CHODZIEŻ p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
INOWROCŁAW p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
JANOWIEC p. i pow. Żnin; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
KĘPNO p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
KOŹMIN p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
LESZNO p. i pow. 2-zimowa od 1. XI — 1. IV. (I. R.).
MIĘDZYCHÓD p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).

ODOLANÓW p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
ŚRODA p. i pow. 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (I. R.).
ŚRODA p. i pow. 2-zimowa (niemiecka) (I. R.).
SZAMOTUŁY p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. (I. R.).
WOLSZTYN p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
WRZEŚNIA p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI — 1. IV. (I. R.).

Województwo Nowogródzkie.

BERDÓWKA p. i pow. Lida (skrz. poczt. 5); kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S).
GRZYBÓW p. i pow. Słonim; kurs 1 rok od 15. I. — 15. II. (P.).
KUSZELOWO p. i pow. Nowogródek; kurs 1 rok od 15. I.—15. XII.(S).
ŁAZDUNY p. Juraciszki, pow. Wołożyn; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

Województwo Wileńskie.

BUKISZKI p. i pow. Wilno; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).
ŁUCZAJ p. Łuczaj przez Duniłowicze, pow. Dunił.; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (P.).
OPSA p. Opsa, pow. Brasław; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S).
OSZMIANA p. i pow.; kurs 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

Województwo Pomorskie.

BIELAWKI p. Pelpin, pow. Starogard; 1½-roczna od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
BRODNICA p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
BYSZWAŁD p. i pow. Lubawa; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
KAŁDUS pow. Chełmno; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
KOŚCIERZYNA p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
KOWALEWO pow. Wąbrzeźno; 2-zimowa od 1. XI.—1. IV. (I. R.).
PAWŁOWO (daw. Chojnice) p. i pow. Chojnice; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
PUCK p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
ŚWECIE p. i pow. 2-zimowa od 1. XI. — 1. IV. (I. R.).
ŚWIECIE p. i pow.; 1 rok (niem.) od 1. X. — 1. VIII. (I. R.).

Województwo Lwowskie.

GRÓDEK JAGIELLOŃSKI p. i pow.; 2-zimowa od 1. XI.—1. IV. (P.).
MIŁOCIN p. i pow. Rzeszów; 3 lata od 1. IX. — 1. XI. (P.).

MOKRZYSZÓW p. i pow. Tarnobrzeg; 1-roczna od 15. XI. — 15. X. (S.).

SUCHODÓŁ p. i pow. Krosno; 3 lata od 1. IX. — 1. X. (P.).

Województwo Stanisławowskie.

BEREŹNICA p. i pow. Stryj; 3 lata od 1. IX. — 1. IX. (P.).

HORODENKA p. i pow. Horodenka; 3 lata od 1. IX. — 1. IX. (P.).

Województwo Tarnopolskie.

ZAGROBELA p. i pow. Tarnopol; 1½ roczna od 1. X. — 1. IV. (M. T. R.).

Województwo Białostockie.

KRZYŻEWO p. Sokoły, pow. Wysokie Maz.; 1-roczna od 15. I. — 15. XII. (Pr.).

Województwo Poleskie.

DUBOJA p. Juchnowicze koło Pińska, pow. Pińsk; 1-roczna od 15. I. — 15. XII. (Pr.).

KOŁPIN p. Kodeń, pow. Brześć; 1½ roczna od X. — 1. IV. (P).

TOROKANIE p. Kobryń poczta Antopol 1-roczna (P.).

Województwo Wołyńskie.

SZUBKÓW p. Tuczyn, pow. Równe; 1 rok od 15. I. — 15. XII. (P.).

TROŚCIANIEC p. Kiwerce, pow. Łuck; 1-rok od 15. X. — 10. X. (P.).

WIŚNIOWIEC p. i pow. Krzemieniec; 1 rok od 15. I. — 15 XII. (S.).

KURSY Rolnicze Korespondencyjne im. St. Staszica w Warszawie, ul. Składowa Nr. 3 (Pr.).

VII NIŻSZE SZKOŁY ROLNICZE ŻEŃSKIE.

Województwo Warszawskie.

DĄBROWA ZDUŃSKA p. Zduny pow. Łowicz 1 roczna od 15. I. — 15. XII. (S.).

GOŁOTCZYZNA p. loco, pow. Ciechanów; 1-roczna od 15. X. — 10. X. (P.).

JULIN (drobiarska) p. Łochów pow. Radzymin C. T. O. K. R.

MARYSIN p. Lubraniec, pow. Włocławek; 1-roczna od 15. I. — 15. XII. (Pr. Z. Z.).

MIROSŁAWICE p. Żychlin, pow. Kutno; 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (Pr. Z. Z.).

NOWY PRZYBYSZEW p. Goszczyn, pow. Grójec; 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (Pr.).

SOKOŁÓWEK p. i pow. Ciechanów 1-roczna od 1. XI. — 1. X. dla praktykantek na nauczycielki.

TRZEPOWO p. i pow. Płock; 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (S.).

Województwo Poleskie.

PLANTA pow. Kobryń (skrz. pocz. 22); 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (P.).

Województwo Nowogródzkie.

BEREŻNO p. Mir, (skrz. pocz. 11), pow. Stołpce; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (P.).

ROŻANKA p. Rożanka Pacowska, pow.; rok od 15. X. — 15. IX. (P.).

Województwo Lubelskie.

KRASIENIN p. Lublin, pow. Lubartów; 1-roczna od 15. X. — 15. X. (C. T. O. K. R.).

NAŁĘCZÓW p. Nałęczów, pow. Puławy; 1-roczna od 15. X. — 15. IX. (S. Z.).

SITNO p. i pow. Zamość; 1-roczna od 15. X. — 10. X. (S.).

TEODORÓWKA p. i pow. Biłgoraj; 1-roczna od 1. X. — 30. IX. (S.).

Województwo Kieleckie.

IMBRAMOWICE p. Wolbrom, pow. Olkusz; 1 rok od 1. II — 15. XII. (Pr.).

„ZAGŁĘBIANKA“ w KOZIEGŁOWACH p. Koziegłowy, pow. Zawiercie; 1 rok od 1. X. — 1. IX. (S.).

MOKOSZYN p. i pow. Sandomierz; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (S.).

ŁYSZKOWICE p. Proszowice, pow. Miechów; 1 rok od 2. I. — 1. XII. (S.).

Województwo Łódzkie.

JEŻEWO p. Zgierz, pow. Brzeziny; 1 rok od 15. I. — 15. XII. (S.).

KOŚCIELEC p. i pow. Koło; 1 rok od 15. 1. — 15. XII. (S.).

WITÓW p. i pow. Piotrków; 1 rok od 1. XII. — 1. XI. (S.).

Województwo Krakowskie.

BACHOWICE p. Spytkowice, pow. Oświęcim; 1 rok od 1. X. — 1. X. (M. T. R.).

ŁODYGOWICE p. i pow. Nowy Sącz; 1 rok od 15. IX. — 15. VII. (S.).
SZYNWAŁD p. Szynwałd pow. Tarnów; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (Zak.).

Województwo Śląskie.

MIĘDZYŚWIECIE p. Skoczów pow. Cieszyn; 6 mies. letnich (I. R.).

Województwo Poznańskie.

KROTOSZYN p. i pow.; 1 rok od 1. IX. — 1. VII. (Pr.).
NIETĄŻKÓW p. i pow. Śmigiel; 1 rok od 1. IX. — 1. VII. (I. R.).
TUCHORZA p. i pow. Wolsztyn; 1 rok od 1. IX. — 1. VIII. (I. R.).
WITKOWO p. i pow.; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (I. R.).

Województwo Pomorskie.

DZIAŁDOWO p. i pow.; ½ roku od 1. X. — 1. IV. (Pr.).
KOWALEWO pow. Wąbrzeźno; 1 rok od 1. X. — 1. IX. (I. R.).

Województwo Lwowskie.

ALBIGOWA pow. Łańcut; 1 rok od 15. IX. — 15. VII. (S.).
KORCZYNA p. i pow. Krosna; 1 rok od 1. X. — 1. X. (Zak.).
PRZEMYŚL ul. Szczytowa 16; 1 rok od 11. I. — 1. XI. (Z.).

Województwo Tarnopolskie.

OLESKO p. Olesko, pow. Złoczów; 1 rok (S.).
WITKÓW p. Witków, pow. Radziechów; 1 rok od 1. X. — 1. IX. (Pr.).

Województwo Białostockie.

KUKÓW p. i pow. Suwałki; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (S.).

Województwo Wileńskie.

ANTOWIL p. i pow. Wilno; 1 rok od 15. I. — 15. XII (P.).
ŚWIĘCIANY p. i pow.; 1 rok od 15. X. — 15. IX. (S.).

Województwo Wołyńskie.

HORYNGRÓD p. Tuczyn, pow. Równe; 1 rok od 15. I. — 15. XII. (P.).

WĘDROWNA SZKOŁA Rolnicza Żeńska na terenie woj Lwowskiego, Stanisławowskiego, Tarnopolskiego. (P. R.) Małop. Tow. Roln. Oddział we Lwowie.

Państwowe wędrowne Szkoły rolnicze żeńskie prowadzą szereg 3-miesięcznych kursów, przenosząc się z miejsca na miejsce:

Główna siedziba szkoły:
Jeziernica p. i pow. Słonim woj. nowogródzkie.
Delatycze „ „ „ Nowogródek „ „
Malinowo p. i pow. Działdowo woj. pomorskie.
Horyngród p. Tuczyn pow. Równe woj. wołyńskie.
Dubica p. Dubica pow. Brześć Lit. woj. poleskie.

Kursy rolnicze żeńskie.

RUDA KIELCZAWIŃSKA pow. Żydaczów, woj. Stanisławowskie (Pr.) T-wa Gospod. Wykszt. Kobiet we Lwowie.

SAWIN pow. Chełmski, woj. lubelskie (S.) Sejmik Chełmski.

SAMPŁAWA (latem w Byszwałdzie) pow. Lubawa, woj. pomorskie (Pom. I. R.).

PODHORCE pow. Rudki, woj. lwowskie (Pr.). T-wa Gospod. Wykszt. Kobiet we Lwowie.

GODOWE pow. Strzyżów, woj. lwowskie (Pr.) T-wa Gospod. Wykszt. Kobiet we Lwowie.

WIELKIE OCZY pow. Jaworów, woj. lwowskie (Zgromadzenie Zakonne pod kier. Urz. Wojew. we Lwowie).

RADŁOWO pow. morski, woj. pomorskie, (Pom. Izb. Roln.).

III. SZKOŁY OGRODNCZE I PSZCZELNICZE.

Niższe szkoły ogrodnicze.

CZĘSTOCHOWA p. i pow., woj. Kieleckie, Gm. Izraelicka — kurs 2 lata (Pr.).

KOŹMIN p. i pow. Koźmin, woj. Poznańskie kurs 3 lata od 1. I. (I. R.).

KRASNYSTAW p. i pow., woj. Lubelskie, Szkoła Przemysłowo - Handlowa żeńska, dział ogrodniczo - przetwórczy, 3 lata.

MIŁOWANIE Rolniczo - Ogrodnicza, p. Strygańce, pow. Tłumacz, woj. Stanisławowskie, ukraińska pr. (Tow. „Proświta“) (Pr.).

STRUMIEŃ 11 mies. H. Izb. Roln.

TARNÓW p. i pow., woj. Krakowskie, kurs 3 lata od 1. IV. — 1. III. (P.).

WÓLKA KAPITAŃSKA p. Zamarstynów, pow. Lwów, kurs 3 lata od 1. X. — 1. IX. (P.).

IV NIŻSZE SZKOŁY MLECZARSKIE.

LISKÓW p. Lisków, pow. Kalisz — 4 mies. dwa razy do roku (C. T. O. K. R.).

RZESZÓW p. i pow., woj. Lwowskie — męska 1-roczna, początek kursu 1. IV., oraz 2 razy do roku kursy 3-miesięczne (P.).

WRZEŚNIA p. i pow.; 1-roczna (P.).

DZIAŁ II

ARTYKUŁOWY

M. Jaroszyński

SAMORZĄD W R. 1930

I.

Życie polskie w r. 1930 toczyło się pod przemożnym wpływem podwójnego kryzysu: politycznego i gospodarczego. Pierwszy, przybierając coraz wyraźniej znamiona dążeń do finalizacji przewrotu, rozpoczętego w maju 1926 roku, wyrażał się wzmożoną walką polityczną, która w tym właśnie okresie bodaj dosięgła punktu kulminacyjnego. Natężenie jej było tak silne, że wszystkie inne zagadnienia, wśród nich wiele bardzo istotnych, zeszły na daleki plan, uznane za chwilowo nieaktualne. Wszystkie inne — z wyjątkiem jednego, a mianowicie ciężkiego przesilenia gospodarczego, które równorzędnie z walką polityczną zaabsorbowało całe życie zbiorowe okresu.

Obydwa momenty — polityczny i gospodarczy — stworzyły wyraźnie niekorzystne warunki dla rozwoju samorządu.

Kryzys polityczny rozwijał się, jako koło głównej swej osi, koło kwestji wzajemnego stosunku parlamentu i Rządu, a więc problemu, dotyczącego samych szczytów organizacji państwa. Zagadnienie „dołów" tej organizacji, jakiem jest sprawa samorządu terytorjalnego, już z tego samego powodu odsunięte zostało w cień. Ponadto bezpośrednie następstwo walki — paraliż legislatywy — uniemożliwiło przeprowadzenie w drodze ustawowej nawet najpilniejszych konieczności życia samorządu.

Niemniej dotkliwie odbić się musiał na sytuacji samorządu kryzys gospodarczy. Podciął on materjalne podstawy pracy samorządu, a to tem bardziej, że nasze związki komunalne w znacznej liczbie weszły w okres przesilenia z dużemi obciążeniami i grzechami, pochodzącemi z okresu poprzedniego.

II.

W początku roku 1930 był moment, w którym się zdawało, że ruszy wreszcie z miejsca ustawodawstwo w sprawach samorządu. Na porządku znalazły się kwestje ustrojowe. Okazało się jednak wkrótce,

że była to tylko krótka przerwa w walce o szczyty ustroju państwowego, która szybko minęła. Wyjaśniła się równocześnie sytuacja o tyle, że za pewnik można uznać, iż załatwienie sprawy ustroju samorządu w Polsce nie ma żadnych szans przed załatwieniem sprawy zmiany ustroju państwowego.

Natomiast, o ile chodzi o pewne krystalizowanie się problemu ustroju samorządu w opinji publicznej — sprawa postąpiła dość znacznie naprzód. Dotyczy to przedewszystkiem najtrudniejszego i dotychczas najbardziej spornego zagadnienia zasadniczego typu gminy wiejskiej w Polsce. Do skonkretyzowania i zbliżenia poglądów w tej materji przyczynił się zarówno zjazd ogólny przedstawicieli powiatowych związków komunalnych, jak i dyskusje w prasie samorządowej, jak wreszcie prace i wydawnictwo materjałów Komisji dla usprawnienia administracji publicznej przy Prezesie Rady Ministrów.

O ile chodzi o powiaty — żywsze nieco zainteresowanie opinji działaczy samorządowych należy zanotować odnośnie kwestji kierownictwa prac samorządu powiatowego. Sprawa nabrała pewnej ostrości wskutek trudności, na jakie wiele powiatów zostało narażonych przez częste zmiany starostów, co szczególnie ujemnie odbiło się na gospodarce powiatów w dobie ekonomicznego przesilenia. Za bezsporny i bardzo ważny uznano postulat względnej trwałości i ciągłości kierownictwa, natomiast pozostaje nadal otwarta — nawet w opinji działaczy samorządowych — sprawa form ustrojowych, któreby postulatowi temu czyniły zadość.

O ile chodzi o postęp m y ś l i o ustroju samorządu zanotować należy projekt ustawy (autonomicznej) o samorządzie powiatowym w Województwie Śląskiem, uchwalony przez Śląską Radę Wojewódzką. Z powodu rozwiązania Sejmu Śląskiego projekt nie wszedł jednak na normalną drogę legislatywy.

Dla całości obrazu wspomnieć wreszcie należy o pewnych zmianach, jakie zaszły w organizacji samorządu powiatowego w Małopolsce. Organa samorządu pozostały wprawdzie nadal tymczasowemi, komisarycznemi, zmieniła się atoli rola komisarycznych rad i wydziałów powiatowych oraz ich stosunek do starosty, jako przewodniczącego. Mianowicie organa rzeczone, lubo złożone nadal z członków mianowanych, na mocy zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych ze stycznia 1930 r. przestały być tylko organami doradczemi i zyskały kompetencje n o r m a l n y c h organów komunalnych.

III.

Sprawa finansów komunalnych przedstawiała się w omawianym okresie wprost groźnie. Zwłaszcza, o ile chodzi o gminę wiejską w b.

dzielnicy rosyjskiej. Ubyły jej podstawy prawne poboru dwóch nadzwyczaj ważnych i wydajnych danin: podatku wyrównawczego i t. zw. składki kuracyjnej. Pierwszy przestał istnieć legalnie wskutek upływu czasu, na który była wydana odnośna ustawa. Paraliż legislatywy nie pozwolił na przedłużenie jej ważności. Druga przestała być wymierzana ze względu na judykaturę Najwyższego Trybunału Administracyjnego, która stanęła na stanowisku, że pobór składki nie znajduje uzasadnienia w ustawie.

Ale życie ma swoje prawa mocniejsze, niżeli formalny stan prawny. Gmina nie mogła nagle przestać istnieć, nie mogła też zwinąć swoich i tak aż nazbyt skromnych agend. To też podatek wyrównawczy był powszechnie wymierzany i pobierany — mimo braku prawnej podstawy ku temu. Wytworzył się niebezpieczny stan oczywistego bezprawia, pobór podatku wyrównawczego stał się o wiele trudniejszy i bardziej zawodny, rezultaty o wiele gorsze.

Obecnie, po ostatnich wyborach parlamentarnych wytworzyła się sytuacja, pozwalająca żywić nadzieję, że zło, jakie się stało, będzie bezzwłocznie naprawione przez ulegalizowanie poboru podatku wyrównawczego.

IV.

Gospodarka związków komunalnych napotkała na olbrzymie trudności także z innych przyczyn poza niedostatkami prawnemi. Ciężkie przesilenie gospodarcze sprawiło bowiem, że przewidywane dochody zawodziły wskutek faktycznej niemożności płacenia. Wytworzyły się przeto faktyczne deficyty i to tem groźniejsze, że nie wszystkim udało się z góry przewidzieć i należycie ocenić zmniejszoną zdolność płatniczą obywateli i do niej, a nie do formalnie preliminowanych i wymierzanych danin, przystosować bieżące wydatki. Nierzadko tedy wydatkowano na cele, wprawdzie gospodarczo i budżetowo uzasadnione, atoli mniej pilne i konieczne, niż inne, na które następnie zabrakło już środków.

Równocześnie za wieloma związkami komunalnemi wlokły się i wloką nieraz stosunkowo bardzo wysokie długi krótkoterminowe, jako skutek nierealnego preliminowania dochodów i „kredytowego" wykonywania budżetów poprzednich okresów. Przyczyniło się to w wysokim stopniu do zdezorganizowania gospodarki.

Na jaw wyszły również słabe strony stosowanego systemu budżetowego i rachunkowego. Dość powiedzieć, że nierzadko związki komunalne, wykazujące nadwyżki budżetowe, dotknięte były — nie wiedząc o tem — bardzo niebezpiecznym deficytem.

V.

Opisany stan rzeczy odbił się oczywiście w sposób bardzo niekorzystny na działalności związków komunalnych. Musiała się ona z konieczności zacieśnić i zeskromnieć; dobrze jeszcze, jeżeli dzięki czujności i przewidywaniom umiano to zrobić na czas i planowo. Niestety niezawsze tak było i niezawsze tak być mogło. Działalność inwestycyjna, tak ważne zajmująca miejsce w pracach samorządu z powodu ogromu dawnych zaniedbań i ogromu wciąż rosnących potrzeb, zamarła niemal całkowicie lub ograniczyła się do wykańczania robót, zaczętych w poprzednim okresie. Są jednak i takie wypadki, gdzie rozpoczęte inwestycje przerwano, narażając się na stratę włożonych już środków.

Osobne miejsce trzeba poświęcić działalności samorządu w dziedzinie szkolnictwa powszechnego. To i owo zrobiono wprawdzie nowego, osiągnięto niejakie nowe dorobki, ale bardzo niedostateczne w porównaniu ze wzrostem potrzeb, spowodowanym przyrostem dzieci w wieku szkolnym. Jest to bodaj najdotkliwszy minus w ogólnym bilansie pracy samorządu w omawianym okresie. Natomiast pozycję bezwzględnie dodatnią i bardzo pocieszającą stanowi dalszy rozwój komunalnych kas oszczędności i gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych.

Z plusów należy jeszcze podnieść niewątpliwie dodatni skutek ciężkiej sytuacji — uporządkowanie wielu szczegółów gospodarki komunalnej. Usunięto wiele nieporządków, których w dobrych czasach nie spostrzegano nawet.

VI.

Wśród tak ciężkich warunków tworzyła się praca samorządu polskiego ostatniego okresu. Konieczności dnia codziennego załatwiano wielkim, nieraz wprost bohaterskim wysiłkiem.

W nowy okres wchodzimy z nadzieją, że wobec zbliżającego się do końca kryzysu politycznego — prawna sytuacja samorządu, zarówno w dziedzinie ustroju, jak i finansów, ulegnie szybkiej poprawie. Natomiast nie należy łudzić się szybką poprawą stosunków gospodarczych. Kryzys gospodarczy, a w każdym razie ujemne jego skutki w gospodarce komunalnej i wszelkiej gospodarce publicznej — trwać jeszcze będą długo. Licząc się z koniecznością ograniczeń w gospodarce publicznej — trzeba nam przystosować plany gospodarcze do sytuacji, zakres prac zacieśnić, aby w tym zacieśnionym zakresie wykonać dobrze to wszystko, co najpilniejsze i najkonieczniejsze, a równocześnie — możliwe.

PRZEGLĄD DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCYJ KOMUNALNYCH

CENTRALNE ZWIĄZKI SAMORZĄDOWE.

ZWIĄZEK POWIATÓW RZECZYPOSPOLITEJ.

Organizacja Związku.

Związek Powiatów Rzeczypospolitej zorganizowany ostatecznie w 1923 r. aż do czerwca 1930 r. występował pod nazwą Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego. Związek jest instytucją stałą z siedzibą w mieście stołecznem Warszawie. Terenem działania Związku jest cała Rzeczpospolita.

Związek jest organizacją: 1) zabiegającą o zapewnienie ziemskiemu samorządowi terytorjalnemu najodpowiedniejszych prawnych i faktycznych warunków istnienia i rozwoju, 2) ustalającą opinję samorządu ziemskiego w sprawach, które go dotyczą i reprezentującą tę opinję nazewnątrz, 3) stwarzającą pomoc wzajemną związków powiatowych w spełnianiu ich zadań.

Członkiem Związku może być każdy powiatowy związek komunalny w Rzeczypospolitej. Przystąpienie jak również wystąpienie ze Związku następuje na podstawie uchwały sejmiku powiatowego (rady powiatowej). W chwili obecnej do Związku nie należą tylko 4 powiatowe związki komunalne. Członkowie wpłacają na rzecz Związku stałe składki roczne, wysokość których ustala Zjazd Główny przedstawicieli wszystkich członków. Składka na bieżący okres budżetowy (1930/31) ustalona została w wysokości Zł. 8 — od tysiąca mieszkańców powiatu z wyłączeniem ludności miast powyżej 25 tysięcy mieszkańców.

Organami Związku są:

1. Zjazd Główny,
2. Rada,

3. Zarząd,
4. Prezes Związku,
5. Zjazdy wojewódzkie.

Naczelnym organem uchwałodawczym Związku jest Rada, w skład której wchodzą:

1. po 2-ch przedstawicieli członków Związku z każdego województwa, wybranych przez zjazdy wojewódzkie na przeciąg czasu, na jaki wybiera się sejmiki (rady powiatowe) na danym terenie,

2. 9-ciu członków, wybranych przez Zjazd Główny,

3. 6-ciu członków, powołanych drogą kooptacji przez Radę.

Organem wykonawczym Związku jest Zarząd złożony z 10 osób z Prezesem Związku na czele. W skład obecnego Zarządu wchodzą pp.

1. Józef Bek, prezes Związku.	
2. Wacław Gajewski, 3. Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński,	Wiceprezesi Związku
4. Aleksander Bogusławski, 5. Jerzy Czarnocki, 6. Dr. Władysław Dalbor, 7. Władysław Dzieduszyński, 9. Zygmunt Tyralski.	Członkowie Zarządu Związku

Działalność Związku.

Doroczny Główny Zjazd odbył się w Warszawie w dniach 23 i 24 lutego przy udziale 355 przedstawicieli, reprezentujących 203 powiatowych związków komunalnych oraz przedstawicieli władz rządowych z p. Ministrem Spraw Wewnętrznych na czele i przedstawcieli instytucyj współpracujących z samorządem powiatowym.

Dwudniowe obrady Zjazdu poza sprawami organizacyjnemi (przyjęcie sprawozdań rocznych i wybory uzupełniające do władz Związku) poświęcone były zagadnieniom wielkości gminy wiejskiej i sprawie szkolnictwa powszechnego. Podstawę obrad stanowiły referaty: p. Dr. M. Jaroszyńskiego p. t. „Zasadniczy typ gminy wiejskiej w Polsce“ i p. A. Bogusławskiego p. t. „Sprawa szkolnictwa powszechnego (ustrój, budowa i finansowanie budowy szkół powszechnych)“.

W roku ubiegłym odbyło się jedno posiedzenie Rady Związku (21 czerwca) oraz 5 posiedzeń Zarządu Związku.

W dniu 29 stycznia 1930 r. odbył się w Tarnopolu wojewódzki zjazd powiatów województwa tarnopolskiego. W obradach wzięło udział 30 osób, w tem obok przedstawicieli powiatowych związków komunalnych, przedstawiciele władz państwowych z województwem tarnopolskim na czele. Zjazd, poza sprawami natury organizacyjnej, zajmował się sprawą

zasadniczego typu gminy wiejskiej, organizacją szkolnictwa powszechnego i sprawą wprowadzenia na terenie Małopolski podatku wyrównawczego. Zjazd wypowiedział się zasadniczo za potrzebą wprowadzenia na terenie Małopolski wschodniej gminy zbiorowej oraz za wprowadzeniem podatku wyrównawczego względnie znowelizowaniem t. zw. ustawy kościelnej, konkurencyjnej z 1866 r. przedewszystkiem ze względu na potrzeby szkolnictwa, które dzisiaj powszechnie zaspakajane są z dobrowolnych składek, pobieranych na podstawie uchwał rad gminnych.

Wystąpienia wsprawach samorządu terytorjalnego.

Początek i koniec roku 1930 był okresem wzmożonego tempa prac w dziedzinie ustawodawczej (prace Sejmu w I — dekretowanie w IV kwartale), co wywołać musiało żywszą działalność Związku i w tej dziedzinie pracy. Z zakresu ustawodawstwa o ustroju i organizacji jednostek samorządu terytorjalnego zjawił się szereg projektów w komisjach sejmowych. Sejmowa Komisja Administracyjna zdecydowała z powodzi projektów rozpatrzeć wnioski opracowane przez swą Podkomisję a dotyczące: ustawy o tymczasowej reprezentacji powiatowej w Małopolsce, ustawy o zmianie ordynacji w gminach miejskich w Małopolsce i ustawy o zmianie ustroju w gminach wiejskich w b. Kongresówce.

Ustrój każdego związku komunalnego w dużym stopniu zależy od ustroju podstawowej komórki jaką jest gmina wiejska, to też zagadnienie wielkości gminy, od szeregu lat przedstawiające kwestję sporną i szeroko dyskutowaną, poważnie zaważyło na losie ustawy o gminie wiejskiej, a w związku z tem i ustaw ustrojowych samorządu terytorjalnego. Związek Powiatów doceniając zagadnienie ustalenia zasadniczego typu gminy wiejskiej i uważając je za dojrzałe w uchwale Zjazdu Głównego określił następujące wytyczne w tej kwestji:

1. Zachodzi potrzeba stworzenia w Polsce gminy wiejskiej jednolitej pod względem zdolności gminy do wypełniania zadań w dziedzinie administracji samorządowej i państwowej.

2. Gmina powinna być tak wielka, aby była zdolna wypełnić istotne zadania samorządowe w sprawach, które nie są przedmiotem bezpośredniego zainteresowania całego powiatu oraz zadania administracji państwowej, polegającej na funkcjach wykonawczych i pomocniczych. W tym celu gmina między innemi powinna być zdolna utrzymać minimalny, ale stały i fachowy personel administracyjny.

3. Gmina, odpowiadająca warunkom powyższym, będzie z reguły gminą zbiorową, t. j. obejmującą większą liczbę miejscowości historycznych. Przy ustalaniu granic gminy należy baczyć, aby w jej obrębie ist-

niało naturalne ognisko, skupiające wspólne zainteresowania miejscowości, objętych granicami gminy.

4. W województwach środkowych i wschodnich należy w obrębie gminy utrzymać gromadę wiejską, jako terytorjalną korporację prawa publicznego, ograniczoną w swych funkcjach głównie do dobrowolnego zakresu działania.

5. Przejście od gmin ściśle miejscowych do zbiorowych w województwach zachodnich i południowych odbyć się powinno stopniowo przez stworzenie nadbudowy nad gminą ściśle miejscową.

Ciężkie warunki finansowe, w jakich znalazł się samorząd terytorjalny, wysunęły sprawę obrony jego interesów na pierwsze miejsce w działalności Związku. Potrzeba wszczęcia akcji ratunkowej stała się aktualną, wyrazem czego była powzięta przez Zjazd Główny następująca uchwała: (złożona następnie pp. Ministrom Skarbu i Spraw Wewnętrznych).

„Zjazd stwierdza, że wskutek kryzysu gospodarczego, zawiedzionych a uzasadnionych przyrzeczeniami nadziei otrzymywania kredytów długoterminowych oraz innych przyczyn, bardzo często niezawinionych przez miejscowe czynniki, znaczna liczba powiatowych związków komunalnych znalazła się w wyjątkowo trudnej sytuacji finansowej, wyrażającej się w niepokrytych dochodami deficytach w tegorocznych budżetach. Dlatego Zjazd zwraca się do Rządu z prośbą o natychmiastowe wszczęcie akcji ratunkowej, która w pierwszym rzędzie przejawić się powinna w utworzeniu funduszu, umożliwiającego skonwertowanie krótkoterminowych zobowiązań w formie pożyczek długoterminowych, płatnych w roku bieżącym".

Znaczne opóźnienie w ustawodawczym traktowaniu sprawy podatku wyrównawczego, zagrażające gminom wiejskim pozbawienia ich podstawowego źródła dochodów, zmuszały do ciągłych wystąpień w tej sprawie. Już Zjazd Główny powziął następującą uchwałę przesłaną następnie pp. Ministrom Skarbu i Spraw Wewnętrznych:

„1. Zjazd przedstawicieli Sejmików Powiatowych Rzeczypospolitej Polskiej uważa za konieczne pozwolenie gminom wiejskim b. dzielnicy rosyjskiej na dalszy pobór podatku wyrównawczego, a to: a) w województwach wschodnich w dotychczasowej wysokości, b) w województwach centralnych w wysokości o tyle podwyższonej, aby tą drogą pokryć ubytek w budżetach gminnych z powodu skasowania podatku kuracyjnego tudzież wprowadzenie możności poboru podatku wyrównawczego w województwach południowych i zachodnich.

2. Zjazd, stwierdzając znaczne opóźnienie w ustawodawczem traktowaniu sprawy podatku wyrównawczego, które zagraża wejściem gmin w dniu 1 kwietnia b. r. w stan ex lex, zwraca się do Rządu i Sejmu z ape-

lem o przyśpieszenie sprawy, tak, by ustawa weszła w życie z dniem 1 kwietnia r. b.“

Zarząd Związku zwrócił się następnie (pismo z dn. 18 czerwca) do p. Marszałka Sejmu z prośbą o postawienie na porządku dziennym posiedzenia Sejmu projektu ustawy o podatku wyrównawczym. W konsekwencji nieuchwalenia ustawy o podatku wyrównawczym gminy weszły w stan „ex lex“. Niezmiernie ciężkie położenie finansów gmin wiejskich zaostrzone zostało następnie szczególniej silnie na tych obszarach, na których znajdują się większe skupienia lasów państwowych, bowiem poszczególne dyrekcje lasów odmówiły nietylko zapłaty podatku wyrównawczego, lecz także i uiszczania świadczeń drogowych w naturze względnie płacenia wzamian za nie ekwiwalentu. Na skutek interwencji Związku Powiatów (memorjały do pp. Ministrów Spraw Wewnetrznych i Robót Publicznych) Ministerstwo Rolnictwa poleciło dyrekcjom lasów państwowych, działającym na terenie b. zaboru rosyjskiego, wypłacać zaliczkowo na rzecz gmin wiejskich podatek wyrównawczy za rok 1930 i 31. Również sprawa świadczeń w naturze została pomyślnie załatwiona dla gmin wiejskich.

Ministerstwo Skarbu, chcąc ułatwić właścicielom posiadłości rolnych przetrwanie ciężkiego położenia, spowodowanego niepomyślną konjunkturą dla zbytu produktów rolnych, zarządziło (okólnik z 4 lutego 1930 r.) odroczenie i rozłożenie na raty wszystkich zaległości podatku gruntowego, dochodowego i majątkowego, jakie w dniu 1 stycznia 1930 r. obciążały rolników. Zarządzenie to zagroziło poważnie równowadze finansowej związków komunalnych, szczególnie gmin wiejskich. Z tego powodu Związek Powiatów zwrócił się 15 lutego 1930 r. do pp. Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych z prośbą o dodatkowe zarządzenie, któreby nakazywało uzależnić odroczenie zaległości dodatków do podatku gruntowego od zgody zainteresowanych związków komunalnych. W tej samej sprawie Zjazd Główny powziął również następującą uchwałę (przesłana pp. Ministrom Skarbu i Spraw Wewnętrznych):

„Zjazd stwierdza, że zarządzenie Pana Ministra Skarbu z dnia 4 lutego b. r. o generalnem i automatycznem odroczeniu płatności podatku dochodowego i gruntowego, należnego od rolników, zagraża w stopniu poważnym równowadze gospodarczej gmin wiejskich i powiatowych związków komunalnych, co w wielu wypadkach spowoduje niemożność wykonania koniecznych zadań lub wywiązania się z zaciągniętych zobowiązań.

Dlatego Zjazd zwraca się do Pana Ministra Skarbu z prośbą o dodatkowe zarządzenie, ażeby odroczenie zaległości dodatków komunalnych do podatku gruntowego było uzależnione od zgody zainteresowanych związków komunalnych, albo, gdyby takie zarządzenie było już niemożliwe, o stworzenie z sum obrotowych Skarbu Państwa funduszu pożycz-

kowego, z któregoby czerpać mogły te związki komunalne, które odroczenie zaległości podatków naraża na pewną niepowetowaną stratę".

Kryzys gospodarczy, jaki obecnie przeżywamy, spowodował i w samorządach ogólne zalecenia oszczędnościowe w dziedzinie gospodarki komunalnej, jako wskazania, liczące się raczej z pobudzeniem związków komunalnych do planowej akcji oszczędnościowej a nie mające stanowić podstawy dla formalnej restrykcji władz nadzorczych.

Z tego powodu Zjazd Ogólny uchwalił:

„że związki samorządowe doszły przeważnie do maksymalnej granicy wykorzystania swoich finansowych uprawnień, że przeżywany kryzys nie pozwala na dalsze obciążanie ludności i wpłynie na zmniejszenie wysokości wpływów ze źródeł istniejących,

że przez to dalszy rozrost akcyj samorządowych w sposób naturalny zostanie powstrzymany.

Zjazd Główny wzywa wszystkie powiaty i gminy, by, dążąc do utrzymania założonych placówek i rozpoczętych prac, unikając wstrząsów, gwałtownych załamywań się i wycofania z prac planowo podjętych, — wykorzystały obecny okres ogólnego kryzysu na udoskonalenie aparatu organizacyjnego, pogłębienie metod pracy i powiązanie między sobą prac, prowadzonych na różnych odcinkach. Równocześnie Zjazd zaleca wszystkim powiatowym związkom komunalnym, ażeby w bieżącym okresie:

a) powstrzymywały się od nowych przedsięwzięć, powodujących konieczność wydatków gotówkowych, a zwłaszcza od przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym.

b) wprowadziły we wszystkich działach swojej pracy jak najdalej posunięte oszczędności, zwłaszcza w dziedzinie wydatków, nie przynoszących bezpośrednich korzyści gospodarczych".

„Zjazd, stwierdzając wyjątkowo ciężkie położenie finansowe powiatowych związków komunalnych, powodujące konieczność ograniczania gospodarki komunalnej na wielu ważnych polach, uważa, że w pierwszym rzędzie ulec powinny daleko idącym restrykcjom subwencje, wypłacane dotychczas przez związki komunalne na różne cele, nie związane bezpośrednio z zadaniami samorządu".

„Równocześnie Zjazd zwraca się do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych z prośbą o wywarcie wpływu na władze, wykonujące bezpośredni nadzór nad samorządem powiatowym, aby zaniechały zalecania subwencyj na wspomniane wyżej cele i wywierania nacisku o wprowadzenie tych subwencyj do budżetów powiatowych".

Negatywne stanowisko Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w sprawie wprowadzenia podatku wyrównawczego na terenie województw południowych i zachodnich oraz zapowiedź zredukowania wysokości podatku wyrównawczego do minimum zmusiło Związek do wystąpienia

z memorjałem (7 marca) do Pana Prezesa Rady Ministrów, jako przewodniczącego Komitetu Ekonomicznego. W memorjale tym Związek Powiatów zwracał uwagę na te ustępy uchwały Komitetu, które ograniczeniami źródeł finansowych lub zaleceniami oszczędności, nie przystosowanemi do danych związków komunalnych, mogłyby powstrzymać najważniejsze dziedziny działalności samorządu terytorjalnego (szkolnictwo powszechne, opieka nad zdrowiem publicznem i t. p.).

Pewne zaniepokojenie ze stanowiska samorządu budziła także uchwała Komitetu Ekonomicznego, dotycząca kredytu dla rolników, który ma się tworzyć z kapitałów rezerwowych zakładów ubezpieczeń. W złożonym memorjale Związek Powiatów wskazał, iż kapitały rezerwowe zakładów ubezpieczeń stanowiły ostatnio jedyne prawie źródło kredytu komunalnego. Zwiększenie zatem liczby korzystających z tego źródła (plan doraźnej pomocy przewiduje możność użycia ¼ kapitałów rezerwowych zakładów ubezpieczeń t. j. 25 miljonów złotych na kredyt rolniczy) przy równoczesnem zmniejszeniu kredytu komunalnego, mogłoby w konsekwencji sprowadzić bardzo ciężkie i niebezpieczne wstrząsy w życiu gospodarczem związków komunalnych.

Przy obecnych uprawnieniach finansowych gmin wiejskich, nie mogą one sprostać ciążącemu na nich obowiązkowi dostarczenia gmachów i lokali szkolnych. Zrozumienie potrzeby budownictwa szkolnego jest tak duże, iż działalność w tym kierunku opiera się dzisiaj głównie na t. zw. składkach dobrowolnych. Wniesiony w końcu stycznia do Sejmu projekt ustawy o specjalnym podatku na budowę szkół powszechnych (w/g brzmienia projektu gminy wiejskie miałyby prawo pobierać podatek do wysokości 4 zł. z 1 ha oraz korzystać ze świadczeń ludności w naturze, a powiatowe związki komunalne prawo pobierania podatku inwestycyjnego na budowę szkół) znalazł oddźwięk w uchwałach Zjazdu Głównego, który wypowiedział się nadto za:

„a) zniesieniem oddzielnego samorządu szkolnego i przeniesieniem dotychczasowych jego uprawnień na samorząd terytorjalny,

b) stworzeniem w ramach organizacji samorządu terytorjalnego specjalnych wydziałów szkolnych z obowiązkowym udziałem przedstawicieli władz szkolnych, z obieralnych przewodniczącym, któreby objęły dotychczasowy zakres działania samorządu szkolnego.

Proponowane zmiany usunęłyby z organizacji szkolnictwa powszechnego obserwowane dotychczas tarcia i nieporozumienia, zbyteczny biurokratyzm a umożliwiłyby należyte wykorzystanie finansów.

Najważniejszą przeszkodą w zrealizowaniu obowiązku powszechnego nauczania jest brak odpowiednich lokali szkolnych i lokali dla nauczycieli. Za jedną tedy z najpilniejszych spraw w dziedzinie szkolnictwa powszechnego Zjazd uznał wytężoną akcję samorządów w kierunku budo-

wnictwa szkolnego, stwierdzając równocześnie, że jest ona niemożliwa bez wprowadzenia specjalnego podatku na te cele. Akcja ta winna być oparta na wzajemnym współdziałaniu państwa i samorządu, przyczem winna być określona ustawowa wysokość obowiązkowych subwencyj ze strony państwa.

Dotychczasowy obowiązek gmin w dziedzinie budownictwa szkolnego należy zasadniczo utrzymać, gdyż umożliwia to wciągnięcie do akcji budowlanej bezpośrednio zainteresowanych i zużytkowanie świadczeń naturalnych ludności, do czego gminy winny otrzymać uprawnienie. Świadczenia naturalne powinny być wymagane od ludności obwodu szkolnego i winny być traktowane jako specjalne dopłaty tego obwodu.

Dla usprawnienia budownictwa szkolnego samorządy powiatowe winny otrzymać prawo, umożliwiające im skoncentrowanie w powiecie funduszów na ten cel przeznaczonych, zarówno gmin wiejskich, jak i miast niewydzielonych oraz kierownictwo techniczne budowy. Wskazanem jest udzielenie zniżek na posiadane przez państwo materjały budowlane oraz na przewóz wszelkich materjałów, potrzebnych przy budowie szkół.

Dla należytego sfinansowania akcji budowlanej szkolnictwa powszechnego potrzebne jest:

a) stworzenie państwowego funduszu budowy szkół powszechnych z sum corocznie na ten cel wstawianych do budżetów państwowych, oraz ze zwrotów pożyczek, zaciągniętych przez samorządy na budowę szkół powszechnych.

b) uprawnienie gmin miejskich i wiejskich do poboru specjalnego podatku na budowę szkół powszechnych:

1. gminy miejskie podatku wymierzanego podobnie, jak podatek inwestycyjny i w podobnej wysokości,
2. gminy wiejskie podatku wymierzanego podobnie i w tej samej wysokości, jak podatek wyrównawczy.

Powiatowe związki komunalne mogą przeznaczyć na budowę szkół powszechnych podatek inwestycyjny w części lub całości. Przeznaczenie na ten cel podatku inwestycyjnego winno być uważane z reguły za uzasadnienie potrzeby tego podatku.

c) zapewnienie nisko oprocentowanego kredytu długoterminowego".

Powszechnie znana w sferach samorządowych sprawa nieuzasadnionego przywileju Kas Chorych w stosunku do szpitali publicznych, z mocy którego szpitale publiczne są zmuszone leczyć członków Kas Chorych za połowę ceny, stanowiła przedmiot ciągłych zabiegów Związku. Wreszcie w styczniu wniesiony został do Sejmu projekt ustawy, który przewidywał uchylenie odpowiedniego ustępu ustawy o ubezpieczeniu na wypadek choroby, na którym opiera się wspomniany przywilej. W wyniku rozpraw w Komisjach Sejmowych nad tym projektem, utarła się opinja, podzielona

również przez przedstawicieli Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, o konieczności uchylenia krzywdzącego szpitale publiczne, a więc w pierwszym rzędzie związki komunalne, przepisu prawnego. Niezałatwienie w Sejmie tej kwestji zmusza Związek do dalszych wystąpień.

Ciężkie położenie finansowe związków komunalnych było powodem interwencji Związku u władz Banku Gospodarstwa Krajowego w sprawie przesunięcia terminów płatności rat pożyczek długoterminowych, w rezultacie czego Bank Gospodarstwa ubiegającym się o to związkom komunalnym odraczał terminy płatności na okres 6-ciu miesięcy (rata kwietniowa i październikowa) bądź też rozkładał spłatę na raty miesięczne.

Pobór dodatków komunalnych do podatku dochodowego na terenie województw zachodnich w odniesieniu do pracowników komunalnych, których uposażenia zostały zrównane z uposażeniami pracowników państwowych a ci zostali zwolnieni od tej daniny, stał się dla nich niesłusznie ponoszonym ciężarem. Dlatego Związek Powiatów zwrócił się (26 września) do p. Ministra Spraw Wewnętrznych z prośbą o wystąpienie z inicjatywą znowelizowania w drodze dekretu odpowiedniego rozporządzenia P. Prezydenta w tym kierunku, aby pracownicy komunalni województw zachodnich byli wolni od płacenia dodatków komunalnych do podatku dochodowego od uposażeń.

Przy sposobności realizacji odrębnego ubezpieczenia pracowników komunalnych przez związki komunalne (na podstawie własnych statutów emerytalnych) napotkały one na trudności przy rozliczaniu z Zakładem Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w tym wypadku, jeśli pracownicy byli uprzednio ubezpieczeni w Zakładzie Ubezpieczeń (od 1 stycznia 1928 r.). Wobec czego Związek Powiatów wystąpił (4 czerwca) z odpowiednim memorjałem do pp. Ministrów Pracy i Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z prośbą o spowodowanie uniknięcia czynionych przy rozliczeniach trudności.

Opracowany przez Ministra Robót Publicznych projekt ustawy o przedsiębiorstwach autobusowych, posiada duże znaczenie dla związków komunalnych. Projekt ustawy oparł się na słusznej zasadzie daleko posuniętej reglamentacji przedsiębiorstw autobusowych, sięgającej w wyjątkowych wypadkach aż do charakteru monopolu, który może być nadany koncesjom na niektóre przedsiębiorstwa i przewidywał prawo pierwszeństwa związków komunalnych i międzykomunalnych do koncesji przed zgłaszającemi się współcześnie osobami prywatnemi. W sprawie powyższego projektu ustawy Związek Powiatów wystąpił (7 stycznia) do p. Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z memorjałem, w którym zajął następujące stanowisko:

a) ustawa winna wskazywać przynajmniej te zasadnicze grupy po-

wodów, wynikających oczywiście z interesu publicznego, dla których władza może koncesji odmówić,

b) o każdem podaniu o koncesję autobusową winny być zawiadomione organa zainteresowanych związków komunalnych i ich opinja co do udzielania i warunków koncesji wysłuchana,

c) udzielenie koncesji o charakterze monopolu uzależnione być winno od zgody związku komunalnego, obowiązanego do budowy względnie utrzymania odcinka drogi, po którym ma być ruch prowadzony,

d) należy przewidzieć w nadzwyczajnych wypadkach uzasadnionych przeważającym interesem publicznym możność wykupu przez związki komunalne przedsiębiorstw prywatnych (ewentualnie przymusowego przy zastosowaniu odpowiedniej procedury wywłaszczeniowej) i prowadzenia przedsiębiorstwa komunalnego o charakterze monopolu.

Rozporządzenie Prezydenta, wprowadzające 2-letni termin trwania nauki w szkołach dla położnych wywołało zaniepokojenie, że dopływ kandydatek na stanowiska akuszerek może się zmniejszyć. Związek Powiatów, podzielając tę opinje, zwrócił się (11 czerwca) do p. Ministra Spraw Wewnętrznych z memorjałem o nieprzedłużanie do 2 lat nauki w tych szkołach dla położnych, w których dotychczas okres nauki trwał 1 rok.

Związek Powiatów wypowiedział się (memorjał do p. Ministra Spr. Wewnętrznych z 26 sierpnia) za celowością prowadzenia szkółek drzew owocowych przez związki komunalne, które powinny być podane fachowej kontroli. Wypowiedzenie się Związku było spowodowane nieprzychylnem stanowiskiem Związku Polskich Zrzeszeń Ogrodniczych, które przesłało Ministerstwu Spraw Wewnętrznych uchwały IV Ogólno-Polskiego Zjazdu Ogrodniczego w Poznaniu, wykazujące rzekomą niecelowość zakładania i prowadzenia przez związki komunalne szkółek drzew owocowych.

Wreszcie, chcąc sobie zapewnić możność opinjowania projektów ewentualnych postanowień, które w całości lub w części dotyczyć mogą samorządu terytorjalnego, Związek Powiatów zwrócił się (8 września) do Pana Prezesa Rady Ministrów z prośbą o nadsyłanie Związkowi projektów do opinjowania.

Oddzielną kartę w pracy Związku stanowi udział w instytucjach i radach państwowych i społecznych, gdzie Związek Powiatów przez swych delegatów ma możność obrony interesów samorządu terytorjalnego. Związek bierze stały udział w pracach następujących instytucyj:

w Państwowej Radzie Samorządowej	(8 członków)
„ „ „ Zdrowia	(1 członek)
„ „ „ Spożywców	(1 członek)
„ Zarządzie Funduszu Bezrobocia	(2 członków)
„ Komisji Funduszu Pożyczkowo-zapomogowego	(2 członków)

w Radzie Powszechnego Zakładu Ubezp. Wzaj. (7 członków)
„ Komitecie dla spraw kredytu komunalnego
Banku Gospodarstwa Krajowego (3 członków)
w Radzie Naczelnej dla spraw pomocy akademikom (1członek)
„ „ „ Związku Straży Pożarnych (1 członek)
„ Zarządzie Studjum Pracy Kult.-Oświatowej przy
Wolnej Wszechnicy Polskiej (1 członek)
„ Zarządzie Fundacji Polskiego Komitetu pomocy
Dzieciom (1 członek)
„ Komitecie Studjum Administracji Komunalnej przy
Wolnej Wszechnicy Polskiej (1 członek)
„ Zarządzie Samorządowego Instytutu Wydawniczego (1 członek)

Szerzenie wiedzy o samorządzie:

Najpoważniejszym instrumentem w tej dziedzinie pracy jest tygodnik „Samorząd“, (prowadzony od 10-ciu lat) oraz kwartalnik „Samorząd Terytorjalny“. W roku ubiegłym ukazały się 3 numery kwartalnika; czwarty jest w przygotowaniu. Związek stara się rozpowszechniać jaknajbardziej przedewszystkiem tygodnik i w tym celu w porozumieniu z administracją Samorządowego Instytutu Wydawniczego udziela dużych zniżek dla prenumerujących tygodnik w ilości ponad 5 egzemplarzy.

Związek podejmuje również wydawnictwa prac z zakresu teorji i praktyki samorządu terytorjalnego. Z tych ukazały się w ciągu roku następujące:

1. K. Kühna — Zarys programu i metod pracy samorządu ziemskiego.
2. M. Nestorowicz — Zbiór ustaw i rozporządzeń drogowych tom IV.
2. M. Nesterowicza — Zbiór ustaw i rozporządzeń drogowych t. IV.
4. Kalendarzyk dla instytucyj oszczędnościowych (kieszonkowy) (nakład 200.000 egzempl.).

Poważne źródło szerzenia wiedzy o samorządzie stanowi także bibljoteka oraz archiwum akt, zawierające materjały (statystyczne i opisowe) z działalności powiatowych związków komunalnych. Umiejętnie skompletowana bibljoteka jest jednym z najliczniejszych zbiorów dzieł z zakresu samorządu. Z bibljoteki korzysta pokaźna ilość studjujących na wyższych uczelniach warszawskich. Poważny wysiłek Związku dla popularyzacji pracy samorządu na Powszechnej Wystawie Krajowej w dalszym ciągu służyć będzie sprawie szerzenia wiedzy o samorządzie, gdyż materjał pozostały z wystawy Związek przekazał Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, która nim zapoczątkowała tworzenie stałego muzeum samorządowego.

Wzory metody pracy.

Wychodząc z założenia, iż Związek między innemi winien także umożliwiać związkom komunalnym korzystanie z doświadczeń już nabytych, stara się zaspokoić wymagania w tym kierunku, tworząc w swem biurze poradnictwo techniczne. W roku ubiegłym dla wypełnienia tego rodzaju czynności utworzono wspólnie ze Związkiem Miast Polskich Komisję Zdrowia Publicznego, wydano szczegółową instrukcję i poradnik dla opiekunów społecznych oraz prace: „metody i wzory działalności samorządu powiatowego na polu humanitarno-kulturalnem". Przygotowuje się także szczegółową instrukcję dla inspektorów samorządu gminnego, mającą stanowić podręcznik i przewodnik przy spełnianiu czynności nadzoru nad samorządem gminnym.

Pomoc bezpośrednia.

Działalność Związku w tej dziedzinie jest bardzo różna, tak jak różnemi są wymagania poszczególnych powiatowych związków komunalnych. Dostarczenie związkom komunalnym dobrze przygotowanego pracownika stara się Związek rozwiązać przez organizowanie corocznie krótkoterminowych (do 7 dni) kursów dla sekretarzy, inspektorów samorządu gminnego i rachmistrzów biur wydziałów powiatowych. Nadto Związek bierze udział przez swych delegatów w pracach specjalnego Studjum administracji komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej, które popiera również materjalnie, w formie udzielanych dla każdego kursu subwencyj. Związek pośredniczy również w obsadzaniu stanowisk w biurach wydziałów powiatowych, kierując na wakujące posady odpowiednio wykwalifikowanych kandydatów, którym niekiedy udziela z własnych funduszów stypendjów (w r. ub. 2 stypendystów). W ubiegłym roku Związek zalecił skutecznie 16 kandydatów na pracowników w samorządzie powiatowym.

Specjalną formę pomocy bezpośredniej stanowią prace instrukcyjno-rewizyjne działu czynności kasowo-rachunkowych samorządu powiatowego. Ten dział pracy, stanowiący szereg specjalnych i fachowych czynności, wykonywanych przez fachowo przygotowany personel i spełniający bardzo poważne zadania w administracji i gospodarce związków komunalnych, poddany został kontroli Przewodniczącego Wydziału Powiatowego i Sejmikowym Komisjom Rewizyjnym. Kontrola ta właśnie ze względu na specjalność tych czynności, niezawsze może być dostateczną, a w najlepszym wypadku może przedstawiać poważne trudności. Zapewnienie i niesienie pomocy wewnętrznym organom powiatowych związków komunalnych, powołanym do spełniania funkcyj kontrolujących to działalność zorganizowanego przez Związek Powiatów aparatu instrukcyjno-

rewizyjnego. W roku ubiegłym Związek udzielił tej pomocy w 34 wypadkach. Że pomoc w tej formie jest potrzebna i korzystna dowodem tego jest stanowisko Zjazdu Głównego, sformułowane w następującej uchwale:

„Zjazd uważa, iż inicjatywa Biura Zjazdów powołania rewidentów do pomocy komisjom rewizyjnym jest bardzo celowa i powinna być w miarę możności rozwijana".

Pomoc bezpośrednia powiatowym związkom komunalnym przejawia się wreszcie w załatwianiu różnorodnych spraw. Ilość tych jest poważna, a miernikiem może być liczba udzielonych jednych tylko porad prawnych, która w ciągu roku przekroczyła cyfrę 600 porad.

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 7, Tel: 225 - 50 i 731 - 92.

ZWIĄZEK MIAST POLSKICH.

Utworzony w listopadzie 1917 r. Związek Miast Polskich obejmował początkowo swą działalnością miasta b. Królestwa Kongresowego. W rok potem przystąpiły gremjalnie do Związku miasta, zorganizowane jeszcze w 1907 r. w Koło Miast Małopolski i Śląska Cieszyńskiego, w 1920 r. zaś — miasta, zrzeszone w Komunalnym Związku Kredytowym w Poznaniu.

Obejmując obecnie swą działalnością całą Rzeczpospolitą, Związek zjednoczył na dz. 1. IX. 1930 r. 515 miast na ogólną liczbę 635 miast polskich, a zatem 81% miast jest członkami Związku.

Członkiem Związku może zostać każde miasto w Polsce, które nadeśle uchwałę o przystąpieniu, powziętą przez organ uchwalający miasta, i opłaci składkę.

Wysokość składki członkowskiej oparta jest na zasadach progresji w stosunku do liczby mieszkańców miast i wynosi od 2 groszy do 5½ grosza od mieszkańca.

Statutowem zadaniem Związku jest gospodarczy i kulturalny rozwój miast polskich.

W wykonaniu tego kierunku swych zadań Związek Miast zasadniczo współdziała z władzami państwowemi, oddziałowuje na czynniki miarodajne w kierunku ustawodawstwa samorządowego i wykonania ustaw.

Związek Miast kładzie szczególny nacisk na działalność instrukcyjną. W tym celu Związek Miast przez utrzymywanie stosunków z zagranicą umożliwia miastom korzystanie z obcego doświadczenia: umożliwia przeprowadzanie między miastami wzajemnej wymiany doświadczeń, ustala wytyczne dla gospodarki, przeprowadzą inspekcję gospodarki miast na żądanie zarządów miejskich, bierze udział w pracy nad zagadnieniem kształcenia i dokształcania pracowników miejskich.

Organami Związku są: Ogólne Zebranie, Zarząd i Komisja Rewizyjna.

Ogólne Zebrania (Zjazdy Miast) odbywają się raz do roku i na te Zjazdy miasta członkowskie wysyłają delegatów, wybranych, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności, przez ustawowe przedstawicielstwa w następującej ilości:

miasta do 15.000 ludności — 1 przedstawiciela,
„ do 25.000 „ — 2 „
„ do 50.000 „ — 3 „

na każde dalsze pełne 25.000 dodaje się jeden głos.

Zarząd składa się z 6 prezydentów największych miast, 34-ch członków, wybranych przez Ogólne Zebranie i 10 znawców spraw samorządowych, powołanych przez Zarząd. Zarząd wybiera ze swego grona Prezesa i Wiceprezesów.

Skład osobowy Prezydjum Zarządu Związku był następujący: Prezes Zarządu Zw. M. P. — inż. Słomiński Zygmunt, prezydent m. st. Warszawy; Wiceprezesi: Ratajski Cyryl — prezydent m. Poznania, inż. Rolle Karol, prezydent m. st. Krakowa, Jaworowski Rajmund, prezes Rady Miejskiej m. st. Warszawy i Folejewski Józef, prezydent m. Wilna.

Komisja Rewizyjna złożona z 3 osób powoływana jest do sprawdzania rachunków kasowych.

Przy Zarządzie istnieje biuro z Dyrektorem na czele, podzielone na działy: ogólny, administracyjno - skarbowy, gospodarczej polityki komunalnej, inspekcyjny oraz samodzielny referat sanitarny.

Dyrektorem jest p. Marceli Porowski.

Przedstawiciele Związku Miast powoływani są do następujących państwowych ciał opinjodawczych oraz specjalnych komisyj: Państwowa Rada Samorządowa, Państwowa Rada Rozbudowy Miast, Państwowa Naczelna Rada Zdrowia, Państwowa Rada Opieki Społecznej, Państwowa Rada Elektryczna, Państwowa Rada Spożywców, Zarząd Główny Funduszu Bezrobocia, Komisja Komunalnego Funduszu Pożyczkowo - Zapomogowego i in. Związek Miast pozatem deleguje swych przedstawicieli do następujących instytucyj gospodarczych, kulturalnych i społecznych: Instytut Wodociągowo - Kanalizacyjny, Główny Związek Straży Pożarnych, Polski Komitet Pomocy Dzieciom, Rada Naczelna do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej, Rada do Spraw Kolonij Letnich i innych.

Związek Miast utworzył wreszcie łącznie ze Związkiem Powiatów Komisję Porozumiewawczą, mającą na celu uzgadnianie stanowiska oraz przygotowanie zbiorowej akcji w sprawach wspólnych dla całego samorządu terytorjalnego.

Związek Miast jest członkiem Międzynarodowego Związku Miast.

Działalność Związku szła w ostatnich latach przedewszystkiem

w kierunku naprawy finansów komunalnych, unifikacji ustroju miejskiego, organizacji kredytu komunalnego oraz rozwinięcia budownictwa mieszkaniowego i odbudowy miast, zniszczonych przez wojnę.

W sprawie finansów miejskich Zarząd Związku przedstawił władzom państwowym w ostatnim roku szereg memorjałów, domagając się zwiększenia uprawnień finansowych miast.

Sprawa ta, jako jedna z największych obecnie bolączek miast, była przedmiotem obrad tegorocznego Zjazdu Miast, na którym zapadła następująca uchwała w tej kwestji.

1. Zjazd Miast stwierdzając:

że większość miast przy obecnych uprawnieniach finansowych nie jest w stanie należycie wykonywać swych obowiązków w zakresie zwyczajnych budżetów;

że pogorszenie się ogólnej konjuktury gospodarczej postawiło wiele miast w niezwykle ciężkiej sytuacji;

że wielokrotne zabiegi, czynione przez Zarząd Związku u władz państwowych, zmierzające do polepszenia finansowej sytuacji miast, nie odniosły prawie żadnego skutku,

Uznaje za konieczne:

umorzenie, a przynajmniej odroczenie do końca 1932 r. dalszych spłat pożyczek, zaciągniętych przez miasta ze Skarbu Państwa na zatrudnienie bezrobotnych oraz wszelkich pożyczek, udzielonych miastom w walucie markowej;

przyśpieszenie wypłaty wszystkim miastom zaległych ze Skarbu Państwa należności, a przedewszystkiem podatku obrotowego od kolei państwowych i od innych przedsiębiorstw państwowych;

terminowe regulowanie przez władze państwowe należności za dostarczane tym władzom przez miasta różne odpłatne świadczenia;

dostarczenie przez Rząd środków celem dopomożenia miastom do wykończenia rozpoczętych inwestycyj, a przedewszystkiem spłacanie terminowych zobowiązań;

do czasu wydania stałej ustawy o finansach komunalnych, dla których jedną z głównych podstaw powinien być dodatek komunalny do państwowego podatku dochodowego, przywrócenie miastom tych uprawnień, które po roku 1924 odjęte im zostały na rzecz Skarbu Państwa, a przedewszystkiem procentowego udziału w opłacie skarbowej od spirytusu, jaki był ustalony pierwotnie;

ścisłe przestrzeganie postanowień, zawartych w art. 69 ustawy z dnia 11. VIII. 1923 r. o tymcz. ureg. fin. kom. zarówno w tem znaczeniu, że nie powinny być nakładane na samorząd miejski nowe obowiązki bez

równoczesnego udostępnienia miastom źródeł pokrycia zwiększonych wydatków jak również, że nie powinny być zmniejszane uprawnienia finansowe miast bez równoczesnego zapewnienia im nowych odpowiednich źródeł dochodowych;

zaniechanie przez władze nodzorcze narzucania miastom dorywczych funkcyj w zastępstwie Państwa i pełnienia czynności, które nie należą do ustawowych obowiązków samorządu miejskiego oraz prowadzenia takich inwestycyj, których wykonania miasta same nie podejmują się z powodu braku odpowiednch funduszów;

wezwanie wszystkich miast do jak najdalej posuniętej oględności przy rozpoczynaniu, a nawet przy kontynuowaniu już rozpoczętych inwestycyj, mianowicie do powstrzymania się z odnośnemi robotami do czasu zapewnienia sobie w ściśle określonym terminie źródeł pokrycia odpowiednich wydatków;

2. Zjazd miast, rozumiejąc znaczenie istnienia nadzoru państwowego nad samorządem wogóle i stwierdzając, że obecnie formy tego nadzoru, zwłaszcza zaś sposób zatwierdzania budżetów samorządu przez władze nadzorcze, godzą w samą istotę samorządu, domaga się odpowiedniego znowelizowania rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 17. VI. 24 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne,

zaniechania stosowania przez te władze nadzorcze daleko idącej ingerencji dotychczasowej w gospodarce samorządu miejskiego, polegającej na tem, że władze określają, co i w jaki sposób ma samorząd wykonywać nawet w zakresie dobrowolnych jego zadań.

Akcja Związku w powyższej sprawie w nieznocznym tylko stopniu znalazł się Skarb Państwa, z drugiej zaś strony — ogólnej sytuacji gospoodniosła skutek, co należy z jednej strony przypisać trudnościom, w jakich darczej.

Dążąc do unifikacji ustroju samorządu Ogólne Zebranie w 1930 r. uchwaliło rezolucję:

Ogólne Zebranie członków Związku Miast Polskich wzywa Zarząd do podjęcia jak najenergiczniejszych starań w kierunku przyspieszenia uchwalenia przez ciała ustawodawcze ustaw ustrojowych.

W związku z projektami t. zw. małych ustaw samorządowych Zarząd Związku wypowiedział się przeciwko wprowadzeniu poważniejszych zmian do ustaw miejskich bez równoczesnych zmian w obowiązujących obecnie ordynacjach wyborczych.

Ponieważ brak kredytu uniemożliwia miastom bądź wykończenie rozpoczętych robót inwestycyjnych bądź wywiązanie się z zaciągniętych zobowiązań, sprawa racjonalnej organizacji kredytu komunalnego była niejednokrotnie przedmiotem obrad Zarządu Związku.

W sprawie tej wspomniane Ogólne Zebranie wypowiedziało się za koniecznością — posiadania przez związki komunalne samodzielnych i własnych instytucyj kredytu komunalnego w Polsce;

przeciw monopolizowaniu kredytu komunalnego w ręku Państwa;

za lokowaniem zapasów kasowych w komunalnych kasach oszczędności;

za łączeniem się instytucyj kredytowych samorządowych dla zapewnienia sobie lepszych warunków lokaty emitowanych papierów zagranicą;

za lokowaniem części funduszów instytucyj ubezpieczeniowych oraz funduszów tworzonych dla potrzeb samorządu (np. Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy, Państwowy Fundusz Rozbudowy Miast, Państwowy Fundusz Drogowy, projektowany Państwowy Fundusz Wodny i t. p.) w instytucjach kredytowych samorządowych;

za wydaniem w najkrótszym czasie ustawy o międzykomunalnych związkach kredytowych — zgodnie z tezami, uchwalonemi przez Państwową Radę Samorządową dn. 16. VI. 1928 r.

Rząd wyjedna ustawę, zezwalającą samorządom na konwersję starych zobowiązań obligacyjnych, zaciąganych przez mniejsze miasta przed i w czasie wojny i podlegających waloryzacji na zasadach rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 27. XII. 1924 r. „o przerachowaniu zobowiązań związków samorządowych" (Dz. U. Nr. 115, poz. 1026) na obligacje centralnych organizacyj kredytowych samorządowych (Polski Bank Komunalny w Warszawie i Komunalny Związek Kredytowy w Poznaniu), w celu usunięcia z rynku papierów małopoważnych i nie posiadających giełdowego i lokacyjnego znaczenia, oraz w celu zmniejszenia tym miastom trudności i kosztów w administrowaniu drobnemi stosunkowo zobowiązaniami obligacyjnemi.

W ciągu całego prawie czasu swego istnienia Związek Miast zajmował się zagadnieniem budownictwa mieszkaniowego.

Ogólne Zebranie odbyte w r. 1930 po przeprowadzeniu dyskusji nad tem zagadnieniem upoważniło Zarząd Związku do przedstawienia władzom państwowym postulatów miast w tej sprawie, którą ustalić ma Zarząd.

Niezależnie od powyższych spraw o charakterze ogólnym Związek Miast zajmował się całym szeregiem innych zasadniczych zagadnień, jak np. sprawą Harrimana.

Dużo czasu i środków materjalnych poświęcono na zorganizowanie Wystawy Związku na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu. Za „godne uznania przedstawienie całokształtu działalności zrzeszonych w Związku miast" Rada Główna P. W. K. przyznała Związkowi Dyplom Zasługi.

Jeśli chodzi o działalność wydawniczą Związku, to poza omówieniem szeregu zagadnień, dotyczących gospodarki komunalnej, w organie Związku oraz systematycznem prowadzeniem poradnika prawnego, wydane zostały w latach 1929 i 1930 dwie „Instrukcje Kasowo - Rachunkowe“ dla miast większych i mniejszych, „Miejscowe Przepisy Policyjno - Budowlane“ wraz z komentarzem, monografje kilkudziesięciu miast, zawarte w t. zw. „Przewodniku po Wystawie“ oraz przygotowano materjał do „Rocznika Statystyki Miast Polskich“.

Stosunki Związku z organizacjami międzynarodowemi były bardzo ożywione. W 1929 r. odbyło się w Warszawie posiedzenie Międzynarodowego Związku Miast oraz doszło do utworzenia Komisji Porozumiewawczej Miast Państw Słowiańskich.

Ostatnie Ogólne Zebrania Związku odbyły się: dnia 15. IX. 1929 r. w Poznaniu w celu zadokumentowania udziału i poparcia somorządu miejskiego dla P. W. K. oraz 15 i 16. VI. 1930 r. w Warszawie dla omówienia poruszonych wyżej zagadnień.

Organem Związku jest dwutygodnik „Samorząd Miejski“. Niezależnie od „Samorządu Miejskiego“ Związek Miast bierze udział w wydawaniu wspólnie ze Związkiem Powiatów kwartalnika p. n. „Samorząd Terytorjalny“.

Siedziba Zarządu Związku Miast Polskich mieści się w Warszawie ul. Mazowiecka 7. Tel. 707 - 11 i 781 - 10.

ZWIĄZEK GMIN WIEJSKICH.

Związek Gmin Wiejskich powstał w m. lipcu 1930 roku.

Związek Gmin Wiejskich R. P. ma za zadanie rozwinięcie pracy samorządowej i podniesienie rozwoju gospodarczego i kulturalnego w gminach wiejskich, czuwanie nad obroną praw i interesów gmin, udzielanie gminom pomocy prawnej i informacyjnej tudzież współdziałanie z gminami w zakresie działalności nad podniesieniem dobrobytu materjalnego i kulturalnego gmin wiejskich.

Związek liczył członków (gmin) na dzień 1/VI. 1930 r. — 1106.

Składki od członków wynoszą po 75 zł. rocznie.

Władze Związku w myśl statutu stanowią:

1. Ogólny zjazd delegatów gmin, po jednym z gminy należącej do Związku;
2. Rada Związku z 30 osób wybierana przez Zjazd ogólny;
3. Zarząd Związku z 7 osób, wybierany przez Radę Związku;
4. Komisja Rewizyjna z 3 osób, wybierana przez Radę Związku.

Skład Zarządu Związku.

1) Prezes: Lednicki Aleksander z Warszawy; — 2) Wiceprezes: Pacholczyk Antoni z Warszawy; — Członkowie: — 3) Filipski Franciszek

ze Skierniewickiego; 4) Gliszczyński Stanisław z Sandomierskiego; 5) Moczulski Józef z Janowa Lub.; 6) Zalewski Jan z Garwolińskiego; 7) Straszyński Tadeusz z Tureckiego.

Związek wydaje własny organ, dwutygodnik „Gos Gminy Wiejskiej".

Związek Gmin, poza walnym Zjazdem delegatów gmin w dniu 2 i 3 czerwca 1930 r. odbył zjazdy przedstawicieli gmin w Lublinie, Białymstoku, Łodzi, Kielcach, Łucku, Brześciu n/Bugiem, Wilnie, Nowogródku i w Warszawie.

W poszczególnych sprawach, interesujących gminy, Związek Gmin zajmował następujące stanowisko:

W dziedzinie ustroju samorządu domagał się w memorjale do Ministra Spraw Wewnętrznych rychłego zniesienia zebrań gminnych i powiększenia składu liczebnego rad gminnych. Za takiem uregulowaniem wypowiedział się Zjezd delegatów w d. 2 i 3 czerwca 1930 r. W sprawach finansów komunalnych Związek odnosił się do Ministerstwa Skarbu i Marszałka Sejmu o uchwalenie wygasającej ustawy o podatku wyrównawczym; do Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie udziału Związku gmin w funduszu pożyczkowo - oszczędnościowego; do Ministra Skarbu w sprawie zaprzestania potrącania gminom przez urzędy skarbowe 2% z dodatków do podatku gruntowego. Podobne stanowisko zajął Zjazd delegatów gmin dn. 2 i 3 czerwca 1930 r.

W sprawie szkolnictwa powszechnego Zjazd delegatów gmin uchwalił rezolucje podobne do uchwalonych przez Zjazd przedstawicieli samorządów powiatowych.

W dziedzinie opieki społecznej Zjazd domagał się odciążenia gmin od kosztów za chorych na choroby psychiczne, weneryczne, jagliczne, zniesienia obowiązku płacenia za ubezpieczonych w kasach chorych i t. d. W sprawach drogowych Zjazd domagał się udziału gmin w funduszu dotacyjnych ewent. drogowym na drogi gminne.

W dziedzinie rolnictwa Zjazd wypowiedział się za bardziej żywotną i celową pracą w kierunku oświaty rolniczej, poświęcenia przez samorząd więcej uwagi sprawom komasacji i meljoracji, urządzenia w uproszczony sposób hipotek włościańskich, za otoczeniem przez Rząd większą a planową opieką rolnictwa.

W sprawie gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych Zjazd domagał się szybkiego zlikwidowania przedwojennych kas i pomocy państwa, ułatwiającej im zaspokojenie wierzycieli, umożliwienie zorganizowania dla kas gminnych specjalnego Związku gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych.

W sprawie nadzoru nad samorządem gminnym Zjazd domaga się przestrzegania przepisów i protestuje przeciwko pogwałcaniu praw samorządu przez władze nadzorcze.

W sprawie przeciążania gmin zadaniami poruczonego zakresu działania Zjazd żąda ustawowego ich sprecyzowania, a przy nakładaniu na gminy nowych w tym kierunku obowiązków żąda zasilenia gmin odpowiedniemi dotacjami.

Szczegółowe sprawozdanie i uchwały Zjazdu delegatów gmin z dn. 2 i 3 czerwca 1930 r. zamieszczone zostały w Nr. 11/12 „Głosu Gminy Wiejskiej" z 1930 roku.

Siedziba: Warszawa, ul. Zielna 45 m. 3. Tel. 703 - 30.

ZWIĄZKI LOKALNE SAMORZĄDOWE.

ZWIĄZEK POWIATÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO.

Związek utworzony został w dniu 30 stycznia 1925 r. jako zrzeszenie wszystkich powiatów pomorskich.

Powiaty reprezentowane są na walnem zebraniu przez dwóch delegatów. Jednym z nich jest z urzędu starosta jako przewodniczący wydziału powiatowego, drugiego wybiera Sejmik Powiatowy.

Związek pokrywa swoje wydatki ze składek. Wysokość składek ustala corocznie walne zebranie.

Organem prasowym Związku jest „Samorząd".

Zadaniem Związku jest popieranie interesów powiatowych związków komunalnych. W szczególności omawianie na wspólnych zebraniach spraw dotyczących samorządu ziemskiego i przedkładanie właściwym władzom projektów ustaw z dziedziny administracji i ustawodawstwa komunalnego.

Zadania swoje spełnia Związek przez:

a) wnoszenie memorjałów do właściwych organów,

b) udzielanie powiatowym związkom komunalnym i gminom wiejskim porad i wskazówek w zakresie wykonywania obowiązujących przepisów,

c) udzielanie pomocy prawnej tak w sprawach z zakresu prawa publicznego jak o charakterze prywatno - prawnym, w szczególności zastępstwo powiatowych związków komunalnych w sprawach sporno - administracyjnych przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym i Najwyższym Trybunałem Administracyjnym,

d) udzielanie swoim członkom pomocy technicznej, w szczególności przeprowadzanie rewizyj rachunkowości i kasowości powiatowych związków komunalnych, Komunalnych Kas Oszczędności oraz wszelkich innych przedsiębiorstw i zakłodów powiatowych.

Związek utrzymuje ścisły kontakt ze Związkiem Powiatów Rzeczypospolitej w Warszawie, jako organizacją centralną.

Organem wykonawczym Związku jest Zarząd, składający się z 5-ciu członków, wybieranych na okres trzyletni.

W skład obecnego Zarządu wchodzą:

1) starosta powiatu chełmińskiego, Leon Ossowski, jako prezes,
2) b. starosta morski, Bolesław Lipski, jako wiceprezes,
3) em. starosta powiatowy Wacław Dytkiewicz,
4) em. starosta powiatowy Dr. Stanisław Chmielecki,
5) deputowany powiatowy, członek Sejmiku i Wydziału Powiatowego powiatu gniewskiego Franciszek Czarnowski.

Związek utrzymuje od 1 kwietnia 1925 r. specjalne biuro.

Na czele biura stoi dyrektor Stefan Fredyk.

Prócz licznych porad i wskazówek, pomocy prawnej i pomocy technicznej, udzielanej swoim członkom, opracował Zarząd w roku sprawozdawczym projekty:

a) instrukcji biurowej dla Wydziałów Powiatowych,
b) instrukcji biurowej dla sołtysów i przełożonych obszarów dworskich,
c) regulaminu i instrukcji dla Sejmikowych Komisyj Rewizyjnych,
d) regulaminu i instrukcji dla Gminnych Komisyj Rewizyjnych,
e) regulaminu dla Komisyj Rewizyjnych Komunalnych Kas Oszczędności,
f) regulaminu czynności Rad Komunalnych Kas Oszczędności,
g) regulaminu czynności Zarządu Komunalnych Kas Oszczędności,
h) statutu o stosunkach służbowych i emerytalnych pracowników Komunalnych Kas Oszczędności,
i) statutu o odpowiedzialności dyscyplinarnej pracowników Komunalnych Kas Oszczędności,
j) instrukcji dla opiekunów społecznych,
k) regulaminu dla Powiatowych Komisyj Opieki Społecznej.

Szeroką działalność rozwinął Zarząd pozatem w dziedzinie gospodarki drogowej przez zapewnienie powiatom terminowej dostawy odpowiedniego kamienia. W tym celu stworzyły powiaty pomorskie w lutym r. b. specjalną spółkę z ograniczoną poręką dla wydobywania, obrabiania i zbywania kamieni i wydobywania i zbywania żwiru. Spółka przystąpiła do eskploatowania terenów, położonych w powiecie kościerskim, gdzie po ukończeniu prac organizacyjnych i wybudowaniu toru na przestrzeni 9 km. dla własnej kolejki parowej, przystąpiono do wyrabiania małej kostki t. zw. „półbruczku“. Przedsiębiorstwo zatrudnia 100 robotników.

Kapitał zakładowy spółki wynosi 210.000 zł.

Siedziba: Toruń, Konopnickiej 14.

ZWIĄZEK POWIATÓW WOJEW. POZNAŃSKIEGO.

Siedziba: Poznań, ul. Wały Leszczyńskiego 33.
(Sprawozdania nie nadesłano).

ZRZESZENIE MAŁOPOLSKICH RAD POWIATOWYCH.

(Sprawozdania nie nadesłano).

KOŁO MIAST WIELKOPOLSKI.

Koło Miast Wielkopolskich powstało w lutym 1925 roku.

Celem Koła Miast Wielkopolski jest strzeżenie i popieranie interesów miast należących do Koła, roztoczenie troski o należyty rozwój samorządu miejskiego, dobrobyt miast i ich mieszkańców oraz prawidłowe sprawowanie samorządu gminnego.

Członkami Koła mogą być miasta Wielkopolski, skoro zgłoszą swe przystąpienie a są członkami Związku Miast Polskich, Koło jest więc organizacją pomocniczą wewnątrz ogólnego Związku Miast.

Zarząd Koła wybierany na okres 2 lat, składa się z 10 członków. W celu załatwiania spraw bieżących utrzymuje się przy Magistracie miasta Poznania biuro, do którego mogą miasta zwracać się również po informacje w sprawach objętych statutem.

Ze względu na zbliżone warunki pracy Koło Miast Wielkopolski częstokroć współdziała z organizacjami pokrewnemi no Pomorzu i Górnym Śląsku.

W końcu roku 1926 należało do Koła na ogólną liczbę 118 miast w Wielkopolsce 98 miast.

Urzędujący Zarząd ma skład następujący: 1) prezydent Poznania Ratajski (przewodniczący), 2) przewodniczący Rady miejskiej w Bydgoszczy (zastępca przewodniczącego), 3) prezydent Barciszewski z Gniezna, 4) Sokołowski, przewodniczący Rady Miejskiej Wronek, 5) burmistrz Scholl z Szamotuł, 6) burmistrz Surmacewicz ze Zdun (zmarł), 7) burmistrz Bukowski ze Żnina, 8) burmistrz Klemczak z Krotoszyna, 9) burmistrz Kokociński z Kępna, 10) burmistrz Musielak z Ostrowa.

Koło Miast Wielkopolski wydało własnym nakładem pracę sędziego Zajączkowskiego p. t. „Ustawodawstwo w sprawach stanu cywilnego obowiązujące na obszarze ziem zachodnich Rzplitej Polskiej".

Koło Miast Wielkopolski spełniało dotychczas misję swą głównie w dwuch kierunkach: w dziedzinie zagadnień ustawodawczych w pierwszym rzędzie ustrojowych oraz w dziedzinie informowania miast zrzeszonych o kwestjach administracyjnych.

Siedziba: Poznań — Magistrat.

KOŁO MIAST POMORSKICH.

Koło Miast Pomorskich powstało w maju 1922 r. na zebraniu organizacyjnem przedstawicieli miast pomorskich w Grudziądzu.

Koło założone zostało w celu załatwienia spraw miast w obrębie województwa pomorskiego. Pozatem Koło działa na terenie Związku Miast Polskich, gdzie przez swych przedstawicieli w zarządzie broni i strzeże praw i interesów miast pomorskich; szczególnie przy układaniu nowych rozporządzeń pilnuje, by nie nastąpiło pogorszenie sytuacji tychże miast.

Członkami Koła są wszystkie miasta województwa pomorskiego w liczbie 33.

Roczna składka wynosi 1 grosz od mieszkańca.

Skład zarządu jest następujący:

Prezydent miasta Grudziądza Włodek — prezes,
Burmistrz miasta Chojnice Dr. Sobierajczyk — zast. prezesa,
Burmistrz miasta Tczewa Wojczyński — sekretarz,
Burmistrz miasta Chełmży Kurzętkowski — ławnik.

Koło Miast Pomorskich wspólnie z Kołem Miast Wielkopolski stworzyło Biuro Samorządowe z siedzibą w Poznaniu, które udziela miastom porad w sprawach prawnych, oraz we wszelkich sprawach samorządowych.

Z inicjatywy Koła stworzono nadzór techniczny nad zakładami przemysłowemi, jak to Gazowniami, Wodociągami i Kanalizacją, za pośrednictwem Związku Gazowni i Polskiego Instytutu Kanalizacyjnego w Warszawie.

Siedziba Grudziądz — Magistrat.

KOŁO MIAST WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO.

Koło Miast Województwa Białostockiego powstało w 1928 r.

Celem Koła jest wypełnianie w wojew. Białostockiem zadań określonych w statucie Związku miast polskich.

Członkami są miasta wojew. Białostockiego.

Organami są: Zjazd delegatów miast, Zarząd Koła i Komisja Rewizyjna.

Zarząd Koła stanowią: Wawrzyniec Bagiński, Celestyn Galasiewicz, Wawrzyniec Gałaj, Wincenty Hermanowski (przewodniczący), Kazimierz Dunin-Markiewicz, Dr. Mieczysław Niemczyk, Władysław Olszyński, Antoni Rączanek, Owsiej Suchowlański, Władysław Świderski, Józef Wasilewski, Inż. Władysław Ziarniewicz, Dr. Maksymiljan Ziemilski.

Zarząd zajmował się sprawami podniesienia finansowego miast, sprawami emerytalnemi pracowników samorządowych, sprawą uruchomienia

teatru objazdowego, sprawą bibljoteki samorządowej dla członków, sprawą elektryfikacji miast Wojew. Białostockiego i t. d.

Siedziba: Białystok, Warszawska 21.

ZWIĄZEK GMIN WOJEW. ŚLĄSKIEGO.

Związek Gmin wojew. Śląskiego z siedzibą w Katowicach utworzony został w 1925 r. Członkiem Związku może być każde miasto i każda gmina wiejska wojew. Śląskiego.

Celem Związku jest: pielęgnowanie dobrobytu swoich członków; zastępowanie ich wspólnego interesu; zapewnienie członkom wpływu w dziedzinie ustawodawstwa i administracji; popieranie najlepszych wzorów w urządzeniach administracyjnych wśród swoch członków; wykonywanie na żądanie rewizyj kas komunalnych i kas oszczędności.

Związek stara się spełnić swoje zadanie przez urządzenie zebrań, utrzymywanie własnego biura i bibljoteki, jako też przez wydawanie czasopisma.

Organem Związku jest „Orędownik Samorządu", dwutygodnik, wychodzący w Katowicach.

Siedziba Związku: Katowice, ul. Pocztowa 16 - II.

(Sprawozdania nie nadesłano).

ZWIĄZKI PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

ZWIĄZEK ZRZESZEŃ PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH MIEJSKICH RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Organizacja jest instytucją zawodowo-społeczną, jednoczącą w sobie pracowników miejskich administracyjnych i gospodarczych, umysłowych i fizycznych.

Cele Związku, określone statutem członków, są: 1) obrona interesów zawodowych i stanowiska społecznego, 2) szerzenie wśród nich poczucia obywatelskiego i społecznego 3) podniesienie wiedzy i wykształcenia zawodowego, 4) tworzenie placówek samopomocy koleżeńskiej w najszerszym zakresie, 5) prowadzenie akcji oświatowo-kulturalnej.

Zasadnicza struktura Związku oparta jest na oddziałach i kołach miejscowych, które działają na mocy własnych regulaminów w ramach statutu Związku, posiadają własne zarządy, komisje rewizyjne i sądy koleżeńskie, mają samorząd w zakresie spraw lokalnych, rozporządzają majątkiem własnym. Lokalną władzą oddziału lub koła są walne zebrania członków.

Sprawy ogólnej natury prowadzi Centrala Związku, której władzami są: Zgromadzenie delegatów, Zarząd Główny, Prezydjum, Komisja rewizyjna i Sąd odwoławczy (jako II instancja).

Związek powstał w r. 1920, liczy obecnie 10.900 członków w 192 miastach zorganizowanych.

Poza składką członkowską na miejscowe cele oddziałów i kół, każdy członek płaci składkę na Centralę, która w r. 1930 wynosi 6 zł. rocznie od członka.

Prezydjum Związku na r. 1930 stanowią: Władysław Popielawski — prezes, mec. Mieczysław Orlański i Franciszek Herbst, wiceprezesi, Stanisław Gajewski — sekretarz, Józef Michalski — skarbnik, Ignacy Giedroyć, Roman Krukowski, Feliks Ornowski i Emil Vacqueret — członkowie.

Związek Zrzeszeń jest członkiem Rady Naczelnej Związków pracowników samorządowych, z któremi wydaje wspólny organ prasowy „Pracownik Samorządowy".

X-te Zgromadzenie delegatów Związku odbyło się w dn. 10 i 11 maja r. 1930 w Krakowie. Sprawozdanie ze Zgromadzenia zostało wydane, wzorem lat ubiegłych, w oddzielnej broszurze.

Siedziba: Warszawa, Podwale 10, Tel. 649-51.

ZWIĄZEK PRACOWNIKÓW SAMORZĄDU POWIATOWEGO.

Związek zorganizowany w 1923 r. Celem Związku jest obrona zawodowych interesów pracowników samorządu powiatowego, organizowanie życia kulturalnego swych członków, pomoc koleżeńska oraz pośrednictwo pracy.

Siedziba Związku: Warszawa, Kredytowa 16, Tel. 717-93.

(Sprawozdania nie nadesłano).

ZWIĄZEK PRACOWNIKÓW ADMINISTRACJI GMINNEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Do zadań głównych Związku należą:

1. obrona interesów prawnych, społecznych i ekonomicznych członków Związku i 2. praca nad podniesieniem poziomu kulturalnego i społecznego, oraz wykształcenia zawodowego swych członków.

Powstanie Związku datuje się od 1918 r. Obecnie Związek posiada oddziały we wszystkich powiatach b. zaboru rosyjskiego licząc 4200 członków oraz 8 oddziałów (na 35 powiatów) w woj. poznańskiem i 3 w Mamorządowy";

Związek prowadzi następującą działalność:

1. wspólnie z bratniemi organizacjami wydaje organ „Pracownik Samorządowy".

2. prowadzi społeczne biuro pośrednictwa pracy;

3. prowadzi składnicę ksiąg i druków potrzebnych dla urzędów gminnych, czem przyczynia się do ujednostajnienia biurowości w całym państwie.

Oprócz składnicy istnieje przy Związku Instytut Wydawniczy „Książnica Społeczno-Samorządowa", którego celem jest wydawanie dzieł z dziedziny samorządowej i propagowanie tych wydawnictw na terenie gminy;

4. nawiązał ścisły kontakt ze związkami Pracowników Samorządu miejskiego i powiatowego i wchodzi w skład Rady naczelnej trzech Związków, mającej za zadanie czuwanie nad sprawami, obchodzącemi ogół pracowników samorządowych;

5. Związek przychodzi z pomocą każdemu członkowi w wypadkach żądania pomocy zawodowej lub prawnej przy współpracy radcy prawnego i stale opiekuje się wdowami i sierotami po zmarłych pracownikach gminnych przychodząc im z pomocą materjalną. Na ten cel Związek wydał w roku 1926 zł. 3055, w roku 1927 zł. 4120 w roku 1928 zł. 4753,50 w roku 1929 zł. 8820 i w roku 1930 do końca września zł. 5740;

6. W zakresie spraw kulturalno-społecznych Związek współdziała w każdej akcji obywatelskiej i kulturalno-oświatowej, bądź przez swych przedstawicieli, bądź na łamach organu;

7. Współdziała w prowadzeniu Studjum Administracji Komunalnej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Dotychczas łącznie z kursem VIII studjowało na Studjum 165 sekretarzy i 456 pomocników i praktykantów gminnych.

Źródła dochodów Związku stanowią przedewszystkiem składki członkowskie opłacane w wysokości 1 zł. miesięcznie. Oprócz składek członkowie Związku płacą jeszcze składkę inwestycyjną w wysokości 1% poborów. Składka inwestycyjna została wprowadzona od 1 lipca 1929 roku i będzie pobierana aż do odwołania, t. j. do czasu spłacenia długu zaciągniętego w sumie 260.000 na kupno placu i pobudowania własnego gmachu.

Władze Związku.

1. Zgromadzenie Walne w składzie po 2 delegatów z każdego Oddziału powiatowego,

2. Zarząd Centralny Związku został powołany w roku 1930 w osobach:

Prezes Franciszek Filipski pow. skierniewicki.

Vice-prezes Michał Michalski pow. stopnicki.

Członkowie Zarządu, Dyrektor Związku poseł Antoni Pacholczyk w Warszawie,

Członkowie Zarządu, Gromowicz Jan pow. sokołowski,
„ „ Kaczyński Antoni pow. turecki,
„ „ Krasowski Józef, Brześć n/B.
„ „ Pawlak Wincenty pow. jędrzejowski.

Sekretarz Zarządu Jakubowski Kazimierz, poznańskie.
Siedziba: Warszawa, Żórawia 27, Tel. 402-20.

RADA NACZELNA PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH.

Opisane powyżej trzy związki utworzyły wspólną Radę Naczelną, której zadaniem jest koordynowanie prac i wystąpień poszczególnych związków. Rada organizuje zjazdy ogólne, wojewódzkie i powiatowe, występuje w imieniu ogółu pracowników samorządowych do Rządu, oraz opracowuje różne zagadnienia, związane z pracownikami samorządowymi.

Rada wydaje dwutygodnik p. t. „Pracownik Samorządowy".

Siedziba Rady mieści się w Warszawie przy ul. Kredytowej 16, w Związku Pracowników Samorządu Powiatowego.

ZWIĄZKI PRACOWNICZE LOKALNE.

ZWIĄZEK WOJEWÓDZKI URZĘDNIKÓW KRAJOWYCH NA POMORZU W TORUNIU.

Związek został powołany do życia w roku 1926 i obejmuje pracowników wszystkich instytucyj Pomorskiego Wojewódzkiego Związku Komunalnego.

Do określonych statutem Związku zadań należy obok obrony interesów materjalnych pracowników krajowych również dążenie w kierunku stworzenia stanowi urzędniczemu należytych warunków rozwoju (działalność kulturalno-oświatowa i towarzyska oraz usuwanie nieporozumień, wynikających z współżycia koleżeńskiego).

Związek liczy obecnie ca 400 członków, lecz liczba ta stale wzrasta, ponieważ korzyści osiągnięte dotychchczas za pośrednictwem organizacji są tak znaczne, że idea związku znajduje coraz to żywszy odźwięk w szerokich rzeszach pracowników krajowych.

STOWARZYSZENIE URZĘDNIKÓW POZNAŃSKIEGO SAMORZĄDU WOJEWÓDZKIEGO T. zap. w POZNANIU.

Stowarzyszenie powstało we wrześniu 1920 r. i zrzesza w sobie urzędników i funkcjonarjuszów oraz emerytów wszystkich instytucyj podlegających Poznańskiemu Wojewódzkiemu Związkowi Komunalnemu.

Celem Stowarzyszenia jest oprócz obrony zawodowych interesów członków, praca na polu kulturalno-oświatowem i sportowem, pielęgnowanie pożycia towarzyskiego wśród członków, usuwanie nieporozumień, wynikających z pożycia koleżeńskiego oraz organizowanie samopomocy gospodarczej. Z agend Stowarzyszenia wypada wymienić Komisję Gospodarczą, Fundusz Pożyczkowy imienia Ludwika Begalego, Sekcję Sportową (oddział szachowy, piłki nożnej i tenisu) oraz bibljotekę obejmującą blisko 2000 tomów.

Stowarzyszenie wydaje zasadniczo co rok biuletyn (broszurę) zapomocą którego informuje członków o swej działalności.

Liczba członków ca 950.

KOMITET POROZUMIEWAWCZY ORGANIZACYJ URZĘDNIKÓW SAMORZĄDÓW WOJEWÓDZKICH POZNAŃSKIEGO I POMORSKIEGO.

Wymienione powyżej dwie organizacje utworzyły w roku 1929 Komitet Porozumiewawczy pod powyższą nazwą, który zajmuje się sprawami ogólnemi, dotyczącemi pracowników samorządów wojewódzkich. Połączenie się dwu jednych tego rodzaju organizacyj w Polsce w Komitet Porozumiewawczy było konieczne dla braku centralnego związku podobnych zrzeszeń. Dotychczas bowiem istnieją samorządy wojewódzkie tylko w województwach poznańskich i pomorskich.

Skład Komitetu przedstawia się następująco:

a) przewodniczący: p. Bederski Bogdan — prezes Stowarzyszenia Poznańskiego,

b) zast. przewodn.: p. Miąskowski — Prezes Związku Pomorskiego,

c) sekretarze: pp. Zgórecki z Poznania i Matowski z Torunia,

d) członkowie: pp. Małecki i Sobociński z Poznania oraz Mielcarek i Stempa z Torunia.

Siedziba Komitetu: Poznań, Aleje Marcinkowskiego nr. 29 (Starostwo Krajowe).

ZWIĄZEK URZĘDNIKÓW RAD MAŁOPOLSKICH.

Siedziba: Jarosław.

(Sprawozdania nie nadesłano).

ZWIĄZEK PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH WOJ. ŚLĄSKIEGO.

Siedziba — Katowice.

(Sprawozdania nie nadesłano).

SAMORZĄDOWE INSTYTUCJE GOSPODARCZE I FINANSOWE.

ZRZESZENIE SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH.

„Zrzeszenie“ jest dobrowolnym związkiem gospodarczym powiatów, powołanych do życia dla zaspokajenia potrzeb samorządu w zakresie sanitarnym i drogowym oraz załatwia wszelkie inne zlecenia i informacje z zakresu gospodarczego.

„Zrzeszenie“ istnieje od roku 1920, lecz dopiero od r. 1925 po utworzeniu się Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego zajęło się wyłącznie sprawami gospodarczemi, przedewszystkiem w zakresie zaopatrzenia szpitali komunalnych we wszelkie potrzebne leki, opatrunki, instrumenty i meble.

Składnica Sanitarna „Zrzeszenia“ z roku na rok zwiększa swe obroty (patrz str. 151) od zł. 513.000. — w r. 1926, doszła do 1.400.000 w r. 1930.

Dla potrzeb szpitalnictwa komunalnego uruchomiono specjalnie fabrykę waty „Valetudo“ pod Grodziskiem Mazowieckim.

W kierunku zaopatrzenia drogowego „Zrzeszenie“ dostarcza maszyny i kamień drogowy oraz organizuje spółkę dla eksploatacji kamienia drogowego na Wołyniu.

Obecnie do „Zrzeszenia“ należy 101 powiatów, 2 miasta, Bank Gospodarstwa Krajowego i Polski Bank Komunalny.

Udziały członków wynoszą po zł. 2,000 — oraz pięciokrotna odpowiedzialność.

Władze „Zrzeszenia“ stanowi Rada Nadzorcza w osobach:

Dyrektor Dep. Samorząd. w M. Spr. Wewn., Wład. Korsak, Prezes rady Nadz.

V-Prezes Zw. Sejmików Wacław Gajewski, Vice-Prezes Rady Nadz.

Starosta Kępiński, Feliks Kacprzak, członek Rady Nadz.

Starosta Buczacki Jan Płachta, członek Rady Nadz.

Dyrektor Polskiego Banku Komunalnego, Dymitr Szarzyński,

Naczelnik Wydz. Samorz. w Wojew. Wołyńskim, Joachim Wołoszynowski, b. Poseł Jan Ledwoch.

Antoni Hermaszewski, Członek Wydz. Pow. w Równem.

Inż. Aleksander Trzciński, Nacz. Wydz. Samorz. w Wojew. Poznańskim.

Zarząd w osobach:

Dyrektor, Józef Rożkowski, Prezes Zarządu.

V-Wojewoda Józef Ołpiński członek Zarządu.

Dr. Henryk De Brun członek Zarządu i Dyrektor „Zrzeszenia“.

Organem prasowym jest „Samorząd“.

Ostatnie Walne Zgromadzenie odbyło się dn. 6 kwietnia b. r. Z ważniejszych uchwał powziętych na tem zgromadzeniu należy wymienić:

a) Walne Zgromadzenie przyjęło jednogłośnie wniosek Rady Nadzorczej, aby czysty zysk w kwocie zł. 8.673.09 przelać w całości po potrąceniu podatku na zasilenie kapitału zasobowego.

b) Walne Zgromadzenie przyjęło jednogłośnie wniosek Rady Nadzorczej określający wysokość obciążenia „Zrzeszenia" zobowiązaniami dłużnemi w następującem brzmieniu:

Walne Zgromadzenie upoważnia władze „Zrzeszenia" do zaciągania wszelkich zobowiązań do wysokości sumy nieprzekraczającej 20-krotne kapitały własne (udziałowy i zasobowy) z tem, że zobowiązania własne nie będą przekraczały 5-ciokrotną sumę tych kapitałów, zaś pozostałe zobowiązania stanowić będą żyra na wekslach odbiorców".

c) przyjęto przez aklamację i uchwalono rozesłać wszystkim członkom do wiadomości i zastosowania, następujące wnioski Zarządu:

„Wobec stwierdzenia, że liczni członkowie „Zrzeszenia" nie stosują w życiu uchwały zeszłorocznego Walnego Zgromadzenia o zaspokajaniu swych potrzeb gospodarczych w „Zrzeszeniu" Walne Zebranie przypomina, aby członkowie „Zrzeszenia" zaspokajali swe potrzeby w dziedzinie:

a) sanitarnej (urządzenie i zaopatrzenie szpitali, ośrodków zdrowia, kąpielisk, stacyj dezynf. etc.).
b) drogowej (materjały i maszyny drogowe, do budowy i konserwacji).
c) środków lokomocji (samochody i motocykle).
d) materjałów opałowych (węgiel) wyłącznie w „Zrzeszeniu", o ile warunki zakupów nie będą gorsze od warunków firm prywatnych.

Porównawcze zestawienie bilansów za lata 1926. 1927. 1928 i 1929

	1926	1927	1928	1929
Stan czynny				
Kasa	244.80	1.688,06	1.269,65	2.294.68
Banki i P. K. O.	1.037,79	1 811,28	82.911,30	6.379.85
Weksle w portfelu	—	13.483,74	10.465,94	9 462,—
Weksle zdyskontowane i oddane do dyskonta	41.638,62	193.665,46	939 073,02	1.010.417,36
Weksle protestowane	4.315,20	600,—	1 829,68	600,—
Papiery wartościowe i udziały	1.063.50	13 588,—	13.588.—	13.588,—
Towary	128 214.88	157 701,08	166.[illegible]68,35	210.672.67
Odbiorcy: Członkowie	2.911,60	20 119,79	102.655 70	237 045,91
Inni	141.374,06	78 962,09	105 077,89	142.313,07
Dostawcy	5.739,37	104 917,26	35 872,26	19.087,57
Nieruchomości	—	—	335.177 22	335.177,22
Maszyny i urządzenia drukarni	62 643,68	66.471,53	70.178,57	84 957.27
Ruchomości	15 560.23	20.030,79	23.579,78	38.054 13
Różni	5.385 94	22.670,82	126.201.23	156.219,56
Sumy przechodnie	8.0[illegible]0 95	5.071,11	5 875.58	2.718.—
	418 140,60	700 781,91	2.020.124,18	2 268.937,29
Strata	29.499,82		—	—
	447.640,42	700.781,91	2.020.1[illegible]4.18	2.268.937.29

	1926	1927	1928	1929
Stan bierny				
Kapitał udziałowy	28 670 41	44.685,51	121 000,	163 900,—
„ zasobowy	89 555.59	28 475,55	31.592.16	38 835,79
„ amortyzacyjny	8.961,16	18.308,20	35.215,24	52.366,54
Pożyczka długoterminowa w obligacjach Polskiego Banku Komunalnego	—	—	400.000.—	391 655,04
Akcepty	81.777,46	157.471,40	214.159,19	1 1 490.—
Banki	—	—	—	107.226.74
Dyskontowe weksle	41 638,62	193 665,46	822.073,02	962 517,36
Dostawcy	148 920.13	112.653.83	145.006,31	25[illegible].458,26
Odbiorcy: Członkowie	812,29	102.145,40	206 972,36	106.100,50
inni	22.597.07	3 043,[illegible]8	9 745.57	11.268,63
Różni	12 573.53	29.546,52	24 641.37	35.315 81
Sumy przechodnie : , ...	12.133.86		2.478.33	5.129 53
	447 640.42	689.991.95	2.012.8[illegible]0.55	2.26[illegible].264.20
	—	10 78[illegible].96	7 213 63	8 673,09
Zysk	447 640,42	700.78[illegible] 91	2.020.124.18	2.268.937 29

Porównawcze zestawienie obrotów „Zrzeszenia“ za lata 1926, 1927, 1928 i 1929.

WYSZCZEGÓLNIENIE	1926	1927	1928	1929
Składnica Sanitarna	513.079,—	654 209,—	841.287,—	1.174 850,—
Dział Gospodarczy	105.538,	529.487,—	1,327.337,—	939.098,—
Drukarnia	134.315,—	127.314 —	147.420,—	184.394,—
	753 832,—	1 311 010,	2.316 044,	2 298 342 —

Porównawcze zestawienie udziałów za lata 1926, 1927 1928 i 1929.

WYSZCZEGÓLNIENIE	1926	1627	1928	1928
Ilość członków	38	52	88	94
Ilość udziałów zadeklarowanych .	38	52	88	100
Suma udziałów zadeklarowanych .	38.000,—	52 000.—	176.000,—	200.090
Suma udziałów wpłaconych . . .	27.147,68	43.224.44	121.000.—	163.900
Suma dodatkowej odpowiedzialn. .	190.000,—	265.000,—	880.000,—	1.000.000

Siedziba: Warszawa ul. Dobra 28. Tel. 777 - 30.

POLSKI BANK KOMUNALNY W WARSZAWIE.

Polski Bank Komunalny założony został w roku 1919 przez Samorządy Rzeczypospolitej Polskiej w celu zadośćuczynienia potrzebom kredytowym tychże Samorządów i ułatwienia im wszelkich obrotów pieniężnych.

Bank powstał z inicjatywy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w formie Spółki Akcyjnej, z tem jednakże zastrzeżeniem, iż wszystkie akcje Banku są imienne i mogą być nabywane wyłącznie przez Samorządy polskie i instytucje prawa publicznego. W ten sposób Bank stanowi własność Samorządów i przez przedstawicieli samorządu jest kierowany.

Działalność Banku obejmuje cały obszar Państwa.

Liczba Samorządów oraz instytucyj prawa publicznego, jako akcjonarjuszów, w chwili założenia Banku w 1919 r., wynosiła 82, obecnie liczba ta podniosła się do cyfry 541, w tem 234 miasta, 197 powiatów i gmin, 103 Komunalnych Kas Oszczędności oraz 7 Zwązków prawa publicznego.

Kapitał zakładowy Banku obecnie wynosi 5.000.000 złotych, zaś kapitały rezerwowe zł. 1.118.000.

Bank posiada w Warszawie 3 nieruchomości. W jednej z nich — przy Placu Napoleona Nr. 7 mieści się Centrala Banku.

Bank liczy 116 stałych korespondentów we wszystkich ważniejszych miejscowościach kraju.

Bank załatwia wszelkie czynności w zakres bankowości wchodzące, a w szczególności:

Udziela pożyczek Samorządom i instytucjom samorządowym oraz załatwia wszelkie ich zlecenia.

Udziela Samorządom gwarancyj za kredyty krajowe i zagraniczne.

Organizuje i finansuje miejskie i powiatowe kasy oszczędności.

Przyjmuje wszelkie wkłady terminowe i na rachunki bieżące oprocentowane, oraz na książeczki wkładkowe.

Załatwia przekazy na wszystkie miejscowości w kraju i zagranicą.

Wykonywa zlecenia giełdowe (waluty i papiery) i inkasuje weksle i dokumenty.

B a n k e m i t u j e o b l i g a c j e k o m u n a l n e w drodze udzielania samorządom pożyczek długoterminowych.

Obligacje Banku zabezpieczone są całym majątkiem, dochodami Samorządów oraz całym majątkiem i kapitałami Banku, wreszcie specjalnemi rezerwami.

Obligacje Banku posiadają przywilej pupilarności (Dz. Ust. Nr. 17, 1928 r., poz. 14), oraz mogą być przyjmowane jako kaucje przy rządowych dostawach oraz na zabezpieczenie wpływów akcyzy i ceł.

W obligacjach Banku mogą być lokowane kapitały Związków Samorządowych, Kas Oszczędności państwowych i komunalnych, kapitały instytucyj społecznych i kulturalnych, sumy małoletnich i wogóle te kapitały, które podług przepisów prawa muszą być lokowane w papierach procentowych państwowych lub gwarantowanych przez Państwo.

Obligacje notowane są na Giełdzie Warszawskiej i przyjmowane są na zastaw przez Bank Polski, Komunalne Kasy Oszczędności oraz inne poważne instytucje kredytowe.

Obligacje umarzane są 2 razy do roku: 1 maja i 1 listopada w drodze losowania lub skupu na Giełdzie.

Kupony płatne są 1 maja i 1 listopada i wolne są od podatków.

Obecnie są wypuszczone 8% obligacje IV emisji w złotych w złocie. Zapisy na obligacje Centrala Banku w Warszawie (Plac Napoleona Nr. 7).

Władze Banku stanowią: Zarząd, Rada Nadzorcza, Zebranie Ogólne Akcjonarjuszów.

Rada Nadzorcza składa się z 12 członków i 6 zastępców, wybieranych na lat 3 przez Zebranie Ogólne. Rada Nadzorcza może dokooptować 3 członków z poza grona delegatów Związków Samorządowych.

Dla nadzoru oraz uzgodnienia działalności Banku z rządową polityką komunalną i skarbową, Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu mianuje Komisarza Rządowego.

Władze Banku: Prezes Rady Nadzorczej — P. Drzewiecki, Wiceprezes Rady Nadzorczej — W. Gajewski, Dyrektor Naczelny — J. Zdanowski, Dyrektor — D. Szarzyński.

Komisarz Rządowy — b. Wiceminister Spraw Wewnętrznych — Józef Bek.

Zestawienie porównawcze rozwoju Banku.

	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Akcjonarjusze	345	384	398	450	499	530
Kap. własne	602,974	606,181	2,253,742	2,308.985	5,642,956	5,875,111
Wkłady	1,726,508	2,504.570	6,228,797	12,293,246	25,413,987	30,170,370
Pożyczki	2,011,762	3,362,376	5,401,315	20,321,890	40,202,250	47,296,114
Suma bilans.	3,015.300	5,134.230	10,653,203	29,745.920	50.528,801	57,470,780
Czysty zysk	3.213	19,712	52,859	185,076	350,198	668,179

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 7, Tel. 297-04 i 297 -03.

KOMUNALNY ZWIĄZEK KREDYTOWY I KOMUNALNY BANK KREDYTOWY w POZNANIU.

Komunalny Związek Kredytowy w Poznaniu powstał ze Związku Kas Oszczędności Prowincji Poznańskiej (Sparkassenverband der Provinz Posen E. V.), założonego w roku 1892, a przekształconego w r. 1912 w „Związek Żyrowy Kas Oszczędności w Poznaniu“ (Sparkassen-Giro-Verband Posen) o charakterze związku celowego komun, przy którym z początkiem 1913 roku uruchomiono instytucję finansową pod firmą „Centrala Żyrowa Kas Oszczędności w Poznaniu“ („Sparkassen-Giro-Zentrale Posen“). W roku 1922 przybrał Związek firmę „Komunalny Związek Kredytowy“ rozszerzając znacznie dotychczasowy zakres działania w kierunku finansowania za pośrednictwem swej centrali bankowej, t. j.

Komunalnego Banku Kredytowego nietylko kas oszczędności, ale także i związków komunalnych (miast i powiatów). Pozatem Komunalny Związek Kredytowy rozszerzył statutową działalność na Województwa: Pomorskie i Śląskie.

Członkiem Związku może być za jego zgodą każdy powiat i każda gmina miejska Województw: Poznańskiego, Pomorskiego i Śląskiego. Przy końcu roku 1929 należało do Związku 162 członków.

Władzami Związku są: 1. Sejmik, 2. Wydział, 3. Prezes.

Prezesem Związku, obieranym przez Wydział Związku, jest obecnie Prezydent Miasta Poznania, p. Cyryl Ratajski. Wydział Związku składa się z 12 osób łącznie z prezesem, a należą do niego pp.: Kłos Tadeusz, emer. starosta, I-szy zastępca prezesa, Włodek Józef, Prezydent Miasta Grudziądza, II-gi zastępca prezesa, Barciszewski Leon, Prezydent Miasta Gniezna, Czarnowski Franciszek, członek Wydziału powiatu gniewskiego, Kasprzak Feliks, Starosta powiatu kępińskiego, Klemczak, Burmistrz Miasta Krotoszyna, Kowalski Jan, I-szy Burmistrz Miasta Leszna, Prądzyński Łucjan, członek Wydziału powiatu sępoleńskiego, Rożankowski Jan, Starosta powiatu średzkiego, Dr. Sobierajczyk Alojzy, Burmistrz Miasta Chojnic, Wilczek Romuald, Starosta powiatu śremskiego.

Związek posiada dwa organa prasowe, a mianowicie:

Dwutygodnik „Wiadomości Samorządowe“, poświęcony działalności samorządów powiatowych i miejskich oraz miesięcznik „Czasopismo Kas Oszczędności“, poświęcony wszelkiego rodzaju sprawom Komunalnych Kas Oszczędności.

Analogicznie do swych organów prasowych Związek działa przez dwa odrębne biura (wydziały):

1) Biuro Samorządowe, obejmujące wszelkiego rodzaju sprawy związków komunalnych, a w szczególności także dział rewizyjny Kas Komunalnych oraz

2) Biuro Komunalnych Kas Oszczędności, obejmujące sprawy rewizyjne i wszelkie inne Komunalnych Kas Oszczędności.

Obydwa biura wypełniają swoje zadania przez przeprowadzanie rewizyj za pośrednictwem fachowych rewizorów (odnośnie Kas Oszczędności z urzędu jako związek rewizyjny, odnośnie Kas Komunalnych na żądanie komun), przez współpracę w kwestjach ustrojowych i organizacyjnych, udzielanie porad prawnych, urządzanie kursów instrukcyjnych i dokształcających dla urzędników Kas Komunalnych i Kas Oszczędności, wyjaśnianie kwestyj prawnych i aktualnych w okólnikach i organach prasowych, udzielanie porad natury techniczno-bankowej i buchalteryjnej i t. p. Pozatem biura opracowują potrzebne wzory, zbierają daty statystyczne i t. p.

W roku 1929 Związek przeprowadził 44 rewizje w kasach komunal-

nych (15 kasach powiatowych i 29 miejskich) z 38 przedsiębiorstwami komunalnemi) oraz 93 rewizje w Komunalnych Kasach Oszczędności, z czego w powiatowych 36 rewizyj, a w miejskich 57. (W roku 1930 rewizje znacznie jeszcze wzrosły).

W roku 1929 urządziło Biuro Samorządowe 4-dniowe kursy instrukcyjne w dwóch serjach dla rachmistrzów Kas Komunalnych, w których wzięło udział 116 komunalnych urzędników rachunkowych, a Biuro Kas Oszczędności zorganizowało kursy instrukcyjne dla urzędników Komunalnych Kas Oszczędności, które odbyły się w dwóch serjach. W kursach tych uczestniczyło kilkudziesięciu delegatów Komunalnych Kas Oszczędności. W roku 1930 zamiast kursów instrukcyjnych zorganizowano dla Kas Oszczędności kilkutygodniowe kursy dokształcające, połączone z egzaminami. Kursów takich w I-szem półroczu odbyło się dwa, a przewidziany jest w r. 1930 jeszcze jeden. Kursa takie będą się odbywały stale każdego roku.

Związek wziął żywy udział w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu i zorganizował I-szy Polski Zjazd przedstawicieli Komunalnych Kas Oszczędności, w którym uczestniczyło przeszło 300-stu przedstawicieli Kas z Polski i zagranicy, a w szczególności wybitni działacze i przedstawiciele Związku Czeskosłowackich Kas Oszczędności i Związkowego Banku tych Kas.

Instytucją bankową Związku jest:

Komunalny Bank Kredytowy.

Do zakresu działania Komunalnego Banku Kredytowego należy nietylko regulowanie przypływu i odpływu kapitału Komunalnych Kas Oszczędności, lecz również załatwianie interesów finansowych zrzeszonych miast i powiatów. Niezależnie od tego Komunalny Bank Kredytowy załatwia wszelkie czynności bankowe i handlowe również i z niečłonkami. Specjalną agendą Komunalnego Banku Kredytowego jest udzielanie długoterminowych pożyczek komunalnych oraz wydawanie na podstawie tychże kredytów obligacyj komunalnych.

W roku 1923 przejął Komunalny Bank Kredytowy od 62 instytucyj finansowych niemieckich, udzielających kredytów długoterminowych, wierzytelności hipoteczne w nominalnej wartości przeszło 400 miljonów marek niemieckich, ciążące na nieruchomościach miejskich i wiejskich, położonych w był. dzielnicy pruskiej. Hipoteki te zostały, na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1924 roku o przerachowaniu zobowiązań prywatno - prawnych, przerachowane na ogólną sumę przeszło 34 miljonów złotych.

Rozwój Banku widoczny jest z następujących cyfr:

Rok	Kapitały własne:	Wkłady	Kredyty udzielone komunom i kasom oszczędnościowym	Czysty zysk	Sumy bilansowe
1924	30.146	3.000.149	6 870.428	209.205	39.572.344
1925	201.702	5,280.938	8.280.859	295.674	43.157.059
1926	423.966	11.448.553	12.179.633	270.194	47.7[illegible]5.630
1927	634.185	14.700.378	15 601.219	446.351	49.638.316
1928	2.505.951	20.579.868	20.666.526	519.380	54.486 764
1929	3.157.424	30.642.335	28.288.605	743.167	61.094,480

Przy pomocy finansowej i technicznej Komunalnego Banku Kredytowego zostało założone Zachodniopolskie Towarzystwo Kredytowe Miejskie w Poznaniu. Pożyczki hipoteczne tegoż Towarzystwa, udzielone w 8% listach zastawnych, wynosiły w końcu lipca 1930 r. zł. 5.145.300 w złocie.

Zarząd Banku stanowią 3 dyrektorzy pp.: Adamczewski Tadeusz, Michciński Tadeusz i Rakowski Michał.

Siedziba: Poznań, ul. 27 Grudnia Nr. 8.

KOMUNALNY FUNDUSZ POŻYCZKOWO - ZAPOMOGOWY.

Komunalny Fundusz Pożyczkowo - Zapomogowy powstał 1927 r. na mocy Rozporządzenia Prezydenta z dn. 1 czerwca 1927 r. (Dz. U. Nr. 50 pozycja 448).

Fundusz powstaje z odliczeń 10%, dokonywanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych z dodatków komunalnych do państwowych podatków od spożycia zużycia, względnie produkcji oraz z wpływów z 80-groszowego udziału związków komunalnych w opłacie skarbowej od spirytusu.

Komunalny fundusz pożyczkowo - zapomogowy składa się z dwóch osobnych funduszów: pożyczkowego i zapomogowego. Fundusz pożyczkowy tworzy się z 10% odliczeń, a zapomogowy z procentów.

Z Funduszu pożyczkowego udziela się pożyczek samorządom na okres 12 miesięcy. Termin ten może być przedłużony do lat 2-ch, a w wyjątkowych okolicznościach do lat 3-ch.

Pożyczki są oprocentowane w wysokości 5% w stosunku rocznym i 1% prowizji dla Polskiego Banku Komunalnego, gdzie Komunalny fundusz pożyczkowo - zapomogowy jest ulokowany. Z funduszu zapomogowego mogą być udzielane zapomogi tym związkom komunalnym, których dochody — bez ich własnej winy — nie wystarczają im na wypełnienie najpilniejszych zadań ustawowych.

Na dzień 1/X. 1930 r. Fundusz pożyczkowy wynosił	zł.	12,256,827,43
z czego pożyczki udzielone samorządom	„	11,700,865
„ „ „ przyznane	„	236,000
Pozostało do dyspozycji Komisji	„	319,962,43
Fundusz zapomogowy wynosił	zł.	920,721,54

Organem zarządzającym Komunalnym Funduszem jest Komisja, składająca się:

z 1 przedstawiciela Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
„ 1 przedstawiciela Ministerstwa Skarbu,
„ 2 przedstawicieli Związku Powiatów Rzeczypospolitej,
„ 2 „ Związku Miast Polskich,
„ 2 „ z głosem doradczym Polskiego Banku Komunalnego.

Przewodniczącym Komisji jest przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Skład Komisji jest następujący:

1) Wł. Korsak, Dyrektor Departamentu Samorządowego M. S. W.
2) A. Czoppaj, Radca Ministerstwa Skarbu.
3) J. Bek, Prezes Zarządu Związku Powiatów Rzplitej.
4) W. Gajewski, Wice-prezes Zarządu Związku Powiatów Rzplitej.
5) M. Porowski, Dyrektor Związku Miast Polskich.
6) St. Zbrożyna, czł. Zarządu Związku Miast Polskich.
7) J. Zdanowski, Naczelny dyrektor Polskiego Banku Komunalnego.
8) D. Skarzyński, Dyrektor Polskiego Banku Komunalnego.

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 7. Polski Bank Komunalny.

POMORSKA KRAJOWA KASA POŻYCZKOWA W TORUNIU.

Pomorska Krajowa Kasa Pożyczkowa w Toruniu rozpoczęła swoje czynności w maju 1927 roku na zasadzie specjalnego statutu zatwierdzonego przez Ministerstwo Skarbu i Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Celem Kasy jest udzielanie pożyczek:

1) związkom powiatowym i gminom miejskim i wiejskim na urządzenia użyteczności publicznej,
2) stowarzyszeniom, korporacjom, instytucjom pupilarnym oraz spółkom akcyjnym i spółkom gospodarczym, które służą celom użyteczności publicznej,
3) spółkom wodnym i meljoracyjnym na cele zawarte w ich statutach, rolnikom na ulepszenie ich gospodarstw oraz przemysłowcom na ulepszenie i powiększenie ich zakładów,

4) zasilanie w środki obrotowe warsztatów pracy na Pomorzu, przez popieranie za pomocą udzielania kredytów redyskontowych miejskich i powiatowym kasom komunalnym oszczędności.

Fundusze na ten cel czerpie Kasa z kapitału własnego, kapitałów ulokowanych przez Starostwo Krajowe Pomorskie, podległe mu instytucje oraz przedsiębiorstwa konsorcjalne.

Prywatnych wkładów Kasa nie przyjmuje.

Władzami Kasy są: 1) Pomorski Sejmik Wojewódzki i jego Wydział Krajowy, 2) Dyrekcja Kasy i 3) Komisja Rewizyjna.

Dyrekcję Kasy stanowią:

Przewodniczący Dyrekcji: Starosta Krajowy Pomorski p. Wincenty Łącki; — Zastępca Przewodniczącego: p. Bazyli Bilewicz-Stankiewicz; — Członkowie Dyrekcji: pp. Antoni Antczak i Roman Sarnowski; — Kierownikiem Kasy jest p. Kazimierz Sobolewski.

Kasa rozwija się z roku na rok. Działalność jej charakteryzują następujące liczy:

za rok 1929-ty

Kapitał zakładowy	zł.	175.000.—
Kapitał zasobowy	„	86.596,95
Rezerwa strat kursowych	„	13.210,16
Ustawowy w końcu roku specjalny fundusz obrotowy	„	65.521,11
razem	zł.	340.328,22
Weksli zdyskontowała Kasa w r. 1929 na sumę	zł.	4.195.977,12
z czego: pow. Kasom Oszczędności na sumę	„	1.234.122,59
miejskim Kasom Oszczędności na sumę	„	1.972.213,88
Bankom Ludowym na sumę	„	155.000.—
na cele inwestycyjne	„	265.000.—
na inne cele	„	569.640.—
Pożyczek kasa udzieliła na cele inwestycyjne (elektryfikacja Pomorza, przeprowadzenie meljoracji rolnych, budowę kościoła, sierocińca i t. p.) na sumę	zł.	696.742,95

Siedziba: Toruń, ul. Mostowa 13.

ZWIĄZEK ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI.

Związek Związków Komunalnych Kas Oszczędności powstał we wrześniu 1930 r. Założycielami jego są: Związek Miejskich i Powiatowych Kas Oszczędności w Warszawie; Związek Polskich Kas Oszczędności w Warszawie; Związek Polskich Kas Oszczędności we Lwowie; Komunalny Związek Kredytowy w Poznaniu; Związek Komunalnych

Kas Oszczędności Wojew. Śląskiego w Katowicach; Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu; Polski Bank Komunalny w Warszawie.

Celem Związku jest popieranie komunalnej działalności w zakresie oszczędności i kredytów, w szczególności przez wzmacnianie działalności zbiorowych organizacji związków komunalnych i kas oszczędności tak w administracyjno - rewizyjnych, jak i finansowych.

Władzami Związku są: Rada Związku, jako organ uchwalający; Prezydjum, jako organ wykonawczy; Komisja Rewizyjna.

Skład Prezydjum: J. Zdanowski, prezes; — St. Uhma, L. Barciszewski, K. Namysł, jako wice - prezesi.

Rada składa się z przedstawicieli po 2 od każdego Związku Komunalnych Kas Oszczędności i po 1 od innych członków.

Fundusze Związku powstają ze składek rocznych i z dotacji. Składki roczne opłacają członkowie w wysokości 1,500 zł. od każdego uprawnionego do uczestnictwa w Radzie Związku swego delegata.

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 7. Polski Bank Komunalny.

ZWIĄZEK MIEJSKICH I POWIATOWYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI.

Związek powstał w lutym 1927 r. w celu popierania działalności i rozwoju miejskich i powiatowych kas oszczędności oraz dokonywania rewizji ich biur i księgowości.

Działalność Związku obejmuje miejskie i powiatowe kasy oszczędności b. zaboru rosyjsk ego.

Obecnie należy 129 kas oszczędności.

Zarząd i Biuro Związku zorganizował tygodniowy kurs dla pracowników komunalnych kas oszczędności; wziął udział w organizowaniu ogólnopolskich Zjazdach w Poznaniu i Lwowie; brał udział w Zjazdach wojewódzkich w Wilnie, Pińsku, Lublinie i Łucku. W 1929 roku dokonano rewizji w 61 kasach oszczędności; interwenjowano u czynników miarodajnych w szeregu spraw dotyczących komunalnych kas oszczędności.

Redagowano organ Związku dwutygodnik „Oszczędność" i przygotowano materjały propagandowe, księgi rachunkowe i druki. Pisma i druki wydawane są przez Samorządowy Instytut Wydawniczy sp. z o. o., powołanym przy współudziale Związku do wysokości ¼ udziału w kapitale zakładowym Instytutu.

Władzami Związku są: a) Walne Zgromadzenie, b) Zarząd, c) Komisja Rewizyjna.

Walne Zgromadzenie składa się z delegatów miejskich i powiatowych kas oszczędności, względnie związków samorządowych, należących do Związku w charakterze jego członków. Każdy członek Związku deleguje jednego przedstawiciela z prawem jednego głosu.

Zarząd składa się 7 członków, wybranych przez Walne Zgromadzenie na lat 3.

W skład Zarządu wchodzą:

1) M. Szczepkowski, prezes, dyrektor K. K. O. m. st. Warszawy.
2) W. Gajewski, wice-prezes b. starosta pow. Warszawskiego.
3) J. Roziecki, dyr. K. K. O. pow. Piotrkowskiego.
4) L. Wierzbowski, dyr. K. K. O. pow. Pułtuskiego.
5) Z. Chudzyński, dyr. K. K. O. pow. Łaskiego.
6) J. Puławski, Prezes Rady K. K. O. pow. Krzemienieckiego.
7) St. Winkler, dyr. K. K. O. pow. Radomskiego.

Kierownikiem Biura Związku jest J. Rożkowski.

Siedziba: Warszawa, Plac Napoleona 7. Polski Bank Komunalny.

ZWIĄZEK POLSKICH KAS OSZCZĘDNOŚCI.

Związek powstał w maju 1902 r.

Celem Związku jest popieranie wspólnych interesów kas oszczędności.

W 1929 r. do Związku Polskich Kas Oszczędności należało 104 kas oszczędności. Członkowie wpłacają roczne wkładki w wysokości 1,5‰ od kapitału wkładkowego.

Organami Związku są: a) Walne Zgromadzenie b) Wydział, c) Komisja kontrolująca.

Walne Zgromadzenie składa się z delegatów po jednym od każdej kasy oszczędnościowej.

Wydział składa się z 15 członków, wybranych na lat 3 z pośród osób. wchodzących w skład zarządów związkowych kas oszczędności.

Skład Wydziału Związku jest następujący:

Dr. Stefan Uhman — prezes — M. K. O. Lwów.
Dr. St. Dobiecki, zastępca prezesa — Gal. K. O. Lwów.
T. Federowicz, zastępca prezesa — M. K. O. Kraków.
K. Balicki, członek Wydziału — M. K. O. Kołomyja.
J. Donnersberg, czł. Wydz. — M. K. O. Tarnów.
St. Nawrot, czł. Wydz. — Pow. K. O. Stary Sambor.
B. Komarnicki, czł. Wydz. — P. K. O. Żydaczów.
K. Krysakowski, czł. Wydz. — P. K. O. Gorlice.
St. Kulpiński, czł. Wydz. — P. K. O. Brzeżany.
K. Kunz, czł. Wydz. — P. K. O. Wadowice.
J. Mikucki, czł. Wydz. — P. K. O. Kraków.
St. Nowakowski, czł. Wydz. — M. K. O. Nowy Sącz.
Dr. W. Mochnacki, czł. Wydz. — Gal. K. O. Lwów.
St. Praczyński, czł. Wydz. — M. K. O. Przemyśl.
L. Ziobrowski, czł. Wydz. — M. K. O. Stanisławów.

Organem Związku P. K. O. jest „Kwartalnik Kas Oszczędności".

Najważniejszą działalnością Związku była działalność lustracyjna. W 1930 r. do 30 września dokonano 87 lustracji kas oszczędności.

Siedziba: Lwów, ul. Wałowa 9.

ZWIĄZEK KOMUNALNYCH KAS OSZCZĘDNOŚCI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

Siedziba — Katowice.
(Sprawozdania nie nadesłano).

SAMORZĄDOWE INSTYTUCJE WYDAWNICZE.

SAMORZĄDOWY INSTYTUT WYDAWNICZY SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ W WARSZAWIE.

Od kilku lat zawiązały się dwie spółki wydawnicze, Spółka Wydawnicza „Samorząd“ sp. z o. o. i Spółka Wydawnicza „Oszczędność“ Sp. z o. o.

Spółkę Wydawniczą „Samorząd“ sp. z o. o. z kapitałem zakładowym 25.000 zł. założyło Biuro Zjazdów Samorządu Ziemskiego w osobie p. Dyrektora Józefa Beka i Zrzeszenie Samorządów Powiatowych z udziałami po 50% każdy. Cel spółki: wydawanie organu Rady Zjazdów Samorządu Ziemskiego, tygodnika „Samorząd“ jak również wydawnictw książkowych, kalendarza samorządowego, broszur druków i t. p.

Spółkę Wydawniczą „Oszczędność“ również z kapitałem zakładowym 25.000 zł., założył Związek Miejskich i Powiatowych Kas Oszczędności w Warszawie i Polski Bank Komunalny Sp. Akc. z udziałem 50% każdy. Cel spółki: wydawanie organu Związku Miejskich i Powiatowych Kas Oszczędności w Warszawie, dwutygodnika „Oszczędność“ i wydawnictw książkowych z dziedziny organizacji oszczędności, zagadnień prawnych, skarbowych, dotyczących akcji oszczędnościowej oraz materjałów propagandy oszczędnościowej jako to — książeczek, broszur, ulotek, wreszcie druków, formularzów, książeczek wkładowych, kartoników, mareczek następnie ksiąg handlowych i innych materjałów biurowych.

W lipcu roku ubiegłego zarządy obu spółek postanowiły w celu skoordynowania pokrewnych dziedzin pracy wydawniczej instytucyj samorządowych z dwuch spółek stworzyć jedną. Tak 31/XII. 1929 roku powstał „Samorządowy Instytut Wydawniczy“ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie z kapitałem zakładowym 50.000 zł. Udziałowcami po 12.500 zł. każdy, pozostają nadal spólnicy poprzednich

spółek, a mianowicie: Związek Powiatów Rzplitej, Zrzeszenie spółdzielcze Gospodarczo - Inwestycyjne Samorządów Powiatowych, Związek Miejskich i Powiatowych Kas Oszczędności w Warszawie i Polski Bank Komunalny Sp. Akc.

Celem Spółki jest prowadzenie nadal prac rozpoczętych przez poprzedników ze specjalnym uwzględnieniem konieczności obsłużenia wydawnictwami oraz drukami instytucje komunalne i kasy oszczędności. Spółka obecnie wydaje: tygodnik „Samorząd“, dwutygodnik „Oszczędność“, Kalendarz Samorządowy, kalendarzyk kieszonkowy dla instytucji oszczędnościowych, wydawnictwa książkowe z dziedziny samorządu i akcji oszczędnościowej, materjały propagandy oszczędnościowej — plakaty, książeczki, broszurki, ulotki, skarbonki i t. p. pozatem druki szematy i formularze, księgi handlowe oraz książeczki wkładowe, kartoniki mareczki i wiele innych dla instytucji komunalnych i oszczędnościowych, wreszcie wszelkie materjały biurowe.

Komitet redakcyjny wydawnictw samorządowych stanowią pp.: Józef Bek, Aleksander Bogusławski, Dr. H. Le - Brun, Dr. Władysław Dalbor, Wacław Gajewski, Maurycy Zdzisław Jaroszyński i Władysław Korsak. Redaktorem tygodnika „Samorząd“ jest Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński, — Redaktorem dwutygodnika „Oszczędność“ p. Aleksander Słomiński.

W skład Zarządu Sam. Inst. Wyd. wchodzą pp.: Józef Bek, Wacław Gajewski, Dr. Henryk Le - Brun, Juljusz Zdanowski oraz p. Józef Kuszell.

Prezesem Zarządu jest p. Juljusz Zdanowski,

Wice - Prezesem, p. Wacław Gajewski.

Sekretarzem Zarządu i Dyrektorem Spółki p. Józef Kuszell.

Siedziba Instytucji, Warszawa, ul. Świętokrzyska 13 m. 15.

PERJODYCZNE PISMA SAMORZĄDOWE OGÓLNE.

SAMORZĄD.

Tygodnik ilustrowany — organ Związku Powiatów Rzeczypospolitej Polskiej i Zrzeszenia Samorządów Powiatowych, poświęcony sprawom samorządu terytorjalnego.

Wychodzi pod redakcją d-ra M. Jaroszyńskiego przy współudziale Komitetu Redakcyjnego. Wydawany jest przez Samorządowy Instytut Wydawniczy sp. z o. o. w Warszawie. Redakcja: **Warszawa,** Plac Napoleona 7. Tel. 731-92, Administracja: ul. Świętokrzyska 13, Tel. 442-63.

SAMORZĄD TERYTORJALNY.

Kwartalnik — poświęcony teorji i życiu samorządu terytorjalnego. Wychodzi pod redakcją d-ra M. Jaroszyńskiego.
Wydawca — Związek Powiatów Rzeczypospolitej Polskiej.
Redakcja i Administracja: **Warszawa.** Plac Napoleona 7. Tel. 731-92.

SAMORZĄD MIEJSKI.

Dwutygodnik — organ Związku Miast Polskich, poświęcony sprawom samorządu miast. Wychodzi pod redakcją M. Porowskiego.
Wydawca: Związek Miast Polskich.
Redakcja i administracja: **Warszawa,** Mazowiecka 7. Tel. 707-11.

PRACOWNIK SAMORZĄDOWY.

Dwutygodnik — organ Rady Naczelnej Związków Pracowników Samorządowych, obejmujących pracowników samorządu miejskiego, powiatowego i wiejskiego.
Wychodzi pod redakcją Jana Walewskiego przy współudziale Komitetu redakcyjnego.
Wydawca: Rada Naczelna Związków Pracowników Samorządowych.
Redakcja: **Warszawa,** ul. Kredytowa 16. Tel. 717 - 93.
Administracja: ul. Żórawia 27. Tel. 402 - 20.

GŁOS GMINY WIEJSKIEJ.

Dwutygodnik — organ Związku Gmin Wiejskich, poświęcony sprawom samorządu gminnego.
Wychodzi pod redakcją Bronisława Wesołowskiego.
Wydawca: Związek Gmin Wiejskich w Polsce.
Redakcja i Administracja: **Warszawa,** ul. Zielna 45 m. 3. Tel. 703-30.

GMINA.

Miesięcznik — poświęcony sprawom samorządu gminnego.
Wychodzi pod redakcją S. Miklaszewskiego.
Wydawca: Biuro Pracy Społecznej.
Redakcja i administracja: **Warszawa,** Kopernika 30.
Tel.: 717 - 12.

ORĘDOWNIK SAMORZĄDU.

Dwutygodnik — organ Związku Gmin Województwa Śląskiego.
Wychodzi pod redakcją Stanisława Kuhnerta.
Redakcja i Administracja: **Katowice,** ul. Pocztowa 16-II.

WIADOMOŚCI SAMORZĄDOWE.

Dwutygodnik — organ samorządów powiatowych i miejskich województw Poznańskiego i Pomorskiego.

Redaktor: Dr. Władysław Dalbor. Wydawca: Komunalny Związek Kredytowy w Poznaniu.

Redakcja i Administracja: **Poznań,** ul. 27 Grudnia Nr. 8.

Tel.: 51 - 74.

RUCH SAMORZĄDOWY.

Miesięcznik — poświęcony sprawom samorządu krajowego wojew. Poznańskiego, Pomorskiego i Śląskiego.

Wychodzi pod redakcją d-ra J. Huberta. Wydawca: Poznański Wojewódzki Związek Komunalny.

Redakcja i Administracja: **Poznań,** Aleje Marcinkowskiego 29.

Tel.: Redakcja — 33 - 88. Administracja — 54 - 82.

OSZCZĘDNOŚĆ.

Dwutygodnik — poświęcony sprawom organizacji oszczędności w Polsce oraz sprawom komunalnych kas oszczędności.

Redaktor Aleksander Słomiński.

Wydawca: Samorządowy Instytut Wydawniczy sp. z o. o. w Warszawie.

Redakcja: **Warszawa,** Plac Napoleona Nr. 7. Tel.: 688-90.

Administracja: Warszawa, ul. Świętokrzyska Nr. 13. Tel.: 442-63.

CZASOPISMO KAS OSZCZĘDNOŚCI.

Miesięcznik — poświęcony sprawom komunalnych kas oszczędności w b. dzielnicy pruskiej.

Wychodzi pod redakcją K. Słomskiego.

Wydawca: Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu.

Redakcja i Administracja: **Poznań,** ul. 27 Grudnia Nr. 8.

Tel.: 21 - 07.

KWARTALNIK KAS OSZCZĘDNOŚCI.

Kwartalnik — poświęcony sprawom komunalnych kas oszczędności.

Wychodzi pod redakcją Komitetu Redakcyjnego.

Wydawca: Związek Polskich Kas Oszczędności we Lwowie.

Redakcja i Administracja: **Lwów,** ul. Wałowa 9.

Stanisław Podwiński.

TABELARYCZNE ZESTAWIENIE WEWNĘTRZNEJ ORGANIZACJI SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO W POLSCE.

Ustawodawstwo o ustroju samorządu terytorjalnego Rzplitej Polskiej nie jest dotychczas zunifikowane. Obowiązują w tej materji ustawy, wydane przez państwa zaborcze i władze polskie. Obszar Rzeczypospolitej pod względem odrębności ustawodawczych w zakresie ustroju samorządu terytorjalnego można w grubszych zarysach podzielić na cztery kompleksy terytorjalne, przyczem w obrębie poszczególnego obszaru istnieje jeszcze szereg odrębności prawnych.

Obszarami temi będą t. zw.: 1) województwa centralne, 2) województwa wschodnie, 3) województwa południowe z Śląskiem Cieszyńskim i 4) województwa zachodnie z Górnym Śląskiem.

W zakresie ustroju gmin wiejskich obowiązuje pięć odrębnych ustawodawstw, a mianowicie: ustawodawstwo województw 1) centralnych, 2) wschodnich, 3) południowych, 4) zachodnich i 5) cieszyńskiej części wojew. Śląskiego, a ponadto w ustawodawstwie województw wschodnich (ze względu na obszar wojew. wołyńskiego i 2 powiatów wojew. poleskiego) oraz województw zachodnich (górnośląska część wojew. Śląskiego) istnieją jeszcze pewne różnice, częstokroć bardzo istotne.

W zakresie ustroju gmin miejskich obowiązuje aż dziewięć odrębnych ustawodawstw, a mianowicie: ustawodawstwo województw 1) centralnych, 2) wschodnich, 3—6) południowych, 7) zachodnich, 8—9) cieszyńskiej części wojew. śląskiego, a ponadto w ustawodawstwie województw wschodnich i zachodnich (ze względu na obszary wymienione powyżej) istnieją bardzo istotne różnice.

W ustroju samorządu powiatowego obowiązuje pięć odrębnych ustawodawstw, a mianowicie: ustawodawstwo województw 1) centralnych i wschodnich, 2) południowych, 3) wojew. pomorskiego, i górnośląskiej

części wojew. śląskiego, 4) wojew. poznańskiego, 5) cieszyńskiej części wojew. śląskiego, a ponadto w ustawodawstwie pod 3) istnieją różnice pomiędzy ustrojem obowiązującym w województwie pomorskim, a górśląskiej części wojew. śląskiego.

Ustrój samorządu wojewódzkiego oparty jest na trzech ustawodawstwach, jakkolwiek istnieje faktycznie jedynie na obszarze trzech województw (traktując tu ustrój wojew. śląskiego, jako formę samorządu wojewódzkiego), a mianowicie ustawodawstwo obowiązujące w województwie 1) pomorskim, 2) poznańskim i 3) śląskim.

Z powyższego wyliczenia wynika, że ustrój samorządu terytorjalnego w Polsce oparty jest na 22 odrębnych ustawodawstwach, z czego pięć na niektórych terenach uległo częściowym modyfikacjom i zmianom; w wyliczeniu używam termin „ustawodawstwo", gdyż każdy z ustrojów tego czy innego typu związku komunalnego nie jest oparty na jednej ustawie, lecz normowany jest całym kompleksem ustaw i rozporządzeń, zmieniających bezpośrednio czy pośrednio zasadniczą ustawę ustrojową.

Szczegółowe zapoznanie się z ustrojem danego stopnia samorządu terytorjalnego w tej czy innej części swej dzielnicy Rzplitej wymaga przeważnie długich i kłopotliwych studjów, gdyż przepisy wchodzące tu w grę, są rozrzucone po wielu zbiorach ustaw, częstokroć zaborczych, brak autentycznych tekstów polskich, a kompletny wykaz ustaw i rozporządzeń normujących ustrój samorządu, gdyby istniał, zawierałby z pewnością kilkaset pozycji. Niektóre tylko typy samorządu terytorjalnego i to w poszczególnych tylko dizelnicach Polski posiadają swój ustrój przedstawiony w pracach ,obejmujących zasadniczą ustawę ustrojową z pewnemi komentarzami, lecz i te opracowania dalekie są od doskonałości, nie mówiąc już o tem, że dotyczą tylko fragmentów — i to niewielkich — całości. W tej sytuacji zapoznanie się z ustrojem samorządu terytorjalnego w Polsce nie jets łatwe.

Celem mojej pracy jest zestawienie w formie tablic ustroju organów samorządu terytorjalnego w Polsce i w ten sposób ułatwienie ogólnego zapoznania się z tym ustrojem.

Dziś, po dwunastu latach niepodległego bytu należy stwierdzić, że powoli, lecz stale wzrasta zainteresowanie szerokich kół społeczeństwa samorządem. Interesują się nim ci, którzy mają z nim do czynienia jako płatnicy podatków, i ci którzy na jego terenie chcą pracować czy społecznie, czy zarobkowo. Zapoznanie się z samorządem należy rozpocząć od poznania jego ustroju. Praca moja ma na celu ułatwić to zapoznanie się i działaczom samorządowym i szerokim sferom społeczeństwa i młodzieży, studjącej zagadnienia samorządowe.

Praca ta nie będzie bez wartości i dla urzędników związków komunalnych, o ile chodzić im będzie zwłaszcza o zapoznanie się z ustrojem orga-

nów samorządu poza obszarem tej dzielnicy, gdzie sami pracują; ponadto praca ta jest i pewnym materjałem dla prac nad przyszłemi ustawami o ustroju samorządu terytorjalnego.

Ze względu na olbrzymi materjał, jaki w tej dziedzinie istnieje, w zestawieniach swych nie mogłem rzecz prosta objąć wszystkich cech charakterystycznych i szczegółów ustroju w poszczególnych typach związków komunalnych; musiałem ograniczyć się do najbardziej zasadniczych gdyż w przeciwnym razie tablice stałyby się zupełnie nieprzejrzyste i uniemożliwione byłoby w znacznym stopniu korzystanie z nich i czynienie porównań i zestawień. Każdy, kto pragnie szczegółowo zapoznać się z organizacją danego typu związku komunalnego, musi sięgnąć do ustaw i rozporządzeń, a w zestawieniu moim znajdzie jedynie ogólne wskazówki orjentacyjne w sprawie ustroju danego organu.

Biorąc pod uwagę cel, jaki przyświecał mej pracy, nie cytowałem przy poszczególnych rubrykach tablic przepisów prawnych, na których opierałem się w swej pracy; dla osoby pragnącej ogólnie zorjentować się w materji jest to zbędne, a fachowiec opierać się musi na zbiorach ustaw; wyliczanie takie pozatem, o ile miałoby być choćby tylko względnie wyczerpujące, rozszerzyłoby nadmiernie objętość mej pracy.

Tablice charakteryzują jedynie zasadnicze cechy ustroju i wewnętrznej organizacji organów samorządu terytorjalnego; uprawnienia władz nadzorczych omawiają o tyle, o ile łączy się ta kwestja bezpośrednio z istnieniem organów. Całe zagadnienie organizacji nadzoru nad samorządem terytorjalnym i zakresu uprawnień władz nadzorczych nie mieści się w ramach mej pracy i musi być zupełnie osobno opracowane.

Szereg szczegółów, a czasem i zasadniczych cech ustroju organów związków komunalnych, oparty jest na całym szeregu ustaw i rozporządzeń, częstokroć za sobą sprzecznych, nie jest więc łatwem ustalić definitywnie obowiązujący w danej kwestji stan prawny. O ile w pracy swej spotykałem się z tego typu zagadnieniami a brak było również judykatury sądownictwa administracyjnego, to rozstrzygałem taką wątpliwość, opierając się na praktyce, stosowanej w tym względzie.

Układ tablic jest następujący: Dział I-y obejmuje ustrój gmin wiejskich; dział II — gmin miejskich, dział III — samorządu powiatowego, IV — samorządu wojewódzkiego; poszczególne działy dzielą się na poddziały oznaczone dużemi literami alfabetu A), B), C), D) i E), a obejmujące grupy poszczególnych województw; poddziały te w niektórych wypadkach dzielą się jeszcze na punkty 1), 2) i t. d., o ile wewnątrz poszczególnego podziału niezbędnem jest przeprowadzenie dalszego zróżnicowania materjału.

Przy opracowaniu opierałem **się na stanie prawnym, istniejącym w dniu 1 lipca 1930 r.**

DZIAŁ I. USTRÓJ

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5

A). WOJEWÓDZTWA

(warszawskie, łódzkie, kieleckie, lubelskie i białostockie z wyjątkiem powiatów: grodzieńskiego

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1. Gmina				
Zebranie gminne	w zebraniu biorą udział wszyscy mężczyzni i kobiety, liczący 21 lat życia i od 6 miesięcy mieszkający w gminie.	wójt; w razie równości głosów — głos wójta przeważa	p. rubr. 2.	
rada gminna	składa się z wójta i 12 członków.	wójt; w razie równości głosów wójt przeważa	Czynne i bierne prawo wyborcze mają wszyscy uczestnicy zebrania gminnego.	tajny, względną większością głosów
wójt	jest organem jednoosobowym; stałymi jego pomocnikami są sołtysi		Zebranie gminne wybiera dwóch kandydatów na wójta; bierne prawo wyborcze mają wszyscy posiadający prawo uczestniczenia w zebraniu, o ile mają 25 lat skończone i umieją czytać i pisać po polsku.	tajny, względną większością głosów; wybieranych jest dwóch kandydatów
2. Gromada wiejska				
Zebranie wioskowe	biorą w niem udział, liczący 21 lat życia, właściciele nieruchomości bez różnicy płci.	sołtys; w razie równości głosów sołtys przeważa	p. rubr. 2.	

GMIN WIEJSKICH.

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10

CENTRALNE

i wołkowyskiego, oraz gmin białowieskiej i masiewskiej pow. bielskiego) liczba gmin 1255

	Jest to zasadniczy organ uchwałodawczy (za wyjątkiem niektórych spraw, które obowiąz. ustawodawstwo przekazało radzie gminnej); organ kontrolujący radę gminną i wójta; wybiera 12 członków rady gminnej i 6 zastępców, oraz 2 kandydatów na wójta.	wybiera komisję rewizyjną		
3-letnia	W pierwszym rzędzie organ częściowo wykonawczy i zarządzający; w niektórych sprawach określonych specjalnemi przepisami organ uchwałodawczy; mianuje i zwalnia urzędników; kontroluje wójta.	wybiera komisje	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę gminną.	
3-letnia	1) jest pośrednim organem administracji państwowej (t. zw. poruczony zakres działania); 2) jest organem wykonawczym gminy.		Starosta powiatowy z pośród dwóch kandydatów wybranych przez zebranie gminne jednego mianuje wójtem, drugiego zastępcą; w wypadku odmowy odbywają się ponowne wybory; trzecie z rzędu wybory w każdym razie muszą być uwzględnione. Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo złożyć z urzędu wójta i jego zastępcę.	
	Jest to organ uchwałodawczy gromady; kontroluje sołtysa i plenipotentów; wybiera kandydatów na sołtysa.	wybiera plenipotentów		

Dział I. Ustrój

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Sołtys	jest organem jednoosobowym.	sołtys; w razie równości głosów sołtys przeważa	Zebranie wioskowe wybiera dwóch kandydatów na sołtysa; bierne prawo wyborcze mają wszyscy którzy posiadają prawo udziału w zebraniu o ile liczą 25 lat życia i posiadają conajmniej trzy morgi gruntu.	tajny bądź jawny; względną większością głosów

B). WOJEWÓDZTWA

(Wileńskie, nowogródzkie, poleskie i wołyńskie, oraz powiaty grodzieński i wołkowyski,

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1. Gmina Rada gminna	składa się z radnych w liczbie od 10 — 15 i z członków zarządu gminnego 2 — 3; członkowie zarządu posiadają głos decydujący na równi z radnymi.	wójt; w razie równości głosów wójt przeważa	Czynne prawo wyborcze do rady posiadają członkowie zebrania gminnego; zebranie gmine składa się ze 100 — 150 członków, wybieranych w obwodach czynne prawo wyborcze do zebrań mają obywatele polscy, bez różnicy płci, 21-letni, 10 miesięcy mieszkający w gminie, właściciele nieruchomości i ich domownicy bez względu na czas zamieszkania; bierne prawo wyborcze do zebrania i rady gminnej ma ten, kto posiada czynne prawo do zebrania oraz 25 lat życia.	Wybory są pośrednie (za pośrednictwem zebrania gminnego) tajne, proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów

gmin wiejskich (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
3-letnia	Sołtys jest: 1) pomocnikiem wójta w sprawach administracji rządowej i gminnej 2) organem wykonawczym gromady.		Starosta powiatowy z pośród dwóch kandydatów wybranych przez zebranie wioskowe jednego mianuje sołtysem drugiego zastępcą; ewent. drugie i trzecie wybory analog. jak przy wyborach wójta. Starosta ma prawo złożyć z urzędu sołtysa i jego zastępcę.	

WSCHODNIE

gminy białowieska i masiewska pow. bielskiego, wojew. białostockiego) Liczba gmin: 419

3-letnia	Jest organem uchwałodawczym i kontrolującym zarząd gminny; wybiera wójta i członków zarządu gminy.	wybiera komisje	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę gminną.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Zarząd gminny	zarząd składa się z 2-3 osób, a mianowicie z wójta, jego zastępcy oraz ławnika o ile się go wogóle powołuje; zarząd jest organem kolegjalnym.	wójt; w razie równości głosów wójt przeważa	Czynne prawo wyborcze posiadają radni danej gminy; bierne prawo na wójta i zastępcę wszyscy, którzy mają bierne prawo wyborcze do jakiejkolwiek rady gminnej lub miejskiej na terenie Rzplitej, oraz są członkami jakiejkolwiek gminy miejskiej lub wiejskiej na terenie Rzplitej; bierne prawo wyborcze na ławnika ma ten, kto jest członkiem danej gminy i korzysta z biernego prawa wyborczego do rady gminnej; wójt i zastępca muszą umieć czytać i pisać.	członków zarządu wybierają radni tajnie, zwykłą większością głosów: głosowanie oddzielne na każdego członka zarządu
2. Gromada Zebranie gromadzkie	Biorą w niem udział osoby, liczące 21 lat życia bez różnicy płci, stale mieszkające w obrębie tej gromady, a ponadto a) bądź mające w obrębie gminy nieruchomość i mieszkające stale od trzech miesięcy, bądź też b) urodzone w obrębie Rzplitej i stale mieszkające od 10 miesięcy.	Sołtys	p. rubr. 2.	
Sołtys	Jest organem jednoosobowym; posiada zastępcę.		Sołtysa wybiera zebranie gromadzkie; bierne prawo mają ci wszyscy, którzy mają bierne prawo wyborcze do rady gminnej.	głosowanie odbywa się w/g zwyczaju miejscowego

gmin wiejskich (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia w adz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
3 letnia	Zarząd gminny jest organem zarządzającym; nadzoruje rachunkowość i kasowość gminy, mianuje pracowników gminy i sprawuje nad nimi władzę dyscyplinarną; określa sposób wykonania uchwał rady; wójt 1) w sprawach administracji rządowej jest organem wykonawczym władz rządowych na terenie gminy; 2) w sprawach administracji gminy jest organem wykonawczym; wykonuje uchwały rady gminnej i zarządu.		Wybór wójta i zastępcy zatwierdza starosta powiatowy; w wypadku odmowy ponownej wybory; w wypadku ponownej odmowy starosta mianuje wójta wzgl. jego zastępcę, który urzęduje do czasu wybrania takiego kandydata, który uzyska zatwierdzenie. Starosta powiatowy ma prawo złożyć z urzędu w drodze dyscyplinarnej członków zarządu gminnego jak również i ukarać dyscyplinarnie.	**Uwaga do rubr. 9.** na obszarze wojew. wołyńskiego oraz pow. sarneńskiego i kamień — koszyrskiego woj.. poleskiego, starosta pow. nie ma prawa karania dyscyplinarnie, a jedynie w/g swobodnego uznania może złożyć z urzędu członków zarządu
	Zebranie 1) naradza się nad potrzebami gromady; 2) zarządza majątkiem gminy i 3) wybiera sołtysa i zastępcę.			
1 rok	Sołtys jest: 1) pomocnikiem wójta w sprawach administracji rządowej i gminnej; 2) organem zarządzającym i wykonawczym gromady.		Wybór sołtysa i zastępcy wymaga zatwierdzenia starosty pow.; w wypadku odmowy zatwierdzenia ponowne wybory; w razie ponownej odmowy starosta pow. mianuje sołtysa wzgl. jego zastępcę na rok. Starosta pow. ma prawo złożyć z urzędu sołtysa i jego zastępcę w drodze dyscyplinarnej; może ich karać dyscyplinarnie.	d-tto

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
			C). WOJEWÓDZTWA (Krakowskie, lwowskie, stanisławow-	
Rada gminna	Składa się z radnych w liczbie od 12 — 48; w tej liczbie mieszczą się wszyscy członkowie zwierzchności gminnej mający w radzie głos decydujący, pozatem w skład rady wchodzą bez wyboru wszyscy ci, którzy opłacają przynajmniej ⅙ część całej sumy podatków bezpośrednich, wymierzanych w gminie, o ile są obywatelami Państwa Polskiego i posiadają bierne prawo wyborcze.	naczelnik gminy (wójt) w razie równości głosów naczelnik gminy przeważa	Czynne prawo wyb. posiadają bez różnicy płci 21-o letni 1) w dwóch wzgl. trzech kołach wyborczych, o ile opłacają podatki bezpośrednie, 2) w ostatnim kole (trzecim względnie czwartym) o ile mieszkają w gminie od roku. W dwóch wzgl. trzech pierwszych kołach wyborczych mają prawo głosu ponadto osoby prawne, oraz w pierwszym kole osoby posiadające cenzus wykształcenia wzgl. zajmujące stanowisko urzędowe. Bierne prawo wyborcze posiadają ci którzy korzystają z czynnego prawa, a mają 24 lat życia.	Prawo wyborów oparte jest na cenzusie podatkowym wzgl. wykształcenie (stanowiska); wyborcy głosują w 3 wzgl 4 kołach wyborczych; każde koło (z wyjątkiem ostatn.) reprezentuje tę samą sumę podat. bezpoś. a ze wszystk. 4 kół każde wybiera tę samą liczbę rad; głosow. jest jawne lub tajne; wyboru dokonywuje się zwykłą większością głosów
Zwierzchność gminna	Składa się z naczelnika gminy (wójta) i przynajmniej dwóch przysiężnych; jeden z nich jest wybierany na zastępcę naczelnika gminy; rada gminna może wybrać większą liczbę przysiężnych nie więcej jednak niż ⅓ liczby radnych. Zwierzchność gminna jest władzą jednoosobową; przysiężni są tylko pomocnikami naczelnika gminy.		Wyboru dokonywa rada; bierne prawo wyborcze mają jedynie członkowie rady gminnej.	Głosowanie ustne lub kartkami bezwzględną większością głosów; w razie potrzeby stosuje się dalsze głosowania; głosuje się na każdego członka zwierzchności oddzielnie

gmin wiejskich (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
POŁUDNIOWE skie i tarnopolskie.) Liczba gmin: 6090				
sześcioletnia	Rada jest organem uchwalającym i nadzorującym; może sobie zastrzec mianowanie urzędników; zawsze zwalnia ich z urzędu; wybiera członków zwierzchności gminnej.	Rada może wybrać komisje oraz delegata(ów)	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę gminną.	
6 lat	Zwierzchność gminna jest organem zarządzającym i wykonawczym; naczelnik sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami gminy; on wstrzymuje wykonanie nielegalnych uchwał rady gminnej; naczelnik gminy sprawuje policję miejscową, jako czynność należącą do własnego zakresu działania gminy. Naczelnik gminy załatwia wszystkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania (sprawy administracji państwowej).		Wybór naczelnika gminy i innych członków zwierzchności nie wymaga zatwierdzenia. Wydział powiatowy w sprawach własnego zakresu działania gminy starosta pow. — w sprawach poruczonego może karać grzywną członków zwierzchności; wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego może złożyć z urzędu naczelnika gminy i innych członków zwierzchności gminnej.	

D). WOJEWÓDZTWA (pomorskie, poznańskie)

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Zgromadzenie gminne (w gminach liczących mniej niż 101 uprawnionych do głosowania; gdy istnieje zgromadzenie gmina nie ma rady gminnej)	Do udziału w zgromadzeniu ma prawo każdy członek gminy posiadający prawo swojszczyzny; to ostatnie prawo ma każdy bez różnicy płci, kto jest obywatelem Pań. Polskiego, ukończył 20 lat życia, rok stale zamieszkuje w gminie i posiada pełnię praw honorowe.	sołtys; w razie równości głosów sołtys roztrzyga	p. rubr. 2.	
Rada gminna (w gminach liczących więcej niż 100 uprawnionych do głosowania)	Członków rady gminnej (sołtysa ławników i radnych) nie może być więcej niż 24; w tych granicach jeden radny przypada na 20 wyborców.	Jak na zgromadzeniu gminnem	Czynne prawo wyborcze mają wszyscy członkowie gminy, posiadający prawo swojszczyzny. Bierne prawo wyborcze mają wszyscy posiadający czynne, oprócz niektórych kategorji urzędników państwowych i samorządowych.	głosowanie jest tajne, bezpośrednie, powszechne, równe i proporcjonalne, głosuje się na listy kandydatów.
Zarzad gminny	Zarząd gminny składa się z sołtysa i od 2-6 ławników; sołtys i ławnicy z reguły pełnią swój urząd honorowo; może być jednak ustanowiony sołtys płatny w gminie ponad 2.000 mieszkańców i płatni ławnicy w gminach większych; zarząd gminny jest z reguły organem jednoosobowym; statut gminny może pozwalać zarząd gm. kolegialny.	sołtys; w razie równości głosów on rozstrzyga.	Członków zarządu gminnego wybiera zgromadzenie gminne, w tych gminach, gdzie ono istnieje pozatem rada gminna. Bierne prawo wyborcze, ma ten kto ma czynne, o ile ukończył 30 rok życia; sołtys i ławnik płatni mogą być wybrani z poza grona członków gminy	Wybory są ta ne i równe; głosuje się na każdego członka zarządu gminnego oddzielnie. Wybranym jest ten, kto otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów; w razie potrzeby przeprowadza się ściśle wybory.

gmin wiejskich (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
ZACHODNIE liczba gmin: 5 400.				
	Zgromadzenie gminne jest organem uchwałodawczym w gminie, o ile w tym zakresie nie jest właściwym sołtys (zarząd gminny), wzgl. o ile poszczególne ustawy, czy zlecenia władzy nadzorczej daną sprawę zgromadzeniu przekażą. Pozatem zgromadzenie gminne jest organem kontrolującym sołtysa (zarząd gminny), wybiera sołtysa i ławników.	wybiera komisję rewizyjną		
3- etnia	Rada gminna, istniejąca wtedy, gdy niema zgromadzenia gminnego, posiada zakres kompetencji zgromadzenia; pozatem rozstrzyga 1) sprawy wynikające z prawa swojszczyzny, 2) o ważności wyborów do rady gm. i inne.	wybiera komisję rewizyjną	Rada Ministrów uprawniona jest do rozwiązania rady gminnej.	
3 letnia: powtornie można wybrać sołtysa na 6 lat; sołtysa płatnego oraz ławnika płatnego wybiera się na 12 lat	Zarząd gminny jest organem zarządzającym i wykonawczym, a w niektórych sprawach i uchwałodawczym; mianuje urzędników gminy; zawiesza (nielegalne), wstrzymuje (niecelowe) uchwały zgromadzenia (rady). Sołtys jest pośrednim organem administracji rządowej.		wybór sołtysa i ławników zatwierdzany jest przez starostę; odmowa zatwierdzenia może nastąpić tylko za zgodą wydz. powiatowego; o ile ponowne wybory nie zostaną zatwierdzone, starosta za zgodą wydz. powiat. mianuje komisarycz. zastępcę do czasu, dopóki ewen. wybór nie zostanie zatwierdzony. Sołtys i inni członkowie zarządu mogą być karani łącznie do złożenia z urzędu jedynie w drodze postępowania dyscyplinarnego przed specjalnemi komis. dyscypl.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
			E). WOJEWÓDZTWO	
			1) Część górnośląska woje	
Zgromadzenie gminne (w gminach liczących mniej niż 41 uprawnionych do głosowania)	Udział w zgromadzeniu mają osoby 21-o letnie, 1 rok mieszkające w gminie, posiadające nieruchomość lub odpowiadające cenzusowi podat., lub majątkowemu; prawo to mają i osoby prawne.	Jak w województwach zachodnich	p. rubr. 2.	
Rada gminna (w gminach liczących więcej niż 40 uprawnionych do głosowania)	Składa się z 22-24 członków; w liczbie tej mieszczą się i członkowie zarządu gminnego, korzystający w radzie z głosu decydującego.	jak na gromadzeniu gminnem	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Rzplitej bez różnicy płci, liczący 25 lat życia, mieszkający w gminie od 6 miesięcy, bierne prawo wyborcze mają wszyscy posiadający czynne, o ile mają 30 lat życia i 1 rok mieszkają w gminie.	wybory są tajne, równe, powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów; istnieje przymus głosowania;
Zarząd gminny	Jak w województwach zachodnich; jedynie sołtys płatny może być ustanowiony w gminie ponad 3.000 mieszkańców.	jak w województwach zachodnich	Czynne i bierne prawo wyborcze mają bądź członkowie zgromadzenia gminnego, (p. uwaga w rubr. 10), bądź też rady gminnej (zależnie jaki z tych organów dokonywa wyboru), sołtys i ławnik mogą być wybrani i z poza grona członków kolegjum wyborczego.	sołtys wybierany jest analogicznie, jak w województwach zachodnich, ławników wybiera się proporcjonalnie na podstawie list kandyd.; jednego ławnika wyb się zw. więk. głosów
			2) Część cieszyńska woje	
Wydział gminny	Wydział gminny składa się 9 do 36 członków; w tej liczbie mieszczą się i wszyscy członkowie przełożeństwa gminnego, którzy zasiadają w wydziale gminnym z głosem decydującym.	przewodniczy przełożony gminy; w razie równości głosów jego głos rozstrzyga	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Państwa Polsk., bez względu na płeć, którzy ukończyli 21 lat życia i 6 miesięcy mieszkają na terenie gminy. bierne prawo wyborcze mają te osoby które korzystają z czynnego prawa wyborczego, o ile ponadto mają 25 lat życia i od roku zamieszkują w gminie.	wybory są tajne, równe powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów

gmin wiejskich

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienie władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
ŚLĄSKIE				
wództwa śląskiego, liczba gmin: 327				
	Jak w województwach zachodnich.	jak w wojew. zachodnich		Zgromadzenia gminne żadnym wyraźnym postanowieniem nie zostały zniesione, faktycznie nigdzie już nie istnieją ze względu na gęstość zaludnienia gmin wiejskich
cztery lata	Jak w województwach zachodnich.	jak w wojew. zachodnich	Wojewoda za zgodą Rady wojewódzkiej rozwiązuje radę gminną.	
zarz. gminny wybierany est na lat sze'ć; po 3 latach urzędowania może być sołtys wybrany na dalsze 9 lat płat. członkowie zarządu wybierani są na 12 lat	Jak w województwach zachodnich.		Analogicznie jak w województwach zachodnich.	
wództwa śląskiego, liczba gmin 78.				
cztery lata	Jest organem uchwałodawczym i kontrolującym, przyjmuje i zwalnia pracowników gminy; wybiera członków przełożeństwa gminnego.	wydział gminny ma prawo powoływać komisje oraz delegata (ów)	Wojewoda ma prawo rozwiązać wydział gminny.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prowo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Przełożeństwo gminne	Przełożeństwo składa się z przełożonego gminy, jego 1 lub 2 zastępców i rady gminnej; liczba członków przełożeństwa w gminach do 10.000 mieszkańców wynosi trzecią część, a w gminach ponad 10.000 mieszkańców czwartą część członków wydziału gminnego. Przełożeństwo gminne jest władzą jednoosobową; zastępcy przełożonego i radni gminni są tylko pomocnikami przełożonego gminy.		Czynne i bierne prawo wo wyborcze mają jedynie członkowie wydziału gminego; przełożony i jego zastępca muszą władać w mowie językiem polskim.	wybory są tajne; przy wyborze przełożonego i jego zastępców grupa licząca 1/4 składu wydziału ma prawo sama wybrać 2-go zastępcę, a wtedy przełożony i 1-y zastępca są wybierani bezwzględnie większością głosów reszty członków wydziału; podobnie 1/3 członków wydziału ma prawo wybrać 1-go zastępcę, a dalszy ciąg wyborów jak wyżej; jeżeli żadna grupa tego nie uczyni, to cały wydział wybiera; w razie potrzeby stosuje się ściślejsze wybory; wybory radnych gminnych są proporcjonalne t. j. każda grupa w wydziale ma przydzieloną proporcjonalnie liczbę radnych do wybrania: wewnątrz grupy wybory odbywają się bezględna większością głosów

gmin wiejskich (Dokończenie)

Kadencja	Zakład kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwag
6	7	8	9	10
4-ry lata	Jest organem zarządzającym i wykonawczym; przełożony gminy sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami gminy; on wstrzymuje wykonanie nielegalnych uchwał wydziału gminnego; przełożony gminy sprawuje policję miejscową jako własny zakres działania gminy. Przełożony gminy załatwia wszystkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy.		Wybór przełożonego gminy i innych członków przełożeństwa nie wymaga zatwierdzenia. Rada wojewódzka w sprawach własnego zakresu działania gminy ma prawo karać grzywną członków przełożeństwa gminnego. Starosta w sprawach poruczonego zakresu działania ma te same uprawnienia w stosunku do przełożonego gminy i jego zastępców. Wojewoda w porozumieniu z radą wojewódzką ma prawo złożyć z urzędu członka przełożeństwa gminnego.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
				A) WOJEWÓDZTWA
	(warszawskie, m. st. Warszawa, łódzkie, kieleckie, lubelskie i białostockie			
Rada miejska	Składa się najmniej z 16, a najwyżej 136 członków; członkami rady są radni w liczbie od 12 do 120 i członkowie magistratu w liczbie od 4 do 16; członkowie magistratu mają głos decydujący na posiedzeniach rady.	W miastach niewydzielonych (poniżej 25.000 mieszkańców) przewodniczy burmistrz, a w miastach większych osobny prezes rady z wyboru rady	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Państwa Polsk. bez różnicy płci, którzy ukończyli 21 lat życia i od 6 miesięcy stale zamieszkują w gminie. Bierne prawo wyborcze posiadają osoby, mające czynne prawo, o ile mają 25 lat życia i umieją czytać i pisać po polsku.	wybory są tajne, równe, powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów
Magistrat	W miastach niewydzielonych składa się z 4-5 członków: burmistrza, jego zastępcy i 2-3 ławników; w miastach wydzielonych z 5-9 członków: prezydenta, wiceprezydenta i 3-7 ławników; miasto Lublin ma dwóch wiceprezyden., m. Łódź dwóch wiceprezydentów i 8 ławników, a m. Warszawa: trzech wiceprezydentów i 12 ławników; Magistrat jest władzą kolegjalną; wszyscy członkowie magistratu są stale płatni;	w miastach niewydzielonych burmistrz, a w wydzielonych — prezydent	Czynne prawo wyborcze mają wszyscy radni danej gminy, bierne prawo wyborcze obywatele Państwa Polsk. posiadający bierne prawo wyborcze do rad miejskich na całym obszarze Państwa; burmistrz, wzgl. prezydent musi posiadać wykształcenie w zakresie „szkoły ludowej”.	tajny; burmistrz, wzgl. prezydent i ich zastępcy wybierani są absolutną większością głosów, ławnicy proporcjonalnie z głosowaniem na listy kandydatów

GMIN MIEJSKICH

CENTRALNE
z wyjątkiem pow. grodzieńskiego i wołkowyskiego) liczba gmin: 220.

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
3-letnia	Jest to organ uchwałodawczy i kontrolujący; wybiera członków magistratu, a w miastach wydzielonych (powyżej 25.000 mieszkańców) i osobne prezydjum rady miejskiej.	Rada miejska może wybierać komisje, które mogą działać na prawach rady i wspólnie z magistratem może wybierać delegacje miejskie	Rozwiązać radę miejską miasta niewydzielonego może wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego, — radę miasta wydzielonego — Minister Spraw Wewn., radę m. st. Warszawy — Prezydent Rzplitej .	
jak kadencja rady miejskiej	Jest organem zarządzającym i wykonawczym; mianuje, zwalnia pracowników i sprawuje nad niemi władzę dyscyplinarną. Magistrat wykonywuje czynności poruczone przez ustawy, rozporządzenia i umowy w zakresie administracji rządowej. Burmistrz wzgl. prezydent zarządza policją miejscową.	Magistrat może powoływać komisje, a wspólnie z radą miejską wybierać delegacje	Wybór członków magistratu nie wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej, o ile radni nie wybierają burm. wzgl. prezydenta władza nadzorcza ma prawo mianować na rok burmistrza wzgl. prezydenta. Składać z urzędu członków magistratów miast niewydzielonych może wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego, — członków magistratów miast wydzielonych — Minister Spr. Wewnętrznych, a prezydenta m. st. Warszawy i jego zastępców — Prezydent Rzplitej. Wydział powiatowy może burmistrza i ławników miasta niewydzielonego ukarać w drodze dyscyplinarnej upomnieniem, naganą i grzywną.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
			B.) WOJEWÓDTWA	
			(wileńskie, nowogródzkie, poleskie, wołyńskie i pow. gro	
Rada miejska	Rada miejska posiada conajmniej 15, a najwyżej 79 członków; członkami rady są radni w liczbie od 12 do 70 i członkowie magistratu w liczbie 3 do 9; członkowie magistratu mają głos decydujący na posiedzeniach rady.	Przewodn czy burmistrz, wzgl. prezydent	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Państwa Polsk. bez różnicy płci, którzy ukończyli 21 lat życia i od 10 miesięcy stale mieszkają w gminie, bierne prawo wyborcze posiadają osoby, mające czynne prawo, o ile mają 25 lat życia i umieją czytać i pisać w jakimkolwiek języku.	Wybory są tajne, równe powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów
Magistrat	W miastach niewydzielonych (poniżej 25.000 mieszkańców) magistrat składa się z 3-5 członków; w miastach wydzielonych — z 3-9 członków; w miastach niewydzielonych z powiatów oraz we wszystkich miastach województwa wołyńskiego i pow. sarneńskiego i kamień-koszyrskiego wojew. poleskiego przewodniczącym magistratu jest burmistrz lub jego zastępca jeden; na pozostałym obszarze w magistratach miast wy-	przewodniczy burmistrz wzgl. prezydent	Czynne prawo wyborcze mają wszyscy radni danej gminy, bierne prawo wyborcze mają wszyscy ci, którzy korzystają z biernego prawa wyborczego do rady miejskiej miasta położonego na obszarze Państwa Polsk. oraz są członkami którejkolwiek gminy miejskiej na obszarze Państwa Polsk. Członkowie prezydjum magistratu muszą ponadto umieć czytać i pisać po polsku.	tajny; burmistrz, wzgl. prezydent i ich zastępcy wybierani są absolutną większością głosów, ławnicy proporcjonalnie z głosowaniem na listy kandydatów

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
WSCHODNIE				
dzieński i wołkowyski woj. białostockiego) liczba gmin: 65.				
3-y letnia	Rada miejska jest organem uchwałodawczym i kontrolującym magistrat; wybiera członków magistratu.	Rada miejska może wybierać komisje, które mogą działać na prawach rady	Rozwiązać radę miejską oraz pozbawić mandatu członka rady, miasta niewydzielonego może wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego; te same uprawnienia w stosunku do miasta wydzielonego — ma Minister Spraw Wewnętrznych.	**Uwaga do rubryki 9** Prawa pozbawienia mandatu członka rady nie posiadają władze nadzorcze na obszarze województwa wołyńskiego i pow. sarneńskiego i kamień-koszyrskiego woj. poleskiego
Jak kadencja rady miejskiej	Magistrat jest organem zarządzającym i wykonawczym gminy. Przyjmuje pracowników i sprawuje nad nimi władzę dyscyplinarną burmistrz; złożenie z urzędu pracownika następuje na mocy decyzji burmistrza, zatwierdzonej przez magistrat. Magistrat wykonuje czynności poruczone gminie przez ustawy, rozporządzenia w zakresie administracji rządowej.	Magistrat może powołać komisje, które mogą działać na prawach magistratu	Wybór członków prezydjum magistratu miasta niewydzielonego zatwierdza starosta pow.; w razie odmowy ponowne wybory; w wypadku odmowy ponownej starosta mianuje członka prezydjum, który urzęduje do czasu wybrania kandydata, który uzyska zatwierdzenie; o ile radni zwlekają z wyborem, to starosta mianuje członka prezydjum na rok; analogiczne uprawnienia ma wobec miast wydzielonych wojewoda, po wy-	**Uwaga do rubryki 9** Odnośnie prawa pozbawienia mandatu członka rady miejskiej p. uwagę powyżej zamieszczoną

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
	dzielonych przewodniczy prezydent lub wiceprezydent (zawsze jest jedynie jeden wiceprezydent); pozatem w skład magistratu wchodzą ławnicy. Burmistrz, wzgl. prezydent i ich zastępcy stanowią prezydjum magistratu. Magistrat jest władzą kolegjalną, wszyscy członkowie magistratu są stale płatni; o ileby radni nie dokonali wyboru ławników funkcje magistratu przechodzą na jego prezydjum.			

C) WOJEWÓDZTWA
(krakowskie, lwowskie, stanisła-
1) Ustawa z dnia 3 lipca

Rada gminna	Składa się z radnych w liczbie od 24-48, w tem mieszczą się i wszyscy członkowie zwierzchności gminnej, którzy mają w radzie głos decydujący; pozatem w skład rady wchodzą bez wyboru wszyscy ci, którzy opłacają przynajmniej ⅙ część całej sumy podatków bezpośrednich, wymierzonych w gminie, o ile są obywatelami Państwa Polskiego i posiadają bierne prawo wyborcze.	Przewodniczy naczelnik gminy, w razie równości głosów nacz. gminy rozstrzyga.	Czynne prawo wyborcze posiadają bez różnicy płci 21-oletni: 1) w dwóch wzgl. trzech kołach wyborczych, o ile opłacają podatki bezpośrednie, 2) w ostatnim kole (trzecim wzgl. czwartym), o ile mieszkają w gminie od roku. W dwóch wzgl. trzech pierwszych kołach wyborczych mają prawo głosu ponadto osoby prawne, oraz w pierwszym kole osoby posiadające cenzus wyszkolenia, wzgl. zajmujące stanowisko urzędowe. Bierne prawo wyborcze posiadają wszyscy ci, którzy korzystają z czynnego, a mają 24 lat życia.	Prawo wyborcze oparte jest na cenzusie podatkowym, wzgl. wykształcenia (stanowiska); wyborcy głosują w 3 wzgl. 4 kołach wyborczych. Każde koło (z wyjątkiem ostatniego) reprezentuje tę samą sumę podatków bezpośrednich; ze wszystkich kół każde wybiera jednakową liczbę radnych, głosowanie jest jawne lub tajne; wyboru dokonywa się zwykłą większością głosów.

gmin miejskich. (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
			słuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego; może on również członka magistratu pozbawić członkostwa rady miejskiej, a tem samem mandatu członka magistratu; to samo uprawnienie posiada Minister Spraw Wewn. w stosunku do członków magistratów miast wydzielonych. Wydział powiatowy może burmistrza i ławników miasta niewydzielonego ukarać dyscypl. upomnieniem, naganą i grzywną.	

POŁUDNIOWE
wowskie i tarnopolskie).
1896 r. Liczba gmin 147.

6 lat; po 3 atach połowa radnych z każdego koła według starszeństwa wyboru ustępuje.	Rada gminna jest organem uchwalającym i nadzorującym zwierzchność gminną; przyjmuje i zwalnia pracowników gminy; wybiera członków zwierzchności gminnej.	Rada może wybierać komisje a) dla przygotowania spraw dla rady b) dla sprawowania poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminy pod kierownictwem naczelnika gminy	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę gminną.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Zwierzchność gminna	Składa się z naczelnika gminy, jego zastępcy i przynajmniej dwóch asesorów; najwyżej może być pięciu asesorów; zwierzchność gminna jest władzą jednoosobową; asesorowie są pomocnikami naczelnika gminy; stale płatnym jest jedynie naczelnik gminy.		Czynne i bierne prawo wyborcze mają jedynie członkowie danej rady gminnej.	głosowanie ustne lub kartkami; wybranym jest ten, kto uzyskał bezwzględną większość głosów; w razie potrzeby stosuje się dalsze głosowania; głosuje się oddzielnie na każdego członka zwierzchności.

2) Ustawa z dnia 13 mar-

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
Rada miejska	Składa się z radnych w liczbie 48, w tem mieszczą się i wszyscy członkowie magistratu, którzy mają w radzie głos decydujący.	przewodniczy burmistrz w razie równości głosów on rozstrzyga	Czynne i bierne prawo wyborcze, analogicznie, jak w miastach rządzących się ustawą z r. 1896.	system wyboru i głosowania, oraz kadencja; anal. jak w miast. rządzących się ustawą z r. 1896
Burmistrz	Jest organem jednoosobowym; posiada zastępcę.		Czynne i bierne prawo wyborcze ma jedynie radny danej gminy miejskiej.	system wyboru i głosowania, oraz kadencja identycznie jak w miastach, rządzących się ustawą z roku 1896

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
6 lat	Naczelnik gminy jest organem zarządzającym i wykonawczym; on sprawuje władzę dyscyplinarną nad urzędnikami gminy; wstrzymuje wykonanie nielegalnych uchwał rady; sprawuje policję miejscową, jako czynność należącą do własnego zakresu działania gminy; naczelnik gminy wykonuje wszystkie czynności należące do poruczonego zakresu działania gminy; (sprawy administracji rządowej).	p.o komisjach wybieranych przez radę gminną	Wybór naczelnika gminy i innych członków zwierzchności gminnej nie wymaga zatwierdzenia. Wydział powiat. w sprawach własnego zakresu działania gminy, starosta pow. w sprawach poruczonego — może karać członków zwierzchności grzywną; wojewoda po przeprowadzeniu śledztwa dyscyplinarnego i wysłuchaniu opinji wydziału wojewódz. może złożyć z urzędu naczelnika gminy i innych członków zwierzchności.	
ca 1889 r.; liczba gmin: 29				
patrz rubr. 5	Rada miejska jest organem uchwalającym w gminie i nadzorującym burmistrza i magistrat; przyjmuje i zwalnia pracowników gminy; wybiera członków magistratu.	rada może wybierać komisje, analogicznie jak rady miast rządzących się ustawą z r. 1896	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę miejską.	
d-tto	Burmistrz jest organem zarządzającym i wykonawczym; on wdraża postępowanie przeciwko urzędnikom gminy; wykonywuje policję miejscową, jako czynność należącą do własnego zakresu działania gminy; wstrzymuje wykonanie nielegalnych uchwał rady. Wykonuje wszystkie czynności należące do poruczonego zakresu działania gminy (sprawy administracji rządowej).		Wybór burmistrza nie wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej; wydział powiatowy w sprawach własnego zakresu działania gminy, starosta pow. — w sprawach poruczonego — może karać burmistrza grzywną. Wojewoda po przeprowadzeniu śledztwa dyscyplinarnego i wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego może złożyć z urzędu burmistrza.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Magistrat	Magistrat składa się z burmistrza, jego zastępcy i trzech asesorów; rada miejska może zwiększyć liczbę asesorów do pięciu; Magistrat jest władzą kolegjalną; Stale płatnemi mogą być: burmistrz, jego zastępca i jeden asesor.	Przewodniczy burmistrz, w razie równości głosów on rozstrzyga	Analogicznie, jak przy wyborach na burmistrza.	Analogicznie, jak przy wyborach na burmistrza

3) Ustawa z dnia 14 październ-

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
Rada miejska	Rada miejska składa się z radnych w liczbie 100, w tem mieszczą się i wszyscy członkowie magistratu pochodzący z wyboru, którzy to członkowie mają w radzie głos decydujący.	Przewodniczy prezydent; w razie równości głosów wniosek upada	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Państwa Polsk. którzy opłacają pewne minimum podatku, wzgl. odpowiadają pewnemu cenzusowi wykształcenia lub zajmują pewne stanowisko; ponadto czynne prawo mają i osoby prawne, opłacające pewne minimum podatku. Bierne prawo wyborcze mają mężczyźni, korzystający z czynnego prawa wyborczego, o ile skończyli 30 rok życia.	wyborcy głosują wszyscy w jednym kole wyborczym; głosuje się ustnie lub pisemnie podając odrazu nazwiska stu osób; wybranym jest ten, kto uzyskał bezwzględną większość ważnych głosów, w razie potrzeby dokonywa się wyborów ściślejszych.
Prezydent	Prezydent jest władzą jednoosobową posiada trzech zastępców - wiceprezydentów.		Czynne i bierne prawo wyborcze mają jedynie radni m. Lwowa.	do ważności wyboru konieczna jest obecność 3/4 członków rady; głosuje się kartkami; niezbędne jest uzyskanie bezwzględnej większosci głosów ustawowego składu rady; w razie potrzeby Przeprowadza się wybory ściślejsze

gmin miejskich. (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
p. rubr. 5	Magistrat jest organem doradczym i wykonawczym burmistrza; zarządza majątkiem, dochodami i wydatkami, robotami i dostawami gminy; magistrat przeprowadza śledztwa dyscyplinarne.	p. o komisjach powoływanych przez radę miejską	Uprawnienia władz nadzorczych w stosunku do burmistrza mają zastosowanie również i w stosunku do pozostałych członków magistratu.	
nika 1870 r.: miasto Lwów.				
kadencja trwa lat sześć; co trzy lata połowa ustępuje	Rada miejska jest organem uchwalającym i nadzorującym działalność prezydenta i magistratu; mianuje i zwalnia pracowników gminy; wybiera członków magistratu, pochodzących z wyboru.	Rada miejska ma prawo dzielić się na sekcje (wydziały) i poruczać im, specjalnym komisjom, prezydentowi lub magistratowi, załatwianie niektórych spraw z zakresu swej kompetencji	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę miejską.	Uwaga: obecnie na terenie m. Lwowa niema rady miejskiej z wyboru; ostatnie wybory odbyły się w r. 1913, w r. 1918 przez austryj. władze admin., została ustanowiona tymczas. reprezentacja gminy; w r. 1919 Tymcz. Komitet Rządz. we Lwowie skład tej tymcz. reprezentacji miasta rozszerzył i uzupełnił; wojewoda Lwowski w r. 1927 a powtórnie w r. 1930 odwołał tymczasową reprez. gminną i ustanowił tymcz. radę miejską z 130 osób, w skład której powołał 37 żyjących jeszcze radnych z wyborów 1913 r., a resztę (93) zamianował; ta tymcz. rada miejska wybrała prezydenta, 4 wice-prezydentów i delegatów, wszystkie te organa miejskie korzystają z uprawnień normalnych organów z wyboru.
6 lat	Prezydent jest organem zarządzającym i wykonawczym; sprawuje władzę dyscyplinarną nad urzędnikami; zawiesza nielegalne uchwały rady i jej sekcyj; rozstrzyga sam sprawy należące do kompetencji magistratu, o ile rada nie zastrzeże, że wymagają one obrad kolegjalnych, prezydent wykonuje wszystkie czynności należące do poruczonego zakresu działania gminy.		Wybór prezydenta miasta wymaga zatwierdzenia Prezydenta Rzplitej; wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego w sprawach własnego zakresu działania gminy, a wojewoda sam w sprawach poruczonego zakresu — może ukarać prezydenta grzywną. Wojewoda po przeprowadzeniu śledztwa dyscyplinarnego i wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego może prezydenta złożyć z urzędu.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Magistrat	Składa się: 1) z pochodzących z wyboru prezydenta, trzech wiceprezydentów i delegatów miejskich w liczbie określonej przez radę, 2) z urzędników zawodowych: dyrektora, radców magistratu i innych. Magistrat jest władzą kolegjalną; stałej płacy nie otrzymują tylko delegaci.	przewodniczy prezydent	Analogicznie jak przy wyborach prezydenta.	analogicznie jak przy wyborach prezydenta; na każdego wiceprezydenta czy delegata głosuje się oddzielnie
			4) Ustawa z dnia 6 paździer-	
Rada Miejska	Rada miejska składa się z 103 członków (radców miejskich); w skład rady wchodzą również i członkowie magistratu, pochodzący z wyboru z prawem głosu decydującego; 72 radców wybiera śródmieście miasta, a 31 — przedmieścia.	przewodniczy prezydent; w razie równości wniosek upada	Czynne prawo wyborcze mają bez względu na płeć obywatele Państwa Polsk.: 1) odpowiadający pewnemu cenzusowi wykształcenia, czy zajmujący pewne stanowisko, czy opłacający określony podatek dochodowy; 2) właściciele nieruchomości 3) przemysłowcy, kupcy, rzemieślnicy; bierne prawo wyborcze posiadają ci, którzy korzystają z czynnego, o ile skończyli 30 rok życia.	72 radców śródmieścia wybieranych jest w 3-ch kołach wyborczych, 2-ie koło dzieli się na 2 oddziały, 3-ie — na trzy; każde koło wybiera 24 radców; wyborcy wyliczeni pod 1), 2) i 3) w rubr. 4 należą do odpowiednich kół. 31 radców przedmieścia wybiera się w 1-ym kole głosuje się kartkami, pisząc na niej nazwiska wszystkich kandydatów; wybranym jest ten, kto uzyskał względną większość głosów.
Prezydent	Prezydent jest władzą jednoosobową, posiada czterech zastępców — wiceprezydentów.		Czynne prawo wyborcze mają radcy miejscy. Bierne prawo wyborcze mają wszyscy, którzy korzystają z biernego prawa do rady miejskiej.	do ważności wyboru konieczna jest obecność 3/4 członków rady; głosuje się kartkami, niezbędne jest uzyskanie bezwględnej większości głosów, w razie potrzeby zarządza się wybory ściślejsze.

gmin miejskich (ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienie władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
wiceprezydenci i delegaci wybierani sa na trzy lata	Magistrat zarządza majątkiem, dochodami i wydatkami, zakładami gminnemi; magistrat wykonywa policję miejscową; uchwały magistratu wiążą prezydenta; magistrat w poruczonym zakresie działania sprawuje czynności powiatowej władzy administracji ogólnej.		Wybór wiceprezydentów i delegatów nie wymaga zatwierdzenia; wiceprezydenci mogą być karani grzywną i złożeniem z urzędu analogicznie jak prezydent.	
nika 1901 r., miasto Kraków				
sześć lat, co 3 lata połowa z 72 radców środ mieścia ustępu e;	Rada miejska jest organem uchwalającym i kontrolującym czynności magistratu; mianuje i przenosi na emeryturę urzędników gminy; wybiera prezydenta i wiceprezydentów;	rada miejska dzieli się na tyle sekcji ile jest departamentów w magistracie; skład sekcyj odnawia się co roku; sekcje przygotowują, załatwiają sprawy im przez radę przekazane, kontroluje magistrat; rada może powoływać również i komisje	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę miejską, o ile przekracza ona swoj zakres działania, lub narusza obowiązujące ustawy.	Rada miejska obecnie liczy teoretycznie 127 r. do 103 doszło 24 radców dodanych rozporz. P Kom. Likwid. z dn. 19. XI.1918 r. jako reprezentantów t. zw. IV koła wyborczego, powołani oni zostali w drodze nominacji, ponadto 26 pochodzi z wyboru z r. 1911, 46.— z wyboru r. 1914, 16-u z Podgórza z nominacji władz austryj.; według faktycznego stanu rada liczyła w r. 1930 radców 98
lat sześć	Zarządza sprawami gminy, wykonuje uchwały rady, mianuje niższych urzędników i może wymierzać łagodniejsze kary dyscyplinarne; może wstrzymać wykonanie nielegalnych uchwał rady; sprawuje policję miejscową. Sprawuje wszystkie czynności, wynikające z poruczonego zakresu działania o ile nie są one zastrzeżone innym organom miejskim.		Wybór prezydenta zatwierdzony jest przez Prezydenta Rzplitej. Wojewoda po przeprowadzeniu śledztwa dyscyplinarnego i wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego może prezydenta złożyć z urzędu.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Magistrat	Magistrat składa się: 1) pochodzących z wyboru: prezydenta i czterech wiceprezydentów i 2) urzędników zawodowych: dyrektora magistratu, radców magistratu oraz innych. Magistrat jest władzą kolegjalną.	Przewodniczy prezydent w razie równości głosów on roztrzyga.	Czynne i bierne prawo wyborcze mają wszyscy radcy miejscy;	Analogicznie jak przy wyborach prezydenta; na każdego kandydata głosuje się oddzielnie.

D). WOJEWÓDZTWA (pomorskie i poznań

Rada miejska.	Składa się, z 12 do 60 radnych (w miastach ponad 120.000 mieszkańców); w miastach większych na każde 50.000 mieszkańców przypada 6 radnych; statut miejscowy może określić liczbę radnych; członkowie magistratu nie wchodzą w skład rady; w miastach, posiadających ustrój burmistrzowski — (poniżej 2.500 mieszkańców) rada składa się z 6 radnych; w tych miastach ławnicy mogą być jednocześnie członkami rady.	Przewodniczącym jest radny, wybrany w tym celu na 1 rok; w razie równości on rozstrzyga; w miastach o ustroju burmistrzowskim przewodniczy radzie burmistrz.	Czynne prawo wyborcze mają ci, którzy posiadają prawo swojszczyzny t. j. bez różnicy płci, obywatele Państwa Polsk., mający 21 lat życia i 6 miesięcy stale mieszkający w gminie. Bierne prawo wyborcze mają ci, którzy posiadają prawo swojszczyzny, mają 25 lat życia i władają językiem polskim w słowie i piśmie.	Wybory są tajne, równe powszechne, bezpośrednie i stosunkowe na podstawie zgłoszonych list kandydatów.

gmin miejskich. (Ciąg dalszy).

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienie władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
Wiceprezydenci wybierani są na trzy lata.	Magistrat rozpatruje kolegjalnie te sprawy, które mu rada miejska i prezydent przydzieli; prezydent uchwałami magistratu nie jest związany. Magistrat w sprawach własnego zakresu jest organem wykonawczym gminy. Magistrat w poruczonym zakresie działania sprawuje czynności powiatowej władzy administracyj ogólnej.		Wybór wiceprezydentów miasta nie wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej. Wojewoda po przeprowadzeniu śledztwa dyscyplinarnego i wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego może wiceprezydenta złożyć z urzędu.	

ZACHODNIE

skie) liczba gmin: 151.

Cztery lata	Rada miejska jest organem uchwałodawczym gminy we wszystkich sprawach, wyjątkowo nieprzekazanych magistratowi; wybiera przewodniczącego rady, jego zastępcę, sekretarza i jego zastępcę, wybiera burmistrza, jego zastępcę, honorowych ławników i płatnych członków magistratu; rostrzyga sprzeciwy przeciwko ważności wyborów.	Rada miejska może wybierać Komisję i deputację, a wspólnie z magistratem również i deputacje o składzie mieszanym.	Rada Ministrów ma prawo rozwiązać radę miejską.	

Dział II. Ustrój

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Magistrat	Magistrat składa się z burmistrza, drugiego burmistrza lub asesora, jako jego zastępcy, honorowych ławników i płatnych członków magistratu; honorowych ławników zasiada od 2 - 10 (ta ostatnia liczba dotyczy miast od 60 - 100.000 mieszkańców); w miastach ponad 100.000 mieszkańców na 50.000 mieszkańców przypada 2 ławników; liczbę płatnych członków magistratu ustala rada miejska; statut miejscowy może ustanowić inną liczbę członków magistratu. Magistrat jest władzą kolegjalną. W miastach o ustroju burmistrzowskim obowiązki magistratu przechodzą na burmistrza, jako władzę jednoosobową; burmistrz ma dwóch lub trzech ławników, dodanych sobie do pomocy, którzy są tylko wykonawcami jego poleceń.	przewodniczy burmistrz, w razie równości głosów jego głos przeważa;	Czynne prawo wyborcze mają radni danej rady miejskiej. Honorowym ławnikiem może być ten, kto ma prawo wybieralności do rady miejskiej; burmistrz i płatny członek magistratu wystarcza, o ile posiada obywatelstwo polskie i pełnię praw honorowych, prawo swojszczyzny w gminie nie jest wymagane.	wybory są tajne; na każdego członka magistratu głosuje się oddzielnie, dla wybrania należy w pierwszym lub drugim głosowaniu uzyskać absolutną większość głosów. w razie potrzeby odbywa się głosowanie ściślejsze.

E). WOJEWÓDZ

1) część górnośląska wojewódz

Rada miejska	Jak w województwach zachodnich.	jak w wojew. zachodnich	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Rzplitej Polskiej bez różnicy płci, liczący 25 lat życia i mieszkający w gminie od 6 miesięcy. Bierne prawo wyborcze mają wszyscy posiadający czynne, o ile mają 30 lat życia i 1 rok mieszkają w gminie.	wybory odbywają się analogicznie, jak w województwach zachodnich; istnieje przymus głosowania;

gmin miejskich (ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
burmistrz i płatni członkowie magistratu wybierani są na 12 lat; honorowi członkowie na 6 lat, połowa ich ustępuje co 3 lata;	Magistrat ma stanowisko równorzędne z radą miejską, albowiem uchwały rady wymagają zgody magistratu (z wyjątkiem spraw wyborczych); magistrat może zawiesić uchwałę rady nielegalną, szkodliwą, lub niecelową. Magistrat prowadzi bieżącą administrację gminy. Zarządza zakładami, dochodami i wydatkami, oraz majątkiem; on mianuje, nadzoruje i zwalnia pracowników gminy. Magistrat jest również organem administracji rządowej, jako miejscowa władza rządowa. Burmistrz przewodniczy magistratowi i ma prawo zawieszać nielegalne, szkodliwe lub niecelowe uchwały magistratu; burmistrz jest przełożonym urzędników miejskich; burmistrz lub inny członek magistratu jest miejscową władzą policyjną. W ustroju burmistrzowskim z chwilą gdy radzie przewodniczy burmistrz niema prawa zatwierdzać uchwał rady, jak to czyni magistrat.	magistrat ma prawo sam, lub wspólnie z radą miejską powoływać deputacje miejskie dla załatwienia pewnego typu spraw; większe miasta mogą być dzielone na okręgi; na czele okręgu stoi naczelnik okręgu wybierany przez radę, zatwierdzony przez magistrat; naczelnik okręgu jest pomocniczym organem magistratu w swym okręgu;	Wszyscy członkowie magistratu są zatwierdzani na swym urzędzie; burmistrzów i ich zastępców w miastach ponad 10.000 mieszkańców zatwierdza Minister Spraw Wewn.; burmistrzów i zastępców w mniejszych miastach oraz wszystkich członków magistratów w miastach bez względu na ich wielkość — zatwierdza wojewoda; odmowa zatwierdzenia przez wojewodę może nastąpić tylko za zgodą Izby Wojewódzkiej; o ile ponowne wybory nie zostaną znów zatwierdzone, lub rada zwleka z wyborem — wojewoda może zamianować komisarycznego zastępcę, który urzeduje do zatwierdzenia nowo-wybranego. Burmistrz i inni członkowie magistratu mogą być złożeni z urzędu jedynie w drodze postępowania dyscyplinarnego przed specjalnemi komisjami dyscyplinarnemi.	

TWO ŚLĄSKIE.

twa śląskiego liczba gmin: 13.

jak w woj. zachodnich	Jak w województwach zachodnich.	jak w wojew. zachodnich	Wojewoda za zgodą Rady Wojewódzkiej rozwiązuje radę miejską.	

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Magistrat	Jak w województwach zachodnich.	Jak w woj. zachodn.	Jak w woj. zachodn.	Wybór burmistrza, jego zastępcy i płatnych członków magistratu odbywa się jak w województwach zachodnich Ławnicy honorowi wybierani są proporcjonalnie na podstawie list kandydatów.

2. Część cieszyńska woje-

A. Ustawa z dnia 15 listopada

Te same przepisy, które normują ustrój gmin wiejskich części cieszyńskiej województwa śląskiego

wody śląskiego do zatwierdzenia wybo-

B. Ustawa z dnia 8 grudnia

Rada gminna	Rada gminna składa się z 36 członków; w tej liczbie mieszczą się i wszyscy członkowie przełożeństwa gminnego, którzy zasiadają w radzie z głosem decydującym.	Przewodniczy burmistrz w razie równości głosów on rozstrzyga.	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Państwa Polsk., bez względu na płeć, którzy ukończyli 21 lat życia i 6 miesięcy zamieszkują na terenie gminy; bierne prawo wyborcze mają te osoby, które korzystają z czynnego prawa wyborczego, o ile mają 25 lat życia i od roku mieszkają w gminie.	Wybory tajne równe, powszechne, bezpośrednie proporcjonalne z głosowaniem na listy kandydatów.
Przełożeństwo gminne	Przełożeństwo gminne składa się: z burmistrza, dwóch wiceburmistrzów i 6 radnych miejskich; przełożeństwo jest władzą jednoosobową, wiceburmistrzowie i radni są tylko pomocnikami burmistrza.		Czynne i bierne prawo wyborcze mają jedynie członkowie rady gminnej, burmistrz i jego zastępcy muszą władać językiem polskim w mowie.	Wybory są tajne, przy wyborze burmistrza i jezastępców grupa licząca 1/4 składu rady ma prawo sama wybrać 2-go zastępcę, a wtedy burmistrz i 1-y zastępca są wybierani bezwzględną większością głosów reszty członków rady, podobnie 1/3 członków rady ma prawo wybrać 1 zastępcę, a dalszy ciąg wyborów jak wyżej. Jeżeli żadna grupa nie skorzysta z tego, to cała rada wybiera, w razie potrzeby stosuje się ściślejsze głosowanie. Wybory radnych miejskich są proporcjonalne t. j. każda grupa w wydziale ma przydzieloną proporcjonalnie liczbę radnych do wybrania, wewnątrz grupy wybory odbywają się bezwględną większością głosów.

gmin miejskich.

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
kadencja honorowych ławników wynosi 4 lata, innych członków magistratu i burmistrza jak w województwach zachodnich.	Jak w województwach zachodnich.	jak w wojew. zachodnich	uregulowany jest nadzór analogicznie jak jak w województwach zachodnich, jedynie z tą zmianą, że kompetencje Izby Wojewódzkiej przejęła Rada Wojewódzka.	

wództwa śląskiego.

1863 r. Liczba gmin 4.

(p. cz. I|E|2) dotyczą czterech miast, położonych na tym obszarze; jedyną różnicą jest prawo wojeru przełożonego gminy miejskiej.

1899 r. (miasto Bielsko)

4 lata	Rada gminna jest organem uchwałodawczym i kontrolującym; przyjmuje i zwalnia pracowników gminy; wybiera członków przełożeństwa gminnego.	Rada gminna ma prawo powoływać komisje oraz delegata (ów).	Wojewoda ma prawo rozwiązać radę gminną.	
4 lata	Burmistrz jest organem zarządzającym i wykonawczym; sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami gminy; wstrzymuje wykonanie nielegalnych uchwał rady gminnej; sprawuje policję miejscową, jako własny zakres działania gminy; załatwia wszystkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy.		Wybór burmistrza podlega zatwierdzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych; w razie dwukrotnego odrzucenia minister mianuje komisarycznego burmistrza. Rada wojewódzka w sprawach własnego zakresu działania gminy ma prawo karać grzywną członków przełożeństwa gminnego; wojewoda w sprawach poruczonego zakresu działania ma te same uprawnienia w stosunku do burmistrza i jego zastępców, wojewoda w porozumieniu z radą wojewódzką ma prawo złożyć z urzędu członka przełożeństwa gminnego.	

DZIAŁ III. USTRÓJ SAMO

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
			A i B). WOJEWÓDZTWA CEN **(warszawskie, łódzkie, kieleckie, lubelskie, białostockie, wileńskie, nowo**	
Sejmik powiatowy	Sejmik powiatowy składa się z delegatów gmin wiejskich i miejskich niewydzielonych z pow. zw. kom.; gminy wiejskie delegują po dwóch, gminy miejskie od 2 - 5, zależnie od liczby ludności z miasta, pozatem w skład sejmiku wchodzą członkowie wydziału pow. z głosem decydującym.	Przewodniczy starosta pow.; w razie równości głosów wniosek upada	Czynne prawo wyborcze mają członkowie rad gmin wiejskich i miejskich niewydzielonych. Bierne prawo wyborcze mają ci, którzy posiadają czynne, o ile umieją czytać po polsku.	wyboru delegatów dokonywa każda rada gminna czy miejska osobno, wybory są tajne, względną większością głosów
Wydział powiatowy	Składa się ze starosty i sześciu członków; jest to organ kolegjalny.	przewodniczy starosta, w razie równości głosów rozstrzyga on	Czynne prawo wyborcze mają członkowie sejmiku powiatowego; bierne prawo wyborcze mają mieszkańcy powiatu, posiadający bierne prawo wyborcze do rad miejskich lub gminnych.	wybory są tajne, zwykłą większością głosów
Przewodniczący wydziału powiatowego	Jestto organ jednoosobowy; zastępcą jego jest urzędnik państwowy — zastępca starosty pow.		Jako urzędnik państwowy mianowany jest według swobodnego uznania przez ministra spraw wewnętrznych.	

RZĄDU POWIATOWEGO

TRALNE I WSCHODNIE
gródzkie, poleskie i wołyńskie) liczba powiat. związków komunalnych: 121.

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
trzy lata	Sejmik pow. jest organem uchwałodawczym i kontrolującym; wybiera członków wydziału powiatowego; uchwala regulamin dla siebie, wydziału i komisji.	sejmik wybiera komisje w miarę potrzeby	Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo rozwiązać sejmik powiatowy.	
jak sejmiku pow.	Wydział powiatowy przygotowuje sprawy pod obrady sejmiku, decyduje we wszystkich sprawach niezastrzeżonych Sejmikowi, określa sposoby wykonania uchwał sejmiku; sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami. Wydział wykonywa czynności poruczone, a m. inn. sprawuje nadzór nad samorządem gmin wiejskich i miejskich niewydzielonych. Wydział może żądać rewizji nielegalnych lub niecelowych uchwał sejmiku pow. Przewodniczący wykonywuje uchwały sejmiku i wydziału pow.; załatwia sprawy bieżące; przyjmuje pracowników po wysłuchaniu opinji wydziału powiat.; w wypadkach niecierpiących zwłoki załatwia sprawy, należące do kompetencji wydziału; może żądać rewizji nielegalnych lub niecelowych uchwał wydziału powiatowego.		Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo rozwiązać wydział powiatowy.	

Dział III, Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
			C) WOJEWÓDZTWA (krakowskie, lwowskie, stanisławowskie	
Rada powiatowa	Rada powiatowa składa się z 26 członków; w tej liczbie mieszczą się i członkowie wydziału powiatowego, którzy mają w radzie powiat. głos decydujący.	przewodniczy prezes z wyboru; w razie równości głosów on rozstrzyga	Czynne prawo wyborcze posiadają: 1) właściciele większych posiadłości ziemskich, 2) najwyżej opodatkowani w przemyśle i handlu, 3) w większych miastach członkowie rady miejskiej (gminnej), w mniejszych naczelnicy gmin i delegaci rady, 4) w gminach wiejskich naczelnicy gmin i delegaci rady. Bierne prawo wyborcze ma mężczyzna obywatel polski, mający 24 lat życia i posiadający prawo wyborcze czynne w myśl pkt. 1) lub 2), bądź obieralność do rad gminnych (miejskich), albo opłacający jakikolwiek podatek bezpośredni.	wybory odbywają się w 4 grupach wyborczych, utworzonych stosownie do treści pkt. 1 — 4 rubryki 4, liczbę 25 mandatów dzieli się między grupy w stosunku do opłacanych przez nie podatków, dwie pierwsze grupy wybierają bezpośrednio, grupa 3) gmin miejskich i 4) gmin wiejskich na wspólnem zebraniu każdej z grup osobno; na zebrania grupy gminy delegują każda; naczelnika gminy i delegatów wybieranych przez rady w stosunku do liczby ludności, w większych miastach rady wybierają członków rady powiatowej; wybory są tajne, bezwzględną większością głosów; w razie potrzeby stosuje się głosowanie ściślejsze;
Wydział powiatowy	Wydział składa się z prezesa (marszałka powiatu) jego zastępcy i 5 członków wydziału; jest zazwyczaj organem kolegjalnym.	przewodniczy prezes	Czynne i bierne prawo wyborcze mają tylko członkowie rady powiatowej.	wybory odbywają się tajnie, prezesa (marszałka) i jego zastępcę wybiera się absolutną większością głosów; każda grupa interesów w radzie wybiera 1 członka wydziału; resztę członków wybiera cała rada; wszystkie wybory odbywają się bezwzględną większością głosów; w razie potrzeby stosuje się głosowanie ściślejsze, głosuje się oddzielnie na każdego członka wydz.

rządu powiatowego Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
POŁUDNIOWE i tarnopolskie) liczba powiatów samorządowych 80.				
6 lat	Rada powiatowa jest organem obradującym, uchwalającym i kontrolującym wydział powiat; decyduje jaki organ mianuje i zwalnia pracowników; wybiera prezesa, jego zastępcę i wydział powiatowy; może określić jakie sprawy prezes wydziału może załatwiać potocznie (t. j. sam); sprawuje częściowo nadzór nad gminami wiejskiemi i miejskiemi w powiecie w sprawach własnego zakresu działania gmin.	rada wybiera komisję rewizyjną	Wojewoda po wysłuchaniu opinji wydziału wojewódzkiego ma prawo rozwiązać radę powiatową.	obecnie na tym obszarze niema rad i wydziałów powiatowych z wyboru; rady wybrane były ostatni raz w l. 1910-13; stopniowo rady dekompletowały się były rozwiązywane; obecnie w żadnym z powiatów niema już organów z wyboru i wszędzie zostały jako „środki potrzebne dla tymczasowego załatwienia spraw" powołane tymcz. rady powiatowe z nominacji wojewody (16-24 człon.); tymcz. rada wybiera 6 członków tymcz. wydziału pow. Przewodniczy radzie i wydz. pow. — starosta pow. Organa te w pracy stosują odpowiednie postanowienia ustawy z 12. VIII. 1866 r., z tą zmianą, że 1) nadzór nad gminami sprawuje jedynie tymcz. wydział pow. 2) nominacja urzędników należy do przewodn. tymcz. wydz. powiatowego. Pierwszym zastępcą przewodn. tymcz. wydz. pow. — jest osoba z wyboru tymcz. rady powiatowej; drugim zastępcą jest referendarz starostwa.
jak rady powiatowej	wydział pow. jest organem zarządzającym i wykonawczym; on reprezentuje powiat na zewnątrz; sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami, w granicach upoważnienia udzielonego przez radę; wydział powiatowy sprawuje władzę nadzorczą nad gminami wiejskiemi i miejskiemi w sprawach własnego zakresu działania gminy.	wybiera komisję, lub deleguje pojedyńcze osoby	Wybór prezesa rady (marszałka) i jego zastępcy wymagał zatwierdzenia cesarza (dziś Prezydenta Rzplitej Polskiej) Praktyka stoi na stanowisku, że jednocześnie z rozwiązaniem rady pow. przestają urzędować i wszystkie organa powołane przez radę, a więc i wydział powiatowy; w takim wypadku ustanawia się tymcz. zarząd powiatowy jednoosobowy lub kolegjalny.	

Dział III. Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
				D) WOJEWÓDZTWA (pomorskie i poznańskie) powia
Sejmik powiatowy	Sejmik powiatowy składa się ze zmiennej liczby członków: 1 mandat przypada na 1.500 mieszkańców powiatu; członkowie wydziału wybrani z poza sejmiku pow. mają w czasie obrad sejmiku jedynie głos doradczy, a pozostali — stanowczy; w wojew. Poznańskim stosunek członków wydz. pow. do sejmiku jest wtedy aktualny, o ile sejmik powierzy wydziałowi funkcje organu zarządzającego sprawami pow. zw. komunalnego.	przewodniczy starosta pow. w razie równości głosów wniosek upada.	Czynne prawo wyborcze w miastach i gminach wiejskich mających prawo wyboru 3 członków posiadają radni miejscy wzgl. gminni; w pozostałych gminach wiejskich i obszarach dworskich — każdy obywatel polski bez różnicy płci, mający 21 lat życia i stale mieszkający w powiecie; bierne prawo wyborcze do sejmiku ma każdy kto posiada czynne prawo w gminach wiejskich, o ile skończył 25 lat życia i włada językiem w słowie i piśmie.	Wybory są częściowo pośrednie, częściowo bezpośrednie; wybory pośrednie są z miast i gmin wiejskich, o ile gminy te mają prawo wyboru 3 członków sejmiku, w wyborach pośrednich wybierają rady miejskie (gminne); o ile miasto może wybrać 1 członka sejmiku, wybiera samo, wszystkie miejsze miasta powiatu łączy się w wspólny okrąg; przy wyborach już 3 członków sejmiku wybory są proporcjonalne, w innych wypadkach absolutną większością głosów; wybory bezpośrednie są z pozostałych gmin wiejskich i obszarów dworskich, łączonych w okręgi liczące conajmniej 6.000 mieszkańców; wybory są tajne, równe, powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne.
Wydział powiatowy	Składa się ze starosty i sześciu członków wydziału; Wydział powiatowy jest organem kolegjalnym.	przewodniczy starota pow: bierze udział w obradach z głosem decydującym.	Czynne prawo wyborcze mają członkowie danego sejmiku powiatowego; bierne prawo wyborcze mają wszyscy mieszkańcy powiatu, posiadający bierne prawo wyborcze do sejmiku powiatowego.	Wybory są tajne i proporcjonalne.

rządu powiatowego

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
ZACHODNIE tow. związków komunalnych: 51.				
4 lata.	Sejmik powiatowy jest organem uchwalającym i kontrolującym wydział powiat.; wybiera członków wydziału powiatowego; w wojew. poznańskim sejmik pow. uchwałą swą przyznaje wydział. pow. funkcje organu zarządzającego sprawami powiatu; sejmik pow. na obszarze wojew. pomorskiego wybiera dwóch deputowanych powiatowych.	Sejmik ma prawo powoływać komisję i komisarzy.	Sejmik pow. może być rozwiązany rozporządzeniem Rady Ministrów.	Ustrój samorządu powiatowego na obszarze województw zachodnich oparty jest na różnych ustawach i nie jest jednolity, w wojew. poznańskim obowiązuje ustawa z dnia 20. XII. 1828 r. uzupełniona w r. 1841 i 1889, a w wojew. pomorskim — ustawa z dnia 13 XII. 1872, uzupełniona w r. 1881 i 1883, a obie ustawy zostały zmienione w r. 1921. Ustrój samorządu powiat. w tych 2 województwach różnym jest w wielu istotnych szczegółach lecz w podstawach swego ustroju jest na tyle jednakowy, że można go przedstawić na jednej tablicy; o ile w tych szczegółach, które objęte mojemi tablicami, zachodzą pewne różnice, ujawniam je stwierdzając jak jest dana kwestja uregulowana w wojew. poznańskim, na wstępie podając stan istniejący w obu województwach lub w wojew. pomorskim.
Jak sejmiku powiat.	Wydział powiatowy przygotowuje uchwały sejmiku, wykonywa uchwały sejmiku; mianuje urzędników powiatu. Wydział powiat. na obszarze wojew. poznańskiego pełni te funkcje, o ile zleci mu je uchwałą sejmik pow. który może upoważnienie to cofnąć. Wydział powiat. jest pozatem organem sprawującym nadzór nad gminami wiejskiemi.		Członkowie wydziału powiatowego mogą być złożeni z urzędu po przeprowadzeniu przed specjalną komisją dyscyplinarną rozprawy dyscyplinarnej.	

Dział III. Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Starosta powiatowy	Jest to organ jednoosobowy; obecnie zastępcą jego jest urzędnik państwowy, z reguły zastępca w starostwie; możliwa jest ewentualność (dziś nie stosowana w praktyce), aby jego zastępcą w sejmiku i wydz. powiat. na obszarze wojew. pomorskiego był jeden z dwóch deputowanych powiatowych.		Obecnie jako urzędnik państwowy mianowany jest według swobodnego uznania przez ministra spraw wewnętrznych. Deputowani powiatowi w wojew. pomorskiem byli wybierani przez sejmik pow. z pośród przynależnych do powiatu (najczęściej z członków wydz. powiat).	Sejmik powiatowy wybiera dwóch deputowanych powiatowych, głosując na każdego oddzielnie, wybrany musi uzyskać absolutną większość głosów; w razie potrzeby stosuje się głosowanie ściślejsze

E). WOJEWÓDZ

1). Część górnośląska województwa śląskiego;

Sejmik powiatowy	Składa się w powiatach do 25.000 mieszkańców z 25, — w powiatach do 100.000 mieszkańców od 25 do 40, w powiatach powyżej 100.000 mieszkańców z 40 członków i na każde dalsze 10.000 miesz. przypada 1 członek; członkowie wydziału wybrani z poza sejmiku pow. mają jedynie głos doradczy.	przewodniczy starosta powiatowy; w razie równości głosów wniosek upada.	Czynne prawo wyborcze posiadają w trzech kołach wyborczych: 1) wielcy właściciele ziemscy, opłacający pewne minimum podatku; 2) delegaci gmin wiejskich, obszarów dwor. mniejszych oraz przedsiębiorcy, rzemieślnicy z poza miast opłacający pewne minimum podatku; 3) członkowie rad miejskich i magistratów. Bierne brawo wyborcze mają ci, którzy mają prawo udziału w kołach wyborczych i 1 rok mieszkają w powiecie.	wybory odbywają się w 3 kołach wyborczych: 1) dużej własności 2) gmin wiejskich, mniejszych obszarów dworskich, przemysłu i rzemiosła i 3) miast; koło miast otrzymuje tyle mandatów, ile przypada jej proporcjonalnie z porównania liczby ludności miast i wsi, najwyżej połowę; koła pozostałe dzielą resztę mandatów po połowie; wybory w kołach odbywają się częściowo pośrednio, cześciowo bezpośrednio, tajnie, absolut. więk. głosów: w razie potrzeby stos. się wyb. ściślej. sze.

rządu powiatowego (Ciąg dalszy).

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
6 lat	Starosta załatwia bieżące sprawy, powierzone wydziałowi; przygotowuje i wykonywa uchwały wydziału pow., reprezentuje wydział na zewnątrz; zawiesza nielegalne uchwały sejmiku, wydziału i komisji; w wojew. poznańskiem sprafunkcje wydz. powiat., o ile sejmik pow. nie powierzy wydz. pow. funkcji organu wykonawczego i zarządzającego; deputowany powiatowy zastępował starostę w przewodniczeniu na posiedzeniach sejmiku (zawsze) wydziału powiat. (nie z reguły) a w razie dłuższej nieobecności i w biurze Wydziału Powiat.	Starosta może powierzyć opracowanie poszczególnych spraw członkom wydz. powiatowego	Wybór deputowanych wymaga zatwierdzenia wojewody.	Deputowani powiatowi dotychczas istnieją na terenie woj. pomorskiego. Praktyka jednak władz pruskich a, obecnie polskich poszła w kierunku ograniczenia ich kompetencyj i dziś nie zastępują oni w praktyce nigdzie starostów pow. w ich funkcjach samorządowych

TWO ŚLĄSKIE

liczba pow. związków komunalnych: 6.

trwa 6 lat co 3 lata połowa przedstawicieli każdego koła wyborczego ustępuje	jak w województwie pomorskim	Jak w województwie pomorskim	Jak w woj. pomorskim	
			Rozporządzeniem wojewody śląskiego z dn. 17. VI. 1922 r. rozwiązane zostały we wszystkich powiatach sejmiki i wydziały powiatowe; wszędzie wojewoda ustanowił komisaryczne wydziały powiatowe, mianując po wysłuchaniu starosty po sześciu członków w każdym wydziale; komisaryczny wydział powiatowy sprawuje funkcje sejmiku pow. i wydziału pow.; przewodniczy mu starosta pow.	

Dział III. Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Wydział powiatowy	Jak w województwach zachodnich.	jak w województwach zachodnich	Czynne prawo wyborcze mają jedynie członkowie sejmiku pow. Bierne prawo wyborcze mają przynależni do powiatu t. j. obywatele Państwa Polskiego, mający 21 lat życia, mieszkający w powiecie i posiadający pełnię praw honorowych.	wybory odbywają się tajnie, absolutną większością głosów, w razie potrzeby przeprowadza się wybory ściślejsze,
Starosta	Jest to organ jednoosobowy; zastępuje go częściowo jeden z deputowanych powiatowych, częściowo urzędnik państwowy.		Obecnie jest to urzędnik państwowy mianowany według swobodnego uznania przez Ministra Spraw Wewnętrznych.	

2) Część cieszyńska wojewódz

Samorządu powiat. faktycznie nigdy na tym obszarze nie było. Ustawę z dnia 13 lutego 1887 r. zakresem działania; w wydziałach miały swoje reprezentacje: wielka własność ziemska, miasta dwa wydziały dróg powiatowych; wydział w Bielsku obejmuje również miasto o własnym statucie Zastępcę przewodniczącego wybiera komisaryczny wydział dróg powiatowych. Członków mianuje komisarycznych wydziałów dróg powiatowych

rządu powiatowego. (Dokończenie)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
Kadencja trwa 6 lat, co 2 lata dwóch ustępuje,	jak w województwie pomorskim	Jak w województwie pomorskim	Jak w województwie pomorskim	
	jak w województwie pomorskim	Jak w województwie pomorskim		

twa śląskiego; powiatów 2.

ustanowiono „wydziały dróg powiatowych" mające charakter korporacyj ze ściśle określonym i gminy wiejskie. Ustawą śląską z dnia 27 lutego 1924 r. uchylono poprzednią ustawę, a powołano Bielsko. Są to organa komisaryczne złożone ze starosty, jako przewodniczącego i sześciu członków. wojewoda po wysłuchaniu starosty i wszystkich gmin politycznych danego powiatu. Zakres działania ogranicza się jedynie do administracji dróg.

DZIAŁ IV. USTRÓJ SAMO

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
A) i B) WOJEWÓDZTWA (warszawskie, m. st. Warszawa, łódzkie, kieleckie, lubelskie Na obszarze tym nie istnieje				
C) WOJEWÓDZTWA (krakowskie, lwowskie, sta-, Na obszarze tym nie istnieje				
D) WOJEWÓDZTWA (pomorskie i				
Sejmik wojewódzki	Sejmik składa się w woj. pomorskiem z 55, a w poznańskiem 85 członków: w tej liczbie mieści się i przewodniczący; członkowie wydz. woj. mają na posiedzeniach sejmiku głos doradczy, chyba, że są członkami sejmiku wojewódzkiego.	przewodniczącym jest osoba z wyboru, w razie równości głosów wniosek upada	Czynne prawo wyborcze mają członkowie sejmików powiatowych i rad miast wydzielonych; bierne prawo wyborcze ma każdy obywatel Rzplitej bez różnicy płci, który ukończył 25 lat życia, od roku stale mieszka w obrębie wojew., posiada pełnię praw honorowych i włada językiem polskim w słowie i piśmie.	wybory są tajne o ile sejmik (rada miejska) ma wybrać trzech członków sejmiku wojew.—wybory są proporcjonalne, w przeciwnym wypadku wybory uskutecznia się absolutną większością głosów; w razie potrzeby przeprowadza się głosowanie ściślejsze przewodniczącego sejmiku wojew. i jego zastępcę wybiera sejmik każdego osobno absolutną większością głosów; wrazie potrzeby urządza się ciślejsze wybory.
Wydział wojewódzki	W województwie pomorskim wydział składa się z przewodniczącego jego zastępcy, starosty krajowego i 8 członków; w województwie poznańskiem — z przewodniczącego, jego zastępcy, starosty krajowego i 12 członków. wydział wojewódzki jest organem kolegjalnym.	przewodniczy osoba z wyboru, może nią być przewodniczący sejmiku w razie równości rozstrzyga jego głos	Czynne prawo wyborcze mają jedynie członkowie sejmiku wojewódzkiego bierne prawo wyborcze mają ci, którzy posiadają bierne prawo wyborcze do sejmiku wojewódzkiego; na starostę krajowego może być wybrana osoba, nieodpowiadająca warunkowi rocznego stałego zamieszkania w obrębie województwa.	przewodniczącego wydziału i jego zastępcę oraz starostę krajowego wybiera się tak jak przewodniczącego sejmiku wojewódz. 8 (12) członków wydziału wybiera się systemem proporcjonalnym

RZĄDU WOJEWÓDZKIEGO

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10

CENTRALNE I WSCHODNIE
białostockie, wileńskie, nowogródzkie, poleskie, i wołyńskie).
samorząd wojewódzki

POŁUDNIOWE
nisławowskie i tarnopolskie)
samorząd wojewódzki

ZACHODNIE
poznańskie)

cztery lata	Sejmik wojewódzki jest organem uchwałodawczym wojewódzkiego zw. komunalnego; kontroluje rachunkowość i kasę wojewódzk. zw. komunal. uchwala statuty i regulaminy; wybiera członków wydziału wojewódzkiego, starostę krajowego i innych wyższych urzędników.	Sejmik może ustanawiać specjalne komisje i komisarzy; członków komisji wzgl. komisarzy powołuje wydział wojewódzki, chyba, że sejmik wojew. zastrzeże sobie to prawo	Sejmik wojewódzki może być rozwiązany rozporządzeniem Rady Ministrów.	Ustrój samorządu wojewódzkiego na obszarze województw zachodnich oparty jest na różnych ustawach i nie jest jednolity; w województwie poznańskiem obowiązuje ustawa z 27.III.1824 r uzupełniona w r. 1889, a w województwie pomorskiem ustawa z 29.VI.1875 r. 22.III 1881 r; obie te ustawy zmienione zostały w r. 1921 i 1927. Ustrój samorządu wojew. w tych 2 wojew. jest jednak na tyle jednolity, że można go było przedstawić na jednej tablicy, w szczegółach natomiast zachodzą różnice dość znaczne i w pewnej części uwidocznione są na tablicy; na wstępie każdej rubryki podane są cechy wspólne lub istniejące w wojew. pomorskim w dalszym ciągu ewent. odrębności wojew. poznańskiego
kadencja członków wydziału wojew. oprócz starosty krajow. trwa 4 lata	Wydział wojewódzki przygotowuje i wykonywa uchwały sejmiku wojew., chyba, że jest to zastrzeżone specjalnym komisjom lub komisarzom; zarządza sprawami wojew. zw. komunal.; mianuje urzędników, oprócz tych, których nominacja zastrzeżona jest sejmikowi; kieruje niemi i nadzoruje.	patrz wyżej o komisjach i komisarzach	Wybór przewodniczącego i członków wydziału woj. wymaga zatwierdzenia Ministra Spraw Wewn. jedynie wojew. poznańskim, w wypadku dwukrotnej odmowy zatwierdzenia minister mianuje komisarycznych członków. Przewodniczący i członkowie obu wydziałów wojewódzk. mogą być złożeni z urzędu jedynie w drodze postępowania dyscyplin. przed specjalną komisją dyscyplin.	

Dział IV. Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Starosta krajowy	Jest to organ jednoosobowy; zastępuje go 1 zastępca w wojew. pomorskim, a 2 — w woj. poznańskiem; wszyscy są urzędnikami woj. związku komunalnego; statut wojewódzki może w województwie pomorskim powołać kolegjalny organ złożony ze starosty i innych wyższych urzędników.		O czynnem i biernem prawie wyborczem przy wyborach starosty i jego zastępcy (ów), była mowa wyżej.	Starostę krajowego wybiera sejmik wojewódzki w sposób podany wyżej; zastępcę (ów) starosty powołuje wydział wojewódzki;

E) WOJEWÓDZ

Sejm śląski	Sejm śląski składa się z 48 posłów; w tej liczbie mieści się i marszałek sejmu.	przewodniczy osoba z wyboru — marszałek.	Czynne prawo wyborcze mają obywatele Rzplitej bez różnicy płci, mający 21 lat życia i od przedednia zarządzenia wyborów mieszkający na obszarze województwa; bierne prawo wyborcze ma każdy obywatel Rzplitej bez różnicy płci, posiadający czynne prawo wyborcze, niezależnie od miejsca zamieszkania, o ile ukończył 25 lat życia.	wybory tajne, równe, powszechne, bezpośrednie i proporcjonalne, w 3 okręgach wyborczych

rządu wojewódzkiego (Ciąg dalszy)

Kadencja	Zakres kompentencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
Starosta krajowy wybierany jest na lat 6-12	Starosta krajowy sprawuje bieżącą administrację pod nadzorem wydziału wojewódzk. przygotowuje uchwały wydziału woj. i wykonywa je; jest przełożonym wszystkich urzędników; zastępuje związek kom. na zewnątrz.		Wybór starosty krajow. wymaga zatwierdzenia Ministra Spraw Wewn., w wypadku odmowy zatwierdzenia zarządza się ponowne wybory; gdy ponowne wybory nie zostaną zatwierdzone lub sejmik zwleka z wyborem, Minister mianuje komisarycznego starostę, do czasu wybrania osoby, która uzyska zatwierdzenie; wybór zastępców starosty krajow. w woj. poznańskim wymaga zatwierdzenia Ministra Spr. Wewnętrz. Złożenie z urzędu starosty kraj. i jego zastępcy (ów) następuje analogicznie jak członków wydziału woj.	

TWO ŚLĄSKIE.

kadencja nie może trwać dłużej niż lat 5	Sejm śląski jest organem ustawodawczym województwa śląskiego; zakres ustawodawstwa obejmuje m. in. sprawy: języka urzędowego, ustawy o ustroju władz administracyjnych i samorządowych, sprawy sanitarne, budowlane, drogowe, policji, szkolnictwa, wyznań religijnych, ubogich, rolnictwa, meljoracji, wodne elektryczne, kolei lokalnych i t. p.; sejm uchwala budżet; wybiera 5 członków rady wojewódzkiej; w pewnym zakresie kontroluje Radę Wojew.	powołuje komisje	Prezydent Rzplitej ma prawo rozwiązać sejm śląski, on zwołuje odracza i zamyka sejm.	Województwo Śląskie posiada nietylko samorząd wojewódzki, ale i autonomję wojewódzką; organa śląskie są równocześnie organem samorządu i autonomji.

Dział IV. Ustrój samo

Nazwa organu	Jego skład	Jego przewodniczący	Czynne i bierne prawo wyborcze	System głosowania
1	2	3	4	5
Sląska Rada Wojewódzka	Składa się z wojewody, jego zastępcy i 5 członków z wyboru. Jest organem kolegjalnym.	przewodniczy wojewoda	Czynne prawo wyborcze do wyboru 5 członków Rady mają członkowie sejmu śląskiego. Bierne prawo wyborcze mają obywatele Rzplitej bez różnicy płci, mieszkający w dniu wyborów w województwie i liczący 30 lat życia.	wybory są tajne i stosunkowe
Wojewoda	Jest to urząd jednoosobowy; posiada zastępcę — urzędnika.		Wojewoda i jego zastępca, jako urzędnicy państwowi mianowani są według swobodnego uznania przez Prezydenta Rzplitej.	

rządu wojewódzkiego (Dokończenie)

Kadencja	Zakres kompetencji	Specjalne organa	Uprawnienia władz nadzorczych	Uwagi
6	7	8	9	10
Kadencja wynos 1 rok; mandaty gasną po wyborze następnej.	Śląska Rada Wojewódzka jest organem wykonawczym sejmu śląskiego (dawnego samorządu prowincjonaln. i krajowego) i jako taki przygotowuje i wykonywa uchwały sejmu; zarządza województwem, jako zw. samorządowym, mianuje urzędników samorządowych i t. p. Ponadto ma szereg uprawnień w stosunku do sejmu, a wynikających ze statutu śląskiego. Rada Wojewódzka pozatem jest organem administracji rządowej w zakresie wynikającym z ustaw pruskich.		Członkowie Rady Wojewódzkiej mogą być złożeni z urzędu jedynie w drodze dyscyplinarnej przed specjalną komisją dyscyplinarną.	
	Wojewoda sprawuje bieżącą administrację województwa; wykonywa uchwały i ustawy sejmu i rady; zawiesza nielegalne uchwały rady. Wojewoda pozatem ma szereg uprawnień w stosunku do sejmu śląskiego, wynikających ze statutu. Wojewoda stoi również na czele administracji rządowej w województwie i w tym zakresie ma szereg uprawnień, wynikających z ustaw zaborczych i polskich.		Wojewodę i jego zastępcę zwalnia z urzędu Prezydent Rzplitej.	

A. H.

TABELA DANIN KOMUNALNYCH, przysługujących gminom wiejskim i miejskim oraz powiatowym związkom komunalnym

I. Gminy wiejskie:

<table>
<tr><th>W województwach środkowych</th><th>W województwach wschodnich</th><th>W województwach zachodnich</th><th>W województwach południowych</th></tr>
<tr><td colspan="4">40%-owy dodatek do państw. pod. grunt. (bez podwyżki w r. 1924); nadto — za zezwoleniem wydz. pow. — 50%-owa podwyżka tego dodatku — bez progresji (art. art. 2 i 3 ustawy o fin. kom. oraz art. 14 ustawy o pod. gruntowym).</td></tr>
<tr><td colspan="2">samoistny podatek od gruntów państwowych (art. 2, ustęp 2 ustawy o fin. kom.)</td><td>—</td><td>—</td></tr>
<tr><td colspan="4">40%-owy dodatek do państw. podatku od budynków dochodowych i zarobkowych (art. art. 2 i 3 ustawy o fin. kom. i rozp. Prez. Rzpl. z dn. 17. VI. 1924 r. o pod. od nieruch.).</td></tr>
<tr><td colspan="2">samoistny podatek od dochod. i zarobkow. bud. państw. (art. 2, ustęp 2, ust. o fin. kom. i rozp. Prez. Rzpl. o pod. od nieruch. i niekt. bud. w gm. wiejskich).</td><td>—</td><td>—</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny podatek od kopalń (wespół z pow. zw. kom. — art. 5 ust. o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny podatek od zbytku mieszkaniowego (art. 7, ustęp 4a, ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny podatek hotelowy (art. 7, ustępy 4 b i 5, ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">połowa sumy, przypadającej pow. zw. kom. na obszarze danej gminy tytułem dod. do państwowego podatku przemysłowego (znowelizowany art. 8, ustęp 3 b ust. o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td>—</td><td>—</td><td>dod. do państw. pod. dochod. (art. 24 ust. o pod. dochod.) [1])</td><td>—</td></tr>
</table>

[1]) Według § 6 rozp. II. wykonawczego do ustawy o fin. kom. dodatki kom. do pod. dochodowego na obszarze gmin wiejskich przypadają pow. zw. kom; ani jednakże art. 9 ustawy o fin. kom., ani też art. 24 ustawy o pod. dochod. nie ograniczają prawa gmin wiejskich do poboru tego dodatku na rzecz swoją.

<table>
<tr><th>W województwach środkowych</th><th>W województwach wschodnich</th><th>W województwach zachodnich</th><th>W województwach południowych</th></tr>
<tr><td colspan="3">1/3 część sumy, otrzymywanej przez pow. zw. kom. z dod. do państw. pod. od spożycia, zużycia wzgl. produkcji (art. 10, ustęp 4, ust. o fin. kom.).</td><td>2/3 sumy — jak obok.</td></tr>
<tr><td colspan="4">połowa wpływów, otrzymywanych z dotyczących gmin przez pow. zw. kom. z tytułu dod. do opłat państw. od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, napojów wódczanych i spirytusowych (art. 11, ustęp 4, ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">połowa sumy, pobranej przez pow. zw. kom. na obszarze odnośnej gminy tytułem opłat od umów o przeniesienie własności nieruchomości; jeżeli pow. zw. kom. opłat tych nie pobiera, może gmina pobierać ją na rzecz swoją samoistnie (znowelizowany art. 13, ustęp 2b, ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">podatek od zaprotestowanych weksli (art. 14 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td>50%-owy dod. do opłat od aktów notar. o stawkach niestałych (art. 15 ustawy o fin. kom. i ustawa ros. z r. 1863).</td><td>100%-owy dod. do opłat, jak obok (art. 15 ustawy o fin. kom. i ros. ustawa z r. 1900).</td><td>—</td><td>—</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny podatek od spadków i darowizn (art. 16 ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny pod. od plakatów, szyldów i anonsów (art. 17 ust. o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny pod. od zabaw, rozrywek i widowisk (art. 18 ustawy o fin. kom)</td></tr>
<tr><td colspan="4">samoistny podatek od prawa polowania (art. 19 ust. o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="4">opłaty za używanie gminnych urządzeń i zakładów dobra publ. (art. 27, ustęp 1 ust. o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="4">opłaty administracyjne (art. 27, ustęp 1, ust. o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="4">myta (art. 24 ustawy drogowej).</td></tr>
<tr><td colspan="4">specjalne opłaty za szczególne korzyści z dróg i nadmierne ich zużycie (art. 23 ust. drogowej).</td></tr>
<tr><td colspan="4">opłaty, jako ekwiwalent świadczeń w naturze, specjalnie zaś świadczeń drogowych (art. 31 ustawy drogowej).</td></tr>
<tr><td colspan="4">specjalne dopłaty na pokrycie kosztów założenia i utrzymania gminnych urządzeń i zakładów dobra publicznego (art. 31, ustęp 1, ustawy o fin. kom.).</td></tr>
<tr><td colspan="2">podatek wyrównawczy[2])</td><td>—</td><td>—</td></tr>
<tr><td colspan="4">opłaty za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa (rozp. Prez. Rzpl. z dn. 22. III. 1928 r. o bad. zwierząt rzeźnych i mięsa).</td></tr>
</table>

[2] Ustawa o pod. wyrównawczym z dn. 1.I II. 1927 r. obowiązywała do dn. 31. III. 1930 r. i jej moc obowiązująca nie została przedłużona. Sejm bowiem nie zdążył uchwalić odnośnego projektu. Gminy jednakże ten podatek faktycznie pobierają, a nie ulega wątpliwości, iż ten stan rzeczy zostanie ulegalizowany.

II. Gminy miejskie.

Niewydzielone z pow. zw. kom.	Wydzielone z pow. zw. kom.

podatek gruntowy:

a) w woj. środk., wschodn. i połud.: 70%-owy dod. do państw. pod. grunt. (bez podwyżki z r. 1924) + 50%-owa podwyżka tegoż dod., bez progresji lub też samoistny pod. grunt. w powyższej wysokości (art. 4, ustępy 1 i 7 w związku z ust. 5 ustawy o fin. kom., oraz art. 14 ustawy z dn. 15. VI. 1923 r. o pod. gruntowym).	a) w woj. środkowych, wschod. i zachod. 100%-owy dod. jak obok (w tem 10% za samorząd wojewódzki) + 50%-owa podwyżka tegoż dod. (podstawa: — jak obok).
b) w województwach zachodnich: jak wyżej + 10%-owy udział samorządu wojew. (przed wprowadzeniem jego w życie) wraz z 50%-ową podwyżką tegoż udziału (bez progresji); (podstawa — jak wyżej i art. 24, ustęp 1, ust. o fin. kom.)	b) w województwach południowych: 90%-owy dod. jak wyżej + 50%-owa podwyżka tegoż dod. (podstawa — jak wyżej)

samoistny podatek od gruntów, wolnych od podatku państw. (art. 4, ustęp 2, ustawy o fin kom. — aktualny tylko w wojew. środk. i wschodnich).

samoistny podatek od placów budowlanych oraz gruntów, które uzyskały charakter placów budowlanych wskutek pociągnięcia linji regulacyjnych (art. 4, ustęp 5, ust. o fin. kom.).

podatek od kopalń wespół z pow. zw. om. (art. 5 ustawy o fin. kom.).	podatek od kopalń (art. 5 ustawy o fin. kom.).

podatek budynkowy:

(samoistny lub w postaci dod. do państw. pod. od nieruchomości — art. 6, ustęp 4, ustawy o fin. kom.):

a) w woj. środkowych, wschod. i południ: z zastrzeżeniem 10% dla samorządu wojew. (w woj. środ. i wschod. zabierają tych 10% pow. zw. kom. w wojew. połudn. — T. W. S. w likwid.).	a) w woj. środk., wschodnich i zachod.: w całości (wraz z 10% dla sam. wojew.).
b) w województwach zachodnich: w całości (wraz z 10% dla samorz. wojew.).	b) w województwach południowych: z zastrzeżeniem 10% dla sam. wojew. (otrzymuje T. W. S: w likwid.).

podatek od lokali (ustawa z dn. 2. VIII. 1926 r. o pod. od lokali).

samoistny podatek od zbytku mieszkaniowego (art. 7, ustęp 4a ust. o fin. kom.).

samoistny podatek hotelowy (art. 7, ustępy 4b i 5 ustawy o fin. kom.).

dod. do państw. podatku przemysłowego (art. ust. o fin. kom.).

a) w woj. środk., wschodn. i południ.: z zastrzeżeniem 10% dla sam. woj. (w woj. środk. i wschod. zabierają tych 10% pow. zw. kom., w woj. poł. T. W. S. w likw.)	a) w wo . środk., wschodnich i zachodn.: w całości (wraz z 10% dla sam. wojew.)
b) w województwach zachodnich: w całości (wraz z 10% dla sam. wojew.).	b) w województwach południowych: z zastrzeżeniem 10% dla sam. wojew. (T. W. S. w likwid.).

Gminy miejskie. (Ciąg dalszy).

Niewydzielone z pow. zw. kom.	Wydzielone z pow. zw. kom.
udział w państw. pod. dochodowym (znowelizowany art. 9 ustawy o fin. kom.), a w woj. zachodnich nadto dodatek do pod. dochod. (art. 24 ustawy o pod. dochodowym).	
dod. do państw. pod. od spożycia, zużycia wzgl. produkcji (art. 10 ustawy o fin. kom. i art. 20 rozp. Prez. Rzpl. o monopolu spirytusowym).	
dod. do państw. opłat od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, napojów wódczanych i spirytusowych (art. 11 ustawy o fin. kom. i art. 83 rozp. Prez. Rzpl. o monop. spiryt.).	
samoistny pod. od towarów, przywożonych drogami żelaznemi i wodnemi (art. 12, ustęp 1, ustawy o fin. kom. — pobierają tylko niektóre miasta w woj. środk., wschodn. i południ.).	
samoistny pod. od oświetlenia elektr. i gaz. w lokalach z wyszynkiem alkohol. i w lokalach zabaw (art. 12, ustęp 8, ustawy o fin. kom.).	
samoistna opłata od umów o przeniesienie własności nieruch. (znowel. art. 13 ust. o fin. kom.).	
podatek oo zaprotestowanych weksli (art. 14 ust. o fin. kom.).	
dod. 50% w woj. środk., a 100% w wojew. wschodnich — do opłat od aktów notarjalnych o stawkach niestałych (art. 15 ustawy o fin. kom,).	
samoistny pod. od spadków i darowizn (art. 16 ustawy o fiu. kom.).	
samoistny pod. do plakatów, szyldów i anonsów (art. 17 ust. o fin. kom.).	
samoistny pod. od publ. zabaw, rozrywek i widowisk (art. 18 ustawy o fin. kom.).	
samoistny pod. od. prawa polowania (art. 19 ustawy o fin. kom.).	
samoistny podatek od psów (art. art. 20 i 21 ustawy o fin. kom.).	
samoistny podatek od przedmiotów zbytku (art. art. 20 i 21 ust. o fin. kom.).	
samoistny podatek inwestycyjny (art. 21 ustawy o fin. kom.).	
ewent. inne samoistne podatki na podstawie art. 20 ustawy o fin. kom.	
opłaty za używanie miejskich urządzeń i zakładów dobra publicznego (art. 27, ustęp 1, ustawy o fin. kom.).	
opłaty administracyjne (jak wyżej).	
myta i opłaty kopytkowe (art. 24 ustawy drogowej).	
specjalne opłaty od przedsiębiorstw za szczególne korzyści z dróg i za nadmierne ich zużycie (art. 23 ustawy drogowej).	
ew. opłaty wzamian powinności w naturze, przedewszystkiem ekwiwalent pieniężny za świadczenia drogowe w naturze na podstawie art. 31 ustawy drogowej.	
opłaty targowe (art. 30, ustęp 1, ustawy o fin. kom.).	
specjalne dopłaty na pokrycie kosztów założenia i utrzymania miejskich urządzeń i zakładów dobra publicznego (art. 31 ustawy o fin. kom.).	
opłaty za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa (rozp. Prez. Rzpl. z dn. 22. III. 1928 r. o badaniu zw. rzeźn. i mięsa).	

III. Powiatowe związki komunalne.

W województwach środkowych i wschodnich	W województwach zachodnich	W województwach południowych
50%-owy dod. do państw. pod. grunt. w gminach wiejskich (bez podwyżki tego pod. z r 1924) + 50%-owa podwyżka tego dodatku, bez progresji (art, art. 2 i 3 ust. o fin. kom i art. 14 ust. o pod. grunt.)		
samoistny podatek od gruntów państw. na obsz. gm. wiejs. (art. 2. ustęp 2. o fin. kom.).	—	—
—	90% - owy dod. do państw. pod. grunt. (bez podwyżki z r. 1924) z obszarów dworskich + 50%-owa podwyżka tego dodatku — bez progresji (art. art. 2 i 3 ust. o fin. kom. i art. 14 ust. o pod. grunt.)	—
20%-owy udzia w miejskim pod. grunt. na obszarze miast niewydz. (art. 4 ustęp 7 ust. o fin. kom.		
10%-owy udział samorządu wojew. (do czasu jego wprowadz. w życie) w pod. grunt. na obszarze gmin wiejsk. i miast niewydzielonych (art. 23, lit. a, ustawy o fin. kom.	10%- owy udział, jak obok w obrębie gmin wiejskich i obszarów dworskich (art. 24, ustęp 1, ustawy o fin. kom.	—
50%-owy dodatek do państw. pod. od budynków dochodowych i zarobkowych na obszarze gmin wiejskich (art. 2 i 3 ustawy o fin. kom. i rozp. Prez. Rzpl. o pod. od nieruchom.)		
samoistny podatek od dochod. i zarobk. budynków państw. na obszarze gmin wiejskich (art. 2, ustęp 2, ust. o fin. kom.)	—	—
—	90%-owy dodatek do państw pod. od budynków dochod. i zarobk. na obszarach dworskich (art. 2 i 3 ust o fin.kom.)	—
10%-owy udział samorz. woew. w pod. budynk. (od nieruchom.) na obszarze gmin wiejskich i miast niewy iz. art 23, lit. a, ustawy o fin. kom.	10%-owy udział — jak obok — w obrębie gmin wiejskich obszarów dworskich (art. 24 ustęp 1, ustawy o fin. kom.	—
samoistny podatek od kopalń — wespół z odnośnemi gminami wiejskiemi i miastami niewydzielonemi (art. 5 ustawy o fin. kom.)		
(45% wpływów z dod. do państw. pod. przemysłowego od przedsiębiorstw i zajęć przemysłowych na obszarze gmin wiejskich (art. 8 ustawy o fin. kom.)		
—	100% wpływów z dodatków do państwowego pod. przemysł. na obszarach dworskich (w tem 10% za samorząd wojew. — art. 8 i 24, ust. 1 ustawy o fin. kom.)	—

<table>
<tr><th>W województwach środkowych i wschodnich</th><th>W województwach zachodnich</th><th>W województwach południow.</th></tr>
<tr><td>10% udział samorz. wojew. we wpływach z dod. do podatku przem. na obszarze gmin wiejskich i miast niewydziel. (art. 23, lit. a, ustawy o fin. kom.)</td><td>10% udział — jak obok — na obszarze gmin wiejskich (art. 24, ustęp 1, ustawy o fin. kom.)</td><td>———</td></tr>
<tr><td colspan="3">15%-owy udział w państw. pod. dochodowym, przypisanym w gminach wiejskich (znowelizowany art. 9 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td>———</td><td>15%-owy udział w podatku dochodowym i dod. kom. do pod. dochodowego na obszarach dw. (art. 9 ust. o fin. kom. i art. 24 ust. o pod. dochod.)</td><td>———</td></tr>
<tr><td colspan="2">2/3 z sumy wpływów z dod. do państw. pod. od spożycia, zużycia wzgl. produkcji (art. 10, ustęp 4, ustawy o fin. kom.)</td><td>1/3 wpływów — jak</td></tr>
<tr><td colspan="3">połowa wpływów z dod. do państw. opłat od patentów na wyrób i sprzedaż trunków przetworów wódczanych i spirytusowych, pobranych w gminach wiejskich (art. 11 ustawy o fin. kom. i art. 83 rozp. Prez. Rzpl. o momopolu spirytusowym.)</td></tr>
<tr><td>———</td><td>pełne wpływy z dodatków do państw. opłat od patentów na wyrób i sprzed. trunków, przetworów wódcz. i spirytus., pobranych na obsz. dw. (art. 11, u. 1, ust. o fin. kom.)</td><td>———</td></tr>
<tr><td colspan="3">połowa wpływów z opłat komunalnych od umów o przeniesienie własności nieruchomości, pobranych w gminach wiejskich (znowel. art. 13 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td>———</td><td>pełny wpływ z opłat od umów o przeniesienie własności nieruchom. w obrębie obszarów dwors. (art. 13 u. o fin. kom.)</td><td>———</td></tr>
<tr><td colspan="3">samoistny podatek od psów (art. 20 i 21 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">samoistny podatek od przedm. zbytku (jak wyżej).</td></tr>
<tr><td colspan="3">samoistny podatek inwestycyjny (art. 21 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">inne samoistne podatki, wprowadzone na podstawie art. 20 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">opłaty za używanie powiatowych urządzeń i zakładów dobra publ. (art. 27, ustęp 1, ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">opłaty administracyjne (jak wyżej)</td></tr>
<tr><td colspan="3">specjalne opłaty drogowe (art. 19 ustawy drogowej).</td></tr>
<tr><td colspan="3">specjalne opłaty od przedsiębiorstw, odnoszących z dróg powiat. szczególne korzyści lub też nadmiernie drogi te zużywających (art. 23 ustawy drogowej.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">specjalne dopłaty na pokrycie kosztów założenia i utrzymania powiatowych zakładów i urządzeń dobra publicznego (art. 31, ustęp 1 ustawy o fin. kom.)</td></tr>
<tr><td colspan="3">opłaty na badanie zwierząt rzeźnych i mięsa (art. 19 rozp. Prez. Rzpl. z dn. 22/III. 28 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa.)</td></tr>
</table>

TERMINARZ PODATKOWY I BUDŻETOWY

A. TERMINARZ PODATKOWY.

A. DODATKI KOMUNALNE DO PODATKÓW PAŃSTWOWYCH.

Zgodnie z ust. 2-im art. 54 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (D. U. N. 94/1923 r. poz. 747) terminy płatności dodatków komunalnych do podatków państwowych są równoczesne z terminami płatności podatków państwowych, z wyjątkiem tych dodatków na rzecz związków komunalnych w b. dzielnicy pruskiej, których wymiaru dokonują same związki komunalne.

Termin:	Nazwa podatku:	Podstawa prawna:
1—30 wietnia	I rata państw. **podatku gruntowego.**	art. 1 ust. z 12. 2. 1930 (Dz. U. Nr. 14 poz. 102).
październ. —15 listop.	II rata państw. **podatku gruntowego.**	Jak wyżej
do 15 dnia	następnego miesiąca po upływie każdego miesiąca kalendarzowego powinny wpłacić zaliczkę na poczet **podatku przemysłowego od obrotu** w wysokości podatku, przypadającego od obrotu osiągniętego w ubiegłym miesiącu: a) oddzielne zakłady wzgl. przedsiębiorstwa przemysłowe, zaliczone do 5 pierwszych kategoryj; b) oddzielne zakłady wzgl. przedsiębiorstwa handlowe, zaliczone do I i II kategorji.	art. 56 ust. z 15. 7. 1925 r. (Dz. U. Nr. 79 poz. 550).

Termin:	Nazwa podatku:	Podstawa prawna:
do dnia	po upływie każdego kwartału kalendarzowego w wysokości conajmniej ⅕ kwoty podatku, wymierzonego za ubiegły rok kalendarzowy — inni płatnicy **pod. przemysł. od obrotu**, przyczem mogą oni także płacić co miesiąca 1/15 kwoty podatku, wymierzonego za rok ubiegły.	Jak wyżej
bo 15 maja	płatna wymieniona wyżej zaliczka (⅕ **pod. przem. od obrotu**) za I kwartał..	art. 56 ust. z 15. 7. 1925 r. (Dz. U. Nr. 79 poz. 550).
do 15 maja	roku bezpośrednio następującego po roku podatkowym płatny **podatek przemysłowy**, obliczony przez Komisje szacunkowe.	art. 81 ust. z 15. 7. 1925 r. (Dz. U. Nr. 79 poz. 550).
listopad i grudzień, poprzedzające rok podatk.	miesiące, w których należy **nabywać świadectwa przemysłowe i karty rejestracyjne.**	art. 30 ust. z 15. 7. 1925 r. (Dz. U. Nr. 79 poz. 550).
koniec: maja sierpnia listopada utego	termin płatności raty **pod. od nieruch.** za I kwartał termin płatności raty **pod. od nieruch.** za II kwartał termin płatności raty **pod. od nieruch.** za III kwartał termin płatności raty **pod. od nieruch.** za IV kwartał.	art. 5. ust. z 1. 4. 1925 r. (Dz. U. Nr. 43 poz. 296) i §: 4 rozp. M-stra Skarbu z 30. 4. 1925 r. (Dz. U. Nr. 48 poz. 333).
luty, maj sierpień i listopad	miesiące w których należy płacić raty kwartalne **podatku od lokali** za bieżący kwartał.	art. 6. ust. z 2. 8. 1926 r. (Dz. U. Nr. 94 poz. 550).

B. UDZIAŁ W PODATKU DOCHODOWYM.

1 maja 1 listopada	Terminy płatności państwowego **podatku dochodowego.**	art. 87 ust. z 30. 4. 1925 (Dz. U. Nr. 58 poz. 411).

C. PODATKI SAMOISTNE.

Terminy płatności samoistnych danin komunalnych zgodnie z §: 54 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. N. 94 poz 747) o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych zasadniczo ustanawiają same związki komunalne.

Termin	Oznaczenie czynności względnie podatku:	Podstawa prawna:
w ciągu 2 pierwszych miesięcy roku budżetowego	Płatnik powinien być powiadomiony równocześnie o wysokości i terminach **płatności wszystkich samoistnych danin komunalnych**, wymierzonych w stosunku rocznym; wyjątek stanowią wypadki, kiedy podstawa wymiaru samoistnej daniny komunalnej powstanie dopiero w ciągu roku budżetowego (np. podatek spadkowy i od darowizn, opłata od umów o przeniesienie własności nieruchomości).	art. 5 rozp. Prezydenta z 22. 3. 1928 r. (Dz. U. Nr. 36 poz. 335).
kwietnia	powinno **nastąpić uwiadomienie**, jak wyżej, co do samoistnych danin komunalnych, obciążających grunty.	Jak wyżej
wiecień 15.X.—15.XI.	termin płatności pierwszej raty, termin płatności drugiej raty **samoistnych danin komunalnych**, obciążających grunty; daniny te bowiem mają być płacone w dwóch równych ratach półrocznych.	art. 6 rozp. Prezydenta z 22. 3. 1928 r. (Dz. U. Nr. 36 poz. 335).
kwiecień-maj wrzesień — październik	I termin, II termin płatności **innych samoistnych danin** komunalnych.	terminy zalecane przez Ministra Spraw Wewnętrznych.
1 stycznia 1 lipca każdego roku	termin płatności **I** półrocznej raty, termin płatności **II** półrocznej raty **podatku od wykonywania prawa polowania** (raty płatne zgóry).	terminy wskazane w statucie wzorowym wydanym przez Ministra Spr. Wewnętrznych.

Terminy płatności niektórych samoistnych danin komunalnych, niewymierzanych w stosunku rocznym, wedle wzorowych statutowych danin:

1 i 16 każdego miesiąca	zainkasowane kwoty **podatków od plakatów i szyldów oraz od anonsów** winni właściciele przedsiębiortsw reklamowych oraz administracje czasopism wnosić do kasy gminnej.	terminy wskazane w statucie wzorowym, wydanym przez Ministra Spr. Wewnętrznych.

Termin	Oznaczenie czynności względnie podatku:	Podstawa prawna:
do d. 20 mies. „ „ 5 „	za pierwszą połowę miesiąca, za drugą połowę poprzedniego miesiąca osoby, odpowiedzialne za pobór **podatku hotelowego,** powinny wnieść wpływ z podatku do kasy miejskiej przy odpowiednim wykazie.	Jak wyżej
1 i 15 każdego miesiąca	wnosi przedsiębiorca do kasy miejskiej zainkasowany **podatek od oświetlenia elektrycznego i gazowego.**	Jak wyżej
do dni 14 po sporządzeniu aktu umowy od opłatne przeniesienie własności nieruchomej i uiszczeniu opłaty państwowej	winien płatnik opłaty komunalnej w wypadku gdy opłata pobierana jest bezpośrednio przez związki komunalne **przedstawić** Wydziałowi Powiatowemu względnie Magistratowi wszystkie dane, dotyczące wymiaru tej opłaty.	Jak wyżej
do dni 14 od dnia dokonania wymiaru państwowego podatku od spadków i darowizn	winien płatnik podatku komunalnego od spadków i darowizn w wypadku gdy podatek pobierany jest bezpośrednio przez związki komunalne **przedstawić** Wydziałowi Powiatowemu względnie Magistratowi wszystkie dane, dotyczące wymiaru tego podatku.	Jak wyżej
do dni 14 po doręczeniu nakazu płatniczego	winien uiścić płatnik wymierzoną przez wydział powiatowy wzgl. magistrat **opłatę komunalną od umów o przeniesienie własności nieruchomości.** O ile zaś opłata pobierana jest przez organa, uprawnione do poboru opłaty państwowej, winna być uiszczona równocześnie z opłatą państwową.	Jak wyżej
do dn 14 jak wyżej	takiż sam obowiązek dla płatników **podatku od spadków i darowizn.**	Jak wyżej

Termin	Oznaczenie czynności względnie podatku:	Podstawa prawna:
w ciągu 2 dni po dniu zabawy	winien być wpłacony do kasy gminnej podatek od biletów wstępu na publiczne zabawy, rozrywki i widowiska względnie podatek ryczałtowy, zainkasowany przez przedsiębiorcę.	Jak wyżej

Terminy, od których się zaczyna liczyć kary za zwłokę i odsetki za odroczenie:

począwszy od 15 dnia po upływie terminu płatności	od zaległości **w podatkach gruntowych** pobiera się karę za zwłokę w wysokości 1% miesięcznie, od zaległości zaś we wszystkich **innych podatkach** — w wysokości 2% miesięcznie.	art. 2 ust. z 31. VII. 1924. (Dz. U. N. 73 poz. 721) i Rozp. Prezydenta Rp. z 17. V. 1927 r. (Dz. U. N. 46 poz. 401).
począwszy od 15 dnia po upływie terminu płatności	od zaległości, których spłata została odroczona lub rozłożona na raty, pobiera się tylko odsetki za odroczenie w wysokości 1 % miesięcznie.	art. 3 ust. z 31. VII. 1924. (Dz. U. N. 73 poz. 721).

Terminy uchwalania i zatwierdzania podatków:

w ciągu dni 15 po powzięciu uchwały	uchwała, podlegająca zatwierdzeniu, **powinna być** wraz z odpowiedniemi danemi **skierowana** bezpośrednio do przełożonej władzy nadzorczej.	art. 39 ust. z 11. VIII. 1923 (Dz. U. N. 94 poz. 747).
w ciągu dni 15 od dnia powzięcia	uchwały nie podlegające zatwierdzeniu **powinny być przedkładane** w 1 egzemplarzu do wiadomości bezpośrednnim władzom nadzorczym.	§ 1. Rozporz. Min. Spraw Wewnętrz. z 18. II. 1924 r. (Dz. U. N. 31 poz. 317).
przynajmniej na 1 miesiąc przed rozpoczęciem okresu budżetowego	uchwały, określające wysokość dodatków komunalnych do państwowych podatków (opłat) **powinny** zarządy związków komunalnych **udzielać do wiadomości** organom, powołanym do wymiaru właściwych podatków państwowych.	Jak wyżej

Termin	Oznaczenie czynności względnie podatku:	Podstawa prawna:
do 1 października roku, poprzedzającego okres budż.	uchwały, określające wysokość dodatków do ceny świadectw przemysłowych powinny zarządy związków komunalnych **udzielać do wiadomości** organom, powołanym do wymiaru.	Jak wyżej

B. TERMINARZ BUDŻETOWY.

Objaśnienia skrótów:

R. P. R. = Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 czerwca 1924 r. (Dz. U. Nr. 51/1924 r. poz. 522) o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

R. I. = Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 28-go czerwca 1926 r. (Dz. U. Nr. 75/1926 r. poz. 433) wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 17 czerwca 1924 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

R. II. = Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 24-go września 1926 r. (Dz. U. Nr. 101/1926 r. poz. 587) wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie niektórych zmian w „R. I."

O. N. = Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 24-go września 1926 r. w sprawie budżetów związków komunalnych.

Termin	Czynność, której w tym terminie należy dokonać	Podstawa prawna:
	Zarząd związku komunalnego **układa preliminarz** budżetowy w takim czasie, by mógł być uchwalony i zatwierdzony przed rozpoczęciem się roku obrachunkowego.	§ 53 ust. 1. R. I.
14 dni przed wzniesieniem preliminarza pod obrady organu uchwalającego	należy **wyłożyć tenże preliminarz** do publicznej wiadomości i o wyłożeniu ogłosić w sposób w danej miejscowości przyjęty (np. rozplakatowanie, wybębnienie, ogłoszenie wójta przed kościołem wzgl. cerkwią i t. p.) a to celem umożliwienia płatnikom danin komunalnych przeglądania preliminarza i wnoszenia zarzutów i zastrzeżeń.	§ 53 ustp. 2. R. I.

Termin	Czynność, której w tym terminie należy dokonać	Podstawa prawna:
7 dni	powinien być preliminarz wyłożony do przeglądu.	§ 532 ust. 2. R. I.
1 stycznia	prekluzyjny (ostateczny) **termin uchwalenia i przedłożenia** władzy nadzorczej do zatwierdzenia preliminarzy budżetowych gmin wiejskich i krajowych związków komunalnych: pomorskiego i poznańskiego.	§ 3 ust. 1. R. II.
1 lutego	termin — jak wyżej — dla gmin miejskich.	§ 3 ust. 2. R. II
1 marca	termin — jak wyżej — dla powiat. związków komunalnych.	§ 3 ust. 2. R. II.
31 marca	**wygasają wszelkie kredyty** ubiegłego okresu budżetowego (dopuszczalne jednak po tym terminie likwidowanie na rachunek ubiegłego okresu budżetowego faktycznych długów, wynikłych z wykonania budżetu).	§ 46 ust. 1. R. I.
2 kwietnia	prekluzyjny termin sporządzenia „listy wierzycieli”.	§ 46 R. I i O. N. 95.
kwiecień	okres czasu, w którym powinny być **zlikwidowane** na rachunek budżetu ubiegłego okresu obrachunkowego wszelkie zaległości bierne, objęte listą wierzycieli.	§ 48 R. I. i § 2. R. II.
30 kwietnia	należy **zamknąć księgi ubiegłego okresu** obrachunkowego i ustalić sumę tych zaległości biernych, które nie mogły być zrealizowane z przyczyn niezależnych od zarządu związku komunalnego.	§ 48 R. I. i § 2. R. II.
31 lipca	ostateczny termin, do którego zarząd związku komunalnego **powinien złożyć** organowi uchwalającemu do rozpoznania sprawozdanie rachunkowe z wykonania budżetu za ubiegły okres obrachunkowy. Termin 31 lipca obowiązuje w tym wypadku, jeśli związek komunalny niekorzysta z t. zw. okresu ulgowego.	art. 9, ust. 2. R. P. R.

Termin	Czynność, której w tym terminie należy dokonać	Podstawa prawna ;
31 sierpnia	ostateczny termin, do którego zarząd związku komunalnego **powinien złożyć** organowi uchwalającemu do rozpoznania sprawozdanie rachunkowe z wykonania budżetu za ubiegły okres obrachunkowy. Termin 31 sierpnia obowiązuje w wypadku korzystania z t. zw. okresu ulgowego.	art. 9 ustp. 2 R. P. R.

Edmund Kopczyński
inspektor samorządu gminnego na pow. Błoński

TERMINARZ CZYNNOŚCI GMIN WIEJSKICH I NIEWYDZIELONYCH MIEJSKICH.

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
	STYCZEŃ		
1	Przesłanie Wydziałowi Powiatowemu do zatwierdzenia preliminarzy budżetowych gmin wiejskich.	§ 3 Rozp. Min. Spr. Wewn. z dn. 24. IX. 1926 r. (D. U. N. 101 z 1926 r. poz. 58).	gmin wiejskich
1	Termin płatności I półrocznej raty podatku od wykonywania prawa polowania.	Termin podany w statucie wzorowym (patrz wyd. „Skarbowość samorządu terytorjalnego w Polsce" w opracow. Porowskiego, Horszowskiego, Pastuszyńskiego i Hujdy str. 443).	gmin miejskich i wiejskich
5	Sporządzić kwartalne zestawienie rachunkowe kasy gminnej za IV kwartał danego roku.	§ 37 Rozporządzenia M. S. W. i M. Sk. z dn. 28. III 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	" "
5	Sporządzić i przesłać Wydz. Pow. sprawozdanie kwartalne za IV kw. gm. kasy poż. oszczędn.	Reskrypt Min. Spraw Wewn. z dn. 5 lipca 1927 r. N. 1743.	gmin wiejskich
od 15	Zmiany w księgach ludności na podstawie wykazów kwartalnych za IV kwartał ubiegłego roku, otrzymanych od urzędników stanu Cywilnego.	§ 3 Rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16. 3. 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (D. U. N. 32 poz. 309).	gmin miejskich i wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
15	Doręczenie nakazów płatniczych na podatek od lokali.	§ 8 Rozp. Min. Skarbu z dn. 29. XII 1926 r. (D. U. N. 12/27 r. poz. 95).	gmin miejskich
styczeń	Uchwalenie preliminarza budżetowego przez Radę Miejską.	§ 53 Rozp. Min. Spraw Wewn. z dn. 28. VI 1926 r. (D. U.N. 75/26 r. poz. 433).	" "
15	Przesłać Wydz. Pow. sprawozdanie półroczne z działalności gminnej kasy poż. oszczędn.	Rozp. Wojewody Warsz. z dn. 8. X 1929 r. (N. S. F. III - 9 - 1).	gmin wiejskich
1—30	Przesłać Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Wzajemnych wykaz o zmianach w budowlach za IV kwartał roku ub.	Art. 334 Rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 27 maja 1927 r. (D. U. N. 46 poz. 410).	gmin miejskich i wiejskich
1—15	Wyłożenie spisów poborowych na przeciąg 2 tygodni do publicznego przeglądania.	Art. 27 ustawy o służbie wojskowej (D. U. N. 46 z 1928 r. poz. 458).	" "
15	Przesłanie 1 egzem. spisu poborowych do Starostwa.	§ 105 rozp. wykon. z dn. 16. III 1930 (D. U. N. 31 poz. 270).	" "
25	Przesłanie do Starostwa kwartalnego wykazu uboju zwierząt, dokonanego poza nadzorem wetenaryjnym.	§ 3 Rozp. Rady Min. z dn. 20. V 1927 r. (D. U. N. 49 poz. 441).	" "
15	Sprawozdanie dla Głównego Urzędu Statystycznego o ruchu budowlanym.	§ 5 rozp. Rady Min. z dn. 10. IX 1930 r. (D. U. N. 65 poz. 514).	gmin miejskich i wiejskich, które oznaczy Gł Urz. Statystycz.
	LUTY		
1	Przesłanie Wydz. Pow. projektu preliminarza budżetowego, uchwalonego w miastach.	§ 3 rozp. Min. Spraw Wewn. z dn. 24. IX 1926 r. (D. U. N. 101 z 1926 r. poz. 587).	gmin miejskich
1	Sporządzić bilans i sprawozdanie roczne z działalności gminnej kasy poż. oszcz. i uzyskać zatwierdzenie przez Radę Gminną (Termin przesłania Wydz. Pow. najpóźniej 15 kwiet.	§ 59 Statutu normalnego dla gminnych kas poż. oszcz. (D. U. N. 35 1925 r. poz. 239).	gmin wiejskich
luty	Wpłata I raty podatku od lokali.	§ 12 rozp. z dn. 29. XII 1926 r. (D. U. N. 12 z 1927 poz. 95).	gmin miejskich
koniec lutego	Termin płatności raty podatku od nieruchomości za IV kwartał.	Art. 5 ustawy z dn. 1. IV 1925 r. (D. U. N. 43 poz. 296).	" "

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
	MARZEC		
1—15	Sporządzenie wykazów osób, podlegających ochronnemu szczepieniu ospy.	Rozp. z dn. 19. VII 1919 r. (D. U. N. 63 poz. 372).	gmin miejskich i wiejskich
15	Przesłanie do Starostwa wykazów osób, podlegających szczepieniu ospy.	" "	" "
15	Przystąpić do sporządzenia rozkładów na I ratę podatku drogowego (Termin płatności od 1 do 30 kwietnia).	Art. 6 rozp. Prez. z dn. 24 stycznia 1927 r. (D. U. N. 36 poz. 335). —	" "
15—30	Wymiar podatku wyrównawczego oraz powiadomienie płatników o wysokości i terminie płatności (I rata w kwietniu, II rata od 15. X. do 15. XI). Uprawnienia ustawowe wygasły z dn. 31 marca 1930 r. jednak podatek jest konieczny.	Art. 5 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	gmin wiejskich
15—30	Sporządzić i doręczyć nakazy płatnicze podatku od gruntów państwowych. Termin płatności od 1 do 30. IV.	Art 6 Rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	gmin miejskich i wiejskich
	Równocześnie płatnik powinien być powiadomiony o wysokości i terminach płatności wszystkich samoistnych danin komunalnych mianowicie: 1) podatku od wykonywania prawa polowania, 2) od zbytku mieszkaniowego, 3) od plakatów, szyldów i anonsów, wymierzonych w stosunku rocznym. Terminy płatności wymienionych danin ustalone przez związki komun. w statutach podatkowych.	Art. 5 wyżej przytoczonego rozp.	" "
	Od obowiązku powiadomienia płatnika równocześnie o wymiarze danin w stosunku rocznym, bywają wyjątki wtenczas, jeżeli podstawa wymiaru daniny powstanie dopiero w ciągu roku budżetowego naprz. podatek od spadków i darowizn, opłata od umów o przeniesieniu tytułu własności.		" "
20	Sporządzić rejestr płodów rolnych (Termin przesłania Starostwu 5. IV.).	Rozp. Rady Min. z dn. 2. III 1928 (D. U. N. 29 poz. 276).	" "

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośee przepisy	Jakich gmin dotyczy
20	Sporządzić wykaz osób obowiązanych do składania zeznań o stanie zapasów płodów rolnych.	Rozp. Rady Min. z dn. 2. III 1928 (D. U. N. 29 poz. 276).	gmin miejskich i wiejskich
1—30	Wymiar, sporządzenie i doręczenie nakazów płatności państw. podatku od nieruchomości (wraz z dod. kom.).	§ 4 rozp. Min. Skarbu z dn. 30. IV 1925 r. (D. U. N. 48 poz. 333).	gmin miejskich
15—30	Zwołanie Zebrania Gminego.	Art. 206 ustawy gminnej z 1864 r.	gmin wiejskich
31	Wygasają wszelkie kredyty ubiegłego okresu budżetowego (dopuszczalne jest tylko regulowanie zobowiązań (długów) wynikłych z wykonywania budżetu t. zn. zaległości bierne).	§ 46 rozp. Wykonawczego M. S. W. z dn. 28. VI 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433). —	gmin miejskich i wiejskich
31	Ostateczny termin doręczenia nakazów płatniczych na państw. podatek od nieruchomości (wraz z dodatkiem komunalnym).	§ 4 rozp. Min. Skarbu z dn. 30. IV 1925 r. (D. U. N. 48 poz. 333).	gmin miejskich
15—30	Sporządzenie rozkładów imiennych na 1 ratę podatku gruntowego. Wypełnienie kwitarjuszy dla sołtysów na pobór I raty podatku gruntowego. Doręczenie rozkładów i kwitarjuszy na podatek gruntowy sołtysom celem dokonania poboru podatku.	Art. 122. 136 zbioru praw rosyjskich tom V wyd. 1893 r. § 2 rozp. z dnia 28. III 1927 r. o kasow. i rachunkowości związków komunalnych (D. U. N. 38 poz. 345).	gmin wiejskich

KWIECIEŃ

1	Otrzymanie od Wydz.. Pow. zatwierdzonego budżetu.	§ 8 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 17. VI 1924 r. (D. U. N. 51 z 1924 r. poz. 522) ze zmianą wprowadzoną rozp. z dn. 1. VI 1927 r. (D. U. N. 50 z 1927 r. poz. 448).	gmiu wiejskich i miejskich
1	Prekluzyjny termin ustalenia zaległości biernych (listy wierzycieli).	§ 46 rozp. wykonawczego M. S. W. z dn. 28. III 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	„ „
1—30	Termin płatności I raty podatku wyrównawczego obciążającego grunty (II rata płatna od 15. X. do 15. XI.). Uprawnienia ustawowe na pobór podatku wyrównawczego wygasły z dn. 31 marca 1930 r. jednak wpłata podatku jest konieczna.	Art. 6 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	gmin wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
5	Sporządzić zestawienie kwartalne o stanie kasy gminnej za I kwartał danego roku.	§ 37 rozp. Min. Spr. Wewn. i Min. Skarbu z dn. 28. III 1927 (D. U. N. 38 poz. 345).	gmin miejskich i wiejskich
5	Sporządzić sprawozdanie kwartalne za I kwartał gm. kasy. poż. oszcz.	Reskrypt Min. Spr. Wewn. z dn. 5. VII 1927 r. N. 1743.	gmin wiejskich
1—30	Wymiar niżej wymienionych samoistnych podatków oraz powiadomienie płatników o terminie i wysokości wymiaru:	Art. 5 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22. III. 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	gmin miejskich i wiejskich
	1. podatku od gruntów państw.	Tak jak państw. pod. grunt.	
	2. podatku od zbytku mieszkaniowego.	" " "	
	3. od wykonywania prawa polowania.	1 stycznia i 1 lipca zgóry.	
	4. podatku od plakatów, szyldów i anonsów.		
od 15	Zmiany w księgach ludności na podstawie wykazów kwartalnych za I kwartał danego roku, otrzymanych od urzędników stanu cywilnego.	§ 3 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16. III 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (D. U. N. 32 poz. 309).	" "
kwiecień	Okres ulgowy dla likwidowania zaległości biernych objętych listą wierzycieli.	§ 47 rozporządzenia M. S. W. z dn. 28. III 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	" "
30	Zamknięcie ksiąg rachunkowych ubiegłego okresu obrachunkowego oraz ustalenie sumy zaległości biernych, które nie mogły być zrealizowane z przyczyn niezależnych od zarządu zw. komun.	§ 48 rozp. wykonawczego M. S. W. z dn. 28. III 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	" "
1—30	Termin płatności I raty składki ogniowej.	Art. 2 ustawy z dn. 12. II 1930 r. (D. U. N. 14 poz. 102).	gmin miejskich i wiejskich
1—30	Termin płatności I raty (półrocznej) podatku gruntowego.	Art. 1 ustawy z dn. 12. II 1930 r. (D. U. N. 14 poz. 102).	" "
1—30	Przesłać Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Wzajemnych wykaz o zmianach w budowlach za I kwartał.	Art. 33 p. 4 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 27 maja 1927 (D. U. N. 46 poz. 410).	" "

Termin (miesiąc dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
25	Przesłanie do Starostwa kwartalnego wykazu uboju zwierząt, dokonanego poza nadzorem weterynaryjnym.	§ 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 20. V 1927 r. (D. U. N. 49 poz. 441).	gmin miejskich i wiejskich
15	Sprawozdanie dla Głównego Urzędu Statystycznego o ruchu budowlanym.	§ 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 10. IX 1930 r. (D. U. N. 65 poz. 514).	gmin miejskich i wiejskich, które oznaczy Gł. Urz. Statystycz,
	MAJ		
1	Termin płatności państwowego podatku dochodowego.	Art. 87 ust. o państw. pod. dochod. (D. U. N. 58 z 1925 r. poz. 411).	gmin miejskich i wiejskich
1—30	Sporządzić spisy koni czterech lat na spęd do obdzielenia dowodami tożsamości koni.	Rozp. Prezyd. Rzplitej z dn. 8. XI 1927 r. o obowiązku odstęp. zwierząt pociągowych, § 2 instrukcji o prowadzeniu ewidencji koni).	„ „
1—30	Pobór rekruta przez Komisję poborową.	Art. 33 ustawy o powszechnym obow. służ. wojsk. (D. U. N. 46 z 1928 r. poz. 458).	„ „
do 15	Wpłata do Kasy Skarbowej zaliczki na poczet podatku przemysłowego (1/5 podatku przemysłowego od obrotu za 1 kw).	Art. 56 ust. z dn. 15. VII 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (D. U. N. 79 z 1925 r. poz. 550).	„ „
15	Wykonanie robót szarwarkowych na drogach gminnych. Zakończenie robót 15. VI. Roboty szarwarkowe mogą być wykonywane i w porze jesiennej w wolnym od zajęć polowych czasie.	Art. 29 z dn. 10. XII 1920 r. ust. o budowie i utrzymaniu dróg (D. U. N. 6 z 1921 r. poz. 32).	„ „
1—30	Wpłata II raty podatku od lokali.	§ 2 rozp. z dn. 29 XII 1927 r. poz. 95).	gmin miejskich
koniec maja	Termin płatności raty podatku od nieruchomości za I kwart.	Art. 5 ustawy z dn. 1. IV 1925 r. (D. U. N. 43 poz. 296).	„ „
15—30	Szczepienie ospy.	Rozp. z dn. 19. VII 1919 r. (D. U. N. 63 poz. 372).	gmin miejskich i wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
	CZERWIEC		
15—30	Zwołanie zebrania gminnego.	Art. 206 ustawy gminnej z 1864 r.	gmin wiejskich
25	Sporządzić wykaz dowodów koni padłych. (Termin przesłania do Starostwa 1 lipca).	Instrukcja o prowadzeniu ewidencji koni.	gmin miejskich i wiejskich
	LIPIEC		
1	Sporządzić rejestr produkcji rolnej i zwierząt gospodarczych. Termin przedstawienia Starostwu 20 sierpnia.	Rozp. Rady Min. z dnia 2. III 1928 r. o statystyce produkcji rolnej (D. U. N. 29 poz. 276).	„ „
1	Termin płatności I półrocznej raty podatku od wykonywania prawa polowania.	Termin podany we wzorowym statucie (patrz wyd. Skarbowość Samorządu Terytorjalnego w Polsce w opracow. Porowskiego i innych, str. 443).	„ „
5	Sporządzić kwartalne zestawienie rachunkowe kasy gminnej za II kwartał.	§ 37 rozp. Min. Spraw Wewn. i Min. Sk. z dnia 28. III 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	„ „
5	Sporządzić sprawozdanie kwartalne gm. kasy poż. oszcz. za II kwartał.	Reskrypt Min. Spraw Wewn. z dn. 5. VII 1927 r. N. 1743.	gmin wiejskich
10	Sporządzić rozkład podatku gruntowego do zastosowania degresji. Termin przedłożenia Urzędowi Skarbowemu 1 sierpnia.	Rozp. Min. Sk. w por. z Min. Spr. Wewn. z dn. 15. III 1925 r. (D. U. N. 73).	gmin miejskich i wiejskich
15—30	Zmiany w księgach ludności na podstawie wykazów kwartalnych za II kwartał danego roku otrzymanych od Urzędu Stanu Cywilnego.	§ 3 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 16. III 1926 r. o kontroli ruchu ludności (D. U. N. 32 poz. 309).	„ „
15	Przesłać Wydz. Pow. sprawozdanie półroczne z działalności gminnej kasy poż. oszczędn.	Rozp. Woj. Warsz. z dn. 8. X 1929 r. N. S. F. III - 9 - 1.	„ „
1—30	Przesłać Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Wzajemnych wykaz o zmianach w budowlach za II kwartał.	Art. 33. 4 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 27. V 1927 r. (D. U. N. 46 poz. 410).	„ „
25	Przesłanie do Starostwa kwartalnego wykazu uboju zwierząt, dokonanego poza nadzorem weterynaryjnem.	§ 3 rozp. Rady Min. z dn. 20. V 1927 r. (D. U. N. 49 poz. 441).	„ „

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
15	Sprawozdanie dla Głównego Urzędu Statystycznego o ruchu budowlanym.	§ 5 rozp. Rady Min. z dn. 10. IX 1930 r. (D. U. N. 65 poz. 514).	gmin miejskich i wiejskich, które oznaczy Gł. Urz. Statystycz.
	SIERPIEŃ		
5	Ustalić wysokość zbiorów siana i koniczyny.	Rozp. Rady Min. o statystyce produkcji rolnej z dn. 2. III 1928 r. (D. U. N. 29 poz. 276).	gmin miejskich i wiejskich
sierpień	Wpłata III raty podatku od lokali.	§ 12 rozp. z dn. 29. XII 1926 r. (D. U. N. 12 z 1927 r. poz. 95).	gmin miejskich
koniec sierpnia	Termin płatności raty podatku od nieruchomości za II kwartał	Art. 5 ustawy z dn. 1. IV 1925 r. (D. U. N. 43 poz. 296).	„ „
do 15	Urzędy gminne i magistraty otrzymują od urzędników stanu cywilnego wyciągi z metryk urodzenia i zmarłych płci męskiej, które w danym roku kalendarzowym ukończyły, ukończą, lub ukończyłyby gdyby żyły 18 lat życia.	Art. 23 ustawy o służbie wojskowej (D. U. N. 46 z 1928 r. poz. 458 oraz § 75 rozp. z dn. 16. III 1930 r. (D. U. N. 31 poz. 270).	gmin miejskich i wiejskich
do 15	Wezwanie w drodze ogłoszenia osób, podlegających powszechnemu obowiązkowi służby wojskowej, które w danym roku kończą lat 18 życia do zgłoszenia danych personalnych potrzebnych do ujęcia w ewidencję.	§ 77 rozporządzenia wykonaw. z dnia 16. III 1930 r. (D. U. N. 31 poz. 270).	„ „
	WRZESIEŃ		
1	Sporządzić spis ogierów (licencja ogierów). Termin przesłania Starostwu 15 września.	Ustawa z dn. 23. I. 1925 r. o państw. nadzorze nad ogierami (D. U. N. 17 poz. 113).	gmin miejskich i wiejskich
15—30	Zwołanie Zebrania Gminnego.	Art. 206 ustawy gminnej z 1864 r.	gmin wiejskich
od 25	Sporządzić rozkłady imienne na II ratę podatku gruntowego i wypełnić kwitarjusze dla sołtysów na pobór II raty podatku gruntowego (Termin płatności od 15 października do 15 listopada).	§ 2 rozp. z dn. 28. III 1927 r. o kasowości i rachunkowości zw. kom. (D. U. N. 38 poz. 345).	gmin miejskich i wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyycz
1 - 30	Sporządzenie rejestru 18-letnich na podstawie wykazów otrzymanych od urzędników stanu cywilnego oraz zgłoszeń osób podlegających rejestracji.	Art. 24 ustawy o służbie wojskowej (D. U. N. 46 z 1928 r. poz. 458) oraz § 78 79 i 83 rozp. z dn. 16. III 1930 r. (D. U. N. 31 poz. 270).	gmin miejskich i wiejskicb
	PAŹDZIERNIK		
1	Przesłać Wydz. Pow. sprawozdanie z wykonania budżetu wraz z materjałami finansowemi oraz uchwałą organu uchwalającego (Zebrania Gminnego, Rady Miejskiej) stwierdzającą przyjęcie sprawozdania i uznanie je za rzetelne.	§ 48 i 49 rozp. Min. Spr. Wewn. z Min. Sk. z dn. 28. III 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	gmin miejskich i wiejskich
1	Poczynić przygotowania do zebrań kontrolnych rezerwistów i pospolitego ruszenia (sprawdzić ewidencję, zawiadomić zainteresowanych o terminie stawiennictwa). Zebrania kontrolne odbywają się w październiku i listopadzie.	Art. 96 ustawy o powsz. obow. służby wojsk. (D. U. N. 46 z 1928 r. poz 458).	" "
1	Sporządzić rozkłady na II ratę podatku drogowego. Terminy płatności od 15 października do 15 listopada.	Art. 6 rozp. Prez. Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	" "
od 1.X roku poprzedzającego okres budż.	Zarządy Związków Komun. mają obowiązek udzielania do wiadomości organom powołanym do wymiaru dodatków ceny świadectw przemysłowych, uchwał określających wysokość tych dodatków.	Ust. 4 § 1 rozp. II Min. Spr. Wewn. z dn. 18. III 1924 r. D. U. N. 31 poz. 317).	" "
5	Sporządzić kwartalne zestawienie rachunkowe kasy gminnej za III kw. danego roku.	§ 37 rozp. M. S. W. i M. S. z dn. 28. III 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	" "
5	Sporządzić sprawozdanie kwartalne gm. kasy poż. oszczędn. za III kw.	Reskrypt Min. S. W. gm. wiejskich z dn. 5. VII 1927 r. N. 1743.	gmin wiejsk ch
10	Przystąpić do ustalenia przeciętnej wysokości zbiorów zboża. Termin przesłania Starostwu 18. X.	§ 8 rozp. Rady Ministrów (D. U. N. 20 z 1928 r. poz. 276).	gmin miejskich i wiejskich
od 15	Początek terminu płatności podatku wyrównawczego (koniec terminu 15 listopada). Uprawnienia ustawowe wygasły z dn. 31 marca 1930 r. jednak podatek jest konieczny.	Art. 6 rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	gmin wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
od 15	Zmiany w księgach ludności na podstawie wykazów za III kwartał danego roku, otrzymanych od urzędników stanu cywilnego.	§ 3 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16. III 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (D. U. N. 32 poz. 309).	gmin wiejskich
od 15	Termin płatności 2-ej raty składki ogniowej (od 15. X. do 15 XI.).	Art. 2 ustawy z dn. 12. II 1930 r. (D. U. N. 14/30 poz. 102).	gmin miejskich i wiejskich
od 15	Termin płatności 2-ej półrocznej raty podatku gruntowego (od 15. X do 15. XI.).	Art. 1 ustawy z dn. 12. II 1930 r. (D. U. N. 14 poz. 102).	" "
1—30	Przesłać Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń Wzajemnych wykaz o zmianach w budowlach za III kwartał.	Art. 33. 4 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 27. V 1927 r. (D. U. N. 46 poz. 410).	" "
25	Przesłanie do Starostwa wykazu uboju zwierząt, dokonanego poza nadzorem weterynaryjnym.	§ 3 rozp. Rady Ministrów z dn. 20. V 1927 r. (D. U. N. 49 poz. 441).	" "
15	Sprawozdanie dla Głównego Urzędu Statystycznego o ruchu budowlanym.	§ 5 rozp. Rady Ministrów z dn. 10. IX 1930 r. (D. U. N. 65 poz. 514).	gmin miejskich i wiejskich, które oznaczy Gł. Urz. Statystycz
	LISTOPAD		
1	Sporządzić rejestry przeciętnych zbiorów ziemniaków.	§ 8 Rozp. Rady Min. z nd. 2. III. 1928 r. (Dz. U. N. 29 poz. 276).	gmin miejskich i wiejskich
1	Termin płatności państw. pod. dochodowego.	Art. 87 ust. o państw. podatku doch. (D. U. N. 58 z 1925 r. poz. 411).	" "
1—15	Koniec poboru II raty podatku gruntowego (od 15. X. do 15 XI.).	Rozp. Prez. Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	" "
1—15	Opracowanie materjału budżetowego przez poszczególne komisje każda w swoim dziale.	§ 53 Rozp. M. S. W. z dn. 28. VI. 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	gmin wiejskich
15	Koniec terminu płatności podatku wyrównawczego (początek od 15. X.). Uprawnienia ustawowe wygasły z dn. 31. III 1930 r. jednak podatek jest konieczny.	Art. 6 Rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22. III 1928 r. (D. U. N. 36 poz. 335).	" "

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
15—30	Zebranie przez komisję budżetową materjału dostarczonego przez poszczególne komisje i opracowanie projektu preliminarza budżetowego.	§ 53 Rozp. M. S. W. z dn. 28 czerwca 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	gmin wiejskich
listopad	Z dn. 11 listopada komisje radzieckie przystępują do ułożenia projektu preliminarza budżetowego, każda komisja w swoim dziale, a więc komisja drogowa objeżdża drogi i mosty, sporządzając krótkie kosztorysy, komisja opieki społecznej sporządza zestawienie kredytów potrzebnych na wydatki połączone z wykonaniem obowiązku opieki społecznej i t. p. Następnie komisja finansowa na podstawie zebranego materjału sporządza plan preliminarza budżetowego który wnosi się pod obrady Rady Gminej.	§ 53 Rozp. M. S. W. z dn. 28 czerwca 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	" "
listopad	Wpłata IV raty podatku od lokali.	§ 12 Rozp. z dn. 29. XII. 1926 r. (D. U. N. 12, 1927 poz. 95).	gmin miejskich
koniec listopada	Termin płatności raty podatku od nieruchomości za II kwartał.	Art. 5 ustawy z dn. 1. IV. 1925 r. (D. U. N. 43 poz. 296).	" "
15	Koniec płatności 2 raty składki ogniowej (początek 15. X.).	Art. 2 ustawy z dn. 12. II. 1930 r. (D. U. N. 14 poz. 102).	gmin miejskich i wiejskich
15	Koniec płatności 2-ej półrocznej raty podatku gruntowego (początek 15. X.)	Art. 1. ustawy z dn. 12 lutego 1930 r. (D. U. N. 14 poz. 102).	" "
do 15	Przeprowadzenie dochodzeń, co do obecnego miejsca stałego zamieszkania osób zamieszczonych w wyciągu z metryk urodzenia otrzymanego od urzędnika stanu cywilnego i przesłanie wyciągów, względnie wypisów z wyciągów do właściwych urzędów.	§ 76 Rozp. z dn. 16. III. 1930 r. (D. U. N. 31 z 1930 poz. 270).	" "
	GRUDZIEŃ		
1	Ułożenie przez Zarząd gminnej kasy poż. oszczędn. preliminarza budżetowego kasy za rok następny i uzyskanie zatwierdzenia przez Radę Gminną.	P. 6 § 49 statutu normalnego dla gm. kas poż. oszczędn. (D. U. N. z 1925 poz. 239).	gmin wiejskich

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
1	Preliminarz gminy uchwalony przez Radę Gminną wykłada się na 14 dni przed wniesieniem preliminarza pod obrady zebrania gminnego, na przeciąg dni 7-miu do publicznej wiadomości, ogłaszając o wyłożeniu w sposób w danej miejscowości przyjęty (przez rozplakatowanie, ogłoszenie przed kościołem) w celu umożliwienia płatnikom danin komunalnych przeglądania formularza i wnoszenia zarzutów i zastrzeżeń. —	§ 53 Rozp. M. S. W. z dn. 28. VI. 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433.	gmin wiejskich
1—15	Rozpatrzenie i przyjęcie projektu preliminarza budżetowego przez magistrat.	§ 53 Rozp. M. S. W. z dnia 28. VI. 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	gmin miejskich
1—30	Wymiar podatku od lokali na podstawie posiadanych danych względnie na podstawie spisów zażądanych od właścicieli nieruchomości. —	§ 4 i 5 Rozp. Min. Skarbu z dnia 29.. XII. 1926 r. (D. U. N. 12 poz. 95).	„ „
1—15	Sporządzenie nakazów płatniczych na wymierzony podatek od lokali.	§ 8 jak wyżej	„ „
1—15	Wymiar podatku od wykonywania prawa polowania oraz doręczenie podatnikom nakazów płatniczych.	Art. 19 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 (D. U. N. 94 poz. 747).	gmin miejskich i wiejskich
10	Sporządzić rejestr osób podlegających obowiązkowi składania sprawozdań o stanie zapasów płodów rolnych (Termin przesłania Starostwu 15 grudnia).	§ 12 Rozp. Rady Min. z dn. 2. III. 1928 r. (D. U N. 29 poz. 276).	„ „
15—30	Zwołanie zebrania gminnego.	Art. 206 ustawy gminnej z 1864 r.	gmin wiejskich
od 15 do 30	Preliminarz budżetowy winien być uchwalony przez zebranie gminne. —	§ 54 Rozp. M. S. W. z dn. 28. VI. 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	„ „
15—30	Wyłożenie uchwalonego przez Magistrat projektu preliminarza budżetowego na 14 dni przed wniesieniem preliminarza pod obrady Rady Miejskiej na przeciąg dni 7-miu do publicznej wiadomości, ogłaszając o wyłożeniu w sposób w danej miejscowości przyjęty. —	§ 53 rozp. M. S. W. z dn. 28. VI. 1926 r. (D. U. N. 75 poz. 433).	„ „

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
30	Dopilnować ażeby rejestry zapasów płodów rolnych były wysłane przez zainteresowane osoby do Starostwa do 1 stycznia. —	§ 12 Rozp. Rady Min. z dn. 2. III. 1928 r. (D. U. N. 29 poz. 276).	gmin wiejskich i miejskich
30	Sporządzić liczbowy wykaz koni zapisanych do ksiąg ewidencyjnych i wykaz koni padłych. Termin przesłania do 1 stycznia.	Rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 5. XI. 1927 r. (D. U. N. 98 poz. 859).	„ „
do 30	Zakończenie sporządzenia spisów poborowych.	§ 100 Rozporządzenia z dn. 16. III. 1930 r. (D. U. N. 31 poz. 270).	„ „

TERMINY OGÓLNE.

do dnia 15 każdego m-ca	Wpłata do Kasy Skarbowej zaliczki na poczet podatku przemysł. od obrotu w wysokości podatku przypadającego od obrotu osiągniętego w ubiegłym miesiącu: a) przez zakłady wzgl. przedsiębiorstwa przemysłowe zaliczone do 5-ciu pierwszych kategorji, b) przez zakłady wzgl. przedsiębiorstwa handlowe zaliczone w taryfie do I i II kat.	Art. 56 ust. z dn. 15. VII. 1925 r. o państwowym podatku przemysł. (D. U. N. 79 z 1925 poz. 550).	gmin miejskich i wiejskich
od 15 dnia po upływie każdego kwartału kalendarzowego	Wpłata do kasy Skarb. conajmniej ⅕ kwoty podatku przemysłowego wymierzonego za ubiegły rok kalendarzowy przez innych (nie wymienionych wyżej płatników) podatku przemysłowego. Uwaga: Można także wpłacać co miesiąc 1/15 kwoty podatku przemysł. wymierzonego za rok ubiegły.	„ „	„ „
w miesiącach listopadzie i grudniu	Należy nabywać świadectwa przemysłowe i karty rejestracyjne.	Art. 30 ust. z dn. 15 lipca 1925 r. o państw. podatku przemysł. (D. U. N. 79 z 1925 r. poz. 550).	„ „

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
w ciągu 10 pierwszych dni każdego miesiąca	Należy zakomunikować Izbie Skarbowej, jaką ogólną kwotę podatku od lokali na rzecz państw. funduszu rozbudowy miast, jako też na rzecz funduszu kwaterunkowego wojskowego w ubiegłym miesiącu kalendarzowym przypisano, umorzono, uiszczono przez płatników w kasach magistratu i wpłacono do Kasy Skarbowej.	§ 9 Rozp. Min. Sk. z dn. 29. XII. 1926 (D. U. N. 12 poz. 95).	gmin miejskich
do 14 dni	Po otrzymaniu wpływów z podatku dochodowego Kasy Skarbowe są obowiązane wypłacić udział, należny związkom komunalnym. —	Art. 58 ust. 2 ustawy o tym. ureg. fin. kom. (D. U. N. 94 z 1923 r. poz. 747).	gmin miejskich i wiejskich
1 i 16 każdego miesiąca	Termin wpłaty do kas gminnych podatku od plakatów i szyldów oraz od anonsów zainkasowanego przez właścicieli i przedsiębiorstw oraz administracje czasopism.	Statut wzorowy dołączony do § II rozp. z dn. 18. III. 1924 r. (D. U. N. 31 poz. 317).	„ „
do dn. 20 każdego miesiąca do dn. 5 każdego miesiąca	Za I połowę miesiąca. Za II połowę miesiąca wpłata do kasy gminnej **podatku hotelowego,** przez osoby odpowiedzialne za pobór tegoż podatku.	Wzorowy statut podatku hotelowego (patrz „Skarbowość samorządu terytorjalnego w opr. Porowskiego i innych str. 426).	„ „
1 i 15 każdego miesiąca	Wpłata do kasy miejskiej podatku od oświetlenia elektrycznego i gazowego.	jak wyżej str. 430.	„ „
w ciągu 2 dni po dniu zabawy	Tak samo podatku od biletów wstępu na publiczne zabawy, rozrywki i widowiska, zainkasowanego przez przedsiębiorstwa.	Wzorowy statut podatku hotelowego patrz. Skarbowość samorządu terytorjalnego w opr. Porowskiego i innych str. 435.	„ „
w ciągu 15 dni po powzięciu uchwały podatkowej	Uchwała podlegająca zatwierdzeniu powinna być wraz z odpowiedniemi danemi skierowana bezpośrednio do przełożonej władzy nadzorczej.	Ust. 1 art. 39 Ust. o tymcz. ureg. fin. kom. (D. U. N. 94 z 1923 r. poz. 747).	„ „
w ciągu 7 dni od dnia otrzymania	Władza której niewłaściwie przedłożono uchwałę powinna ją skierować do władzy właściwej.	jak wyżej.	„ „
w ciągu 60 dni od dnia otrzymania	Termin wyznaczony władzy nadzorczej dla zatwierdzenia uchwały. —	Ust. 2 art. 39 ust. o tym. ureg. fin. kom. (D. U. N. 94 z 1923 poz. 747).	„ „
w ciągu dni 15 od dnia powzięcia uchwały	Uchwała nie podlegająca zatwierdzeniu powinna być przedłożoną w 1 egz. do wiadomości bezpośrednim władzom nadzorczym.	Ust. 1 § 1 rozp. II Min. Spr. W. z dnia 18. III 1924 r. (D. U. N. 31 poz. 317).	„ „

Termin (miesiąc, dzień)	Wymienienie prac	Odnośne przepisy	Jakich gmin dotyczy
przynajmniej na 1 miesiąc przed rozpoczęciem okresu budżetowego	Uchwały określające wysokość dodatków komunalnych do państw. podatków (opłat) zarządy związków komunalnych powinny udzielać do wiadomości organom powołanym do wymiaru właściwych podatków państw.	Ust. 4 § 1 jak wyżej.	gmin miejskich i wiejskich
codziennie	Uzgodnienie kasy gminnej.	§ 15 Rozp. z dn. 28. III. 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	" "
w dni ustalone przez Magistraty wzgl. Rady gminne	Wpłata do kas gminnych wpływów zainkasowych przez poborców.	§ 19 jak wyżej.	" "
1-5 każdego m-ca	Kontrola kasy gminnej i rachunkowości przez Komisję Rewizyjną.	§ 52 rozp. z dn. 28. III. 1927 r. (D. U. N. 38 poz. 345).	" "
przynajmniej raz na miesiąc	Posiedzenia Rad Miejskich oraz posiedzenia Rad Gminnych.	Art. 24 Dekretu o samorządzie Miejskim (D. Pr. N. 13, 1919 r. poz. 140). Art. 8 Dekretu o Radach Gminnych z dn. 28. XI 1918 r.	" "
przynajmniej raz na miesiąc	Zebranie sołtysów w urzędach gminnych.	Potrzeba załatwienia spraw oraz celem instruowania i pouczenia sołtysów.	gmin wiejskich
w 7 dni po uchwale Rady Miejskiej i Rady Gminnej	Wysłanie odpisu uchwały Wydziału Powiatowego.	Art. 37 Dekretu o samorządzie Miejskim oraz § 27 instrukcji dla Rad Gminnych z dn. 24 marca 1919 r.	gmin miejskich i wiejskich

Opracował R. Grochowski
Uzupełnił S. Grzeszczak

WYKAZ PRZEPISÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH USTROJU FINANSÓW I DZIAŁALNOŚCI SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

UWAGI OGÓLNE.

W wykazie zamieszczone zostały tytuły ustaw i rozporządzeń, dotyczących ustroju, finansów i działalności samorządu. Całość materjału została podzielona na następujące kolejno po sobie działy:

Organizacja samorządu. Skarbowość komunalna. Drogi. Rolnictwo i weterynarja. Sprawy wodne i meljoracje. Przemysł i handel. Praca. Ubezpieczenia ogniowe. Sprawy budowlane i odbudowa. Oświata. Zdrowotność. Opieka Społeczna. Bezpieczeństwo publiczne. Pracownicy samorządowi. Różne.

Wykaz obejmuje ustawodawstwo polskie. Z obowiązujących dotychczas ustaw państw zaborczych uwzględnione zostały tylko zasadnicze ustawy o ustroju samorządu. W układzie trzymano się podziału rzeczowego i o ile możności chronologicznego w obrębie poddziałów.

Zestawienie obejmuje okres od chwili powstania Państwa Polskiego do dnia 1-go grudnia 1930 r. i obejmuje tylko te ustawy i rozporządzenia, które do tej daty zachowały swą moc obowiązującą. Do niektórych pozycyj dodane zostały krótkie informacje, zwłaszcza w wypadkach, gdy tytuł ustawy, względnie rozporządzenia nie zawierał wyraźnej wskazówki co do jego treści, obchodzącej samorząd.

Numeracja służy tylko dla orjentacji.

W zestawieniu naogół unikano skrótów, któreby wymagały dodatkowych wyjaśnień. Skróty najczęściej użyte: Dz. Ustaw, nr., poz., oznaczają: Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej — numer — pozycja.

ORGANIZACJA SAMORZĄDU.

PRZEPISY OGÓLNE, WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH DZIELNIC.

1. Ustawa Konstytucyjna z dnia 17-go marca 1921 r. Dz. Ustaw n-r 14 z 1921 r.

2. Ustawa z d. 26 września 1922 r. o zasadach powszechnego samorządu wojewódzkiego, a w szczególności woj. lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego. Dz. Ustaw n-r 90, poz. 829 z 1922 r.

3. Ustawa z dn. 31 lipca 1924 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych. Dz. Ust. n-r 73, poz. 724 z 1924 r.

Rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z dn. 24-go września 1924 roku do tej ustawy. — Dz. Ustaw n-r 85, poz. 820 z 1924 r., oraz drugie z dnia 21-go stycznia 1925 r., zmieniające częściowo rozporządzenie pierwsze. — Dz. Ustaw n-r 8, poz. 59 z 1925 r.

4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13-go grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych, oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach. Dz. Ustaw n-r.; 15, poz. 980, z 1927 r.

Rozporządzenie Prezydenta z dnia 20-go czerwca 1928 r. o pieczęciach urzędowych. Dz. Ustaw n-r 65, poz. 593.

5. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 19-go stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. Dz. Ustaw n-r 11, poz. 86.

Ustawa z dnia 21 lutego 1930 r. w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. Ust. R. P. n-r.; 1, poz. 86). Dz. Ustaw n-r. 17, poz. 124.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19-go marca 1928 r. w sprawie powiatów miejskich. Dz. Ustaw n-r 45, poz. 426.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1929 r. o zmianie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 marca 1928 r. w sprawie powiatów miejskich. Dz. Ustaw n-r 72, poz. 543.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28-go marca 1928 roku w sprawie wojewódzkich i powiatowych organów kolegjalnych administracji ogólnej. Dz. Ustaw n-r 46, poz. 453.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5-go lipca 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej na obszarze m. stołecznego Warszawy. Dz. Ustaw n-r 72, poz. 647.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5-go lipca 1928 r. w sprawie dzienników wojewódzkich. Dz. Ustaw n-r. 72, poz. 648.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29-go sierpnia 1928 r. w sprawie komisyj do walki z alkoholizmem oraz komisyj sanitarno - obyczajowych. Dz. Ustaw n-r 81, poz. 708.

Pozostawione zostały nadal komisje sanitaron-obyczajowe.

Skasowane zostały powiatowe i wojewódzkie komisje do walki z alkoholizmem (z wyjątkiem Małopolski). Uprawnienia tych komisyj przeszły na wydziały powiatowe i wojewódzkie.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29-go sierpnia 1928 roku o utrzymaniu nadal kolegjów współdziałających na obszarze województw i powiatów w wykonywaniu zadań administracji ogólnej w zakresie administracji rolnictwa. Dz. Ustaw n-r 81, poz. 709.

Pozostawione zostały nadal komisje kwalifikacyjne:

1) do uznawania ogierów za odpowiednich do celów hodowlanych.

2) do uznawania buhajów za odpowiednich do celów hodowlanych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 5-go września 1928 r. w sprawie utrzymania nadal niektórych kolegjów współdziałających w wykonaniu zadań administracji ogólnej. Dz. Ustaw n-r 81, poz. 710.

Pozostawione zostały komisje:

1) do ustanawiania cen na drzewo, zajęte w lasach prywatnych na cele odbudowy;

2) komisje do spraw dostarczania drzewa opałowego;

3) powiatowe i wojewódzkie pożyczkowe komisje na odbudowę.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6-go września 1928 roku w sprawie kolegjów, współdziałających w wykonaniu zadań administracji ogólnej w zakresie administracji pracy i opieki społecznej. Dz. Ustaw n-r 81, poz. 711.

Pozostawione zostały nadal:

1) komisje porady zawodowej i szkolnej dla inwalidów wojennych;

2) parytetowe komisje doradcze przy państwowych związkach pośrednictwa pracy.

6. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem. Dz. Ustaw n-r 36, poz. 341.

7. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22-go marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji. Dz. Ustaw n-r 36, poz. 342.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21-go lutego 1928 roku w sprawie wynagrodzenia za wykonanie egzekucji przez organa gminne na polecenie władz sądowych i prokuratorskich. Dz. Ustaw n-r 14, poz. 121 z 1929 r.

8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno - administracyjnem. Dz. Ustaw n-r 38, poz. 365.

9. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22 marca 1928 r. o związkach międzykomunalnych. Dz. Ustaw n-r 39, poz. 386.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22-go lipca

1929 roku w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22-go marca 1928 r. o związkach międzykomunalnych. Dz. Ustaw n-r 60, poz. 469 z 1929 r.

Do powyższego rozporządzenia dołączony został wzorowy statut związku międzykomunalnego.

B. ZABÓR ROSYJSKI.

PRZEDŁUŻENIE OKRESU URZĘDOWANIA.

10. Ustawa z dnia 30 marca 1922 r. w przedmiocie przedłużenia urzędowania organów samorządowych na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Dz. Ustaw n-r 28, poz. 225 z 1922 r.

SAMORZĄD GMIN WIEJSKICH W B. KONGRESÓWCE.

11. Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 19-go lutego (2marca) 1864 r. Zbiór Praw Cesarstwa Rosyjskiego, tom II, rozdział V.

12. Dekret z dnia 27-go listopada 1918 r. o utworzeniu rad gminnych. Dz. Praw. n-r 18, poz. 48 z 1918 r.

Regulamin wyborczy do rad gminnych w gminach wiejskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego. Monitor Polski n-r 124 z dnia 1-go czerwca 1927 r.

SAMORZĄD GMIN WIEJSKICH W WOJEW. WSCHODNICH.

13. Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 26-go września 1919 roku o samorządzie gminnym. Dz. Urzędowy Zarządu Ziem Wschodnich n-r 21, poz. 215.

14. Rozporządzenie Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 25-go czerwca 1919 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do zebrań i rad gminnych. Dz. Urzędowy Zarządu Ziem Wschodnich n-r 7, poz. 45.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4-go lipca 1930 r. o przekazaniu starostom powiatowym województw nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego, wołyńskiego oraz białostockiego w odniesieniu do powiatów grodzieńskiego, wołkowyskiego i bielskiego prawa zarządzania wyborów do zebrań i rad gminnych. Dz. Ustaw n-r 50, poz. 426.

SAMORZĄD MIEJSKI W B. KRÓLESTWIE KONGRESOWEM.

15. Dekret z dnia 13-go grudnia 1918 r. o wyborach do rad miejskich na terenie b. Królestwa Kongresowego. Dz. Praw n-r 20, poz. 58 z 1918 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24-go maja 1927 r. zawierające regulamin wyborczy do rad miejskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego, Monitor Polski n-r 119 z dn. 25-go maja 1927 roku.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 sierpnia 1930 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24-go maja 1927 r. zawierającego regulamin wyborczy do rad miejskich na obszarze b. Królestwa Kongresowego. Monitor Polski n-r 191 z dnia 20 sierpnia 1930 r.

16. Dekret z dn. 4-go lutego 1919 r. o samorządzie miejskim. Dz. Praw n-r 13, poz. 140 z 1919 r.

Dekret przepisuje organizację samorządu miejskiego w miastach, wymienionych w załączniku do dekretu.

Przepisy wykonawcze z dnia 18 lutego 1919 r. do art. 72 dekretu o samorządzie miejskim. Dz. Urzędowy Min. Spr. Wewn. n-r. 14, poz. 163 z 1919 r.

Regulamin wyborczy z dnia 26-go lutego 1919 r. do art. 43 dekretu o samorządzie miejskim. Dz. Urzędowy Min. Spraw Wewn. n-r 17, poz. 188 z 1919 r.

17. Ustawa z dnia 20-go lutego 1920 r. w przedmiocie rozciągnięcia na miasta b. zaboru rosyjskiego dekretu z dn. 4-go lutego 1919 r. o samorządzie miejskim. Dz. Ustaw n-r 19, poz. 91 z 1920 r.

Ustawa nadała Min. Spr. Wewn. prawo rozciągania dekretu o samorządzie miejskim i na inne miasta, nie wymienione w załączniku do dekretu.

18. Ustawa z dnia 20-go lutego 1920 r. w przedmiocie zaliczania osad miejskich w poczet miast, oraz zmiany granic miast na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Dz. Ustaw n-r 19, poz. 92 z 1920 r.

Prawo do wydawania rozporządzeń w zakresie przewidzianym przez ustawę otrzymała Rada Ministrów.

19. Reprezentacja miast niewydzielonych w Sejmikach powiatowych — patrz poz. 26.

SAMORZĄD MIEJSKI W WOJEW. WSCHODNICH.

20. Rozporządzenie Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich z dnia 25-go czerwca 1919 r. o wyborach do tymczasowych rad miejskich. Dz. Urzędowy Zarządu Ziem Wschodnich n-r 7, poz. 44.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w tym zakresie ogłoszone zostały w Dz. Ustaw n-r 47 pod poz.: 1) z dn. 11-go marca 1927 — poz. 426; 2) z dn. 11-go marca 1927 — poz. 427; 3) z dn. 8-go kwietnia 1927 — poz. 428.

21. Rozporządzenie Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich z dnia 14-go sierpnia 1919 r. o ustawie miejskiej. Dz. Urzędowy Zarządu Ziem Wschodnich n-r 12, poz. 99.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6-go lutego 1929 r. w sprawie regulaminu wyborczego do rad miejskich w miastach, rządzących się rozporządzeniem Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 14-go sierpnia 1919 r. o ustawie miejskiej. Monitor Polski n-r 38 z 1929 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 czerwca 1930 r. w sprawie zmiany zarządzenia Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 14-go sierpnia 1919 r., zawierającego regulamin wyborczy. Monitor Polski n-r 155 z 1930 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13-go sierpnia 1930 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6-go lutego 1929 r. w sprawie regulaminu wyborczego do rad miejskich w miastach rządzących się rozporządzeniem Komisarza Generalnego Ziem Wschodnich z dnia 14 sierpnia 1919 r. o ustawie miejskiej. Monitor Polski n-r 191 z dnia 20 sierpnia 1930 r.

22. Zaliczanie osad w poczet miast — patrz poz. 18.

23. Reprezentacja miast w sejmikach powiatowych — patrz poz. 26.

SAMORZĄD POWIATOWY W B. ZAB. ROSYJSKIM.

24. Dekret z dn. 5-go grudnia 1918 r. o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych. Dz. Praw. n-r. 19, poz. 51 z 1918 r.

Przepisy wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 15-go stycznia 1919 r. do dekretu o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych. Dz. Urzędowy Min. Spraw Wewn. n-r. 5, poz. 62 z 1919 r.

Powyższe przepisy wykonawcze zmienione zostały częściowo przez rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 13-go lipca 1927 r. (Monitor Polski n-r. 160 z dn. 13. VII. 1927).

25. Dekret z dn. 4-go lutego 1919 r. o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów b. zaboru rosyjskiego. Dz. Praw n-r. 13, poz. 141 z 1919 roku.

Przepisy wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z 18-go lutego 1919 r. do powyższego dekretu. Dz. Urzędowy Min. Spraw Wewn. n-r. 14, poz. 164 z 1919 roku.

26. Ustawa z dn. 3-go lutego 1921 roku w sprawie delegatów od miast w sejmikach powiatowych. Dz. Ustaw n-r. 18, poz. 99 z 1921 r.

Wojew. Wschodnie. Powyżej wymienione dekrety i rozporządzenia w zakresie samorządu powiatowego rozciągnięte zostały na woj. wschodnie rozporządzeniami Rady Ministrów: 1) na woj. Wileńskie — z dn. 10-go sierpnia 1922 r. (Dz. Ustaw nr. 72, poz. 652 z 1922 r.), 2) na inne woj. wschodnie, oraz na powiaty: grodzieński i wołkowyski — z dn. 10-go sierpnia 1922 r. (Dz. Ustaw nr. 72, poz. 651 z 1922 r.)

ZMIANA GRANIC GMIN WIEJSKICH I MIEJSKICH, ORAZ POWIATÓW W B. ZABORZE ROSYJSKIM.

27. Ustawa z dn. 22-go września 1922 r. w przedmiocie zmiany granic, oraz rozwiązywania i tworzenia gmin wiejskich na obszarze b. zaboru rosyjskiego i austrjackiego. Dz. Ustaw n-r. 86, poz. 770 z 1922 r.

28. Ustawa z dn. 20-go lutego 1920 r. w przedmiocie zaliczania osad miejskich w poczet miast, oraz zmiany granic miast na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Dz. Ustaw n-r. 19, poz. 92 z 1920 r.

29. Ustawa z dn. 7-go lipca 1921 r. w przedmiocie dokonywania zmian granic powiatów na obszarze b. dzielnic rosyjskiej i austro-węgierskiej, jak również dokonywania na obszarze b. dzielnicy austrjackiej zmian obszaru działania samorządowych reprezentacyj powiatowych. Dz. Ustaw n-r. 64, poz. 400 z 1921 r. Częściowa zmiana -- Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. Dz. Ustaw n-r. 38, poz. 376.

30. Ustawa z dn. 22-go kwietnia 1926 r. w sprawie przyłączania gmin wiejskich, wchodzących w skład powiatu jednego województwa, do przyległego powiatu województwa drugiego. Dz. Ustaw nr. 44, poz. 269 z 1926 r.

31. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 1 czerwca 1927 r. w sprawie granic gmin na terenie b. Królestwa Kongresowego, zmienionych przez b. władze okupacyjne niemieckie i austrjacko-węgierskie. Dz. Ustaw n-r. 51 poz. 455 z 1927 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 29-go maja 1928 r. Dz. Ustaw n-r. 90, poz. 786 z 1928 r.

B. ZABÓR AUSTRJACKI.

SAMORZĄD GMIN WIEJSKICH.

32. Ustawa z dn. 12-go sierpnia 1866 r., obowiązująca w Królestwie Galicji i Lodomerji oraz w Wielkim Księstwie Krakowskiem o urządzeniu gmin i ordynacji wyborczej do gmin Dz. Ustaw Krajowych n-r. 9.

33. Ustawa z dn. 26-go lipca 1919 r. zmieniająca postanowienia galicyjskiej ustawy gminnej, obowiązującej na terytorjum b. Galicji Dz. Ustaw n-r. 67, poz. 403 z 1919 r.

34. Ustawa z dn. 26-go lipca 1919 r. o połączeniu obszarów dworskich z gminami, obowiązująca na terytorjum b. Galicji. Dz. Ustaw n-r. 67, poz. 404 z 1919 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 27-go lipca 1923 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw n-r. 5, poz. 94 z 1923 r.

35. Zmiana ordynacji wyborczej patrz — poz. 38.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 23 września 1929 r. o rozciągnięciu na obszar Spisza i Orawy mocy obowiązującej galicyjskich ustaw o samorządzie gminnych i powiatowym. Dz. Ustaw Nr. 72, poz. 546.

SAMORZĄD MIAST.

36. Ustawa z dn. 13-go marca 1889 r. zaprowadzająca ustawę gminną dla miast (wymienione 30 większych miast Małopolski). Dz. Ustaw Krajowych nr. 24.

Miasta Lwów i Kraków otrzymały oddzielne statuty.

37. Ustawa z dn. 3-go lipca 1896 r. zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dn. 13-go marca 1889 r. i znaczniejszych gmin w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Dz. Ustaw Krajowych nr. 24.

38. Rozporządzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej z dn. 23-go listopada 1918 r. o wprowadzeniu do ordynacji wyborczej dla gmin trzech, względnie czterech kół wyborczych. Dz. Rozporządzeń Polskiej Komisji Likwidacyjnej nr. 2 z 1918 r.

SAMORZĄD POWIATOWY.

39. Ustawa z dn. 12-go sierpnia 1866 r. obowiązująca w Królestwie Galicji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o reprezentacji powiatowej i o ordynacii wyborczej powiatowej. Dz. Ustaw Krajowych nr. 21.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 23 września 1929 r. o rozciągnięciu na obszar Spisza i Orawy mocy obowiązującej galicyjskich ustaw o samorządzie gminnym i powiatowym. Dz. Ustaw nr. 72, poz. 546.

ZMIANA GRANIC GMIN WIEJSKICH, MIAST I POWIATÓW.

40. Zmiana granic, rozwiązywanie i tworzenie gmin wiejskich — patrz pozycja 27.

41. Ustawa z dn. 1-go sierpnia 1923 r. w przedmiocie zmian granic gmin miejskich na obszarze b. Galicji Dz. Ustaw nr. 92, poz. 719 z 1923 r.

42. Zmiany granic powiatów — patrz pozycja. 29.

43. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 1929 r. o nadaniu w woj. południowych kilku dotychczasowym powiatom politycznym praw samorządu powiatowego. Dz. Ustaw nr. 20, poz. 190, 192, 193, 194, 195.

TYMCZASOWY WYDZIAŁ SAMORZĄDOWY.

44. Ustawa z dn. 30-go stycznia 1920 r. o zniesieniu sejmu i wydziału krajowego b. Królestwa Galicji i Lodomerji, wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Dz. Ustaw nr. 11, poz. 61 z 1920 r.

45. Rozporządzenie Prezydenta z d. 16-go stycznia 1928 r. o zniesieniu Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie. Dz. Ustaw nr. 7, poz. 40.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 5-go lipca 1928 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie w zakresie administracji drogowej innym organom, oraz poruczenia administracji dróg państwowych samorządom na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego. Dz. Ustaw nr. 72 poz. 649.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 5-go lipca 1928 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie z zakresu meljoracyj publicznych i rolnych organom państwowym. Dz. Ustaw nr. 74, poz. 669.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 listopada 1929 r. o zmianie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1928 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie z zakresu meljoracyj publicznych i rolnych organom państwowym. Dz. Ustaw nr. 81, poz. 603.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 22-go listopada 1928 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie z zakresu rybołóstwa — organom państwowym. Dz. Ustaw nr. 100 poz. 896.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 26 kwietnia 1929 r. w sprawie przekazania czynności b. Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie w zakresie szkolnictwa rolniczego organom państwowym. Dz. Ustaw nr. 33, poz. 313 z 1929 r.

B. ZABÓR PRUSKI.

SAMORZĄD GMINNY.

46. Pruska ordynacja wiejska dla siedmiu wschodnich prowincyj Monarchji z dn. 3-go lipca 1891 r. Zbiór ustaw pruskich — str. 233.

47. Rozporządzenie tymczasowe z dn. 25-go marca 1920 r. o zmianie pruskiej ordynacji wiejskiej dla siedmiu wschodnich prowincji Monarchji. Dz. Urzędowy Ministerstwa b. Dzielncy Pruskiej nr. 19, poz. 190 z 1920 r.

Do rozporządzenia została dołączona instrukcja o sposobie przeprowadzania wyborów w gminach wiejskich.

SAMORZĄD MIEJSKI.

48. Pruska ordynacja miejska dla sześciu wschodnich prowincji Monarchji z dn. 30-go maja 1853 r. Zbiór ustaw pruskich — str. 261.

Rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dn. 12-go sierpnia 1921 r. o zmianie ordynacji miejskiej dla sześciu wschodnich prowincyj Monarchji pruskiej z dn. 30-go maja 1853 r. i o przeprowadzeniu wyborów komunalnych w miastach b. dzielnicy pruskiej. Dz. Ustaw nr. 71, poz. 490 z 1921 r.

49. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 31 marca 1930 r. o zakresie działania starostów grodzkich w miastach Bydgoszczy, Gnieźnie, Grudziądzu, Inowrocławiu i Toruniu. Monitor Polski Nr. 82 z dnia 8 kwietnia 1930 r.

SAMORZĄD POWIATOWY.

50. Pruska ordynacja powiatowa dla prowincji Poznańskiej z dn. 20 grudnia 1828 r. Zbiór praw pruskich — str. 3. z 1829 r.

51. Pruska ordynacja powiatowa dla prowincyj wschodnich z wyjątkiem prowincji Poznańskiej z dn. 13-go grudnia 1872 r. Zbiór ustaw pruskich — str. 179.

52. Rozporządzenie Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dn. 12-go sierpnia 1921 r. o wyborach do sejmików powiatowych na obszarze b. dzielnicy pruskiej. Dz. Ustaw nr. 71, poz. 492 z 1921 r.

53. Rozporządzenie Prezydenta z d. 16-go stycznia 1928 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej przepisu par. 179 ordynacji powiatowej dla prowincji wschodnio i zachodnio pruskiej, Brandeburgji i Pomorza, Śląska i Saksonji z d. 19 marca 1881 r. (Zb. ust. pr. str. 179 na obszar województwa poznańskiego). Dz. Ustaw nr. 9, poz. 63.

SAMORZĄD KRAJOWY.

54. Pruska ordynacja krajowa dla 6 prowincyj wschodnich (z wyjątkiem prowincji Poznańskiej) z dn. 29-go czerwca 1875 r. Zbiór praw pruskich — str. 176, 233.

55. Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy Pruskiej z dn. 12-go sierpnia 1921 r. o wyborach do Sejmików wojewódzkich. Dz. Ustaw nr. 71, poz. 491 z 1921 r.

Do powyższego rozporządzenia wprowadziła zmiany ustawa z dn. 14-go marca 1927 r. (Dz. Ustaw nr. 33, poz. 298).

Jednolity tekst rozporządzenia Ministra b. dzielnicy Pruskiej z dn. 12-go sierpnia 1921 r. (więc z dołączeniem zmian wprowadzonych ustawą z dn. 14-go marca 1927 r.) ogłoszony został obwieszczeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 11-go maja 1927 r. (Dz. Ustaw nr. 46, poz. 421 z 1927 r.).

SKARBOWOŚĆ KOMUNALNA.

GOSPODARKA FINANSOWA I BUDŻET.

56. Ustawa z dn. 3-go czerwca 1921 r. o kontroli państwowej Dz. Ustaw nr. 51, poz. 314 z 1921 r.

W miarę uznania rządu kontrola państwowa może być powołaną do rewizji finansowej związków samorządowych.

57. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 27-go czerwca 1924 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności. Dz. Ustaw nr. 55, poz. 545 z 1924 r.

Minister Skarbu uprawniony został do oznaczania związków samorządowych, które mają być obowiązkowo uczestnikami obrotu czekowego P. K. O.

58. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17-go czerwca 1924 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne. Dz. Ustaw nr. 51, poz. 522 z 1924 r.

Zmianę do tego rozporządzenia wprowadziło rozporządzenie Prezydenta z dnia 1-go czerwca 1927 r. Dz. Ustaw nr. 50, poz. 448. Zmiana polega na zwiększeniu okresu czasu dla władzy nadzorczej przy zatwierdzaniu budżetu z 30 dni na 60.

Rozporządzenie I Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 22-go stycznia 1925 r. do powyższego rozporządzenia Prezydenta. Dz. Ustaw nr. 15, poz. 99 z 1925 r.

Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 3-go lutego 1926 r. do powyższego rozp. Prezyd. Dz. Ustaw Nr. 18, poz. 104 z 1926 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 28-go czerwca 1926 r. do par. 11 rozp. Prezydenta z dn. 17-go czerwca 1924 r. Dz. Ustaw Nr. 75, poz. 433.

Rozporządzenie to zawiera szczegółową instrukcję budżetową dla związków komunalnych.

Częściową zmianę, a mianowicie dostosowanie przepisów instrukcji do terminów zmienionego okresu budżetowego, wprowadziło rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 24-go września 1926 r. (Dz. Ustaw Nr. 201, poz. 587).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 28-go marca 1927 roku o kasowości i rachunkowości związków komunalnych. Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 345.

Rozporządzenie to zawiera instrukcję kasowo-rachunkową ogólną. Na jej podstawie związki samorządowe mają ułożyć swe istrukcje szczegółowe.

Zmianę powyższego rozporządzenia wprowadziło następne rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 13-go sierpnia 1927 r. (Dz. Ustaw Nr. 82, poz. 721). Przesunięte zostały terminy wejścia w życie przepisów rozporządzenia z dn. 28-go marca.

59. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22-go grudnia 1924 roku o ustanawianiu delegatów rządowych przy poszczególnych samorządach i innych związkach publiczno - prawnych. Dz. Ustaw Nr. 113, poz. 1002 z 1924 roku.

60. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 1-go czerwca 1927 r. o utworzeniu komunalnego funduszu pożyczkowo - zapomogowego.

(oraz o zmianach w ustawie o tym. ureg. finansów kom. i rozporządzeniu o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków).

Dz. Ustaw Nr. 50, poz. 448 z 1927 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 września 1927 r. do powyższego rozporządzenia. Dz. Ustaw Nr. 97, poz. 783.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 8 kwietnia 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie komunalnego funduszu pożyczkowo zapomogowego. Dz. Ustaw Nr. 32, poz. 275.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 25 sierpnia

1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie udzielania związkom komunalnym zapomóg z komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego. Dz. Ustaw Nr. 65, poz. 517.

61. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 15-go lutego 1928 r. o sposobie lokowania funduszów przez osoby prawa publicznego, fundacje i osoby niewłasnowolne, oraz o sposobie lokowania kaucyj, składanych z tytułu obowiązku publicznego. Dz. Ustaw Nr. 17, poz. 141.

62. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Skarbu z dnia 30 grudnia 1927 r. w sprawie uchylenia zarządzenia pruskiego Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu z dn. 31. I. 1900, ustalającego wzór listów dłużnych (obligacyj) na okaziciela, wydawanych przez powiatowe związki komunalne i gminy miejskie oraz wiejskie. Dz. Ustaw Nr. 5, poz. 34.

63. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 27-go grudnia 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań związków samorządowych, oraz obligacyj opartych na tych zobowiązaniach. Dz. Ustaw Nr. 115, poz. 1026.

Uzupełnienie tego rozporządzenia — Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6-go marca 1928 r. Dz. Ustaw Nr. 29, poz. 270.

64. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 12-go marca 1928 r. w sprawie samorządowych kredytów zagranicznych i w sprawie sprzedawania zagranicą pakietów obligacyj i listów zastawnych towarzystw i instytucyj kredytu długoterminowego. Dz. Ustaw Nr. 31, poz. 290.

65. Ustawa z dn. 31-go października 1928 r. w sprawie zmiany przepisów ustawy postępowania cywilnego, dotyczących zabezpieczenia powództwa i egzekucji wyroków przeciwko związkom komunalnym w okręgach apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. Dz. Ustaw Nr. 97 poz. 860.

DOCHODY ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH.

Przepisy ustawowe o dochodach związków samorządowych zawarte zostały w ustawie z dn. 11-go sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Ustawa ta jednak powołuje się na szereg ustaw specjalnych, które zawierają również pewne przepisy o dochodach związków samorządowych, następnie ustawa ta uległa całemu szeregowi zmian. Z tego powodu tytuły ustaw i rozporządzeń podane poniżej utrzymane zostały w chronologicznym porządku ogłaszania w Dz. Ustaw w brzmieniu obecnie obowiązującem.

66. Ustawa z dn. 10-go grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych. Dz. Ustaw Nr. 6, poz. 32 z 1921 roku.

67. Ustawa z dn. 15-go czerwca 1923 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych i niektórych budynkowych. Dz. Ustaw Nr. 65, poz. 505 z 1923 roku.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Skarbu do tej ustawy z dn. 17-go lipca 1923 r. Dz. Ustaw Nr. 73, poz. 569 z 1923 r.

Ustawa określa maksymalne stawki dodatków na rzecz samorządu. Ustawą tą zniesiony został podatek t. zw. podymny.

68. Ustawa z dn. 11-go sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Dz. Ustaw Nr. 94, poz. 747 z 1923 r.

Do ustawy z dn. 11-go sierpnia 1923 r. wydane zostały 3 zasadnicze rozporządzenia wykonawcze. Pierwsze z nich z dn. 26-go stycznia 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 16, poz. 166) utraciło swe znaczenie, z uwagi na zmianę art. 25 ustawy, do którego zostało wydane. Dwa następne uległy częściowo późniejszym zmianom.

Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 18-go marca 1924 roku. Dz. Ustaw Nr. 31, poz. 317.

Rozporządzenie to objęło 32 artykuły ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (bez art. 25).

Zmienione zostało następnie rozporządzeniami:

1) z dnia 4-go sierpnia 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 78, poz. 759),
2) z dnia 20-go października 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 94, poz. 875),
3) z dnia 4-go lutego 1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 16, poz. 111),
4) z dnia 27-go lutego 1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 27, poz. 194),
5) z d. 16 grudnia 1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 131, poz. 939),
6) z d. 27 lipca 1926 r. (Dz. Ustaw Nr. 84, poz. 473),
7) z d. 19-go listopada 1926 r. (Dz. Ustaw Nr. 119, poz. 689),
8) z d. 11-go września 1928 r. (Dz. Ustaw Nr. 86, poz. 759),
9) z d. 23-go września 1929 r. (Dz. Ustaw Nr. 67, poz. 521).

Rozporządzenie III wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 16-go sierpnia 1924 r. Dz. Ustaw Nr. 82, poz. 790.

Rozporządzenie to objęło pozostałe artykuły ustawy z dn. 11-go sierpnia 1923 roku.

Zmienione zostało rozporządzeniem z dn. 16-go grudnia 1925 roku. (Dz. Ustaw Nr. 131, poz. 939).

69. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 30-go kwietnia 1925 r. w sprawie tekstu ustawy o państwowym podatku dochodowym. Dz. Ustaw Nr. 58, poz. 41 z 1925 r.

70. Ustawa z dnia 15-go lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym. Dz. Ustaw nr. 79, poz. 550 z 1925 r.

71. Ustawa z dn. 19 marca 1925 r. o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich żydów, będących stałymi mieszkańcami gmin na obszarze b. Król. Kongresowego. Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 255 z 1925 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7-go października 1927 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw Nr. 93, poz. 837 z 1927 roku.

72. Ustawa z dnia 20-go lipca 1925 r. w przedmiocie zmian i uzupełnień ustawy z dn. 31-go lipca 1924 r. o monopolu spirytusowym. Dz. Ustaw Nr. 85, poz. 580 z 1925 r.

73. Ustawa z dn. 2-go sierpnia 1926 r. o podatku od lokali. Dz. Ustaw Nr. 94, poz. 550 z 1926 r.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 29-go grudnia 1926 r. w celu wykonania ustawy z dn. 2-go sierpnia 1926 r. o podatku od lokali.

Ustawa zjednoczyła pobór: podatku kwaterunkowego, podatku na rozbudowę miast i podatku samorządowego w gminach od lokali w jeden podatek od lokali, wymierzany przez samorząd i dzielony na wymienione wyżej cele.

Jednocześnie na podstawie tej ustawy wzbroniony został gminom wiejskim pobór podatku od lokali, przewidzianego w art. 7 ustawy o tym. ureg. fin. kom.

74. Ustawa z dnia 1-go marca 1927 r. o samoistnym podatku wyrównawczym dla gmin b. zaboru rosyjskiego. Dz. Ustaw Nr. 27, poz. 208 r. 1927.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 2-go maja 1927 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw Nr. 47, poz. 429.

75. Ustawa z dn. 14-go marca 1927 r. zmieniająca p. 3 art. 12 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tym. ureg. fin. kom. Dz. Ustaw Nr. 32, poz. 288 z 1927 r.

76. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 1-go czerwca 1927 r.

(m. in. w sprawie zmiany terminów przewidzianych w ustępie 3 art. 39 ustawy o tym. ureg. fin. kom.).

Dz. Ustaw Nr. 50, poz. 448.

77. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 12-go marca 1928 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej i uzupełnieniu ustawy z dn. 1-go kwietnia 1925 r. w sprawie wymiaru i poboru państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich, oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich. Dz. Ustaw Nr. 31, poz. 292.

Ustawa z dnia 30-go grudnia 1929 r. zmieniająca niektóre postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 12 marca 1928 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej i uzupełnieniu ustawy z dnia 1 kwietnia 1925 r. w sprawie wymiaru i poboru państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich. Dz. Ustaw Nr. 2, poz. 6 z 1930 r.

78. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. o zmianie ustawy z dn. 11-go sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. Dz. Ustaw Nr. 36, poz. 335.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 31 października 1928 r. wydane celem wykonania rozp. Prezydenta z dn. 22 marca 1928. Dz. Ustaw Nr. 4, poz. 38 z 1929 r.

PRZEKAZANIE WOJEWODOM I WYDZIAŁOM POWIATOWYM UPRAWNIEŃ MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH DO ZATWIERDZANIA UCHWAŁ FINANSOWYCH ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH.

79. Rozporządzenie I Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 22-go stycznia 1925 r. wykonawcze do rozporządzenia Prezydenta z dn. 17 czerwca 1924 r. (Dz. Ustaw Nr. 51, poz. 522) o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne. Dz. Ustaw Nr. 15, poz. 99 z 1925 r.

80. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 10-go lutego 1927 r. o przekazaniu wojewodom oraz wydziałom powiatowym niektórych uprawnień z ustawy z dn. 11-go sierpnia 1923 r. o tym. ureg. fin. kom. Dz. Ustaw Nr. 40, poz. 356 z 1927 r.

Rozporządzenie to zostało zmienione częściowo następującemi rozporządzeniami: 1) z d. 24-go czerwca 1927 r. (Dz. Ustaw Nr. 62, poz. 546), 2) z d. 17-go września 1927 r. (Dz. Ustaw Nr. 86, poz. 772).

81. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 10-go lutego 1927 r. o uprawnieniach wojewodów do rozstrzygania odwołań od wymiaru danin komunalnych. Dz. Ustaw Nr. 40, poz. 357 z 1927 r.

82. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 25 lutego 1930 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie zatwierdzania uchwał niektórych związków komunalnych o poborze opłat za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa. Dz. Ustaw Nr. 13, poz. 97.

KASY OSZCZĘDNOŚCI.

83. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 30-go grudnia 1924 r. o organizacji i ustalaniu statutów gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych. Dz. Ustaw Nr. 118, poz. 1069 z 1924 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 13-go marca 1925 roku o statucie normalnym gminnych kas pożyczkowo - oszczędnościowych. Dz. Ustaw Nr. 35, poz. 239 z 1925 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 24 czerwca 1926 roku w sprawie wykonania par. 23 rozporządzenia Prezydenta z dn. 30-go grudnia 1924 r. Dz. Ustaw Nr. 74, poz. 425 z 1926 r.

84. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 13-go kwietnia 1927 r. o komunalnych kasach oszczędności. Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 339.

Rozporządzenie wykonawcze wraz ze statutem wzorowym. Dz. Ustaw Nr. 44, poz. 424.

ZWOLNIENIE ZWIĄZKÓW SAMORZĄDOWYCH OD PODATKÓW PAŃSTWOWYCH.

85. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17-go czerwca 1924 r. o wymiarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich. Dz. Ustaw Nr. 51, poz. 523 z 1924 r.

Uzupełnione zostało ustawą z dn. 1 kwietnia 1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 43, poz. 269), następnie znowu przedłużone i uzupełnione rozp. Prezydenta z dn. 12. III. 1928 r. (Dz. U. Nr. 31, poz. 292).

86. Ustawa z dn. 18-go lipca 1924 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn. Dz. Ustaw Nr. 72, poz. 699 z 1924 roku.

87. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 30-go kwietnia 1925 r. w sprawie tekstu ustawy o państwowym podatku dochodowym. Dz. Ustaw Nr. 58, poz. 411 z 1925 r.

Związki samorządowe są wolne od państwowego podatku dochodowego.

88. Ustawa z dn. 15-go lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym. Dz. Ustaw Nr. 79, poz. 550 z 1925 r.

Art. 3 tej ustawy wyszczególnia wypadki zwolnień od podatku przemysłowego urządzeń i zakładów komunalnych.

89. Ustawa o opłatach stemplowych z dn. 1 lipca 1926 r. Dz. Ustaw Nr. 98, poz. 570 z 1926 r.

90. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast. Dz. Ustaw Nr. 42, poz. 372.

SPECJALNE ZWOLNIENIA OD PODATKÓW SAMORZĄDOWYCH.

91. Ustawa z dn. 22 września 1922 r. o ulgach dla nowowznoszonych budowli. Dz. Ustaw Nr. 88, poz. 786 z 1922 r.

92. Ustawa z dn. 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast. Dz. Ustaw Nr. 42, poz. 372 z 1927 r.

93. Ustawa z dn. 3 grudnia 1924 r. o zwolnieniu od podatków i opłat publicznych, państwowych i samorządowych, osób, korzystających z prawa eksterytorjalności, oraz szefów zawodowych przedstawicielstw konsularnych państw obcych w Polsce. Dz. Ustaw Nr. 112, poz. 993 z 1924 r.

Ustawa z dnia 3 marca 1926 r. w sprawie zmiany ustawy z dn. 3 grudnia 1924 r. o zwolnieniu od podatków i opłat państw. i samorządowych osób eksterytorjalnych, oraz szefów przedstawicielstw konsularnych państw obcych. Dz. Ustaw Nr. 30, poz. 183.

POBÓR PODATKÓW PAŃSTWOWYCH PRZEZ ORGANA SAMORZĄDOWE.

94. Ustawa z dn. 14 grudnia 1923 r. o uprawnieniach organów wykonawczych władz skarbowych. Dz. Ustaw Nr. 5, poz. 37 z 1924 r.

Przepisy o uprawnieniach organów wykonawczych władz skarbowych mają zastosowanie do tych organów wykonawczych związków samorządowych, którym zostały zlecone przez Ministerstwo Spraw Wewn. i Ministerstwo Skarbu czynności w zakresie danin państwowych.

95. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 17 czerwca 1924 r. o wymiarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich. Dz. Ustaw Nr. 51, poz. 523 z 1924 r.

Powyższe rozporządzenie, przedłużone ustawą z dn. 1-go kwietnia 1925 r. (Dz. Ustaw Nr. 43, poz. 296) powierzyło wymiar i ściąganie podatku od budynków miastom i pow. związkom komunalnym. Przedłużone zostało dalej rozp. Prezydenta z dn. 12-go marca 1928 r. (Dz. Ustaw Nr. 31, poz. 292).

96. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 27-go maja 1927 r. o przymusie ubezpieczenia od ognia i o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych. Dz. Ustaw Nr. 46, poz. 410 z 1927 r.

Gminy mają obowiązek ściągania składek ogniowych.

97. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej zdn. 28 czerwca 1924 r. o przekazaniu gminom czynności poboru podatków gminnych. Dz. Ustaw Nr. 56, poz. 567 z 1924 r.

Rozporządzenie wykonawcze Min. Skarbu do powyższego rozporządzenia. Dz. Ustaw Nr. 9, poz. 65 z 1925 r.

98. Ustawa o podatku od lokali z dn. 2 sierpnia 1926 r. Dz. Ustaw Nr. 94, poz. 550 z 1926 r.

Ustawa zebrała podatki, dotychchzas różne: od lokali — miejski, na rozbudowę miast i kwaterunkowy w jeden podatek od lokali. Wymiar i pobór tego podatku powierzony został miastom.

99. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast. Dz. Ustaw Nr. 42, poz. 372.

Pobór państwowego podatku od placów niezabudowanych powierzony został gminom miejskim.

D R O G I.

ZARZĄD DROGAMI KOŁOWEMI.

100. Dekret z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o zarządzie drogami kołowemi. Dz. Praw. Nr. 14, poz. 149 z 1919 r.

101. Zarząd drogami w Małopolsce — patrz poz. 43.

102. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1929 r. w sprawie administracji drogowej na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wileńskiego, poleskiego, nowogródzkiego i wołyńskiego. Dz. Ustaw Nr. 72, poz. 544.

Administracja dróg: powiatowych, wojewódzkich i państwowych zorganizowaną została w Wydziałach powiatowych.

BUDOWA I UTRZYMANIE DRÓG PUBLICZNYCH.

103. Ustawa z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych. Dz. Ustaw Nr. 6, poz. 32 z 1921 r.

Ustawami: 1) z dn. 23-go czerwca 1921 r. (Dz. Ustaw Nr. 63, poz. 387) i 2) z dnia 26-go września 1922 r. (Dz. Ustaw Nr. 8, poz. 51 z r. 1923) sieć dróg państwowych została następnie rozszerzoną.

W związku z ustawą drogową wydane zostały poniżej przytoczone rozporządzenia Ministerstwa Robót Publicznych.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dn. 20 lipca 1922 roku w przedmiocie wywłaszczania lub zajmowania gruntów i materjałów do budowy i utrzymania dróg publicznych. Dz. Ustaw Nr. 60, poz. 543 z 1922 roku.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 12 lipca 1922 roku, określając kwalifikacje wymagane od samorządowej służby drogowej. Dz. Ustaw Nr. 64, poz. 579 z 1922 r.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 30 grudnia 1922 roku w przedmiocie sadzenia i utrzymywania drzew przydrożnych na drogach publicznych. Dz. Ustaw Nr. 8, poz. 51 z 1923 r.

104. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 1-go czerwca 1927 r. o ustalaniu szerokości dróg publicznych na obszarze Rzeczypospolitej, na którym obowiązują przepisy prawa cywilnego, zawarte w tomie X cz. 1 zb. pr. ces. ros. Dz. Ustaw Nr. 51, poz. 453 z 1927 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Robót Publicznych z dnia 24-go sierpnia 1927 r. do powyższego rozporządzenia. Dz. Ustaw Nr. 83, poz. 743 z 1927 roku.

105. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 20-go października 1927 roku o dostarczaniu środków przewozowych dla wykonywania budowy i utrzymania dróg publicznych i mostów. Dz. Ustaw Nr. 95, poz. 846.

PRZEPISY PORZĄDKOWE NA DROGACH PUBLICZNYCH.

106. Ustawa z dnia 7 października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych. Dz. Ustaw Nr. 89, poz. 656 z 1921 r.

Rozporządzenie Prezydenta z d. 14-go lutego 1928 r. o zmianie ustawy z d. 7-go października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych. Dz. Ustaw Nr. 18, poz. 151.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 3 czerwca 1922 r. o wymijaniu na drogach publicznych. Dz. Ustaw Nr. 46, poz. 407 z 1922 r.

Rozporządzenie Rady Min. z dnia 11 maja 1923 r. w sprawie grzywien za przekroczenie przepisów porządkowych na drogach publicznych. Dz. Ustaw Nr. 54, poz. 378 z 1923 r.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 26 czerwca 1924 r. regulujące używanie i ochronę dróg. Dz. Ustaw Nr. 61, poz. 611 z 1924 r.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 2 lipca 1924 r. o skrzyżowaniu dróg publicznych z kolejami. Dz. Ustaw Nr. 65, poz. 641 z 1924 r.

ROLNICTWO I WETERYNARJA.

107. Ustawa z dnia 9 lipca 1920 r. o ludowych szkołach rolniczych. Dz. Ustaw Nr. 62, poz. 398 z 1920 r.

W związku z tą ustawą wydane zostały następujące rozporządzenia Min. Rolnictwa i D. P.

108. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i D. P. z dnia 16 marca 1921 r. w przedmiocie uposażenia nauczycieli ludowych szkół rolniczych. Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 229 z 1921 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i D. P. z dnia 7 września 1923 r. w przedmiocie powiatowych komisyj szkolnych dla publicznych szkół rolniczych. Dz. Ustaw Nr. 97, poz. 770 z 1923 r.

109. Ustawa z dnia 28 października 1925 r. o nadzorze państwowym nad buhajami. Dz. Ustaw Nr. 121, poz. 868 z 1925 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Rolnictwa z dnia 3-go sierpnia 1927 r. do tej ustawy. Dz. Ustaw Nr. 76, poz. 668 z 1927 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 1-go września 1928 r. w sprawie ustalenia cech, jakie pod względem indywidualnym i rasowym winny posiadać buhaje, uznane za odpowiednie dla celów hodowlanych, oraz ustalenie okręgów hodowlanych. Dz. Ustaw nr. 83, poz. 736 z 1928 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 19 lutego 1930 r. o wprowadzeniu w życie na niektórych obszarach Państwa ustawy z dnia 28 października 1925 r. o nadzorze państwowym nad buhajami. Dz. Ustaw Nr. 13, poz. 101.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 16 kwietnia 1930 r. zmieniające rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 3 sierpnia 1927 r. do

ustawy z dnia 28 października 1925 r. o nadzorze państwowym nad buhajami. Dz. Ustaw Nr. 34, poz. 283.

110. Ustawa z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej. Dz. Ustaw Nr. 1, poz. 1 z 1926 r.

Ustawa rezerwuje przy parcelacji obszary ziemi dla szkół rolniczych, gospodarstw wzorowych, stacyj doświadczalnych, na cele gminne i szkolne.

111. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 2-go sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych. Dz. Ustaw Nr. 77, poz. 673 z 1927 roku.

Rozporządzenie wykonawcze z dnia 9-go stycznia 1928 r. Dz. Ustaw Nr. 19, poz. 167.

Rozporządzenie normuje walkę z chorobami zakaźnemi zwierząt, oraz ustala obowiązki samorządu w tej dziedzinie.

Uzupełnienie rozp. — Rozporządzenie Prezydenta z dnia 1-go marca 1928 r. (Dz. Ustaw Nr. 26, poz. 229). Na podstawie rozp. wydane zostały, poza rozp. wykonawczem ogólnem, następujące rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 22-go marca 1928 roku o zaopatrzeniu zwierząt w świadectwa miejsca pochodzenia i o badaniu zwierząt na stacjach kolejowych i przystaniach wodnych. Dz. Ustaw Nr. 42, poz. 408.

Świadectwa miejsca pochodzenia zwierząt wydaje urząd gminny.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 12-go czerwca 1928 r. o nadzorze weterynaryjnym nad targami, jarmarkami, pokazami i przetargami zwierząt, rzeźniami, mleczarniami, zakładami tuczenia dla celów przemysłowych, krowiarniami, wspólnemi pastwiskami, stajniami zajezdnemi i przedsiębiorstwami handlu zwierzętami, lecznicami i uzdrowiskami dla zwierząt. Dz. Ustaw Nr. 65, poz. 597.

112. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 19-go listopada 1927 roku o zwalczaniu chorób roślin, oraz o tępieniu chwastów i szkodników roślin. Dz. Ustaw Nr. 108, poz. 922 z 1927 r.

Rozporządzenie wkłada obowiązek na gminy i powiatowe związki samorządowe współdziałania w tej akcji. Wydane zostały następujące rozp. szczegółowe.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 8-go sierpnia 1928 r. o tępieniu krówki wełnistej. Dz. Ustaw Nr. 77, poz. 689.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 31-go lipca 1928 r. o niszczeniu berberysu. Dz. Ustaw Nr. 79, poz. 697.

113. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 2-go marca 1928 r. o statystyce produkcji rolniczej. Dz. Ustaw Nr. 29, poz. 276.

114. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22-go marca 1928 r. o izbach rolniczych. Dz. Ustaw Nr. 39, poz. 385.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23-go marca 1929 r. o nadaniu nowego statutu Wielkopolskiej i Pomorskiej izbom rolniczym. Dz. Ustaw Nr. 17, poz. 140 i 141.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27-go marca 1929 r. o utworzeniu Warszawskiej Izby Rolniczej. Dz. Ustaw Nr. 22, poz. 219 z 1929 r.

115. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa. Dz. Ustaw Nr. 38, poz. 361 z 1928 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 26 maja 1928 r. o sposobie uczenia i egzaminowania oglądaczy, oraz o ich zakresie działania. Dz. Ustaw Nr. 62, poz. 575 z 1928 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 31-go grudnia 1928 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o obwodach urzędowego badania i postępowania w związku z badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa. Dz. Ustaw Nr. 3, poz. 31 z 1929 r.

Przymusowe ubezpieczenia w rolnictwie — patrz poz. 129.

116. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem. Dz. Ustaw Nr. 110, poz. 934.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i in. z dnia 19 stycznia 1928 r. o statucie wzorowym spółek łowieckich. Dz. Ustaw Nr. 18, poz. 161.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 17 marca 1928 r. o przekazaniu wojewodom niektórych uprawnień Min. Roln. wynikających z art. 51 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem. Dz. Ustaw Nr. 45, poz. 448.

SPRAWY WODNE I MELJORACJE.

117. Ustawa z dnia 26 października 1921 r. o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych. Dz. Ustaw nr 91, poz. 671 z 1921 r.

Ustawa ta została następnie częściowo zmieniona ustawą z dn. 23-go czerwca 1925 roku. (Dz. Ustaw nr. 75, poz. 524 z 1925 r.).

Rozporządzenie Min. Robót Publicznych z dn. 21-go listopada 1927 roku o statutach i rozporządzeniach dotyczących publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych. Dz. Ustaw nr. 112, poz. 950.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 22 marca 1928 r. o popieraniu meljoracyj roln. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 344.

Uchwała Rady Ministrów z dn. 20 stycznia 1930 r. o utworzeniu Komitetu Meljoracyjnego. Monitor Polski nr. 37 z dnia 14 lutego 1930 r.

118. Ustawa wodna z dn. 19 września 1922 r. Jednolity tekst ogłoszony w Dz. Ustaw nr. 62, poz. 574 z 1928 r.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 2 września 1929 roku o wojewódzkich radach wodnych. Dz. Ustaw nr. 75, poz. 567.

119. Ustawa z dnia 22 lipca 1925 r. o państwowym funduszu na meljoracje rolne. Dz. Ustaw nr. 88, poz. 609 z 1925 r.

120. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 9-go listopada 1927 r. o regulacji i utrzymaniu wód spławnych.

Do rozporządzenia dołączony został wykaz wód, uznanych za spławne.

PRZEMYSŁ I HANDEL.

121. Ustawa elektryczna z dnia 21 marca 1922 r. Dz. Ustaw nr. 34, poz. 277 z 1922 r.

Przepisy ustawy normują zakładanie i utrzymywanie zakładów elektrycznych, w tem specjalne przepisy o takich zakładach — zakładanych i utrzymywanych przez związki samorządowe.

122. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. o popieraniu przemysłu ludowego. Dz. Ustaw nr. 80, poz. 778 z 1924 r.

123. Ustawa z dn. 15 kwietnia 1921 r. w sprawie powołania Państwowej Rady Kolejowej. Dz. Ustaw nr. 38, poz. 226 z 1921 r.

Rozporządzenie wykonawcze z dn. 17-go października 1921 r. do tej ustawy. Dz. Ustaw nr. 91, poz. 675 z 1921 r.

124. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem. Dz. Ustaw nr. 53, poz. 468.

Rozporządzenie Min. Przemysłu i Handlu i in. z dnia 7 grudnia 1927 r. zawierające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem. Dz. Ustaw nr. 111, poz. 942.

125. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo - handlowych. Dz. Ustaw nr. 67, poz. 591.

PRACA.

126. Rozporządzenie Ministra Pracy i Op. Sp. z dn. 18 grudnia 1923 roku w przedmiocie ustroju i zakresu działania państwowych komisyj doradczych przy Państw. Urzędach Pośrednictwa Pracy i Opieki nad wychodźcami. Dz. Ustaw nr. 136, poz. 1132 z 1923 r.

127. Ustawa z dn. 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia. Dz. Ustaw nr. 67, poz. 650 z 1924 r.

Rozporządzenie Min. Pracy z dnia 2 września 1924 r. w sprawie trybu postępowania zarządów obwodowych funduszu bezrobocia przy powierzaniu swych czynności gminom lub innym instytucjom, w sprawie nadzoru ze strony zarządów obwodowych nad gminami i temi insty-

tucjami, oraz w sprawie zwrotu kosztów i wynagrodzenia Państw. Urzędów Pośr. Pracy, gmin i tych instytucyj społecznych. Dz. Ustaw nr. 79, poz. 771.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 11 marca 1925 r. w sprawie rodzajów przedsiębiorstw i zakładów pracy państw. i samorządowych, oraz kategoryj zatrudnionych w nich robotników, podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia. Dz. Ustaw nr. 27, poz. 192 z 1925 r.

128. Rozporządzenie Min. Spraw Wojskowych z dnia 22 listopada 1921 r. o obsadzaniu wolnych miejsc pracy w zakładach samorządowych oraz prywatnych inwalidami. Dz. Ustaw nr. 96, poz. 707.

UBEZPIECZENIA OGNIOWE.

129. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 25-go maja 1927 r. o przymusie ubezpieczenia od ognia i o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych. Dz. Ustaw nr. 46, poz. 410 z 1927 r.

Rozp. z dnia 6-go lutego 1928 r. zniesiony został art. 70 rozporządzenia w sensie, że członkowie Rady Zakładu nie potrzebują być właścicielami ubezpieczonych budowli.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 31 stycznia 1929 r. w sprawie przymusu ubezpieczania od ognia ruchomości w gospodarstwach rolnych, przymusu ubezpieczania żywego inwentarza od wypadków śmierci, oraz przymusu ubezpieczania plonów od gradobicia. Dz. Ustaw nr. 13, poz. 112 z 1929 r.

SPRAWY BUDOWLANE I ODBUDOWA.

130. Ustawa z dnia 6 maja 1924 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych. Dz. Ustaw nr. 49, poz. 492 z 1924 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Robót Publicznych z dn. 28 lipca 1924 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw nr. 70, poz. 680 z 1924 r.

131. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast. Dz. Ustaw nr. 42, poz. 372.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Robót Publicznych z dn. 3-go listopada 1927 r. do powyższego rozporządzenia. Dz. Ustaw nr. 106, poz. 913 z 1927 r. Częściowa zmiana tego rozporządzenia. Dz. Ustaw nr. 49, poz. 476 z 1928 r.

132. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 16-go lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli. Dz. Ustaw nr. 23, poz. 202.

133. Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z dnia 7 czerwca 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych w sprawie przeznaczenia i parcelacji gruntów, położonych w sferze interesów mieszkaniowych miast i ośrodków przymysłowo fabrycznych. Dz. Ustaw nr. 51, poz. 430.

134. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1930 r. o statystyce budowlanej. Dz. Ustaw nr. 65, poz. 514.

OŚWIATA.

ORGANIZACJA SZKOLNICTWA POWSZECHNEGO.

135. Przepisy tymczasowe z dn. 10 sierpnia 1917 r. o szkołach elementarnych w Królestwie Polskiem. Dz. Urzędowy Departament W. R. i O. P. Tymczasowej Rady Stanu Nr. 1 z 1917 r.

Ustawa z 19 grudnia 1924 r. w przedmiocie zmiany przepisów o szkołach elementarnych w Król. Polskiem z 10 sierpnia 1917 r. Dz. Ustaw nr. 8, poz. 56 ex 1925 r.

136. Ustawa z dn. 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych. Dz. Ustaw nr. 50, poz. 304 z 1920 r.

Rozporządzenie Ministerstwa W. R. i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1921 r. w przedmiocie tymczasowego ustroju władz szkolnych na obszarze b. dzielnicy pruskiej. Dz. Ustaw nr. 46, poz. 283 z 1921 r.

Rozporządzenie Ministra W. R. i Oświecenia Publicznego z dnia 8 lutego 1921 r. o tymczasowej organizacji władz szkolnych na terenie b. zab. austrjackiego. Dz. Ustaw nr. 16, poz. 97 z 1921 r.

Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. zawierająca niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa. Dz. Ustaw nr. 79, poz. 766.

Rozporządzenie Min. Ośw. z dnia 7 stycznia 1925 r. w sprawie wykonania ustawy z dn. 31 lipca 1924 r., zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa. Dz. Ustaw nr. 3 poz. 33.

Obwieszczenie Min. Oświaty z dnia 16 stycznia 1925 r. w sprawie sprostowania błędu w rozp. Min. Oświaty z dn. 7 stycznia 1925 r. Dz. Ustaw nr. 7, poz. 55.

Rozporządzenie Min. Oświaty z 30 marca 1925 r. w sprawie przesunięcia terminów przewidzianych w § 17 rozp. Min. Ośw. z dn. 7 stycznia 1925 r. w sprawie wykonania ustawy z 31 lipca 1924 r. zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 247.

ZAKŁADANIE I UTRZYMYWANIE SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

137. Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych. Dz. Ustaw nr. 18, poz. 143 z 1922 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra W. R. i Oświecenia Publicznego z dnia 30 maja 1923 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw nr. 73, poz. 574 z 1923 roku.

Ustawa z dnia 25 listopada 1925 r. dotycząca zmiany ustawy z dn. 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych. Dz. Ustaw nr. 126, poz. 898.

138. Ustawa z dnia 8-go sierpnia 1923 r. w przedmiocie upoważnienia zarządów gmin do czasowego zajmowania lokali szkolnych w gminie na cele powszechnego nauczania. Dz. Ustaw nr. 87, poz. 677 z 1923 r.

Rozp. wykonawcze do tej ustawy z dn. 23 października 1923 r. Dz. Ustaw nr. 115, poz. 919 z 1923 r.

BUDOWA SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

139. Ustawa z dn. 17 lutego 1922 r. o budowie szkół powszechnych. Dz. Ustaw nr. 18, poz. 144 z 1922 r.

Przepis ustawy o pomocy finansowej Państwa dla gmin zmieniony został następnie ustawą z dn. 22-go grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagi budżetowej. (Dz. Ustaw nr. 129, poz. 918). Zmiana polega na tem, że obowiązkową pomoc Skarbu Państwa zamienia ustawa na pomoc warunkową.

Rozp. Ministra W. R. i Oświecenia Publicznego z dn. 5 kwietnia 1922 r. w przedmiocie wymiarów i liczby pomieszczeń w budynkach publicznych szkół powszechnych i domach mieszkalnych dla nauczycieli. Dz. Ustaw nr. 45, poz. 383 z 1922 r.

Powyższe rozporządzenie zostało następnie częściowo zmienione rozporządzeniem z dn. 28-go lutego 1925 r. (Dz. Ustaw nr. 36, poz. 245).

ZDROWOTNOŚĆ.

140. Zasadnicza ustawa sanitarna z dn. 19 lipca 1919 r. Dz. Ustaw nr. 63, poz. 371 z 1919 r.

141. Ustawa z dnia 19 lipca 1919 r. o przymusowem szczepieniu ospy. Dz. Ustaw nr. 63, poz. 372 z 1919 r.

Rozporządzenie wykonawcze z dn. 15 marca 1922 r. do tej ustawy. Dz. Ustaw nr. 32, poz. 261 z 1922 r.

Koszty szczepienia według tej ustawy obciążać miały Państwo. Przepis ten jednakowoż został zmieniony ustawą z dn. 25-go lutego 1926 r. (Dz. Ustaw nr. 28, poz. 167) i koszty szczepienia ospy przerzucone zostały na samorząd powiatowy z prawem żądania od gmin i miasta wydzielone.

142. Ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. w przedmiocie zwalczania chorób zakaźnych, oraz innych chorób, występujących nagminnie. Dz. Ustaw nr. 67, poz. 402 z 1919 r.

143. Ustawa z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby. Dz. Ustaw nr. 44, poz. 272 z 1920 r.

Szpitale samorządowe według powyższej ustawy mają obowiązek leczyć członków kas chorych za połowę kosztów własnych.

144. Ustawa z dnia 14 lipca 1920 r. o utworzeniu nadzwyczajnego naczelnego komisarjatu do walki z epidemjami. Dz. Ustaw nr. 61, poz. 388 z 1920 r.

N. N. K. wydał szereg rozporządzeń policyjno - sanitarnych, do których przestrzegania zobowiązał władze samorządowe. Są to rozporządzenia: 1) o budowie i utrzymaniu studzien. (Dz. Ustaw nr. 102, poz. 677). 2) o utrzymywaniu porządku w domach, na dziedzińcach, chodnikach i jezdniach w gminach miejskich (Dz. Ustaw nr. 55, poz. 346 z r. 1921, oraz nr. 70, poz. 679 z 1924 r. sprostowanie — nr. 73, poz. 1100 z 1924 roku).

145. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1922 r. o ograniczeniach w sprzedaży napojów alkoholowych. Tekst ogłoszony — Dz. Ustaw nr. 35, poz. 299 z 1922 roku.

Rozporządzenie wykonawcze z dnia 25 lipca 1922 r. do powyższej ustawy Dz. Ustaw nr. 51, poz. 462 z 1922 r. Częściowa zmiana tego rozporządzenia. Dz. Ustaw nr. 82, poz. 728 z 1922 r.

146. Ustawa z dn. 23 marca 1922 r. o uzdrowiskach. Dz. Ustaw nr 31, poz. 254 z 1922 r. Rozp. Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 331.

147. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 15-go lutego 1928 r. o przymusie połączeń nieruchomości zabudowanych z kanalizacją i wodociągiem miejskim w miastach: Lublinie, Radomiu, Piotrkowie, Częstochowie, Kielcach, Dąbrowie Górniczej i Sosnowcu. Dz. Ustaw nr. 17, poz. 142.

148. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 16 marca 1928 r. o zaopatrywaniu ludności w wodę. Dz. Ustaw nr. 32, poz. 310.

149. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 16-go marca 1928 r. o usuwaniu nieczystości i wód opadowych.

150. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22-go marca 1928 r. o zwalczaniu jaglicy. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 333.

151. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 343.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 1 czerwca 1929 r. o organizacji nadzoru nad środkami żywności i przedmiotami użytku. Dz. Ustaw nr. 64, poz. 495.

152. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa. Dz. Ustaw nr. 38, poz. 361.

153. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22-go marca 1928 r. o zakładach leczniczych. Dz. Ustaw nr. 38, poz. 382.

Rozporządzenie zawiera przepisy, dotyczące również całokształtu szpitalnictwa samorządowego.

OPIEKA SPOŁECZNA.

154. Ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. Dz. Ustaw nr. 92, poz. 726 z 1923 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 27 marca 1924 roku w przedmiocie odsyłania osób potrzebujących opieki do gmin, w których mają prawo do opieki trwałej. Dz. Ustaw nr. 31, poz. 318 z 1924 roku.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 kwietnia 1924 r. w przedmiocie zwrotu kosztów z tytułu świadczeń na opiekę społeczną przewidzianych ustawą z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. Dz. Ust. nr. 38 poz. 404 z 1924 r.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 29-go czerwca 1924 roku w sprawie wykonywania opieki społecznej nad obywatelami polskimi, którzy w żadnej gminie nie mają prawa do opieki trwałej. Dz. Ustaw nr. 56, poz. 576 z 1924 r.

155. Ustawa z dna 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dn. 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w wojew. poznańskiem i pomorskiem. Dz. Ustaw nr. 73, poz. 716 z 1924 r.

156. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 31 lipca 1924 r. w sprawie rozstrzygania skarg przeciw zarządzeniom, względnie orzeczeniom organów komunalnych na obszarze b. zaborów: rosyjskiego i austrjackiego w sprawach, wynikających z wykonania ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 roku o opiece społecznej. Dz. Ustaw nr. 70, poz. 683 z 1924 r.

157. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 listopada 1924 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowązującej art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie. Dz. Ustaw nr. 99, poz. 919 z 1924 r.

158. Ustawa z dnia 18 lutego 1925 r. o Radzie Opieki Społecznej. Dz. Ustaw nr. 26, poz. 171 z 1925 r.

159. Ustawa z dnia 19 marca 1925 r. o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich żydów, będących stałymi mieszkańcami gmin na obszarze b. Królestwa Kongresowego. Dz. Ustaw nr. 38, poz. 255 z 1925 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 7 października 1927 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw nr. 93, poz. 837.

160. Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich w szpitalach publicznych na obszarze b. zaboru rosyjskiego. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 214 z 1926 r.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 września 1927 r. — do powyższej ustawy. Dz. Ustaw nr. 99, poz. 861 z 1927 roku.

161. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 22-go kwietnia 1927 r. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych. Dz. Ustaw nr. 40 poz. 354. Częściowa zmiana — Rozporządzenie Prezydenta z dnia 22 marca 1928 r. Dz. Ustaw nr. 8, poz. 259.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 10 października 1927 r. kwalifikacjach kierowników zakładów opiekuńczych. Dz. Ustaw nr. 100, poz. 866.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12-go października 1927 r. o regulaminach zakładów opiekuńczych. Dz. Ustaw nr. 100, poz. 867.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 listopada 1927 r. o sprawozdaniach z działalności i rachunkowości instytucyj opiekuńczych. Ustaw nr. 2, poz. 13. Sprostowanie vide Dz. Ustaw nr. 87, poz. 775 z 1928 r.

Rozporządzenie przepisuje dla prywatnych instytucyj opiekuńczych obowiązek składania sprawozdań, oraz prowadzenia rachunkowości według ustalonych wzorów. Nie dotyczy ono związków komunalnych.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 lutego 1930 r. o rachunkowości i sprawozdaniach instytucyj opiekuńczych. Dz. Ustaw nr. 23 poz. 210.

162. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 14 października 1927 roku o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa. Dz. Ustaw nr. 92, poz. 823 z 1927 roku.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 maja 1929 r. o organizacji przytułków, domów pracy dobrowolnej i przymusowej. Dz. Ustaw nr. 41, poz. 350.

163. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 16 stycznia 1928 r. o budowie i utrzymaniu wojewódzkich zakładów opiekuńczo - wychowawczych. Dz. Ustaw nr. 8, poz. 56.

164. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 6 marca 1928 r. o rozgraniczeniu obowiązków opiekuńczych związków komunalnych. Dz. Ustaw nr. 26 poz. 232.

165. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6 marca 1928 r. o opiekunach społecznych i komisjach opieki społecznej. Dz. Ustaw nr. 29, poz. 267.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 kwietnia 1929 r. w sprawie ustanowienia opiekunów społecznych i sposobu wykonywania przez nich obowiązków. Dz. Ustaw nr. 30 poz. 291 z 1929 r.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 maja 1929 roku o współdziałaniu organów policji państwowej z opiekunami społecznymi. Dz. Ustaw nr. 43, poz. 358 z 1929 r.

166. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. o zmianie rozporządzenia z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze woj.: poznańsikego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich. Dz. Ustaw nr. 12, poz. 103 z 1929 roku.

167. Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. o zmianie zarządzenia z dn. 31 sierpnia 1925 r. w sprawie ustalania najwyższego kosztu dziennego utrzymania w zakładzie. Monitor Polski nr. 44 z 1929 r.

168. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 stycznia 1930 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie wykonywania postanowień, dotyczących przymusowego umieszczenia w przytułkach i domach pracy przymusowej w województwach poznańskiem i pomorskiem. Dz. Ustaw nr. 15, poz. 115.

PRACOWNICY SAMORZĄDOWI.

169. Ustawa z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby. Dz. Ustaw nr. 44, poz. 272 z 1920 r.

170. Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 30 grudnia 1924 roku o dostosowaniu uposażeń członków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażeń funkcjonarjuszów państwowych. Dz. Ustaw nr. 118, poz. 1073 z 1924 r. (sprostowanie vide Dz. U. nr. 15, str. 130 z 1925 roku).

Rozp. wykonawcze M. S. Wew. z dnia 28 marca 1925 r. do tego rozporządzenia. Dz. Ustaw nr. 32, poz. 231 z 1925 r.

171. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 9-go marca 1926 r. w sprawie asygnowania dodatków pieniężnych dla starostów powiatowych, względnie ich zastępców za czynności spełniane przez nich jako przewodniczących wydziałów powiatowych. Dz. Ustaw nr. 36, poz. 227 z 1926 r.

172. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. Dz. Ustaw nr. 106, poz. 911 z 1927 r..

173. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 24 lutego 1928 r. o odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonarjuszów publicznych na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego, nie podlegających przepisom dyscyplinarnym wydanym dla całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej. Dz. Ustaw nr. 24, poz. 206.

174. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych. Dz. Ustaw nr. 35, poz. 323.

Odnosi się i do pracowników samorządowych, z wyjątkiem pracowników samorządowych w b. dzielnicy pruskiej, podlegających ustawie pruskiej o zaopatrzeniu pracowników komunalnych.

175. Rozporządzenie Prezydenta z d. 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników. Dz. Ustaw nr. 35, poz. 324.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.

176. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej. Dz. Ustaw nr. 28, poz. 257.

Rozporządzenie Prezydenta z dnia 29 listopada 1930 r. w sprawie zmiany niektórych postanowień Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej, z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej. Dz. Ustaw nr. 82, poz. 643.

RÓŻNE.

177. Ustawa z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego. Dz. Ustaw nr. 7, poz. 44.

178. Ustawa z dnia 1 czerwca 1923 r. w przedmiocie zmiany ustawy z dnia 21 października 1919 r. o organizacji statystyki administracyjnej. (Dz. U. R. P. nr. 85, poz. 464). Dz. Ustaw nr. 60, poz. 436 z 1923 r.

179. Ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r., o poczcie, telegrafie i telefonie. Dz. Ustaw nr. 58, poz. 584 z 1924 r.

Rozporządzenie wykonawcze z dn. 25-go sierpnia 1924 r. do powyższej ustawy. Dz. Ustaw nr. 76, poz. 749.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej, z dnia 29 listopada 1930 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie. Dz. Ustaw nr. 82, poz. 642.

180. Ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej. Dz. Ustaw nr. 61, poz. 609. Zmieniona rozp. Prezydenta z dn. 11 stycznia 1928 r. Dz. U. nr. 4, poz. 26.

181. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym. Dz. Ustaw nr. 8, poz. 54.

Analogiczne przepisy znajdujemy w rozp. Prezydenta z dn. 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym (Dz. Ustaw nr. 32, poz. 307).

182. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6 lutego 1928 roku. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Dz. Ustaw nr. 12, poz. 93.

Art. 208 rozporządzenia wkłada na zainteresowane gminy obowiązek ponoszenia kosztów, związanych z wyborem i urzędowaniem sędziów pokoju.

183. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami. Dz. Ustaw nr. 29, poz. 265.

Związki komunalne mogą występować w pewnych wypadkach o wywłaszczenie zabytków.

184. Rozporządzenie Prezydenta z dn. 6 marca 1928 r. o wojskowych zasiłkach wojennych. Dz. Ustaw nr. 29, poz. 268.

Urzędy gminne współdziałają w wymierzaniu zasiłków. Odpowiadają materjalnie w razie swych zaniedbań w tym zakresie. Do powiatowych i miejskich komisyj zasiłkowych wchodzą delegaci sejmików i rad miejskich.

178. Rozporządzenie Prezydenta z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności. Dz. Ustaw nr. 32, poz. 309.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 listopada 1928 r. o dowodach osobistych. Dz. Ustaw nr. 100, poz. 898.

DZIAŁ III

MONOGRAFJE ZWIĄZKÓW KOMUNALNYCH I INSTYTUCYJ PUBLICZNYCH

(Artykuły nadesłane)

Współpraca samorządów z Funduszem Bezrobocia

Nasze ustawodawstwo społeczne, którem Polska słusznie może się dzisiaj szczycić na forum międzynarodowem, nakłada pewne obowiązki na samorządy miejskie i wiejskie, które muszą wykonywać na swych terenach niektóre czynności, wynikające z treści wspomnianych ustaw.

Między innemi, ustawa z dnia 18 lipca 1924 r. „o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia" przewiduje (art. 22-gi), iż zarząd obowodowy Funduszu Bezrobocia może, za zezwoleniem Zarządu Głównego F. B., i za zwrotem kosztów, powierzyć gminie, po zasięgnięciu opinji odnośnych władz nadzorczych, czynności na terenie jej działania częściowo lub w całości. Gminy, którym zostało powierzone wykonywanie zastępczo czynności F. B., (art. 23) obowiązane są powierzone im czynności wykonywać bezwzględnie, w myśl otrzymanych instrukcyj.

Następnie art. 24-ty ustawy przewiduje, że Minister Pracy i Opieki Społecznej może, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, zwolnić gminę, na jej prośbę, od wykonywania czynności powierzonych jej przez F. B., jeżeli wykonywanie to przekracza możności danej gminy.

Tryb postępowania przy powierzaniu czynności F. B. samorządom oraz sprawy zwrotu kosztów wykonywania tych czynności ustalają specjalne rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej, z dnia 2. IX. 1924 r., i 4. X. 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Samorządy nasze, zarówno wiejskie, jak i miejskie, oceniły należycie wagę dla Państwa zadań, nałożonych przez przepisy odnośnej ustawy na Fundusz Bezrobocia i znaczenie udziału w jego pracach jednostek samorządowych. Świadczą o tem m. i. cyfry, dotyczące przejmowania czynności F. B. przez samorządy i stałe zgęszczanie się sieci tych instytucyj zastępczych. A więc:

w r.	1924	działały:	2	wydz.	pow.,	39	gm.	miejskich	196	gm.	wiejsk.
„	1925	„	12	„	„	293	„	„	568	„	„
„	1926	„	76	„	„	304	„	„	745	„	„
„	1927	„	171	„	„	173	„	„	128	„	„
„	1928	„	220	„	„	135	„	„	98	„	„
„	1929	„	221	„	„	129	„	„	89	„	„

Za wykonywanie czynności Funduszu Bezrobocia (wypłata świadczeń bezrobotnym, egzekwowanie zaległych wkładek i kar od zakładów pracy), samorządy zarówno jak inne instytucje zastępcze. otrzymują, zgodnie z treścią ustawy, wynagrodzenie w wysokości uzależnionej od liczby bezrobotnych, pobierających świadczenia oraz od rodzaju wykonywanych czynności w granicach do 5% od ogólnej sumy zabezpieczeniowych wypłat świadczeń i od 1% do 3% od ogólnej sumy wyegzekwowanych od zakładów pracy wkładek i kar za zwłokę.

Wychodząc ze słusznego założenia, że wyniki działania każdej instytucji zależą w znacznej mierze od jej składu osobowego i należytego wyszkolenia pracowników, władze F. B. urządzają specjalne kursy dla pracowników instytucyj zastępczych. Praktyka wykazała, że sprawność działania i wydajność pracy instytucyj zastępczych, zatrudniających pracowników, którzy przesłuchali już wspomniane kursy, znacznie się podniosła z wielką korzyścią dla samorządów, dla Funduszu Bezrobocia i dla zainteresowanych robotników i pracodawców.

Sześć lat istnienia i działalności Funduszu Bezrobocia oraz ścisłej współpracy z nim samorządów miejskich i wiejskich wykazały niezbicie, iż myśl ustawowego wciągnięcia tych samorządów do współdziałania z F. B. była najzupełniej dobra i słuszna, że samorząd, jako gospodarz w swej gminie, może najlepiej i najszczegółowiej wniknąć w istotne potrzeby ludzi pozbawionych pracy i znajdujących się na jego terenie, przychodzić im z pomocą, stać na straży przestrzegania przepisów ustawy „o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia“ i niedopuszczać do wszelkich nadużyć w tej dziedzinie.

K. R.

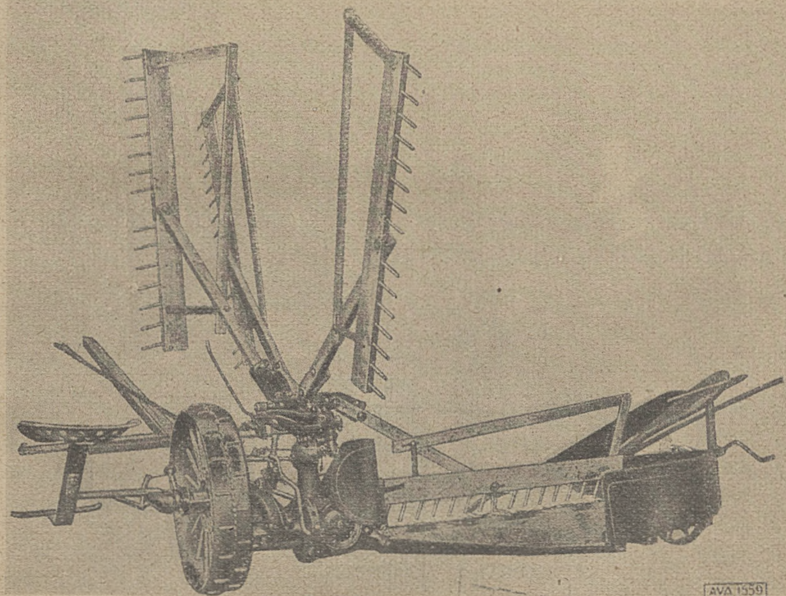
Maszyny żniwne

Przed nabyciem żniwiarki każdy rolnik powinien zastanowić się, czy żniwiarka, którą może nabyć w najbliższej spółdzielni lub u składnika, odpowiada wszystkim nowoczesnym wymaganiom techniki, a więc. czy jest solidnie zbudowana i lekka w pracy. Następnie, czy nabywca maszyny zamierza pracę żniwną uskutecznić swoim własnym zaprzęgiem bez

pomocy sąsiadów. Potem, czy ceny i warunki kredytowe nie są zbytnio uciążliwe i nie przeciążą możności finansowej nabywcy, innemi słowy czy jest możliwość spłaty należności w dogodnych ratach w ciągu dłuższego czasu bez potrzeby korzystania z drogiego kredytu. Dalej, czy jest możliwość nabycia oryginalnych części zamiennych u sprzedawcy maszyn. Żniwiarki u nas w kraju wogóle nie są produkowane.

Na rynku polskim przed wojną światową największe rozpowszechnienie miały żniwiarki wyrobu amerykańskiego „Deering", „Mc Cormick" i „Messey-Harris" oraz szwedzkiego pochodzenia fabryki w Arwice „Viking" i „Herkules". Po wojnie maszyny żniwne amerykańskiego pochodzenia zostały zastąpione przez żniwiarki niemieckiej produkcji o tej samej nazwie, co i amerykańskie, wyrabiane w Neus w Westfalji.

Żniwiarki „Viking" nietylko w niczem nie ustępują maszynom wyrobu niemieckiego, lecz przewyższają je pod względem solidności i praktyczności. Jeżeli zaś żniwiarki „Viking" u nas mniej są znane od niemieckich „Deeringa", jest to skutkiem dosyć słabej reklamy ze strony fabryki „Arvika" oraz nieświadomości naszych rolników, nabywających niemieckie żniwiarki, dostarczane na nasz rynek pod płaszczykiem wyrobów amerykańskich powszechnie u nas znanych z czasów przedwojennych.



Szerokość cięcia 5 stóp, waga 445 kg.

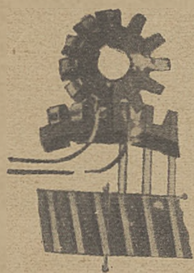
Dla pobieżnego zorjentowania czytelnika w budowie i wyglądzie żniwiarek „Viking" podajemy kilka odbitek, odzwierciadlających

całość żniwiarki zmontowanej i kilku jej ważniejszych szczegółów oraz wymieniamy główne zalety tych żniwiarek.

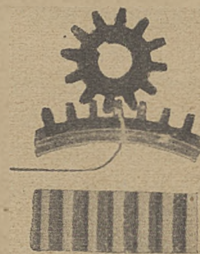
Żniwiarka „Viking“ z czterema cicho pracującemi i oszczędnemi pod względem zużycia siły napędowej, przekładniami kół zębatych ze ślimakowem uzębieniem jest wyrazem współczesnego postępu techniki i przewyższa wszystko, co dotychczas osiągnięto w budowie żniwiarek.

Uzębienie ślimakowe umożliwia zupełnie spokojny ruch, zmniejsza tarcie w przekładniach, przez co żniwiarka lżejszą jest w napędzie i trwalszą w użyciu.

NAJLEPSZA Z DOTYCHCZAS WYKONANYCH PRZEKŁADNIA KÓŁ ZĘBATYCH.



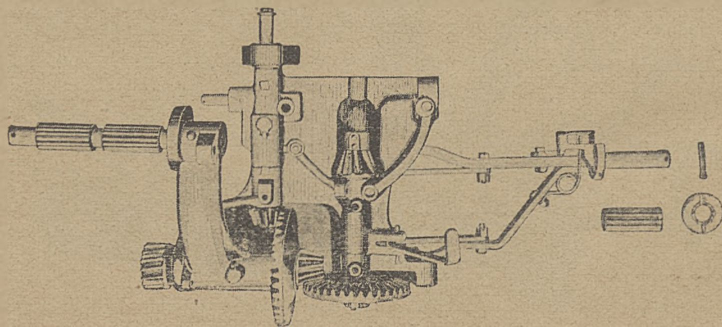
Hyperboliczno - stożkowe zazębienie, w którem dwa zęby jednego koła stale zaczepiają się z dwoma zębami koła z niem skojarzonego



Zwyczajne zazębienie, w którem jeden tylko ząb koła pędzącego stale zaczepia się z jednym zębem koła z niem skojarzonego

RAMA GŁÓWNA.

Stojak oraz osłona napędni spoczywają na bardzo solidnej, wykonanej z jednego kawałka ramie głównej.



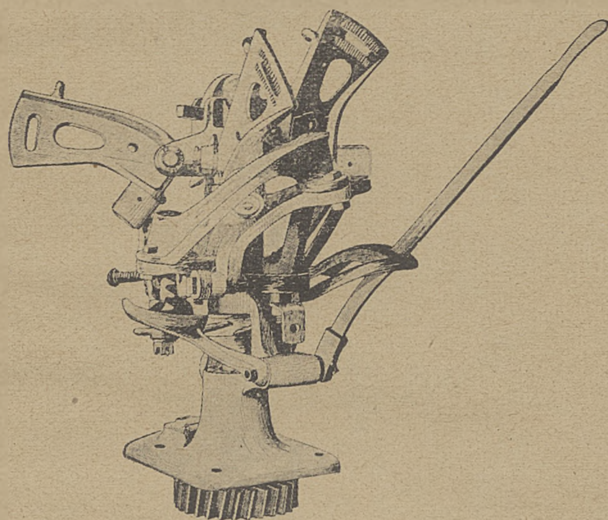
Rama główna

Otwory do łożysk w głównej ramie wykonane są na specjalnych wiertakach, umożliwiających bardzo dokładne rozmieszczenie wałów,

przez co koła zębate zaczepiają się nadzwyczaj precyzyjnie i pracują bez zbytecznych tarć. Wały pracujące z dużemi szybkościami obracają się w wymienialnych tulejkach. Koło główne napędowe zaopatrzone jest w dwa mocne łożyska wałkowe, koło zaś wspierające w jedno łożysko wałkowe. Platforma wzmocniona jest solidną ramą stalową i połączona z ramą główną zapomocą szerokiej zawiasy. Połączenie między platformą a ramą jest bardzo szerokie, które obejmując swoją szerokością platformę, skleszcza ją i przez to trzyma pewnie.

PROWADNICA GRABI.

Dużą zaletą żniwiarki jest szeroka prowadnica grabi, umożliwiająca nadzwyczaj spokojne prowadzenie grabi. Grabie sięgają naprzód, tak daleko i pochylają się na dół tak nisko, że chwytają skutecznie pochylone naprzód zboże i układają je równo na platformie.



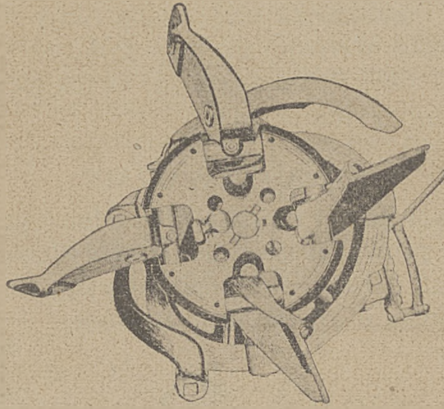
Prowadnica grabi

Prowadnica grabi zaopatrzona jest w przyrząd do ustawienia żniwiarki na zgarnięcie zboża, tak, że zrzucanie z platformy może być regulowane odpowiednio do ilości ściętego zboża, co jest bardzo ważne przy rzadkiem zbożu, gdy się chce zebrać dosyć duże snopki.

WYGODNA OBSŁUGA.

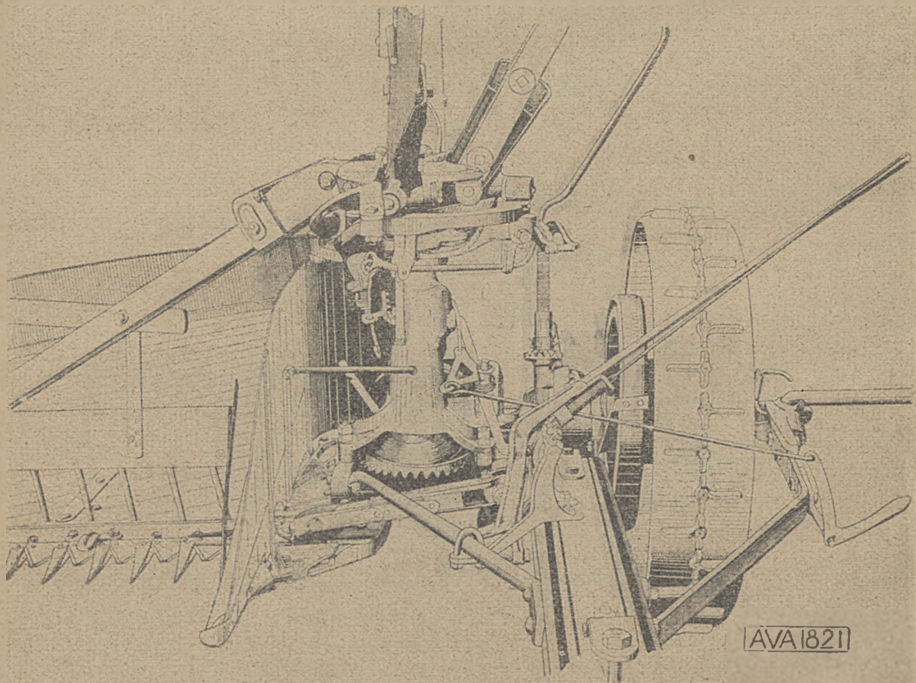
Przez przełączenie dźwigni można wedle potrzeby ustawić grabie na zrzucanie zboża co każde pierwsze, drugie, trzecie, czwarte lub piąte grabie, tak, że wielkość snopków zawsze może być dostosowana do stanu urodzaju zboża.

Przez naciśnięcie dźwigni nożnej, naciskanej wygodnie nogą robotnika z siodełka maszyny, można zupełnie wyłączyć przyrząd zgarniający, a to w celu uniknięcia zgarnięcia zboża na zakrętach względnie przy bardzo rzadkiem zbożu, gdy się chce zebrać dostatecznie duże snopki.



SZEROKA OBSADA DO GRABI ŻNIWIARKI

daje zupełnie pewne przymocowanie trzymadeł do grabi, skutkiem czego dokładne zgarnięcie zboża jest zabezpieczone nawet po czteroletniem użyciu maszyny.



Główne koło kute.

GŁÓWNE KOŁO KUTE

ze stali jest bardzo szerokie i prawie niewrażliwe na uderzenia i wstrząśnięcia spowodowane przez kamienie, względnie nierówności gruntu, na co każdy rolnik winien zwrócić szczególną uwagę, gdyż żniwiarki z kołami lanemi z żelaza często pękają, a oprócz tego swoim ciężarem obciążają żniwiarkę w pracy.

PODNOSZENIE PLATFORMY

jest łatwe i wygodne dla obsługującego robotnika bez zastosowania jakichkolwiek środków pomocniczych.

Zapomocą ręcznej dźwigni wyciąga się zasuwka z zewnętrznego rozdzielacza pod platformą i unosi się ręką tę ostatnią do góry, zanim nie zostanie ona zatrzaśnięta przez samoczynną podporę, która potem pewnie trzyma platformę w czasie przewozu maszyny. Przy szykowaniu platformy do pracy wystarczy lekko nacisnąć nogą powyższą podporę i platforma podtrzymywana ręką opuszcza się na dół.

PLATFORMA

jest wykonana z pierwszorzędnego i dobrze wysuszonego drzewa i osadzona mocno w ramie głównej. Przednia część platformy jest obita szerokim pasem blachy, skutkiem czego jej wytrzymałość jest zwiększona. Platforma na żądanie może być wykonana z blachy żelaznej ocynkowanej.

Solidna budowa, mała siła pociągowa, wyjątkowo cichy chód, a nadzwyczajna trwałość są głównemi zaletami żniwiarki „Viking".

Państwowy Bank Rolny w zrozumieniu pierwszorzędnej jakości żniwiarki „Viking" oraz biorąc pod uwagę na początku podane względy, zawarł w 1930 roku umowę ze szwedzką fabryką maszyn żniwnych w Arwice, mocą której fabryka podjęła się zaopatrywania rolnictwa w żniwiarki i kosiarki „Viking" na ogólnych warunkach długoterminowego kredytu nisko oprocentowanego.

Państwowy Bank Rolny dostarcza żniwiarki i kosiarki „Viking" za pośrednictwem Spółdzielni Rolniczo - Handlowych, Spółdzielni Kredytowych, Spółdzielczych Kas Stefczyka, Gminnych Kas Pożyczkowo - Oszczędnościowych, Powiatowo-Komunalnych Kas Oszczędności na kredyt płatny w czterech równych ratach, mianowicie: 1-go października 1931 r., 1-go marca 1932 r., 1-go października 1932 r., i 1-go marca 1933 r.

Ponadto żniwiarki i kosiarki „Viking" można nabyć w każdej innej spółdzielni lub w Syndykacie Rolniczym lub wreszcie u składnika.

Gdyby na miejscu tych maszyn nie było, wtenczas należy bezpośrednio zwrócić się do najbliższego Oddziału Państwowego Banku Rolnego z prośbą o wskazanie instytucji, w której żniwiarkę lub kosiarkę „Viking" można nabyć na ulgowych warunkach kredytowych.

Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne

Spółka Akcyjna.

Warszawa, ul. Kopernika 30.

Centrala telefoniczna 556-69.

Adres telegraficzny: Warszawa-Meljoracje.

Towarzystwo założone zostało w 1905 roku jako spółka udziałowa pod nazwą: „Warszawskie Towarzystwo Meljoracyjne". Powstało ono na zasadzie obrad Sekcji Rolnej Towarzystwa Popierania Przemysłu i Handlu, jako instytucja dla podniesienia poziomu meljoracji wykonywanych w b. Królestwie Kongresowem.

Dla pozyskania większego kapitału zakładowego przekształcono w 1921 r. spółkę udziałową w spółkę akcyjną pod nazwą „Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne S. A.". W roku 1930 kapitał zakładowy, wynoszący dotychczas 800.000 zł. powiększono do 2.000.000 zł., w którem to powiększeniu uczestniczył też Państwowy Bank Rolny.

Krajowe Towarzystwo Meljoracyjne brało przez cały czas swego istnienia żywy udział w organizowaniu i popieraniu ruchu meljoracyjnego w Rzeczypospolitej i dzięki jego staraniom uruchomiono w 1924 roku krótkoterminowe kredyty meljoracyjne. Od tego czasu datuje się większy rozwój meljoracji.

W roku 1925, na skutek memorjału Krajowego Towarzystwa Meljoracyjnego złożonego Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej w wyniku wieczoru dyskusyjnego nad tym memorjałem, utworzono państwowy fundusz kredytu na meljoracje rolne, który to fundusz był pierwszym dłuższoterminowym kredytem meljoracyjnym w Państwie Polskiem i który w dalszym swym rozwoju przerodził się w długoterminowy kredyt meljoracyjny w 7% obligacjach.

Stosownie do swej idei przewodniej K. T. M., wykonując roboty meljoracyjne przeważnie systemem nadzoru technicznego, stara się przedewszystkiem o dobre i celowe wykonanie meljoracji, podnosząc z roku na rok poziom techniczny swych prac, co osiąga drogą kształcenia i nieustannej selekcji personelu.

Dążąc do obsłużenia wsi we wszystkich dziedzinach techniki związanych z meljoracjami, K. T. M. wykonuje poza robotami ściśle meljoracyjnemi jak: osuszanie rowami, drenowanie, nawodnianie i t. p. również i prace w zakresie budownictwa wodnego (regulacja rzek i zakłady wodne), budownictwa stawowego, ogrodnictwa (deszczownie) oraz pomiary dla celów parcelacji, komasacji i potrzeb gospodarczych. Stosownie do tych rodzajów prac K. T. M. ma zorganizowane specjalne fachowe wydziały.

Celem sprawnego obsługiwania poszczególnych okolic, K. T. M. zorganizowało przedstawicielstwa swe i oddziały w następujących miastach: Brześć n/Bugiem, Kalisz, Łęczyca, Piotrków Trybunalski, Płock, Radom, Toruń, Wilno i Włocławek oraz pozostaje w kontakcie z wieloma Wydziałami Powiatowemi i Organizacjami Rolniczemi.

Od początku swego istnienia T-wo wykonało studja na powierzchni 228.181 ha, opracowało projektów meljoracji szczegółowych na 203.975 ha oraz meljoracji podstawowych na 21.158 ha i 466 km.; wykonało zaś roboty na gruncie na powierzchni 80.840 ha.

Ze statystyki P. B. R. wynika, że T-wo wykonuje około 50% meljoracji przeprowadzanych w kraju.

Prawidłowość dalszej działalności K. T. M. pod względem zarówno gospodarki finansowej jak i działalności społecznej zapewniona jest przez dokonaną w roku 1930 reorganizację K. T. M.

Radę Nadzorczą Towarzystwa stanowią: 1) Prezes p. Janicki Stanisław — b. minister Rolnictwa, 2) V-prezes p. Wacław Staniszewski — Naczelny Dyrektor Państwowego Banku Rolnego, 3) p. Józef Borowski — Dyrektor Państwowego Banku Rolnego, 4) p. Teofil Narbutt — Dyrektor Państwowego Banku Rolnego, 5) p. Stanisław Rachwał — Dyrektor Państwowego Banku Rolnego, 6) p. Edward Wieniawa Chmielewski — Dyrektor Państwowego Banku Rolnego, 7) p. Stefan Królikowski — Dyrektor Departamentu Ministerstwa Rolnictwa, 8) p. Edward Ciborowski — Dyrektor Departamentu Ministerstwa Reform Rolnych, 9) p. Czesław Skotnicki — prof. Politechniki Warszawskiej, 10) p. Hipolit Wąsowicz-ziemianin, 11) p. Juljusz Zdanowski — Naczelny Dyrektor Polskiego Banku Komunalnego, 12) p. Władysław Grabski — b. prezes Rady Ministrów, prof. Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i ziemianin.

Zarząd Towarzystwa stanowią: 1) Prezes inż. Stanisław Downarowicz, b. minister Spraw Wewnętrznych, 2) V-Prezes p. Władysław Jachner — Szef Wydziału Meljoracyjnego P. B. R. 3) członek Zarządu p. Czesław Skotnicki — prof. w dziedzinie meljoracji rolnych na Politechnice Warszawskiej.

Kwestja wilgoci — kwestją zdrowia

Znaną jest rzeczą jak trudno pozbyć się wilgoci w mieszkaniu lub zabezpieczyć przed nią. Tysiące chorób powstaje wskutek zawilgoconych mieszkań.

Już oddawna wynajdowano niezliczone sposoby osuszania budynków i przeciwdziałania wilgoci. Wszystkie one jednak mają tę wadę, iż materjały izolacyjne, będące narazie dobrą ochroną z czasem kruszeją, odpryskują, tworzą się w nich włoskowate szczelinki i woda z biegiem lat ma swobodny dostęp, niwecząc zupełnie wysiłki zabezpieczenia przed nią. Materjały izolacyjne bowiem będące w użyciu, jako produkty suchej destylacji węgla, szybko wietrzeją i tracą swoje właściwości izolacyjne.

Obecnie na polskim rynku budowlanym od 5 lat stosuje się nowy, doskonały artykuł izolacyjny CONCO, stosowany już na całem świecie od kilkudziesięciu lat, który dzięki swym właściwościom pozostawia daleko w tyle za sobą podobne mu fabrykaty.

Dzięki szlachetnym surowcom zamorskim Conco posiada konsystencję skóry i zawsze zachowuje swą elastyczność. Jest niepalne i trudno topliwe. Łączy się znakomicie z każdym materjałem i chroni go od zniszczenia na przeciąg wielu dziesiątków lat. Mat. i izol. Conco były już stosowane w Polsce w najpoważniejszych instytucjach, wówczas gdy zastosowanie innych mat. izol. nie dało żadnych wyników jak np. przy wodzie naporowej użycie ich dało wprost rewelacyjne wyniki.

Wysoka wartość mat. Conco zdobywa na polskim rynku budowlanym coraz większe sukcesy, budząc wysokie zainteresowanie, gdyż w najcięższych przypadkach są one niezastąpione.

Zagadnienie racjonalnej izolacji znajduje swe rozwiązanie w stosowaniu mat. Conco.

